

S

s 19ª letra de l'alfabet (èssa, èsse).

s Simbòle de la segonda.

S Simbòle dau siemens.

S Simbòle dau sofre.

sa adj. poss. Adjectiu possessiu femenin de la tèrça persona, que s'emplega davant lu parents pròches: Es venguda mé sa maire.

S.A. Sigla per una *Societat anonima*.

saarian, a adj. e n. Dau Saara. Var.: **saharian**.

saba n.f. 1. Liquide que circula dins li divèrsi parts dei vegetaus. 2. (lit.) Cen que dona la foarça, la vigor.

sabaion n.m. (it. *zabaione*) Crema liquida à basa de vin ò de liquor, d'òus e de sucre.

sabat n.m. 1. Jorn de repaus ebdomadari (dau divendres au sera fins au dissabta au sera) dedicat à Dieu, qu'es una obligacion estrecha per tot judieu. 2. Recampament nuchenc de mascs e de mascas que, en seguent la tradicion populària, si debanava lo dissabta à mièjanuèch sota la presidença de Satan.

sabata n.f. 1. Pantofla, cauçada vièlha e frusta. 2. Espòrt de combat codificat, dins lo quau si pòu picar m'ai pens e m'ai ponhs, vesina de la bòxa francesa.

sabatària n.f. Luèc dont si fan li sabatas.

sabatear vi. (*sabatei*) Còrrer en estirassant lu pens. Var.: **sabatonear**.

sabatic, a adj. 1. Qu'apartèn au sabat: *Repaus sabatic*. 2. *Annada sabatica*: Cada seten an, pendent lo quau, segond la lèi mosaïca, li tèrras èron laissadi en garach e lu sieus produchs naturals abandonats ai paures. ◇ Annada de conget autrejada à d'emplegats ò à de quadres dins lu empresas, à de professors d'iversitat dins divèrs país.

sabatier n.m. Cordonier, pegòt.

sabatier n.m. Espinarguet.

sabatier n.m. Notonècte.

sabatin, a adj. Dau sabat; dau dissabta.

sabatina n.f. Tèsi de controversa que si tenia à la fin de la promiera annada de filosofia.

sabaton n.m. 1. Cauçada d'enfant. 2. Cabrifuèlh (*Lanicera caprifolium*).

sabatonear vi. (*sabatonei*) Sabatear.

sabec n.m. Nau de tres aubres de Meditèrranea, foarça fin, que va à la vela ò ai rems, qu'emplegàvon lu piratas barbarescs.

sabeïsme n.m. Religion dei sabencs.

sabela n.f. Vèrp marin que viu dins un tube enfonsat dins la beta, e que poarta doi lòbes de branquias filamentoi (Lòng fins à 25 cm; classa dei annelides poliquèts).

sabellianisme n.m. Doctrina de Sabellius.

sabenc, a adj. De Saba. Var.: **sabeu**.

sabencar vt. (*sabenqui*) Levar de la vinha lu brots inutiles. Var.: **sebancar**.

sabencatge n.m. Accion de sabencar.

sabin adj. m. *Cae sabin*: Genebrier d'Euròpa meridionala, que li sieu fuèlhas an de propietats medicinali.

sabir n.m. 1. Sistema lingüistic reduch à quauqui règlas de combinason e au vocabulari d'un camp lexical determinat (comèrci, per ex.) 2. Lengatge dificilament comprensible.

sabla n.f. Ròca sedimentària mòbla, formada de grans que la sieu talha vèria de 0,02 à 2 mm. Sin.: **arena**. ◇ *Fondar una empresa sus la sabla*: Fondar una empresa sobre quauqua ren de gaire solide. ◆ pl. *Sablas movedissi*: Sabla dont una persona si pòu enfonsar. ◆ adj. inv. D'una color brun clar.

sablaira n.f. 1. Aparelh tractat per lo sablatge dei rotas. 2. Màquina que permete de projectar embé foarça de sabla fin per decapar, depolir.

sablaira n.m. 1. Obrier que practica lo sablatge. 2. Obrier encargat de la preparacion dei sablas de motlatge.

sable n.m. (arald.) La color negra.

sablar vt. 1. Curbir (una susfàcia) de sabla. 2. Netejar, decapar per projeccion de sabla ò d'un autre abrasiu.

sablarria n.f. Partida d'una fondaria dont si prepaon li sablas de motlatge au mejan de diferents tractaments.

sablat, ada adj. Cubèrt de sabla: *Una cort sablada*.

sablatge n.m. Accion de sablar; lo sieu resultat.

sablier, a adj. Relatiu à l'extraccion, au comèrci de la sabla. Var.: **sablonier**.

sablier n.m. Aparelh per mesurar lo temps, constituit de doi recipients de vèire sobrepauats, que comunicon per un passatge estrech dont s'ecorre la sabla fina.

sablaira n.f. 1. Carriera de sabla. Var.: **sabloniera**. 2. (c. de f.) que contèn de sabla e destinat à empachar lo patinatge dei ròdas sus lu ralhs. 3. (constr.) Gròssa pèça de fustaria pauada orizontalament sus l'espessor d'un barri, dins lo meme pla qu'aqueu barri, e que reçaup lo bas dei cabrilhons de cubertura.

sablon n.m. Sabla dei grans fins.

sablonar vt. Sablar.

sablonenc, a adj. Mesclat de sabla; dont li a totplen de sabla. Var.: **sablós**.

sablonier, a adj. Sablier.

sablonier, a n. Persona que carreja de sabla.

sabloniera n.f. Sabliera.

sablonós, oa adj. Dont li a totplen de sabla.

sablós, oa adj. Mesclat de sabla. Var.: **sablonenc**.

sabon n.m. 1. Produch obtengut per l'accion d'una basa sus un còrs gras, e que sièrve per netejar; tròç motlat d'aquesto produch: *Sabon de Marselha*. 2. (fam.) Repròchi sevèr: *Passar un sabon à quauqu'un*.

sabonada n.f. Accion de lavar mé de sabon. Var.: **sabonatge**.

sabonar vt. Lavar mé de sabon.

sabonaria n.f. Fàbrega de sabons.

sabonat n.m. (farm.) Preparacion medicamentosa obtenguda per mesclatge dins una solucion alcolica de sabon.

sabonatge n.m. Sabonada.

sabonèla n.f. Èrba dau sabon. Var.: **saboneta**, **saponària**.

saboneta n.f. 1. Pichin sabon perfumat. 2. Èrba dau sabon. Var.: **sabonèla**, **saponària**.

sabonier, a adj. Relatiu au sabon, à la sieu fabricacion, au sieu comèrci.

sabonier, a n. Persona que fabrica de sabon; persona que trabalha dins una sabonaria. ◆ n.m. Aubre dei regions caudi d'Àsia e d'Amèrica que la sieu escòrça e li sieu granas son riqui en saponina.

sabonificable, a adj. Spaonificable.

sabonificacion n.f. Saponificacion.

sabonificar vt. (*sabonifiqui*) Saponificar.

sabor n.f. 1. Gust, aròma: *Una sabor sucrada*. 2. (fig.) Cen qu'estimula lo gust en literatura, en art: *Una poesia plena de sabor*.

saborar vt. 1. Manjar quauqua ren embé gust; conservar quauqua ren en boca un moment per s'en congostar. 2. (fig.) Gaudir mé plaser de: *Saborar la sieu victòria*. Var.: **saborejar**.

saborejar vi. Aver de sabor. ◆ vt. Saborar.

saborent, a adj. Saborós.

saborós, oa adj. 1. Qu'a una sabor delicia: *Un manjar saborós*. 2. Foarça agradiu, que dona de plaser: *Una istòria saboroa*. Var.: **saborent**.

saborosament adv. D'un biais saborós.

sabòrd n.m. Dubertura quadrangulària practicada dins la muralha d'una nau, provedida d'un dispositiu de barradura estanha e que sièrve sigue de passatge ai pèças, sigue de presa d'ària per cambras e li batarias.

sabotaire, airtz n. 1. Persona que fa mau un trabalh, degalha de material, empacha lo boan foncionament d'una empresa. 2. Persona que destruge volontariament quauqua ren (en particular en temps de guèrra, dins una accion de resistença).

sabotar vt. (*sabòti*) 1. Faire mau un trabalh, lo faire basta que sigue. 2. Degalhar ò destrúger volontariament: *Sabotar la linha de camin de fèrre*.

sabotatge n.m. 1. Accion de sabotar un trabalh. 2. Acte que la sieu tòca es de degalhar ò de destrúger volontariament una installacion, de material.

sabracar vt. (*sabraqui*) Baclar.

sabrada n.f. Còup de sabre.

sabraira n.f. Màquina emplegada per lo sabratge dei pèus de moton.

sabraire, airtz n. 1. Persona que si bate au sabre ò que dona de còups de sabre. 2. Escrimeire especialista dau sabre.

sabrar vt. 1. Picar à còups de sabre. 2. *Sabrar lo champanha*: Durbir una botilha de champanha en rompant lo coal d'un còup de sabre, de grand coteu, etc. 3. Levat de tròç importants d'un tèxto. 4. (fam.) Baclar (un trabalh). 5. (fam.) Eliminar, licenciar, remandar.

sabratge n.m. Operacion que consistisse à desbarrassar li pèus de moton bruti en cors de netetjatge dei impuretats contengudi dins la lana.

sabre n.m. 1. Arma blanca, drecha ò recorbada, que trenca d'un costat solet; art dau manejamant d'aquesta arma. 2. En escrima, arma leugiera (500 g) que presenta una proteccion per la man; disciplina qu'emplega aquesta arma.

sabre-baioneta n.m. Sabre cort que si podia fixar à l'extrimitat d'un fusiu.

sabre-briquet n.m. Sabre cort dei fantassins e artilhaires (s. XVIIIⁿ – s. XIXⁿ).

sabretacha n.f. Biaça plata que portàvon à la cenchu lu oficiers e lu cavaliers ai s. XVIIIⁿ e XIXⁿ.

sabta n.m. Dissabta.

sabtdimènegue n.m. Dissabta e dimènegue. Sin.: **dimenjada**.

saburra n.f. (med.) Matèria d'un blanc jaunenc que recuèrbe la lenga, dins la màger part dei afeccions digestivi.

saburral, a adj. (med.) *Lenga saburrala*: Recubèrta de saburra. Var.: **saburrau**. Sin. (corrent): **lenga cargada**.

saburrau, ala adj. Saburral.

sac n.m. 1. Contenant fach de matèrias diversis, independent, dubèrt unicamnet dins la sieu part superiora. ◆ *Sac (à man, de man)*: Accessòri femenin ò masculin d'usatge utilitari, per portar de pichins efèctes personals). Var.: **saquet à man (de man)**. ◆ *Sac dau pan*: Biaça. ◆ *Sac d'excursionista*: Sac que si poarta sus l'esquina per partir en escorreguda, faire de marcha, etc. ◆ *Donar lo sieu sac (à)*: Licenciar un domestic. ◆ *Sac de vin*: Embriagon. ◆ *Sac dei cròmphas*: Sac dont si méton li cròmphas, especialament lo manjar. ◆ *Sac carbonier*: Sac dont si mete lo carbon. 2. Contengut d'un sac: *Un sac de bilhas, un sac de farina*. Sin.: **sacada**. 3. Envelopa en forma de sac: *Sac per dormir*. 4. (anat.) Cavitat de l'organisme recubèrta d'una membrana: *Sac lagrimal*. ◆ (zool.) *Sac aerenc*: Cavitat plena d'aria, en relacion mé l'aparelh respiratòri dei auceus e embé lu sieus oàs pneumatics. ◆ (bot.) *Sac embrionari*: Massa centrala de l'ovule, que contèn l'oosfèra, dins lu angiospèrmas.

sac n.m. Accion de saquejar una vila.

saca n.f. Sac.

sacada n.f. Contengut d'un sac.

sacarasa n.f. Invertasa.

sacarat n.m. (quim.) Combinason de la sacaròsa m'un oxide metallic. Sin.: **sucre**.

sacaria n.f. Fàbrega de sacs.

sacaride n.m. Glucide.

sacarifèr, a adj. Que produe, que contèn de sucre.

sacarificacion n.f. Conversion en sucre.

sacarificar vt. (*sacarifiqui*) Convertir en sucre.

sacarimetria n.f. (ind.) Ensèm dei procediments que sièvon à mesurar la quantitat de sucre dins un liquide.

sacarimetric, a adj. Relatiu à la sacarimetria.

sacarin, a adj. Qu'es de la natura dau sucre.

sacarina n.f. Substança blanca derivada dau toluène, doncas quimicament sensa rapoart m'ai sucres vertadiers e sensa valor nutritiva, ma que dona una sabor sucrada, emplegada per remplaçar lo sucre.

sacarinat, ada adj. Addicionat de sacarina.

sacaroïde, a adj. Qu'a l'aparença dau sucre.

sacarolipid(e) n.m. Glicolipide.

sacaromicèt n.m. Levam que provòca la fermentacion alcolica de suc sucrats, qu'intervèn dins la fabricacion dau vin, de la bièrra, dau cidre, etc.

sacaròsa n.f. Glucide dau grope dei osides, que fornisse per idrolisi de glucòsa e de fructòsa, que constitue lu sucres de cana e de blea raba.

sacarure granulat n.m. (farm.) Granulat.

sacatge n.m. Sac, accion de saquejar.

sacatjar vt. Saquejar.

sacerdòci n.m. 1. Dignitat e foncions dau prèire, dins divers religions. 2. Foncion que presenta un caractèr respectable en foncion de l'engatjament que necessita.

sacerdot n.m. Prèire.

sacerdotal, a adj. Relatiu ai prèires, au sacerdòci. Var.: **sacerdotau**.

sacerdotau, ala adj. Sacerdotal.

sachem n.m. Cap de tribú en cò dei Indians d'Amèrica.

saci, àcia adj. Sadol.

saciar vt. (*saci*, classic *sàcii*) 1. Apagar la fam de. 2. Satisfaire plenament lu desidèris, li passions de (quauq'un). Sin.: **sadol**.

saciacion n.f. (psicol.) Satisfaccion completa d'un besonh, d'una motivacion.

sacietat n.f. Estat d'una persona sàcia. ◇ *À sacietat*: Plenament. Var.: **saciosament**.

saciós, oa adj. Noiós, que fa chifrar.

saciosament adv. À sacietat.

sacò n.m. (fam. mar.) Fusilier marin.

sacòcha n.f. Sac de tela, de cuer, etc., de formas diversis.

sàcola n.f. Biça.

sacolèva n.m. ò n.f. Nau dau Levant, corbada e auçada à l'arrier, emplegada per lo cabotatge.

sacòme n.m. (arquít.) Motladura en salhida; perfieu d'aquesta motladura.

sacon n.m. Picin sac. Var.: **saquet, saqueton**.

sacovratge n.m. Pichin sac de cuer que si poarta en viatge.

sacraire, airtz adj. Blastemador, blastemaire.

sacral, a adj. Relatiu au sacrat; qu'a un caractèr sacrat. Var.: **sacrau**.

sacralisacion (-izacion) n.f. Accion d'atribuir un caractèr sacrat à; fach d'èstre sacralisat.

sacralisacion (-izacion) n.f. (med.) Anomalia de la quinta vertèbra lombària, qu'es soudada au sacrum.

sacralisar (-izar) n.f. Donar un caractèr sacrat à (una caua profana).

sacrament n.m. Acte ritual qu'a per tòca la santificacion d'aqueu que n'es l'objècte. ◇ *Lu darriers sacraments*: La penitença, l'oncion dei malauts e la comunion en viatic. ◇ *Lo sant sacrament*: L'eucaristia.

sacramental, a adj. Que pertòca un sacrament. Var.: **sacramentau**.

sacramental n.m. (relig. cat.) Rite de santificacion (benediccion, procession, etc.) per obtenir un efècte d'òrdre espirital. Var.: **sacramentau**.

sacramentar vi. 1. Donar lu darriers sacraments. 2. Consacrar una òstia.

sacramentari n.m. 1. À l'Atge Mejan, libre que contenia li preguieras liturgiqui, à l'usatge d'aquelu que celebràvon la lessa. 2. (ist. relig.) Reformat que veía dins lo sacrament de l'eucaristia ren d'autre qu'un simbòle (per op. ai luterians que li veíon la presença reala dau còrs dau Crist).

sacramentau, ala adj. e n. Sacramental.

sacrar vi. Blastemar. ◆ vt. Conferir un caractèr sacrat (espec. per la ceremònia dau sacre) à.

sacrari n.m. 1. Santuari, mai especificament sacristia ò pichin edifici bastit darrier le còr d'una glèia. 2. Piscina sacrada.

sacrat, ada adj. 1. Relatiu au religiós, au divin (per op. à *profane*). ◇ *Libres sacrats*: La Bibla. ◇ *Sacrat Collègi*: Collègi dei cardinals que fórmon lo senat de la Glèia romana e lo conseu dau papa. ◇ *Art sacrat*: Art religiós au servici dau culte. 2. Que s'amerita un respècte absolut: *Li lèis sacradi de l'ospitalitat*. Var.: **sacre**.

sacrat, ada adj. Qu'apartèn au sacrum.

sacrat n.m. Dins l'interpretacion dei fenomènes religiós, caractèr de cen que transcendisse l'uman (per op. à *profane*).

sacrat coar n.m. Coar de Jèsus preparat à l'adoracion dei catolics en la sieu qualitat de simbòle de l'amor divin.

sacrau, ala adj. Sacral.

sacre, a adj. Sacrat.

sacre n.m. 1. Ceremònia religioa per lo coronament d'un sobeiran. 2. Ordinacion d'un evesque qu'autreja la plenituda dau sacrament de l'òrdre.

sacre n.m. Grand faucon d'Euròpa meridionala e d'Àsia.

sacrestan n.m. Emplegat encargat dau manteniment de la glèia e dei objèctes dau culte.

sacrestia n.f. Annèxa d'una glèia dont son conservats lu vas sacrats, lu ornamentals de glèia e dont lu prèires si preparon per celebrar lo servici divin.

sacrestina n.f. Frema, religioa ò laïca, que s'ocupa dau manteniment de la glèia e de la sacrestia.

sacret n.m. Mascle d'un faucon sacre.

sacrificar vt. (*sacrifiqui*) 1. Ofrir coma victima en sacrifici. 2. Renonciar voluntariament à quauqua ren, s'es desfaire. 3. Abandonar, negligir voluntariament quauqu'un, quauqua ren au profièch d'un autre: *Sacrificar lu sieus amics ai sieus interès*. ◆ vt. ind. (à) (lit.) Si conformar à quauqua ren per feblesa ò per conformisme.: *Sacrificar à la mòda*. ◆ **si sacrificar** v.pr. Faire lo sacrifici de la sieu vida, dei sieus interès.

sacrificator, tritz n. (Antiqu.) Prèire ò preïssa qu'ofrissia lu sacrificis.

sacrificat, ada adj. e n. Si di de quauqu'un qu'es sacrificat ò que si sacrifica. ◆ adj. *Prètz sacrificats*: Prètz totplen baïssats volontariament per vendre absolutament una mèrç, un article.

sacrificatòri, òria adj. Relatiu au sacrifici.

sacrifici n.m. 1. Ofrenda facha à una divinitat e, en particularier, immolacion de victimas. ◇ *Sacrifici uman*: Immolacion d'una persona ofèrta coma victima à la divinitat. ◇ *Lo Sant Sacrifici*: La messa. 2. Renonciamient volontari à quauqua ren. ◆ pl. Perda acceptada, privacion, espec. sus lo plan financier: *Faire de sacrificis per ajudar lu sieus enfants*.

sacrificial, a adj. Pròpri d'un sacrifici religiós: *Un rite sacrificial*. Var.: **sacrificiau**.

sacrificiau, ala adj. Sacrificial.

sacrilègi n.m. 1. Profanacion de luècs, de personas ò de cauas sacrats. 2. Accion còtra quauqu'un ò quauqua ren de respectable, de venerable.

sacrilègi, a adj. e n. Que si rende culpable d'un sacrilègi. ◆ adj. Qu'a lo caractèr d'un sacrilègi: *Una intencion sacrilègia*.

sacripan(t) n.m. Marrit subjècte capable de toti li violenças.

sacro-iliac, a adj. Relatiu au sacrum e à l'oàs iliac.

sacrosant, a adj. (fam.) Per divertiment, si di de quauqua ren qu'es l'objècte d'un respècte esquasi religiós.

sacrum n.m. Oàs format per la soudadura dei cinc vertèbras sacradi, e que s'articula embé lu oàs iliacs per formar lo bacin.

sacul(e) n.m. (anat.) Pichina cavitat de l'aurelha intèrna, que contèn de receptors sensibles à la pesantor.

saculina n.f. Crustaceu de la sotaclasse dei cirripèdes, parasite dei crabes, que, à l'estat adulte, si redue à un sac dei òus provedits de rams filamentós qu'envaïsson tot lo crabe.

sadic, a adj. 1. (patol.) Relatiu au sadisme. 2. Que testimònia d'una marridetat sistematica. ◆ adj. e n. 1. (patol.) Que manifèsta de sadisme. 2. Que manifèsta una marridetat gratuita.

sadicament adv. D'un biais sadic.

sadic-anal adj. (psican.) *Estadi sadic-anal* ò *estadi anal*: Segond estadi dau desvolopament libidinal (entre doi e quatre ans), que s'organisa à l'entorn de la zòna anala, que devèn la zòna erotica dominanta.

sadisme n.m. 1. Plaser à vèire sofrir lu autres. 2. (psican.) Perversion dins la quala la satisfaccion sexuala s'obtèn solament en faguent sofrir fisicament e moralament lo partenari.

sadol, a adj. Qu'a pron mangiat, begut. Sin.: **saci**.

sadolar vt. Satisfaire la fam, la set de.

sadolum n.m. Fach d'èstre sadol.

sadomasoquisme n.m. (psican.) Perversion sexuala qu'assòcia li pulsions sadiqui e masoquisti.

sadomasoquista adj. e n. Dau sadomasoquisme.

saduceu, a adj. e n. Adèpte d'una sècta judiva que non cresia à l'immortalitat de l'ànimaa ni à la resurreccion.

S.A.E. (classificacion) Classificacion en grades, d'après la sieu viscositat, dei òli per motors establida per la *Society of Automotive Engineers*.

saeta n.f. 1. Projectile format d'una asta de boasc armada d'una poncha, que si pòu lançar au mejan d'un arc ò d'una balèstra. 2. *Atelar en saeta*: En metent doi cavaus un à costat de l'autre.

saetar vt. Ferir m'una saeta.

saeton n.m. Ponteu orizontal plaçat entre doi pèças parallèli e perpendiculariament à-n-aqueli d'aquí.

safari n.m. Expedicion de caça ai gròs animaús sauvatges, en Àfrica negra.

safari-fòto n.m. Escorreguda dins una resèrva naturala, destinada à fotografiar ò à filmar d'animaús sauvatges e non à li caçar.

saflèna adj. e n.f. (anat.) Si di dei doi venas que collècton lo sang dei venas superficiali dau membre inferior.

safic, a adj. Relatiu à Safo, au safisme. ◇ *Vèrs safic*: Vèrs grèc ò latin de onze sillabas, que l'invencion n'èra atribuïda à Safo.

safir n.m. 1. Pèira preciosa transparenta, lo mai sovent blava, varietat de corindon. 2. Pichina poncha de la tèsta de lectura d'un electrofòne. ◆ adj. inv. D'un blau luminós.

safisme n.m. (lit.) Omosexualitat femenina. Sin.: **lesbianisme, tribadisme**.

safran n.m. 1. Planta à bulbe, de la familha dei iridaceas, cultivada per li sieu flors, que lo sieu estigma fornisse una tencha jauna e una pòuvera que sièrve de condiment; aquesta tencha; aquesta pòuvera. 2. *Safran bastard*: Planta dei prats umides (*colchicum autumnale*), dei flors ròsi, violeti ò blanqui, toxica per la colquicina que contèn (Familha dei liliaceas). ◆ n.m. inv. Color entre lo jaune e l'arange.

safran n.m. (mar.) Pèça plata que constiutisse la partida essenciala dau governalh.

safranar vt. 1. Colorar de jaune embé de safran. 2. Aromatisar mé de safran.

safranat, ada adj. 1. Colorat de jaune embé de safran. 2. Aromatisat mé de safran.

safranier n.m. Luèc plantat de safran. Var.: **safraniera**.

safranier, a n. Persona que vende de safran.

safraniera n.f. Plantacion de safran. Var.: **safranier**.

safranós, oa adj. Color de safran.

safrè n.m. 1. Tuf. 2. Vèire colorat en blau per l'oxide de cobalt.

saga n.f. 1. Ensèm de racontes e de legendas en pròsa, caracteristics dei literaturas escandinavi dau s. XIIⁿ au s. XIVⁿ. 2. Epopea familiala esquasi legendària que si debana sus diferenti generacions. ◇ Òbra romanésca que cuènta aquesta epopea.

sagaç, a adj. Fin, que manifèsta de sagacitat.

sagaçament adv. Embé sagacitat.

sagacitat n.f. Perspicacitat, penetracion, finesa d'esperit.

sagaia n.f. Mena de bagatana.

sàgata n.f. Verga, brot d'olivier.

sagatada n.f. Rosta.

sagatar vt. Sagnar; escanar. ◆ **si sagatar** v.pr. S'escanar mutualament.

sage, saja adj. e n. (fr.) Savi, sàvia.

sages(s)a n.f. (fr.) Savies(s)a.

sagelar vt. (*sagèli*) Metre lo sieu sageu sus.

saget n.m. Ben sage.

sageu n.m. 1. Element de metal, de cauchoc, etc., que poarta en releu lo nom, la rason sociala, etc. d'aqueu que lo possedisse e que permete de marcar aquestu elements mé de tencha e per pression. Sin.: **bol**. 2. La marca laissada au mejan d'aquesta aisina. 3. Aisina dau meme tipe que permete de laisser una marca dins la cera, lo plomb; la marca ensinda laissada. 4. Caractèr distintiu, marca: *Aqueu trabalh poarta lo sageu de la sieu intelligença*. 5. Vinheta adesiva, de valor convencionala, que l'administracion fiscala emete per afranquir lu mandadís. 6. (dr.) Vigneta ò marca que si mete per autenticar un acte ò pagar una contravencion.

sagital, a adj. Var.: **sagittau**.

sagitari n.m. Constellacion e signe dau zodiac. ◆ Persona qu'a aquesto signe zodiacal.

sagitària n.f. Planta dei aigas docí calmi, dei fuèlhas aerenqui en forma de fèrre de saeta (Família dei alismaceas).

sagitat, ada adj. En forma de saeta.

sagittau, ala adj. Sagital.

sagnada n.f. 1. (anc.) Dubertura d'una vena per tirar de sang, dins una tòca terapeutica; la quantitat de sang ensinda tirada. Var.: **sagnia, sagninha**. 2. Plec format per lo braç e l'avantbraç. 3. (lit.) Perdas umani importantí au cors d'una guèrra. 4. Prelevament de sòus qu'afècta sensiblement un budget. 5. Entalha facha sus lo fust d'un arbre per n'en tirar un líquide (resina, etc.). 6. Entalha facha dins una paret per li passar de fieus electricí, etc.

sagnador n.m. 1. Coal de vedeu ò de fea, en maselaria. 2. Coteu que sièrve à sagnar li bèstias. 3. Canalet cavat dins un terren per facilitar l'escorremet dei aigas.

sagnament n.m. Escorremet de sang. ◆ *Temps de sagnament*: Temps necessari per obtenir l'arrèst dau sagnament d'una feridura facha per escarificacion dau lobule de l'aurelha, que normalament vèria de 2 à 4 mn.

sagnant, a adj. 1. Que sagna, que perde de sang. ◆ *Carn sagnanta*: Cuècha d'un biais mejan, que lascia encara perlar lo sang. 2. *Plaga encara sagnanta*: Dolor tota recenta.

sagnar vt. vi. 1. Faire una sagnada à (quauqu'un). 2. Tuar un animau en lu vuant dau sieu sang: *Sagnar una galina*.

sagnia n.f. Sagnada.

sagninha n.f. Sagnada.

sàgola n.f. (mar.) Coarda, mena de pichin cable que sièrve d'armeg ai embarcacion.

sagoma n.f. (arquít.) 1. Motladura en salhida; profieiu d'aquesta motladura. 2. Calibre que sièrve à profilar li motladuras.

sagomar vt. Calibrar m'una sagoma.

sagrí n.m. (dau turc *çâgri*) Pèu d'ae ò de sauma que servia à fabricar de tamborns, de cauçaduras ò de religaduras de libres.

sagro adj. Faucon sacre.

saharian, a adj. e n.f. Saarian, a.

sai n.m. Capucin (monina d'Amèrica dau Sud).

saile n.m. Capòt (per curbir).

sain n.m. Graissa sota la pèu dau poarc. Sin.: **pana**.

sairon n.m. Pèrtega lònga.

sajament adv. (fr.) Saviament.

sakè n.m. Bevenda japonesa alcolisada, à basa de ris fermentat.

sakò n.m. Cofadura tronconica que poàrton d'uni militari (en França, lu gardas republicans, per ex.).

sala n.f. 1. Pèça d'una abitacion destinada à un usatge particulier: *Sala de banh, sala per manjar, sala d'aiga*. 2. Luèc vast e cubèrt, destinat à un servici public: *Sala polivalenta, sala dei fèstas*. ◆ *Sala escura*: Sala de cínema. ◆ *Sala d'aspèra*: En cò d'un mètge, etc., sala dont li personas aspèron lo sieu torn. ◆ *Sala dei pas perduts*: Granda sala à l'intrada d'un palais de justícia que dessièrve lu diferents servicis, li diferenti cambras d'un tribunal; granda sala d'una estacion que dona accès ai diferents servicis. 3. Public qu'emplisse una sala: *Tota la sala a picat dei mans*. 4. (anc.) Dormitòri dins un espítaiu. 5. *Sala d'armas*: Luèc dont lu mèstres d'armas dónon lo sieu ensenhament d'escrima. 6. *Sala de mercat*: Luèc dont, dins li bancas, son recampats lu especialistas que fan d'operacions sus lu títols e produchs financiers.

salabre n.m. Linhòla.

salada n.f. 1. Planta ortalhiera coma la *lachuga*, la *chicòria*, etc., que s'en mànjon li fuèlhas. 2. Plat compauat de fuèlhas d'aquesti plantas, crudi e condidi. 3. Plat compauat de legumes cruds ò cuèchs, de peis, de carn, etc., condits m'una vinaigreta. ◆ *Salada de fruchs*: Assortiment de fruchs talhats, adobats mé de sucre e, eventualament, d'alcòl. ◆ *Salada russa*: Macedònia de legumes talhats à pichins tròç e condits m'una maionesa. 4. (fam.) Mesclum confús, eteroclit. ◆ *Mençònegas: Cuntar de saladas*.

saladèla n.f. Nom vernaculari de diferenti plantas dau genre *Limonium*. Sin.: **lavanda de mar**.

saladeta n.f. Pichina salada.

saladier n.m. Recipient dont si prepara la salada; contengut d'aquesto recipient.

saladoira n.f. Salador.

salador n.m. Recipient dont si méton li carns, lu peis, etc., à salar. Var.: **saladoira**.

saladura n.f. Salatge, accion de salar.

salamalecs n.m. pl. Reverenças, cortesia exagerada.

salamandra n.f. 1. Anfibia negra e jaune d'Euròpa, de la família dei urodèles, que s'en tròvon diversis espècias, aquatiqui ò terrèstri.

salapar vt. Beure embé aviditat.

salar vt. 1. Condir mé de sau: Salar la sopa. 2. Metre un aliment dins la sau per lo conservar. 3. Esparpalhar de sau per faire fondre la neu, lo verglaç: *Salar una rota de montanha*. 4. (fam.) Faire pagar un prètz exagerat: *Salar lo còmpte*. ◆ **si salar** v.pr. (fam.) S'embriagar.

salari n.m. 1. Remuneracion dau trabalh qu'una persona efectua per lo còmpte d'una altra, en vertut d'un contracte de trabalh. ◇ *Salari de basa*: Salari fixat en foncion d'un coeficient ò de ponchs, e que correspoande à una foncion. ◇ *Salari brut*: Salari avant la retenguda dei quotisations sociali, per op. au *salari net*. ◇ *Salari indirecte*: Ensèm dei cargats sociali que l'emplegaire paga per lo trabalhaires, e que lo sieu cost s'ajusta au salari que li vèrsa. ◇ *Salari minimal interprofessional de creissença (S.M.I.C.)*: Salari minimal en dessota de que, en principi, una persona non pòu èstre remunerada. 2. Recompensa: *Tota pena merita salari*.

salariar vt. (*salari*, classic *salàrii*) 1. Donar un salari à. 2. Autrejar l'estatut de salariat à.

salariat n.m. 1. Estat, condicion de salariat; mòde de remuneracion dau trabalh per lo salari. 2. Ensèm dei salariats, per op. à *patronat*.

salariat, ada adj. e n. Si di d'una persona ligada à una altra per un contracte de trabalh, que fixa un salari coma remuneracion dau trabalh efectuat.

salat, ada adj. 1. Que contèn de sau, que n'a lo gust: *Burre salat*. 2. Conservat dins la sau: *Peis salat*. 3. (fam.) Foaça liure, licenciós: *Una istòria salada*. 4. (fam.) Exagerat, excessiu: *Lo còmpte es salat*. 5. (fam.) Embriac.

salat n.m. Preguiera musulmana, dicha à cinc moments de la jornada: auba, miejorn, après-dinnar, crepuscule, sera.

salat n.m. Carn de poarc salada.

salatge n.m. Accion de salar; lo sieu resultat.

saldar vt. 1. Arrestar, en parlant d'un còmpte. 2. Vendre à prèt bas. Var.: **soldar** (fr.).

salde n.m. 1. Diferença entre crèdit e dèbit: *Salde creditor, debitor*. Var.: **sòlde** (fr.). ◇ *Salde de tot còmpte*: Lo tot dei somas donadi à l'emplegat à la rompedura dau sieu contracte de trabalh. . 2. (pl.) Venda de mèrç à prèt bas: *Faire lu saldes, saldes d'ivèrn, saldes d'estiu*.

salentin n.m. Dialècte dau sicilian parlat dins la region dei Polhas.

salernenc, a adj. e n. De Salèrna.

salernitan, a adj. e n. De Salèrna.

salers n.f. Vaca de la region de Salers.

salers n.m. Fromai de la region de Salers, fabricat segond de metòdes tradicionals.

salersés, esa adj. e n. De Salers.

salesian, a adj. e n. Si di dei membres de la congregacion de religiós que si soana la *societat dei prèires de sant Francés de Salas*, que fondèt Joan Bosco à Turin en lo 1859 e de la congregacion de religiõi que fondèt à Turin en lo 1872, dicha *Filhas de Maria Auxiliatritz*.

salèstre n.m. Cort.

salhar vt. 1. Faire un esfoarç en tirant sobre: *Salhar un cable*. 2. (mar.) Desalar (una nau).

salhatge n.m. Accion de salhar.

salhent n.m. (arquit.) Avançada.

salhent, a adj. Qu'es en salhida. Var.: **salient**.

salhida n.f. 1. Eminença à la susfàcia d'un objècte, partida qu'avança. 2. (lit.) Trach d'esperit imprevist.

salhida n.f. Acoblament d'animaus domestics.

salhir vt. (*salhissi*) S'acoblà, en parlant d'animaus domestics.

salhir vi. (*salhissi*) Sortir, despassar, s'avançar en defoara.

salian, a adj. (ist.) Dei Francs Salians.

salicaceu n.m. *Salicaceus*: Família d'aubres dei flors sensa petales coma lu saures e li pibolas.

salicària n.f. Planta erbacea que divèrsi espècias créisson dins lu luècs umides (Família dei litraceas).

salicilat n.m. Sau ò estèr de l'acide salicilic.

salicilat, ada adj. Relatiu à l'acide salicilic ò ai sieu saus.

salicilic, a adj. Si di d'un acide qu'a de proprietats antiseptiqui e que lu sieus derivats (coma l'aspirina e lo silicat de sòuda) an una accion anti-inflamatòria.

salicina n.f. Salicoside.

salicòca n.f. Ligoban ròsa.

salicòla adj. Relatiu à la salicultura.

salicòrnia n.f. Planta dei ribatges e dei luècs salats, dau pen carnut sensa fuèlhas, que s'en tirava la sòuda (Família dei quenopodiaceas).

salicoside n.m. Eteroside extrach dai escòrças de saure e de pibola, dei proprietats analgesiqui. Sin.: **salicina**.

salicultura n.f. Esplecha de la sau dins una salina.

salidiuretic, a adj. e n.m. Si di d'un diuretic que la sieu accion sobre lo ren abotisse à una augmentacion de l'eliminacion de l'aiga e dau sòdi.

salient, a adj. Salhent.

saliera n.f. 1. Pichin recipient per presentar la sau à taula. 2. Enfonsament en dessobre dei uèlhs dei vièlhs cavaus. 3. (fam.) Pichin vuèi en arrier dei claviculas, quepresènton li personas maigri.

salifèr, a adj. Que contèn de sau.

salificable, a adj. (quim.) Si di d'un compauat susceptible d'èstre transformat en sau.

salin, a adj. 1. Que contèn de sau. ◇ *Ròcas salini*: Ròcas sedimentari solubli dins l'aiga e que vènon de l'evaporacion de l'aiga de mar dins li lagunas. 2. Qu'a lu caractèrs d'una sau.

salina n.f. Installacion que permete l'evaporacion de l'aiga de mar per n'extraire la sau.

salinatge n.m. 1. Concentracion d'una aiga salada fins à obtenir un depaus de sau. 2. Luèc dont si recuèlha la sau.

salinier, a n. Saunier, a.

saliniera n.f. Sauniera.

saliva n.f. Liguide clar que produon li glàndolas salivari.

salivacion n.f. Secrecion de saliva.

salivant, a adj. Que provòca la salivacion.

salivanta n.f. Franhent.

salivar vi. Secretar de saliva.

salivari, ària adj. Relatiu à la saliva. ◇ *Glàndolas salivari*: Glàndolas que secrèton la saliva, que son au nombre de tres pareus dins l'òme.

salivós, oa adj. Que secrèta totplen de saliva.

salme n.m. Saume.

salmejar vt. e vi. Saumejar.

salmista n. Saumista.

salmodia n.f. Saumodiar.

salmodiar vt. Saumodiar.

salmonèla n.f. Bacteria responsabla dei salmonellòsis.

salmonellòsi n.f. (med.) Infeccion deuguda à de salmonèllas (fèbre tifoïda e paratifoïdes; gastorenteritis).

salòl n.m. (farm.) Salicilat de fenil, antiseptic.

salon n.m. 1. Pèça d'un apartament, d'una maion, destinada à la recepcion dei visitaires. ◇ *Mobilier pròpri à-n-aquesta pèça*. ◇ *Salon de jardin*: Taula, cadieras, etc., que si méton sus una terrassa, dins un jardin, per manjar defoara. 2. (lit.) Societat mondana: *Conversacion de salon*. 3. (liter.) Acamp de personalitats dei letras, dei arts e de la politica que, particulierament ai s. XVIIe e XVIIIe, si teníon en cò d'una frema de l'auta societat. 4. Sala d'unu establiments comercials: *Salon de tè, salon de barbier*. 5. (M'una majuscula) Manifestacion comerciala que permete periodicament ai empresas de presnetar la sieu produccion, à d'autors de presentar li sieu publicacions, etc.: *Lo Salon dau libre, lo Salon de l'automobila*. ◇ *Mostra periodica collectiva d'artistas vius*.

salonet n.m. Pichin salon.

salonier n.m. Jornalista que rendia còmpte dau Salon dei bèi-arts.

saloon n.m. (mòt american) Bar dau Far-West american.

salòp, a adj. e n. (vulg.) Òme mespresable, qu'agisse d'un biais desleial. ◆ n.f. Frema desbauchada.

salopar vt. (pop.) (*salòpi*) 1. Baclar, faire un trabalh sensa gaire d'atencion. Var.: **salopejar**. 2. Brutar, curbir de tacas.

saloparia n.f. (fam.) 1. Caua de marrida qualitat. 2. Accion bassa; prepaus vil. 3. Persona que comete d'accions bassi, que tèn de prepaus vils.

salopejar vt. (pop.) Baclar. Var.: **salopar**.

salopeta n.f. Vestit constituït de braias prolongadi d'una baveta mé de bretèlas.

salpa n.f. *Salpas*: Sotaclasse de tuniciers nadaires en forma de cilindre vuèi e transparent, que la sieu reproduccion es foarça complèxa.

salpingiti n.f. (med.) Inflammacion d'una trompa uterina.

salsa n.f. Música de dança afrocubana, particulierament ai Caraïbes, en Amèrica centrala e dins li comunautats latini dei grandi vilas dei USA.

salsific n.m. Planta (*Tragopogon porrifolius*) cultivada per la sieu raïç lònca e carnuda de la sabor sucrada (Família dei composaceas).

salsolacea n.f. *Salsolaceas*: Quenopodiaceas.

saltèri n.m. Sautèri.

saltimbanca n.m. Sauta-en-banca.

saltimbarca n.m. Sauta-en-banca.

salto n.m. (it.) Saut perilhós.

salubre, a adj. San, que contribuisse à la santat: *Un apartament salubre*.

salubritat n.f. Caractèr de cen qu'es salubre. ◇ *Salubritat publica*: Ensèm dei mesuras que l'Administracion edicta en matèria d'igièna dei personas, dei bèstias e dei cauas.

saludacion n.f. 1. Accion de saludar. 2. (relig. cat.) Ave Maria (preguiera). 2. Anonciacion, en iconografia. 3. Salut: *Faire de grandi saludacions*. ◆ pl. Formula de cortesia dins una letra: *Cordiali saludacions*.

saludar vt. 1. Donar (à quauqu'un) una marca de cortesia, d'atencion, de civilitat, de respècte: *Saludar un amic*. 2. Onorar dau salut militari ò d'una marca de respècte en foncion d'un reglament. 3. Aculhir per de manifestacions de benvolença ò d'ostilitat. 4. Rendre un omenatge; reconóisser per la sieu qualitat: *Saludar lo coratge d'una persona*.

salum n.m. 1. Peitrina de poarc conservada dins la sau. 2. Carn conservada dins la sau.

salut n.m. 1. Fach d'escapar à un perill, à un malur. 2. (relig.) Fach d'èstre sauvat de l'estat de pecat e d'accedir à la vida etèrna. Sin.: **sauvament**. 3. Accion ò biais de saludar; marca de civilitat donada à quauqu'un que si rescònta ò que si laissa. 2. Acte reglementari per lo quau s'exprimisse lo respècte à quauqu'un, à quauqua ren ò la sieu appartenença ç un còrs: *Salut militari*. 3. (liturg. cat.) Cort ofici dau sera que comprèn una exposicion dau sant sacrament, accompagnada de preguieras e de cants e que s'acaba m'una benediccion solemna.

salutari, ària adj. 1. Qu'es pròpri à conservar ò à restablir la santat fisica ò morala. 2. Que pòu aver un efècte benefic sobre lo comportament de quauqu'un: *Dins lo fond, aqueu falhiment li es estat salutari*.

salutariament adv. D'un biais salutari.

salutista adj. e n. De l'Armada dau Salut.

salva n.f. Descarga simultanea d'armas de fuèc, au combat, en onor de quauqu'un ò en signe de fèsta. ◇ *Salva d'aplaudiments*: Aplaudiment que si fan audir toi à l'encòup.

salvator, tritz adj. e n. (lit.) Que sauva: *Una mesura salvatrix*. Var.: **sauvator**.

samari n.m. Metal blanc-gris dau grope dei lantanides, que fonde vèrs 1077°C, emplegat en particulier dins lu vèires qu'absòrbon lu infraroges; element (Sm) de n° atomic 62 e de massa atomica 150,43.

samaritan, a adj. De Samaria.

samba n.f. Dança d'origina brasiliana; ària sus la quala si bala.

sambluc n.m. Aubrilhon dei flors blanqui e dei fruch acides roges ò negres (Autessa fins à 10 m; pòu viure fins à 100 ans; familha dei caprifoliaceas). Var.: **sambuc**.

sambluc n.m. Sarpatana.

sambuc n.m. Sambluc.

sambulh n.m. 1. Caça ai auceus que si fa de matin, après lu aver atirats au mejan de visc gluaux e en imitant lu sieus diferents crits. 2. Leca, engana.

samit n.m. (arqueol.) Teissut ric, de la trama de seda e de la cadena de fiue.

samoietà n.m. Lengua oraliana.

samoira n.f. Saumoiria.

samoirada n.f. Samoira.

samorai n.m. Membre de la classa dei guerriers, dins l'organizacion shogonala dau Japon fins au 1868.

samovar n.m. Ramina m'un robinet destinada à fournir d'aiga cauda per lo tè, en Russia.

sampada n.f. Còup de pen de davant, en parlant d'un cavau.

sampan n.m. Embarcacion asiatica dau fond plat, que va mé la godilha ò à l'aviron, e que compoarta, au centre, un dòme de bambó entreçat per assostar lu passatgiers.

sampi n.m. Caractèr grèc que figura à l'encòup un *san* (nom dorian dau σ) e un *pi* (π), que sièrve à notar lo nombre 900 ò 900 000, en foncion de la plaça de l'accent.

san, a adj. 1. Que presenta minga problema patologic ni anomalia (per op. à *malaut*). 2. Qu'a un boan equilibri psiquic. 3. Que non presenta d'anomalia, en que tot es regulier, normal: *Una economia sana*. 4. Qu'es boan per la santat dei individús: *Una ària sana*. 5. (mar.) Que presenta minga perilh, dont non li a d'escuèlhs: *Una coasta sana*. 6. Confòrme à la rason, à la ponderacion, ò que non s'escarta de cen qu'es rtengut normal: *Aver de sani lecturas*.

sanable, a adj. Que si pòu sanar.

sanament adv. D'un biais san.

sanar vt. Garir.

sanatiu, iva adj. Curatiu.

sanator, tritz adj. Que sana.

sanatòri n.m. Establiment de cura destinat au tractament dei diferenti formas de tuberculòsi ò de divèrsi malautias croniqi.

sanatorial, a adj. Relatiu au sanatòri. Var.: **sanatoriau**.

sanatoriau, ala adj. Sanatorial.

sancanhada n.f. Gangassada, gacilhada.

sancanhar vt. Gangassar, gacilhar.

sancanhe n.m. Gacilhada.

sancion n.f. 1. (dr. constit.) *Sancion (dei lèis)*: Acte per lo quau lo cap de l'Estat rende executòria una lèi que lo Parlamen a votat. 2. Consecracion, confirmacion considerada coma necessària: *Un mòt qu'a la sancion de l'usatge*. 3. Mesura repressiva qu'una autoritat impaua per l'inexecucion d'un òrdre, l'inobservacion d'un

reglament, d'una lèi: *Pilhar una sancion còtra quauqu'un*. ◇ Mesura qu'un Estat pilha còtra un autre Estat: *Pilhar de sancions economiqui còtra un país*. ◇ Pena prevista per la lèi per castigar quauqu'un qu'a comés una infraccion. 4. Consequença, boana ò marrida, d'un acte: *Aquò es la sancion de la tieu imprudènça*.

sancionar vt. 1. Portar una consecracion oficiala ò esquasi oficiala à. 2. Reprimir, punir: *Aqueu qu'a mandat una botelha sus lo jugaire es estat sancionat*.

sancran n.m. (de l'all. *sauerkraut*) Chocrota.

sandala n.f. Cauçadura formada d'una simpla sòla rentenguda au pen per de cordons, de laç. Var.: **sàndola**.

sandaleta n.f. Sandala leugiera.

sandalier, a n. Persona que fa de sandalas. Var.: **sandolier**.

sandaraca n.f. Resina extracha d'una espècia de túia e emplegaa per la preparacion dei verniç, lo glaçatge dau papier, etc.

sandinisme n.m. Ensèm dei ideas, nacionalisti e anti-imperialisti, que lo sieu modèl si tròva dins l'accion d'Augusto César Sandino.

sandinista adj. e n. Au Nicaragua, qu'apartèn au partit que seguisse li ideas nacionalisti e revolucionari de Sandino.

sandix n.m. (arqueol.) Colorant mineral roge que s'emplegava per ténher li estòfas.

sandjak n.m. Sotadivision de província, d'ins l'Empèri otoman.

sàndola n.f. Sandala.

sàndola n.f. 1. Aubrilhon d'Àsia que lo sieu boasc es emplegat en perfumaria, en ebanistaria, etc. (*Tipe de la familha dei santalaceas*). 2. Boasc d'aquest aubre. 3. Essença que n'es extracha.

sandolier, a n. Sandalier, a.

sandow n.m. (nom depauat) Cable de cauchó, emplegat en particulier dins lu extensors e per lo lançament dei planaires ò per fixar d'objècte sus un poartabagatges.

sandre n.m. Peis ossós vesin de la perca, de la carn preada (Lòng fins à 1 m).

sandwich n.m. Lescas de pan entre li quali si mete una lesca de fromai, de carn, de cambajon, etc. Sin.: **entrelescas**.

sanedrin n.m. Ancian conseu sobeiran dau judaïsme, dau s. IIIⁿ avant J.-C. fins à l'an 70 après J.-C.

sanejament n.m. Accion de sanear; lo sieu resultat. Sin.: **assaniment**.

sanejar vt. Rendre san. Sin.: **assanir**.

sang n.m. 1. Liquide roge que circula dins li venas, li artèras, lo coar e lu capillaris e qu'alimenta toi lu teissuts de l'organisme per li portar d'elements nutritius e l'oxigène e que n'en recuèlhe li brutícias que d'autres organes (rens, paumons, pèu) elimínon. ◇ *Un èstre de carn e de sang*: Un èstre ben viu, m'ai sieu passions, etc. ◇ (fam.) *Aver lo sang caud*: Èstre impetuós, ardent, irascible. ◇ *Aver quauqua ren dins lo sang*: Li èstre portat naturalament, n'èstre passionat. ◇ *Si faire de*

marrit sang: S'inquietar, si cruciar. ◇ *Metre à fuèc e à sang*: Saquejar. ◇ *Portar de sang fresc, de sang nõu*: Portar d'elements nõus, mai joves; portar de capitals, de sòus noveus. 2. (fig.) Vida, existença: *Versar lo sieu sang*. ◇ *Donar lo sieu sang, pagar dau sieu sang*: Sacrificar la sieu vida. 3. Linhatge, ascendença, raça. ◇ *Ligams dau sang*: Relacion de parentat; ligams afectius entre personas de la mema familha. ◇ *Prince de sang*: Eissit de la familha reiala per lu mascles. ◇ *La votz dau sang*: L'esperit de familha.

sangbeugut adj. 1. Exsangue. 2. Blèime. Sin.: **pallineu, pallinàs, mortinós**.

sangfleu n.m. Sang frèi.

sang frèi n.m. Tranquillitat, mestresea: *Conservar lo sieu sang frèi dins una garrolha*. Sin.: **sangfleu**. ◇ *De sang frèi*: Calmament; d'un biais deliberat.

sanglier n.m. (fr.) Singlar.

sanglut n.m. 1. Contraccion espasmodica dau diafragma sota l'efècte de la dolor ò de la pena, acompanhada de làgrimas, seguida de l'emission brusa e bruissenta de l'ària contenguda dins lo pièch. 2. Contraccion brusca dau diafragma, deuguda au passatge de l'ària dins la glòti.

sanglutada n.f. Crisi de sangluts.

sanglutar vi. 1. Aver de sangluts. 2. Aver lo sanglut.

sangmesclat n. Mestís.

sangria n.f. Bevenda d'origina espanhòla facha de vin sucrat dont macèron de fruchs talhats à tròç.

sangsuga n.f. 1. Vèrp marin ò d'aiga doça que lo sieu còrs s'acaba per una ventosa à cada extremitat (Embrancament dei anelides; classa dei irudineas). 2. (lit.) Persona avida, que tira de sòus per toi lu mejans. 3. (fam.) Persona importuna, qu'es dificile de s'en desbarrassar.

sanguenar vi. S'escòrrer, en parlant dau sang; sagnar.

sanguenós, oa adj. 1. Tacat de sang: *Aver li mans sanglanti*. 2. Que contribuisse à espantegar lo sang ò que s'acompanha d'una granda efusion de sang: *De combats sanguenós*. ◇ *Moart sanguenoa*: Moart violenta embé efusion de sang. 3. (lit.) Qu'a la color roja dau sang. 4. (fig.) Dur: *De repròchis sanguenós*.

sanguin, a adj. Relatiu au sang: *Escorrement sanguin*. ◇ *Temperament sanguin ò sanguin*, n.m.: Persona impulsiva. ◇ *Vaisseus sanguins*: Conduchs organics dont circula lo sang.

sanguin n.m. Fonge manjadís (*lactarius sanguifluus*) de la familha dei russulaceas.

sanguina n.f. 1. Minerau d'ematita roja, à basa d'oxide de fèrre. 2. Gredon fach m'aqueu minerau; dessenh de color roja, fach m'aquesto gredon. 3. Portugal de la carn que tende vèrs lo roge, foarça preada.

sanguinari, ària adj. 1. Que non esita à faire colar lo sang: *Un cap de guèrra sanguinari*. (lit.) Qu'es marcat per d'efusions de sang. 3. (lit.) Crudeu; qu'incita à la crudelitat: *Una lèi sanguinària*.

sanguinària n.f. Èrba vivaça, dau rizòma espès e cort, que contèn un latèx roge sang acre e toxic, que lu Indians

d'Amèrica emplegàvon per si pintar lo còrs en roge (Familha dei papaveraceas).

sanguinolent, a adj. Tench ò mesclat de sang.

sanguinhòu n.m. Còrni.

sanguinós, oa adj. Sagnós; sanguinari.

sanha n.f. 1. Planta vivaça dei fuèlhas que tálhon, que creisse generalament dins lu luècs umides. 2. Palud.

sanhiera n.f. Caneliera, roselièra.

sanja n.f. Matèria purulenta fetida, mesclada de sang.

sanicla n.f. Planta vivaça de la familha dei ombellifèras, que creisse dins lu luècs frecs. Var.: **sanicula**.

sanicula n.f. Sanicla.

saniós, oa adj. Que contèn de sanja.

sanitari, ària adj. 1. Relatiu à la conservacion de la santat publica: *Un reglament sanitari*. 2. Relatiu ai installacions e aparelhs destinats à l'igièna.

sanscrit n.m. lenga indoariana que fuguèt la lenga sacrada e la lenga literària de l'Índia anciana. ◆ **sanscrit, a** adj. relatiu au sanscrit.

sanscritista n. Especialista dau sanscrit.

sansola n.f. Pala per lu grans.

sansonha n.f. (mús) Vièla à ròda.

sant, a adj 1. Si di de Dieu ent ant qu'es sobeiranament pur, perfècte. 2. Si di de quauqu'un que, d'après la Glèia, a menat una vida exemplària, a practicat li vertuts canoniqui, e es estat canonisat. 3. Que mena una vida exemplària sus lo plan moral ò religiós. 4. Qu'apartèn à la religion, qu'a un carctèr sacrat. 5. Si di de cadun dei jorns de la setmana que precedisson lo dimènegue de Pascas: *Divendres sant*. ◇ *Annada santa*: Annada jubilària de la Glèia catolica, en principi celebrada cada 25 ans. ◇ (fam.) *Tota la santa jornada*: La jornada tota entiera. 6. Qu'a un caractèr venerable, confòrme à la lèi morala: *Una vida santa*. ◆ n. 1. Cristian beatificat ò canonisat que la Glèia prepaua la sieu vida coma exemple e à cu si rende un culte public. ◇ *Sants de glaça*: Sant Mamèrt, sant Pancraci e sant Gervasi, que li sieus fèstas pàsson per èstre sovent acompanhadi de gelada tardivi. ◇ *Lo sant dei sants*: La partida mai secret dau Temple de Jerusalèm; (fig.) La partida mai secreta de quauqua ren. 2. Òme, frema d'una pietat e d'una vida exemplari. 3. Estàtua que representa un sant, que si soarte per li processions. ◇ *Faire un sant frust (de quauqua ren)*: Frustar quauqua ren toplen, à foarça de l'emplegar.

santa-Bàrbara n.f. 1. Santa Barba. 2. Sota dei municions.

santalacea n.f. *Santalaceas*: Familha de flors dicotiledoneï que contèn 35 genres e pauc ò pron 400 espècias, sobretot tropicali, arborescenti, arbustivi ò erbaceas, sovent dioiqui, que la màger part son miègi-parasiti.

santalina n.f. Colorant extrach dau boasc de sàndola.

santament adv. D'un biais sant; coma un sant.

santamor n.m. Vin famós dau Beaujolais.

santbernard n.m. Can de granda talha de la rauba roja e blanca, adestrat per lo sauvament en montanha.

santcirian, a n. Escolan ò ancian escolan de l'escòla militària de Sant-Cir.

santamaura n.m. Fromai de cabra de Torena, de la crosta naturala e de la pasta moala.

santa-mitocha n.f. Persona que si dona una aparencia de saviessa, qu'afècta l'innocença, e, en particular, frema qu'afècta la prudaria.

santemilion n.m. Vin de Bordeu roge de la region de Sant-Emilion.

Sant-Esperit n.m. (teol.) Tèrça persona de la Trinitat, nomenada après lo Paire e l'Enfant.

santetat n.f. Qualitat de cen qu'es sant. ◇ *Sa Santetat*: Lo papa. Var.: **santitat**.

santificacion n.f. 1. Accion de santificar; efècte de cen que santifica. 2. Celebracion segond la lèi religioa.

santificar vt. (*santifiqui*) 1. Rendre sant. 2. Onorar, celebrar coma un sant. 3. Celebrar segond la lèi religioa.

santipeta interj. Juron familhier.

santissime, a adj. Totplen sant. Var.: **santíssimo** (it.).

santíssimo, a adj. (it.) Santissime.

santitat n.f. Santetat.

santjoan n.m. Lavanda aspic.

santmarcelin n.m. Pichin fromai redond de la pasta moala e de la crosta mofida, fabricat dins lo Daufonat mé de lach de vaca.

santmarinés, esa adj. e n. De la República de Sant Marin.

santmiqueu n.m. (fam.) *Faire santmiqueu*: Cambiar de maion.

santnectari n.m. Fromai de la pasta preissada e de la crosta mofida, fabricat en Auvèrnh mé de lach de vaca.

Sant-Ofici n.m. sing. Congregacion romana que la sieu competença s'estendia à tot cen que pertòca la defensa de la doctrina catolica (Despí lo 7 de decembre dau 1965, a laissat la plaça à la *Congregacion per la doctrina de la fe*).

santolina n.f. Aubrilhon odorós originari de la region mediterranea, vesin de l'artemisa (Família dei composeas).

santon n.m. Pichina figurina de tèrra cuècha pintada ò vestida que sièrve à decorar lo presèpi.

santonier, a n. Persona que fa de santons.

santonina n.f. Medicament vermifugue encuèi abandonat en rason de la sieu toxicitat.

santonorat n.m. Pastissaria m'una corona de pichins *choux* à la crema e garnida au centre de crema Chantilly.

santpaulin n.m. Fromai de la pasta preissada e de la crosta lavada, fabricat mé de lach de vaca.

santpèire n.m. Peis dau coar aut e estrech, manjadís, comun dins toti li mars temperadi (Lòng de 30 à 50 cm).

Sant-Sèti n.m. Ensèms dei organismes (curia romana) qu'ajódon lo papa dins l'exercici dei sieu foncions de govèrn.

santsimonian, a adj. e n. Qu'apartèn au santsimonisme.

santsimonisme n.m. Doctrina dau Còmte de Sant-Simon e dei sieus disciples.

sant- sinòde n.m. Conselh sobeiran de la Glèia russa dau 1721 au 1917, instituit per remplaçar lo patriarcat que Pèire lo Grand avia suprimet.

santsulpician, a adj. (relig. cat.) Qu'apartèn, qu'es relatiu à la congrogacion de Sant-Sulpici. ◆ n.m. Escolan ò ancian escolan dau seminari de Sant-Sulpici; membre de la congrogacion de Sant-Sulpici.

santuari n.m. 1. Partida de la glèia, situada à l'entorn de l'autar, dont si fan li ceremònias liturgiqui. 2. Edifici religiós, luèc sant en general. 3. Luèc inviolable. 4. (def.) Territòri nacional qu'un adversari eventual deu considerar inviolable; territòri que la dissuasion nucleària cuèrbe.

santuarisacion (-izacion) n.f. (def.) Accion de santuarisar; lo sieu resultat.

santuarisar (-izar) vt. (def.) Donar à (un territòri) lo caractèr d'un santuari.

sanva n.f. Mostarda dei camps.

saorra n.f. Lèst.

saorral vt. Lestar.

sapa n.f. Aisina d'agricultura fach d'una pèça de fèrre larga e plata au bot d'un mànegue, que sièrve per bolegar la tèrra, cavar un trauc, etc.

sapada n.f. Còup de sapa.

sapadura n.f. Accion de sapar.

sapaire n.m. 1. Sordat de l'arma dau gèni. 2. Persona que si sièrve d'una sapa.

sapaire-pompier n.m. Pompier.

sapar vt. 1. Travalhar m'una sapa. 2. (fig.) Destrúger: *Sapar lo moral dei tropas enemigui*.

sapator n.m. Persona que si sièrve d'una sapa. Sin.: **sapaire**.

sape n.m. Sapin.

sapet n.m. Plantacion de sapes.

sapeta n.f. Becut. Sin.: **magalhon**.

sapeton n.m. Pichin magalhon.

sapide, a adj. Qu'a de sabor.

sapiditat n.f. Caractèr de cen qu'es sapide.

sapiença n.f. 1. Saber. 2. Saviessa.

sapiencial, a adj. Si di d'un grope de cinc libres biblics (Provèrbis, Jòb, Eclesiasta e Saviessa), que li si ajúston eventualament lu Saumes e lo Cantic dei cantics, recuèlh de maximas, sentenças e poemas morals de la saviessa orientala. Var.: **sapienciau**.

sapienciau, ala adj. Sapiencial.

sapient, a adj. e n. 1. Saberut. 2. Savi.

sapientament adv. D'un biais sapient.

sapientissime, a adj. Foaença sapient. Var.: **sapientíssimo** (it.).

sapientíssimo, a adj. (it.) Sapientissime.

sapin n.m. Aubre resinós comun dins li montanhas d'Euròpa occidentala entre 500 e 1500 mètres d'altituda, que li sieu fuèlhas, persistenti, poàrtan doi linhas blanqui

en dessota (Òrdre dei conifèrs). ◇ (fam.) *Sentir lo sapin*: Non aver longtemps à viure. Var.: **sape**.

sapindacea n.f. *Sapindaceas*: Família de plantas dicotiledoneï tropicali coma lo lichí.

sapinièra n.f. Plantacion de sapins. Sin.: **sapet**.

sapitor n.m. Expèrt encargat d'estimar la valor dei mèrc d'una nau, en cas d'auvari.

saponaceu, ea adj. Qu'a lu caractèrs dau sabon, que pòu èstre emplegat ai memes usatges que lo sabon.

saponària n.f. Saboneta, sabonèla, èrba dau sabon.

saponasa n.f. Lipasa (enzima).

saponificable, a adj. Que pòu èstre saponificat. Var.: **sabonificable**.

saponificacion n.f. 1. Transformacion dei matèrias grassi en sabon après la sieu descomposicion per una basa en sau d'acide gras e glicerina. 2. (quim.) Accion de saponificar. Var.: **sabonificacion**.

saponificar vt. (*saponifiqui*) 1. Transformar en sabon: *Saponificar un òli*. 2. (quim.) Descompauar (un estèr) per una basa. Var.: **sabonificar**.

saponina n.f. Glucoside de la saponària, que la sieu solucion aigoa escuma coma de sabon.

saponita n.f. Silicat idratat natural de magnèsi e d'alumini, blanquinós e onchós.

sapor n.f. Sabor.

saporit, ida adj. Saborit.

saporós, oa adj. Saporós.

sapotacea n.f. *Sapotaceas*: Família de plantas dicotiledoneï gamopetali, sobretot tropicali.

sapofague, aga adj. Si di d'un animal que si noirisse de substànças organiqui en descomposicion.

saprofita adj. e n.m. Saprofit(e).

saprofit(e), a adj. e n.m. 1. Vegetal que tira la sieu noiridura de substànças organiqui en descomposicion (en particulier divèrs fonges). 2. *Micròbi saprofits*: Que viu sus un òste sensa li provocar de malautia (per op. à *patogène*). Var.: **saprofita**.

saprofitisme n.m. Biaís de viure dei saprofits.

saquejaire, airitz adj. e n. Que saqueja.

saquejament n.m. Accion de saquejar.

saquejar vt. 1. 1. Metre à sac (una vila, una region, etc.), raubar embé violença tot cen que li si tròva. 2. (fam.) Metre en grand desòrdre, devastar.

saquet n.m. Pichin sac.

saqueton n.m. Pichin saquet.

sarabanda n.f. 1. Dança nòbla de tres temps, de mòda ai s. XVIIⁿ e XVIIIⁿ. 2. Composicion musicala dins lo tempo e lo caractèr d'aquesta dança. 3. (fam.) Juècs animats, que fan totplen de bosin.

sarac n.m. Mena de sèrra m'un mànegue.

saracar vt. (*saraqui*) Saquejar.

sarcasme n.m. Escarni, ironia insultanta.

sarcastic, a adj. De l'òrdre dau sarcasme, que si trufa: *Un rire sarcastic, un autor sarcastic*.

sarcèla n.f. Àneda sauvatja de pichina talha (lònga fins à 40 cm). Var.: **sarzela**. Sin.: **renèla, lapareu, auçavòla, renèla**.

sarceleta n.f. Sarcèla d'ivèrn. Var.: **sarzeleta**.

sarcidura n.f. Accion de sarcir; lo sieu resultat.

sarcina n.f. Bacteria partida en tres plans perpendicularis e que dona d'elements gropats en massas cubiqui.

sarcir vt. (*sarcissi*) Remendar. Var.: **ensarcir**.

sarcladura n.f. Ensèm dei marridi èrbas arracadi per sarclatge.

sarclar vt. Desbarrassar una culturar de l'èrba marrida, manualament ò au mejan d'un autís.

sarclatge n.m. Accion de sarclar.

sarcocarp(e) n.m. Mesocarpe.

sarcocèl n.m. Tumor dau testicule ò de l'epididime: *Sarcocèl cancerós, sifilitic, tuberculós*.

sarcocist(e) n.m. Sarcosporidia, parasite du teissut musculari de divèrs animaús (poarc, cavau, fea, etc.).

sarcodèrma n.m. Partida carnuda de l'envolopa de la grana.

sarcofague n.m. 1. Ataüt de pèira de l'Antiquitat e d'una part de l'Atge Mejan. 2. Proteccion de betum bastida per isolar totalament un luèc perilhós (per exemple una centrala nucleària après un auvari).

sarcofil(e) n.m. Mosca caracterisada per un abdomèn blanc grisastre, ulhetat de negre, e que la sieu larva, parasita d'insèctes, viu sus lu cadavres.

sarcofille n.m. Parenquime dei fuèlhas.

sarcoïda n.f. (med.) Lesion cutanea de la sarcoïdosi, qu'a generalament l'aspècte d'un nodule.

sarcoïdosi n.f. (med.) Afeccion d'origina desconoissuda caracterisada per l'existença d'una lesion especifica, lo granulòma tuberculoide, que si pòu retrovar dins un grand nombre d'organes ò de teissuts (ganglions, paumons, pèu).

sarcolèmma n.m. Membrana plastica dei fibras musculari estriadi, qu'assegura la difusion dei influx nerviós à l'ensèm de la fibra.

sarcolisina n.f. Compauat isomèr utilizat dins lo tractament de divèrs cancre. Una associacion m'un acide aminat corrent es à l'origina de la sarcolisina.

sarcolit n.m. Fragment de fibra musculària en via de desintegracion, present dins lo sang dei Diptèrs.

sarcolita n.f. Silicat d'alumina e de caucina, de color carn ò roja e d'esclat nacrat.

sarcòma n.m. Tumor conjontiva maligna.

sarcomatós, oa adj. Relatiu au sarcòma.

sarcoplasma n.m. Protoplasma indiferenciat de la fibra musculària.

sarcoplasmic, a adj. Que si rapoarta au sarcoplasma: *Contraccion sarcoplasmica*. Var.: **sarcoplastic**.

sarcoplastic, a adj. Sarcoplasmic.

sarcopsida n.f. Fosfat de fèrre, manganès e calci.

sarcopsilla n.f. Genre de nièras de la familha dei sarcopsillides.

sarcopsillide n.m. *Sarcopsillides*: Família d'insèctes diptèrs d'Amèrica dau Sud caracterisats per un torax cort e de palps labials non articulats.

sarcòpte n.m. Acarian parasite de l'òme e d'unu vertebrats.

sarcoranfe n.m. Espècia de grand vautor d'Amèrica centrala e dau Sud (*Sarcoramphus papa*).

sarcosina n.f. Basa organica debla que s'obten dins l'idrolisi per l'aiga de barita de la creatina ò de la cafeïna.

sarcosòma n.m. Granda mitocondria rica en enzimas respiratòri, que si tròva sobretot dins li cellulas m'un foncionament permanent ò prolongat.

sarcosporidia n.f. *Sarcosporidias*: Òrdre d'esperozoaris, parasites comuns dei mamifèrs, que vívon dins li fibras musculari ò dins lo teissut conjontiu.

sardana n.f. Dança populària de Catalonha.

sarde, a adj. e n. De Sardènia. Var.: **sardo**. ◆ n.m. lenga romanica de Sardènia.

sardina n.f. 1. Peis de l'esquina blau-vèrd, dau ventre argentat, comun dins la Mediterranea e l'Atlantic, que si manja fresc ò conservat dins l'òli (Família dei clupeïdes, longuessa: 20 cm). 2. (fam.) Galon de sotoficier.

sardinaria n.f. Luèc dont son alestidi li consèrvas de sardinas.

sardinau n.m. Part superiora de la mànega d'una sàvega.

sardinèla n.f. Pichina sardina de la Mediterranea e de l'Atlantic.

sardinier n.m. Bateu per la pesca à la sardina.

sardinier, a n. 1. Persona que pesca la sardina. 2. Persona que travaïha à metre en consèrva li sardinas.

sardo, a adj. e n. Sarde.

sardona n.f. Calcedoni brun.

sardonic, a adj. Qu'exprimisse un escarni greu: *Un rire sardonic*.

sardoniquement adv. D'un biais sardonic.

sarga n.f. Estòfa que presenta de coastas fini obliqui.

sargent n.m. Sergent.

sarg n.m. Sargue.

sarga n.f. Teissut leugier de lana que vèn dau sargat. ◆ Estòfa de seda travalhada coma la sarga.

sargassa n.f. Alga bruna flotejanta, que lo sieu amolonament forma, au lòng dei coastas de Florida, una mena de prada dont si reproduon li anguilas.

sargat n.m. Armadura emplegada per tèisser d'estòfas que presènton de coastas obliqui.

sargue n.m. Peis manjadís, comun en Mediterranea (Família des esparides). ◆ *Sargue rascàs*: Sargue dau morre ponchut (*sargus puntazzo*).

sargueta n.f. Sarga leugiera.

S.A.R.L. Sigla per una *Societat à responsabilitat limitada*.

sarpa n.f. Eissarpa.

sarpanança n.f. Peis roge aranjat, mé de gròs uèlhs negres, que viu sus li coastas mediterraneï e atlantiqui.

sarpanteu n.m. Mortairet; pèça d'artifici que pilha un movement sinuós après alumatge.

sarpar vi. (mar.) Levar l'àncora.

sarpatana n.f. Tube lòng que sièrve, en bufant à lançar dintre, à mandar de pichins projectiles. Sin.: **sambloc**.

sarra n.f. Pichin element ficat dins l'uèlh d'un autís (marfeu, etc.), à l'extremitat dau mànegue, per n'en melhorar la fixacion.

sarracòrs n.m. Sotavestit femenin de teissut elastic per mantenir lo bacin.

sarraïn n.m. Sarrasin. ◆ *Sarraïn vèrd*: Planta erbacea qu'una dei sieu espècias es lo *sarrasin* ò *blat negre* e qu'una espècia sauvatja es emplegada coma astringent (Família dei polygonaceas).

sarralha n.f. Serralha.

sarralhiera n.f. Chinchà.

sarrar vt. Serrar.

sarrasin, a adj. e n. Musulman, per lu Occidentals de l'Atge Mejan.

sarrasin n.m. Planta erbacea annuala cultivada per li sieu granas, riqui en amidon (*blat negre*).

sarrat, ada adj. Avare.

sarratan n.m. Charlatan.

sarratge n.m. Serratge.

sarreta n.f. (mar.) Cintura interiora d'una nau, que sièrve à sostenir li traus. Sin.: **dormant, bauquiera**.

sarsavalha n.f. Canalha, fotalha, gentalha.

sarson n.m. Malha de renforçament à l'entorn dei rets de pesca.

sartaia n.f. Aisina de coïna de metal m'un mànegue lòng, generalament redonda, gaire profunda, per faire fregir d'aliments.

sartaiada n.f. Contengut d'una sartaia.

sàrtia n.m. 1. Caduna dei manòbras durmenti que sièrvon à sostenir e à assubjectir lu aubres per lo travèrs e per l'arrier. 2. Cable que sièrve à mantenir ò à consolidar. 3. Manòbra d'alatge d'una ret de pesca.

sartre, essa n. Persona que fa de vestits sus mesura. Var.: **sastre**.

sarzela n.f. Sarcèla.

sarzeleta n.f. Sarceleta.

sas n.m. 1. Tamís. 2. Partida de canal entre doi enclusas.

S.A.S. Sigla per una *Societat per accions simplificada*.

sasida n.f. 1. (dr.) Presa de possession, per l'administracion fiscala ò la justícia, dei produchs d'una infraccion ò dei mejans qu'an servit à la cometre ò dei objèctes utiles à la pròva en matèria penala; via d'execucion forçada per la quala un creancier s'assegura dei bens dau sieu debitor en vista de garentir lo pagament d'un deute. ◆ *Sasida conservatòria*: Mesura acordada au creancier que pòu faire metre lu bens mòbles dau debitor sota man de la justícia, per evitar qu'aqueu lu fague disparéisser ò lu aliene. 2. (inform.) Enregistrament d'una informacion en vista dau sieu tractament ò de la sieu memorisacion dins un sistema informatic.

sasida-arrèst n.f. (dr.) Sasida per la quala un creancier immobilisa entre li mans d'un tèrç de somas

deugudi ò d'objèctes mobiliers qu'apartènon au sieu debitor.

sasida-execucion n.f. (dr.) Sasida dei mòbles corporals dau debitor, qu'exigisse un títol executòri, dins la tòca de n'operar la venda à l'enquant au profièch dei creanciers.

sasida-revendicacion n.f. (dr.) Sasida conservatòria autorisada en favor dau propietari, de l'usufruchier ò dau creancier, que pretende d'aver un drech real qu'un tèrç detèn.

sasiment n.m. Impression foarta deuguda au frèi, à una emocion viva.

sasina n.f. 1. Fach de sair una juridiccion. 2. (dr.) *Sasina ereditària*: Drech per un eiretier à la presa de possession dei bens d'un moart à l'instant meme de la moart e sensa autorisacion prealabla de la justícia. 3. (mar.) Cordatge que sièrve à mantenir ò à auçar d'objèctes.

sasir vt. (*sasissi*) vt. 1. Pilhar quauqua ren mé la man, m'ai mans, d'un movement rapide per lo tenir ò li si tenir fermament. 2. Pilhar quauqua ren en man per lo poder desplaçar, portar, n'en faire usatge. 3. Metre à profièch un eveniment au moment que si debana. Sin. (sens 1, 2, 3): **agantar**. 4. (dr.) Operar una sasida; portar un litigi davant una juridiccion, faire una sasina. 5. (inform.) Efectuar una sasida. 6. Capir quauqua ren, n'en percevre lo sens. 7. Tocar d'improvista quauqu'un, en parlant dau frèi, d'una sensacion. Sin.: **agantar**. 8. Expauar un aliment à un fuèc viu: Sasir una carn. ◆ **se sasir** v.pr. (*de*) Si faire mèstre de (quauqua ren, quauqu'un).

sasissable, a adj. 1. Que pòu èstre sasit. 2. (dr.) Que pòu èstre l'objècte d'una sasida.

sasissent, a adj. 1. Que sospren d'un còup solet: *Un frèi sasissent*.

sasissent, a n. (dr.) Persona que practica una sasida dins la tòca d'obtenir d'un debitor l'aquitament de la sieu obligacion.

sasit, ida n. Persona que lo sieu ben es sasit. ◆ adj. Si di dau ben qu'es estat l'objècte d'una sasida. ◇ *Tèrç sasit*: Persona qu'entre li sieu mans es sasit un ben qu'apartèn à una altra persona.

sason n.f. 1. Caduna dei quatre partidas de l'an, definidi per lu equinòxes e lu solsticis. 2. Clima, condicions atmosferiqui, activitats de la natura que correspoàndon à-n-aqueli partidas: *La sason dei pluèias*. 3. Epòca de l'an que correspoande à la recòlta d'un produch agricòla donat ò à de trabalhas agricòlas donats: *La sason dei meissions*. 4. Epòca de l'an que correspoande à l'activitat maximala d'un sector donat: *La sason teatrala*. ◇ (espòrts) Durada d'un campionat: *La sason 2021-2022*. ◇ *Èstre de sason*: Èstre oportun, apropiat. 5. Periòde de l'an que, dins de luècs toristics, lu vacanciers son nombrós: *La plena sason d'esquí*. ◇ *Sason auta*: Que correspoande à l'afluença maximala dins una region toristica. Contr.: **sason bassa**. 6. Cura que si fa dins una estacion balneària, termala, etc.

sasonier, a adj. 1. Pròpri à una sason. 2. Qu'existisse, qu'es actiu solament pendent un periòde donat de l'an:

Un trabalh sasonier. 3. (dr.) *Proprietat sasoniera*: Multiproprietat.

sasonier, a n. Obrier, obriera, que s'emplega solament per de trabalhs sasoniers (vendémias, meisson, etc.).

sastre, essa n. Sartre, sartressa.

satan n.m. Diau.

satanàs n.m. Aumentatiu de *satan*.

satanat, ada adj. Abominable, sacrat: *Un satanat blagaire*.

satanic, a adj. 1. Pròpri à Satan, au satanisme: *Un culte satanic*. 2. Diabolic; que Satan sembla l'inspirar.

satanisme n.m. 1. Caractèr de cen qu'es satanic. 2. Culte dedicat à Satan e au mau.

satellisable (-izable), a adj. Que pòu èstre satellisable.

satellisacion (-izacion) n.f. Accion de satellisar; lo sieu resultat.

satellisar (-izar) vt. 1. Plaçar (un engenh) en orbita à l'entorn de la Tèrra. 2. (fig.) redurre un país à la condicion de satellit d'un autre país, lo rendre dependent economicament, administrativament.

satellit n.m. 1. (astron.) Còrs que gravita à l'entorn d'una planeta. ◇ (astronaut.) *Satellit artificial*: Engenh qu'un sistema de transpòrt espacial plaça en orbita à l'entorn de la Tèrra ò d'un astre quau que sigue. ◇ Astre que gravita à l'entorn d'un autre, de massa mai importanta. 2. (mecn.) Pinhon d'engrenatge que lo sieu axe non es fixe e vira embé la ròda que l'estirassa. 3. Bastiment annèxe d'una aerogara, à proximitat immediata de la zòna d'estacionament dei avions, generalament religat au bastiment principal per un corredor. ◆ adj. e n. Que depende d'un autre sus lo plan economic ò politic: *Un país satellit*.

satí n.m. Costuma d'Índia segond la quala una veuva si devia faire cremar sus lo lenhier funerari dau sieu espós. ◆ n.f. inv. Veuva que seguissia aquesta costuma. Grafia sabenta: **satī**.

satín n.m. Estòfa d'una armadura particuliera, de seda, de lana, de coton ò en fibra sintetica, fina, soplà e lusenta. ◇ *Pèu de satin*: Foaça doça.

satinaire, airtz adj. e n. Que satina d'estòfas, de papier.

satinar vt. Donar (à una estòfa, de papier, un metal, etc.) un caractèr satinat.

satinat, ada adj. Qu'a l'aspècte dau satin. ◇ *Pèu satinada*: Pèu doça coma de satin.

satinat n.m. Aspècte mièg lusent, doç e lisc.

satinatge n.m. Accion de satinar.

satinetà n.f. Estòfa de coton e de seda, ò de coton solet, qu'a l'aspècte dau satin.

satir n.m. 1. (mit. gr.) Mièg dieu dei cambas de boc, mé de grandis aurellhas ponchudi, de còrnas e una coa e dau còrs cubèrt de pels. Var.: **sàtiro** (it.). Sin.: **silène**. 2. Exibicionista. 3. (zool.) parpalhon de jorn dei grandis alas variadi de brun, de ros, de gris e de jaune.

satira n.f. Sàtira.

sàtira n.f. (liter.) Pèça en vèrs dins la quala l'autor atca lu vicis e lu ridicules dau sieu temps. ◇ (per ext.) Discors, esrich, dessenh que s'ataca ai comportaments publics ò privats ò que si trufa de quauqu'un ò de quauqua ren en lo mostrant ridicule: *Una sàtira dau monde politic*. Var.: **satira**.

satiriasis n.m. (psicol.) Estat permanent d'excitacion sexuala de l'òme.

satiric, a adj. Que tèn de la sàtira; qu'apartèn à la sàtira.

satiric, a adj. 1. (mit.) Relatiu ai satirs. 2. (liter. gr.) *Drama satiric*: Una dei quatre pèças de la tetralogia, que mete en scena de satirs.

satiricament adv. D'un biais satiric.

satirisar (-izar) vt. (lit.) Faire la sàtira de (quauqu'un, quauqua ren).

satirista n. Persona qu'escrivi de sàtiras, que fa de dessenh satirics.

sàtiro n.m. (it.) Satir.

satisfaccion n.f. 1. Accion de satisfaire (una reclamacion, un desidèri, un besonh). 2. Contentament, plaser que resulta de l'obtencion de cen que s'asperava, de cen que si desirava. 3. (lit.) Acte per lo quau s'obten la reparacion d'una ofensa, en particular per li armas.

satisfach, a adj. 1. Content de cen qu'es dich ò fach. 2. Apagat, contentat: *La tieu curiositat serà satisfacha*.

satisfaire vt. (*satisfau*) 1. Contentar quauqu'un, respoandre à la sieu demanda. 2. Agir per contentar un desidèri, un besonh. ◆ vt. ind. (*à*) Respoandre à cen qu'es demandat, ai condicions: *Satisfaire ai sieu obligacions*. ◆ **si satisfaire** v.pr. (*de*) Considerar quauqua ren coma acceptable, s'en contentar.

satisfasent, a adj. Que contenta, dona satisfaccion.

satisfactòri, òria adj. Relatiu au poder de rescaptar li fautas comessi.

satisfecit n.m. inv. (mòt latin) 1. (lit.) Testimoniança d'aprovacion. 2. (anc.) Bilhet qu'atestava dau boan travalh d'un escolan.

saton n.m. Macadura. Var.: **satonada**.

satonada n.f. 1. Bagarra. 2. Saton.

satonar (si) v.pr. (pop.) Si castanhar, si picar, si bascelar.

satòri n.m. (mòt japonés) Evelh espiritual que lo disciple recèrca dins lo bodisme zen, especialament per la meditacion.

satrapa n.m. 1. Governaire d'una satrapia, en cò dei ancians Pèrsas. 2. (lit.) personatge que mena una vida fastuosa e qu'exercisse una autoritat despotica.

satrapia n.f. província de l'Empèri governada per un satrapa.

saturabilitat n.f. (quim.) Qualitat de cen que pòu èstre saturat.

saturable, a adj. (quim.) Que pòu èstre saturat.

saturacion n.f. 1. Accion de saturar; estat d'un liquide saturat. 2. Sacietat, encombrament: *La saturacion dau mercat*. 3. (quim.) Transformacion en ligasons simpli de ligasons multipli d'un compauat organic. 4. (log.)

Caractèr d'un sistema axiomatic dins lo quau non si pòu ajónher un novèl axiòma sensa que n'en resulte una teoria contradictòria.

saturant, a adj. Que satura, qu'a la propietat de saturar. ◇ (fis.) *Vapor saturanta*: Vapor d'un còrs en equilibri mé la fasa liquida d'aquesto còrs.

saturar vt. 1. Sadolar; emplir à l'excès: *Lo mercat es saturat de produchs de bassa qualitat*. 2. Menar una solucion à contenir la quantitat mai granda possible de còrs dissòut. 3. (quim.) Transformar li ligasons multipli d'un compauat en ligasons simpli.

saturat, ada adj. 1. Qu'es plen, fins à l'excès de (quauqua ren): *Un soal saturat de sau*. 2. Si di d'una solucion que non pòu dissòlver una quantitat de substança suplementària à-n-aquela ja dissòuta. 3. (quim.) Si di d'un compauat organic que non possedisce de ligasons multipli. 4. (geol.) Si di d'una ròca magmatica que non contèn plus de feldespatòide. 5. (log.) Si di d'un sistema axiomatic caracterisat per una saturacion. 6. (opt.) *Color saturada*: Color pura, intensa. 7. Encombrat à l'excès: *Una rota saturada*. 8. Qu'a rejonch un nivèu en là dau quau quauqua ren non es plus suportable: *Èstre saturat de publicitat*.

saturator n.m. 1. Recipient plen d'aiga adaptat ai radiators d'apartament e qu'umidifica l'aria per evaporacion. 2. Aparelh que satura divers liquides d'unu gas.

saturnali n.f. pl. Fèstas de la Roma antica celebradi au solstici d'ivèrn en onor de Saturne, pendent li quali reganva la licença mai granda.

saturne n.m. (anc.) Plomb.

saturnia n.f. (zool.) Pavon de nuèch (parpallhòla).

saturnian, a adj. 1. Relatiu à Saturne. 2. (metr. anc.) *Vèrs saturnian*: Vèrs latin, de sèt pens e mièg, dedicat à Saturne.

saturnin, a adj. (quim.) Relatiu au plomb; que lo plomb produè.

saturnisme n.m. (med.) Intoxicacion cronica per de saus de plomb.

sau n.f. 1. Substança incolòra, cristallisada, rompedissa, solubla e d'una sabor acra, emplegada per lo condiment ò la conservacion dei aliments: *Sau fina, sau de taula*. ◇ *Sau marina*: Clorure de sòdi tirat de l'aiga de mar. ◇ *Sau grisa* ò *sau gròssa*: Sau marina en gròs cristals. ◇ *À la sau*: Crud e sensa autre condiment qu'un pauc de sau. ◇ *Sau en bèc, en boca*: À prepaus, justament. 2. (fig.) Cen que li a de saborós dins un prepaus, un esrich, una situacion, ò cen qu'augmenta vivament lo sieu interès. ◇ (lit.) *La sau de la tèrra*: L'element actiu, generós, lu melhors d'un grope. ◇ (fam.) *Metre lo sieu grun de sau*: Si mesclar d'una conversacion, donar lo sieu vejaire. 3. (quim.) Còrs d'estructura ionica que resulta de l'accion d'un accide sobre una basa ò de l'acide ò d'una basa sobre un metal.

saucjada n.f. Accion de saucjar. Var.: **seucjada**. Sin.: **binada**.

saucjar vt. Saucjar.

saugràs n.m. Blasinier. Sin.: **avelatier, corobier**.

saumejar vt. e vi. Saumodiar. Var.: **salmejar**.
sauma n.f. 1. Femèla de l'ae. 2. Bèstia emplegada per portar de cargass.
saumatre, a adj. 1. Qu'a una sabor salada; qu'es mesclat d'aiga de mar. 2. (fam.) Qu'es amar, desagradiu.
saume n.m. Cant liturgic de la religion ebraïca, passat dins lo culte cristian e constituït d'una seguida variabla de versets. Var.: **salme**.
saumeta n.f. Pichina sauma.
saumeton n.m. Asenon. Var.: **saumin**.
saumin n.m. Asenon, borriquet. Var.: **saumeton**.
saumista n. Autor de saumes. Var.: **salmista**.
saumodia n.f. 1. Biais de cantar, de recitar de saumes. 2. (lit.) Biais monotòne de recitar, de cantar. Var.: **salmodia**.
saumodiar vt. e vi. 1. Recitar ò cantar de saumes sensa inflexion de votz. 2. Debitar d'un biais monotòne. Var.: **salmodiar, saumejar**.
saumoir n.f. Solucion aigalhoa de sau dont si mete de carn, de peis ò d'ortalhas per lu conservar. Var.: **samoira**. Sin.: **aiga de sau**.
saumoirar vt. Conservar dins la saumoir.
saumoiratge n.m. Accion de saumoirar.
saumon n.m. 1. Peis vesin de la trocha, de la carn preada, que pòu faire fins à 1,50 m de lòng (Família dei saumonidats). 2. (metall.) Massa de metal à la sortida dau mòtle de fondaria. ◆ adj. inv. D'una tencha entre ròsa e aranjat, que fa pensar à-n-aquela dau saumon.
saumonenc, a adj. Dau saumon; que fa pensar au saumon.
saumoneta n.f. Nom comercial emplegat per designar diferents pichins peis-cans.
saumonicultor, tritz n. Persona quelèva de saumons.
saumonicultura n.f. Elevatge de saumons.
saumonidat n.m. *Saumonidats*: Família de peis ossós mé doi nadarèlas dorsali, que la segonda es adipoa, que li agràdon li aigas frèi e oxigenadi, coma lo saumon e la trocha.
sauna n.m. 1. Banh de vapor seca, d'origina finlandesa. 2. Aparelh que permete de pilhar un tau banh. 3. Establiment dont si pilha aqueu banh.
saunenc n.m. Anheu entre 1 e doi ans.
saunier, a n. 1. Persona que trabalha à la produccion d'e la sau. 2. Persona que vende de sau. Var.: **salinier**.
sauniera n.f. Còfre, recipient que contenia la provision de sau de la família. Var.: **saliniera**.
saunitre n.m. Saupetre.
saupetrar vt. 1. Curbir de saupetre: *L'umiditat a saupetrat la paret*. 2. Mesclar de saupetre.
saupetratge n.m. Formacion de saupetre.
saupetre n.m. Nitrat e, particulierament, nitrat de potassi. ◆ *Saupetre de Chile*: Nitrat de sòdi. Sin.: **saunitre**.
saupre vt. (*sabi*) 1. Èstre instruit dins (quauqua ren), possedir un mestier, èstre capable d'una activitat, n'aver la practica.: *Saupre denedar*. ◆ *Cu saup?, cu lo saup?*:

Non es impossible; bessai. 2. Aver lo poder, lo talent, lo mejan: *Saupre respoandre à toti li objeccions*. 3. Aver en memòria, de tau biais que si pòu tornar dire, recitar: *Saupre la sieu leiçon*. 4. Èstre informat, conóisser: *Sabi un secret*. 5. Prevèire: *Degun pòu saupre de que deman serà fach*.

saur adj. m. *Areng saur*: Secat, pi salat au fum.
saura n.f. Peis (centracantide) dei mars temperadi caudi, que forma de bancs importants au lòng dau litoral.
saurar vt. Assegurar la conservacion per fumatge, mé de saumoir e d'òli.
sauratge n.m. Accion de saurar; lo sieu resultat.
saure, a adj. Blond (per lu pels d'un animau).
saure n.m. Aubre ò aubrilhon dei fuèlhas lanceoladi, que viu pròche de l'aiga (Família dei salicaceas). ◆ *Saure gorrier*: Saure dei flors femèlas. ◆ *Saure pendolant ò plorós*: Que lu sieus rams van vèrs lo soal.
saurea n.f. Luèc plantat de saures.
sauret, a adj. Blondin.
saureu, ela adj. Saure.
saurian n.m. Lacertilian.
saurir vi. (*saurissi*) Blondir.
saurofidian n.m. *Saurofidians*: Superòrdre de reptiles dau còrs cubèrt de replecs esqüamós, coma li sèrps.
sauropsidat n.m. *Sauropsidats*: Grope de vertebrats actuals e fossiles (reptiles e auceus) que presènton de trachs anatomicis reptilians.
saurra n.f. *Prefondier en saurra*: Prefondier d'una nau que correspoande au sieu desplaçament leuge. Lo desplaçament es mesurat en tonas metriqui.
saussa n.f. 1. Preparacion pauc ò pron liquida servida embé divèrs aliments. ◆ *En saussa*: Si di d'un plat acompanhat d'una saussa. ◆ *Metre quauqu'un, quauqua ren, à toti li saussas*: Lo tractar de toi lu biais possibles. 2. (fam.) Cen qu'es accessòri; acompanhament sovent inutile: *Alongar la saussa*.
saussar vt. 1. Trempar dins la saussa. 2. Desbarrassar de la saussa m'un tròç de pan: *Saussar la sieu sieta*.
saussat, ada adj. (numism.) Si di d'una pèça de moneda antica de metal comun recubèrta d'una fina jaça d'argent.
sausseta n.f. *Faire sausseta*: Barbotar.
saussier, a n. Coïnier, coïniera que s'ocupa dei saussas.
saussiera n.f. Recipient dins lo quau si sièrve la saussa sus una taula.
saussissa n.f. 1. Produch de carnsaladaria, budeu emplit de carn (de poarc, de bòu, etc.) chaplada e condida. 2. (fam.) Balon captiu, d'observacion ò de proteccion aerenca.
saussisson n.m. 1. Mena de gròssa saussissa que si manja cruda ò cuècha. 2. Carga de pòuvera qu'a la forma d'un budeu.
saussissonar vt. (fam.) 1. Partir en lescas. 2. Estacar coma un saussisson.
saussissonatge n.m. (fam.) Accion de saussissonar.
saut n.m. 1. Movement bruscat m'una destenda musculària, per lo quau lo còrs si projècta en l'ària. Sin.:

bond. ◇ Exercici físic que consistís a saltar d'un biais ò d'un autre: *Saut à la coarda*. ◇ (espòrts) Nom de divèrsi espròvas esportivi dins li quali si deu saltar après una corsa d'abriva: *Saut en autessa, saut en longuessa, saut à la pèrtega*. ◇ *Triple saut*: Saut en longuessa après tres apèls successius. ◇ *Saut perillhós ò saut mortal*: Saut acrobatic que consistís en una rotacion dau còrs dins l'espaci. Sin.: **salto**. ◇ Mòde de desplaçament de divèrs animals (granolha, sautarèla, coniu, etc.). ◇ (fam.) *Faire un saut en quauque luèc*: Li passar rapidament. 2. Accion de saltar d'un luèc mai aut vèrs un luèc mai bas. ◇ (espec.) Accion de saltar d'un avion, en parlant d'un paracadudista. 3. (inform.) Instruccion que provòca una modificacion de la sequença normala d'un programa de computador. 4. (geogr.) Cascada. 5. (fig.) Passatge sensa transicion a una situacion, a un estat, a un gra diferents: *Un saut dins lo desconoissut*. ◆ (coregr.) Lo tot dei temps d'elevacion, simples ò batuts, embé percors ò sensa.

sautacion n.f. 1. Tecnica dei sauts, coregrafics ò acrobatics. 2. (geomorf.) Desplaçament per bonds successius dei particulas que l'aria ò l'aiga estirasson.

sautamotons n.m. inv. Passagin: *Jugar à sautamotons*.

sautatòri, òria adj. Que sièrve a saltar: *Aparelh sautatòri d'un insècte*. ◇ *Art sautatòri*: Dança.

sauta-en-banca n. inv. Persona que fa de torns d'adreïça, d'acrobacias sus li plaças publiqui, dins li fièras.

sauta-milauta n.m. Saut ajudat.

sautar vi. 1. S'auçar de tèrra m'un esfoarç, ò s'abrivar d'un luèc dins un autre. ◇ (fam.) *Sautar au plafond*: Èstre totplen sosprés. 3. Si ronçar e agantar vivament: *Sautar au coal de quauqu'un*. 4. Passar rapidament d'una caua a una altra, sensa trnascion. 5. Èstre projectat ò desplaçat d'un còup solet: *Lo tap a sautat*. ◇ (fam.) *Faire sautar quauqu'un*: Li faire perdre la sieu plaça. ◇ *Faire sautar una serralha*: La forçar. 6. Faire sautar (un aliment): Lo faire revenir à fuèc viu, m'un còrs gras, en lo bolegant regulierament per l'empachar d'estacar: *Faire sautar de tantiflas*. 7. Èstre destruch per una explosion: *Lo depaus de municions a sautat*. ◇ *Si faire sautar la cervèla*: Si tuar d'un còup de pistòla ò de fusiu a la tèsta. 8. Èstre afectat de variacions brusqui, d'interrupcions: *L'imatge sauta, lo corrent a sautat*. 9. Fondre, en parlant de fusibles: *Lu plombs an sautat*. 10. Èstre oblidat, escafat, anullat: *Un mòt a sautat dins la frasa, faire sautar una contravencion*. ◆ vt. 1. Faire un saut per evitar un obstacle: *Sautar un riu*. 2. Ometre: *Sautar un past*. 3. Passar quauqua ren per anar directament a cen que seguísse: *Sautar una classa*. 4. (fam.) *La sautar*: Aver fam, non manjar pron.

sautarèla n.f. 1. Insècte sautareu de color jauna ò vèrda, dei patas lòngui posteriori. Sin.: **lingostat, cavaleta**. 2. (fam.) Persona granda e maigra. 3. (tecn.) Faus escaire format d'una asta e d'una lama, per relevar e reportar un angle quau que sigue, de traçar de parallèlas obliqui per rapoart au bòrd de la pèça. 4. (tecn.) Aparelh

de manutencion mobile, constituït per un encastre montat sus de ròdas e equipat d'una benda de transpoart sensa fin. 5. (tecn.) Mòde d'estacar de cadenas, de coardas, etc., que si pòu desfaire rapidament.

sautarelear vi. (*sautarelei*) Avançar per pichins sauts, coma lu auceus. Var.: **sautear**.

sautareu n.m. Arlèri. ◇ Sin.: **marjasso, bulo, esbrofaire**.

sautareu, èla adj. Que sauta.

sauteada n.f. Accion de sautear.

sauteant, a adj. Que sautea.

sautear vi. (*sautei*) Sautarelear.

saute-mi-davant n.m. inv. Persona que vanta lu sieus meritis, fanfaron, arlèri.

sautet n.m. Pichin saut. Var.: **sauton**.

sautèri n.m. Ancian instrument de música dei coardas peçugadi, de forma trapezoïdala. Var.: **saltèri**.

sautier n.m. Recuèlh de saumes.

sauton n.m. Pichin saut. Var.: **sautet**.

sauvacion n.f. Salut, sauvament; sauvetatge.

sauvagarda n.f. 1. Garentia, proteccion qu'una autoritat autreja, qu'una institucion assegura. ◇ (dr.) *Sauvagarda de justícia*: Regime de proteccion dei incapables majors, que tende a lu assistir per lu actes de la vida civila. 2. Proteccion, defensa. ◇ (inform.) Còpia de seguretat destinada a evitar l'escafament de donadas, de resultats. 3. (mar.) Coarda, cadena qu'empacha lo timon ò tot autre objècte de tombar a la mar.

sauvagardar vt. 1. Protegir, aparar: *Sauvagardar la sieu libertat*. 2. (inform.) Efectuar una sauvagarda per còpia periodica dei informacions.

sauvaire n.m. e adj. m. Aqueu que sauva, que poarta lo sauvament. ◇ *Lo Sauvaire*: Jèsus Crist.

sauvament n.m. Accion de sauvar; fach d'èstre sauvat. ◇ *Armada dau Sauvament*: Movement internacional protestant fondat en lo 1865 per William Booth (1829-1912), pastor metodista, dins lu districtes paures de Londra.

sauvar vt. 1. Tirar quauqu'un dau perill, de la moart, dau malastre. 2. Preservar de la perda, de la destruccion: *Sauvar la vida de quauqu'un*. ◇ (fam.) *Sauvar lu mòbles*: Capitar de tirar d'un desastre, d'un auvari, tot cen que permete de sobreviure, de si tirar d'afaire. 3. Escondre cen que non va: *L'accion d'aqueu film sauva l'istòria tròup paura*. 4. (relig.) Procurar lo sauvament etèrne. ◆ **si sauvar** v.pr. 1. Fugir, s'escapar. 2. (fam.) S'en anar vivament, rapidament: *Mi sauvi, que siéu ja en retard*. 3. (relig.) Assegurar lo sieu sauvament etèrne.

sauvaterrenc n.m. Faciès cultural epipaleolitic contemporaneu de l'azilian final. ◆ **sauvaterrenc, a** adj. Relatiu au sauvaterrenc.

sauvatge, atja adj. e n. 1. Que non es aprivatat: *Lu animals sauvatges*. Sin.: **fèr**. 2. Que creisse naturalament, sensa cultura: *Salada sauvatja*. Sin.: **fèr**. 3. Desèrt, inculte: *Un site sauvatge*. 4. Qu'a quauqua ren de ferotge, de crudeu, de violent, de grossier. 5. Que viu, s'organisa en defoara dei lèis, dei reglaments: *Una venda*

sauvatja. ◆ adj. e n. 1. Que non es civilisat, que viu en defoara de la civilisacion. 2. Que fugisse la societat dei òmes, que viu solet.

sauvatgin, a adj. e n.m. (caça) Si dit de la sabor, de l'odor qu'an divers aucus de mar, d'estanh, de palun.

sauvatgina n.f. 1. Ensèm dei aucus sauvatges de la sabor sauvatgina, de l'odor sauvatgina. 2. Li bèstias sauvatgi en general, e especialament aqueli tuadi à la caça.

sauvatjament adv. Embé sauvatjaria.

sauvatjaria n.f. 1. Caractèr d'aqueu que fugisse la societat, lu contactes umans. 2. Caractèr, comportament d'aqueu qu'agisse embé violença, òdi, crudelitat: *Un crimi d'una granda sauvatjaria*.

sauvatjàs, assa adj. Aumentatiu de *sauvatge*.

sauvatjon n.m. (agric.) Aubre jove qu'a creissut sensa èstre estat cultivat.

sauvatjon, a n. Enfant sauvatge; pichin delinquent.

sauvatjum n.m. Perum, sauvatgin.

sauvator n.m. Sauvaire.

sauvator, tritz adj. e n. Que sauva: *Una mesura salvatritz*. Var.: **salvator**. ◆ n. Persona que pilha part au sauvament d'una nau.

sauvèstre, a adj. Que ven dei boascs. Sin.: **boscan, boscarenc**.

sàuvia n.f. Planta à flors, lignoa ò erbacea, que divers varietats son cultivadi per li sieus proprietats toniqui ò coma plantas ornamentals (Família dei labiadas).

savana n.f. Formacion vegetala mé d'èrbas auti, caracteristica dei regions caudi m'una lònca sason seca.

sàvega n.f. 1. Ret de pesca que si remòrca en aiga doça ò en mar. Var.: **eissàvega**. 2. Nau que remòrca la ret. Var.: **savegòto, bateu savegòto**. Sin.: **tartana, tartanon, tartanier**.

savegòto adj. e n. Si di d'una nau qu'estirassa una sàvega.

savelar vt. Gresar.

savelatge n.m. Gresatge.

savelenc, a adj. Gresós.

savelós, oa adj. Gresós.

savent, a adj. e n. Sapiant.

saver n.m. Conoissença: Una persona d'un grand saver.

saveu n.m. Gres.

savi, sàvia adj. e n. Que manifèsta de seguretad dins lu sieus vejaires, lu sieus judicis e lo sieu comportament. ◆ n. 1. Persona pervenguda à una ganda mestresa e que tende à realisar un modèle ideal d vida. 2. Persona competent e independenta, que lu poders publics encàrgon d'estudiar una question delicata.

saviament adv. Embé saviessa.

savies(s)a n.f. 1. Qualitat d'una persona que manifèsta un judici drech, segur dins li sieus decisions, li sieu accions. 2. Caractèr de cen que demòra tradicional, classic, luènh dei audàcias ò dei otranças. 3. Ideal superior prepauat per una doctrina morala ò filosofica; comportament de quauqu'un que li si confòrma: *La saviessa orientala*.

savoiard, a adj. e n. De Savòia.

savor n.f. Sabor.

saxatil(e), a adj. (bot.) Saxicòla.

saxicòla adj. (bot.) Que viu sus li ròcas, dins lu terren peirós. Sin.: **saxatile**.

saxifraga n.f. Planta erbacea que creisse au mitan dei pèiras, que divers espècias ornamentals son cultivadi.

saxifragacea n.f. *Saxifragaceas*: Família de plantas dei flors dialipetali e dicotiledonei, coma li saxifragas, li seringas.

saxofòne n.m. Instrument de música à vent, de coire ò de loton, de l'enche simple, provedit d'un bèc de clarineta e de claus.

saxofonista n. Musician que soana lo saxofòne.

saxon, a adj. e n. De Saxa ò dau pòble germanic dei Saxons.

Sb Simbòle de l'antimòni (en latin *stibium*).

sbiro n.m. Sicari, nèrvi. Var.: **esbirro**.

sbrinz n.m. Fromai de Soïssa, au lach de vaca, longament afinat.

Sc Simbòle del'escandi.

scelerat, a adj. e n. (lit.) Qu'a comés ò qu'es capable de cometre de crims. ◆ (lit.) Que manifèsta d'intencions ò de sentiments criminals ò perfides.

sceleratessa n.f. (lit.) 1. Caractèr, biais d'agir d'un scelerat. 2. Accion scelerata.

scena n.f. 1. Part dau teatre, d'una sala d'espectacle, dont son lu artistas. Sin.: **pontin**. ◇ *Metre sus la scena, portar sus la scena (un eveniment, un personatge, etc.)*: N'en faire l'argument d'una pèça. ◇ *Metre en scena*: Assegurar la realisacion de (una òbra teatrala, cinematografica). ◇ *Quitar la scena*: En parlant d'un actor, abandonar lo teatre; (fig.) Sortir de l'actualitat; *Ocupar lo davant de la scena*: Èstre conoissut dau public, èstre en plena actualitat. 2. Luèc dont si debana l'accion teatrala: *La scena representa una forèst*. 3. Luèc dont si debana una accion quala que sigue: *La scena dau crimi*. 4. Lo teatre, l'art dramatic: *Una vedeta de la scena*. 5. Caduna dei partidas d'un acte, dins una pèça de teatre. 6. Accion dins una pèça de teatre: *La scena si passa en lo 1492*. 7. Tota accion parciala qu'a una unitat (dins una òbra literària, cinematografica, etc.). 8. Espectacle, accion à la quala si pòu assistir en simple espectador: *Ai vist una scena estranha per carriera*. ◇ (psican.) *Scena primitiva*: Imatge fantasmatic, rarament real, au cors dau quau l'enfant es testimòni dau coit dei sieus parents. 9. Garrolha violenta: *Faire una scena à quauqu'un*.

scenari n.m.

scenarista n.

scenic, a adj. Relatiu à la scena, au teatre: *Indicacion scenica*. ◇ *Juècs scenics*: Espectacles organissats en defoara dau quadre tradicional dei salas de teatre, lo mai sovent en plena ària.

scenicament adv. Dau ponch de vista scenic.

scenografe, a n. Especialista de la scenografia.

scenografia n.f. 1. Art de l'organissacion de la scena e dau de l'espaci teatral. 2. Decòr teatral

scenografic, a adj. Relatiu à la scenografia.

scenologia n.f. Sciènça de la messa en scena teatrala; teoria de la practica scenica.

sceptic, a adj. 1. Incredule, que manifèsta de scepticisme. 2. (filos.) Qu'apartèn au scepticisme.

scepticisme n.m. 1. Estat d'esperit de tota persona que refuda la sieu adesion à de crendças ò à d'affirmacions generalament admessi; incredulitat. Contr.: **ingenuitat**. 2. (filos.) Doctrina que sostèn que la veritat absoluta non existisse e qu'en consequença cau suspendre lo sieu jutjament.

sceptre n.m. 1. Baston de comandament, qu'es un dei insignes dau poder sobeirana (reiautat, empèri). 2. Simbòle literari dau poder monarquic, de la reiautat, de l'autoritat sobeirana.

scherzando adv. (mús.) Scherzo.

scherzo adv. (mús., mòt it.) Vivament e alegrement. Var.: **scherzando**.

scherzo n.m. (mús.) Tròç de mesura ternària, d'un estile leugier, que pòu remplaçar lo menuet dins la sonata e la sinfonia, ò constituir una pèça isolada.

schiedam n.m. Aigardent perfumada au ginèbre, especialitat de Belgica e dei País-Bas.

schnaps n.m. (fam.) Aigardent, dins lu país germanics.

schnauzer n.m. Can dau pel lòng, dei bafis abondós e de la barba regda, originari dau Wurtemberg.

schnorquel n.m. (mòt alemand) Dispositiu que permete à un sotamarin dotat de motors Diesel de navigar longtemps en immersion gràcias à un lòng tube retractable qu'assegura l'arribada d'aria fresca despí la susfàcia e l'evacuacion dei gas usats.

schuss n.m. Calada directa en esquís en seguissent la linha de la penda mai granda e sensa ralentir.

S.C.I. Sigla per una *Societat civila immobilièra*.

sciatic, a adj. Qu'a un rapoart à l'anca ò à l'isquion. *Nèrvi sciatic* ò *sciatic*, n.m.: Nèrvi dei muscles de la cuèissa e de la camba.

sciatica n.f. Afeccion foarça dolorosa dau nèrvi sciatic, deuguda lo mai sovent à la compression dei sieu raïç, à la sieu emergença dau canal raquidian, per una ernia d'un disc intervertebral.

scièna n.f. Peis ossós de l'atlantic, que la sieu carn es preada (Lòng fins à 2 m).

scienide n.m. *Scienides*: Família de peis ossós, coma la scièna.

sciènça (-éncia) n.f. 1. Ensèm coerent de conoissenças relativí à divèrsi categorias de fachs, d'objèctes ò de fenomènes qu'obeisson à de lèis e verificadi per lu metòdes experimentals: *Lu progrès de la sciènça*. ◇ *Sciènça pura*: recèrca fundamentala (per op. à *sciènça aplicada*). 2. Biaïss gaubiós de metre en òbra de conoissenças aquistadi dins una tecnica. ◆ pl. 1. Disciplina aqu'a per objècte l'estudi dei fachs, dei relacions verificabli. 2. Disciplinas de l'escòla e de l'universitat que comprènon li matematicas, la fisica, la quimia, la biologia, li sciènças de la Tèrra (per op. ai *letras* e e ai *sciènças umani*). 3. *Sciènças umani*:

Disciplinas qu'an per objècte l'òme e lu sieus comportaments individuals e collectius, passats e presents.

sciènça-ficcion n.f. Genre literari e cinematografic que la sieu ficcion si fonda sobre l'evolucion de l'umanitat e en particularier sobre li consequenças dei sieus progrès scientifics.

scienciat, ada adj. e n. Si di d'un òme, d'una fema de sciènça, d'un saberut.

scientament adv. En plena conoissença de causa.

scientific, a adj. 1. Relatiu à la sciènça: *La recèrca scientifica*. 2. Que, dins lo camp de la conoissença, presenta lu caractèrs de rigor, d'exigença, d'objectivitat caracteristics dei sciènças: *Un estudi scientific*. ◆ adj. e n. Si di d'un especialista d'una sciènça, dei sciènças.

scientificament adv. D'un biaïss scientific; en seguissent lu principis de la sciènça.

scientificitat n.f. Caractèr de cen qu'es scientific.

scientisme n.m. Opinion filosofica de la fin dau s. XIXe, qu'es una forma de positivisme e afirma que la sciènça nen fa conóisser la totalitat dei causas qu'existisson e qu'aquesta conoissença sufisse à satisfaire toti li aspiracions umani.

scientista adj. e n. Que relèva dau scientisme.

scintigrafia n.f. (med.) Procediment d'estudi ò d'analisi de l'estructura dei còrs opacs au mejan de rais gamma. Sin.: **gammagrafia**.

scintilhacion n.f. 1. Fluctuacion rapida de l'esclat luminós: *La scintilhacion d'una estela*. 2. (fis.) Fluctuacion rapida de l'intensitat, de la velocitat, de la frequença ò d'una altra caracteristica d'un fenomène fisic ò d'un aparelh.

scintilhament n.m. 1. Accion de scintillar. 2. En television, sensacion de discontinuitat de la percepcion dei imatges luminós, deuguda à l'interval de temps que separa lu imatges succieus.

scintilhant, a adj. Que scintilha.

scintilhar vi. 1. Presentar lo fenomène de la scintilhacion. 2. Lúser en mandant d'esclats per intermitença: *Una pèria preciosa que scintilha*.

scintilhator n.m. (fis.) Aparelh que permete de detectar de particulas gràcias ai scintilhacions que produon sus un ecran fluorescent.

scisma n.m. Esquisma.

scismatic, a adj. Esquismatic.

scissil(e), a adj. (geol.) Que si partisse facilament en fulhets, en lamas.

scission n.f. Partiment dins una assemblada, dins un partit politic, un sindicat, una associacion, una empresa.

scissionista adj. e n. Que tende à provocar una scission; dissident.

scissipar(i), a (-ària) adj. Si di dei èstres que si multiplícon per scissiparitat.

scissiparitat n.f. Mòde de partiment dei èstres unicellularis que consistisse à doblar la sieu longuessa pi

à si partir en doi cellulas identiqui que si poàdon separar, coma fan totplen de bacterias.

sciuridat n.m. *Sciuridats*: Família de mamífers rosegaires coma l'esquiròt.

scòtch n.m. (angl.) Var.: **escòch**.

scòtch n.m. (nom depauat) Papier adiesiu. Var.: **escòch**.

scotch vt. (*scòtchi*) (ang.) Fixar mé de scòtch. Var.: **escochar**.

S.C.P. Sigla per una *Societat civila professionala*.

scrabble n.m. Juèc d'origina americana que consistisse à formar de mòts e à li plaçar sus una grasilha, mé de ponchs marcats en foncion de la valor de cada letra e de l'emplaçament sus la grasilha.

scratch adj. inv. e n.m. (angl.) Escrach, escratch.

se pron. pers. Pronom personal reflechit de la tèrça persona: *Travalhar per se*.

se conj. (*s'* davant vocala) 1. Sièrve à ntrodure una proposicion subordenada qu'indica una ipotèsi, la condicion d'un acte ò d'un estat: *Se posquessi, lo farii volontiers*. 2. Dins una frasa exclamativa ò interrogativa, exprimis la volontat ò lo regret: *S'auguessi sauput! S'anessiam au cinéma?* ◆ n.m. Ipotèsi, suposicion.

se adv. interr. (*s'* davant vocala) Sièrve à introdure una proposicion interrogativa indirècta: *Mi demanda se lo mieu roman agraderà au monde*.

Se Simbòle dau selèni.

seàs (sas) n.m. Sas. Var.: **seassal**.

seassal n.m. Sas.

seba interj. *Cridar seba*: Demandar d'arrestar, abandonar la partida, la lucha.

sebaceu, ea adj. Relatiu au sebum. ◇ *Glândola sebacea*: Glândola cutanea annexada à un pel e que secreta de sebum, que lubrifica lo pel à la susfàcia de la pèu.

sebancar vt. (*sebenqui*) Sabencar.

sebe n.m. Tinon per l'òli.

sebkhà n.f. Palun salada, que pòu èstre temporaneament assecada, qu'ocupa lo fond d'una depression, dins li regions desertiqui.

sebifèr, a adj. Que presenta, provòca una secrecion graissoa.

sebissa n.f. Baranha.

sebocistomatòsi n.f. Presença sus la pèu d'un molon de quistes sebaceus.

seborrea n.f. Aumentacion morbida de la secrecion dei glândolas sebaceï e sudoripari de la pèu.

seborreïc, a adj. 1. De la natura de la seborrea. 2. Que sofrisse de seborrea: *Eczema seborreïc*.

seborreïda n.f. Dermatòsi esqüamoosa sus la cara, sus lo torax.

sebum n.m. Secrecion grassa que prodúon li glândolas sebaceï.

sec, a adj. 1. Que non contèn d'aiga, que non es banhat, qu'a perdut lo sieu element liquide: *Lu mieus vestits son secs*. ◇ Sensa umiditat atmosferica; que conoisce gaire la pluèia: *Un clima sec, la sason seca*. ◇ Sensa umiditat

ambienta: *Un luèc sec*. ◇ Dins lo quau non s'ajusta d'aiga: *Un whisky sec*. ◇ (fam.) *Regime sec*: Sensa alcòl. ◇ (fis.) *Vapor seca*: Vapor non saturanta. 2. Qu'a perdut la sieu umiditat naturala, la sieu frescor: *De boasc sec*. ◇ Si di d'aliments que si lèsson desidratat ò que son sotamés à un tractament especial per èstre conservats: *Un saussisson sec*. 3. Cen que si di rapidament, sensa amplessa ni resonança, ò de quauqua ren que provòca una impression viva ma sensa prolongament: *Un bosin sec*. ◇ *Còup sec*: Donat vivament. 4. Que ren acompanha, que si presenta ò existisse solet: *Èstre au pan sec e à l'aiga*. ◇ *Perda seca*: Que minga compensacion vèn aleugierir. ◇ *Guitarra seca*: Guitarra acostica que lo sieu son non es amplificat electricament. 5. *Vin sec*: Gaire sucrat e que la sieu sabor es pauc ò pron acida. 6. Que manca de doçor, d'amplessa e d'ornaments: *Un estile sec*. 7. Si di d'una partida de l'organisme que manca dei secrecions apropiadi: *Aver la boca seca, la pèu seca*. ◇ *À pen sec*: Sensa si banhar lu pens. ◇ *Tus sec*: Sensa expectoracions (per op. à *tus gras*). 8. Maigre: *Un òme grand e sec*. 9. Si di d'un biais de parlar brusc, rude: *Un refut sec*. ◆ adv. 1. D'un biais rude, brusc: *Començar sec*. 2. *Beure sec*: Beure sovent e en granda quantitat de bevendas alcolisadi. 3. (fam.) *Restar sec*: Restar nec.

sec n.m. 1. Cen que non es umide: *Cèrqui una sosta per mi metre au sec*. ◇ *À sec*: Sensa aiga; (fam.) *À cort d'ideas*. 2. (mar.) *À sec de tela*: Si di d'una nau que naviga sensa si servir dei sieu velas, en aprofichant d'un foart vent arrier. ◇ *Si metre au sec*: S'encalar.

secable, a adj. Que pòu èstre talhat: *Un medicament secable*.

secam n.m. (sigla de *sequencial à memòria*) Sistema de television brevetat en lo 1956, adoptat dins divèrs païs.

seca n.f. Aut-fond. Var.: **secan**.

secabèrris n.m. Aparelh electric que manda d'ària cauda per secar lu bèrris. Sin.: **secador**.

secada n.f. 1. Secadura. 2. Secaressa.

secadoças n. Rompedoças.

secador n.m. Autre nom dau marasmi dei Oreadas. Sin.: **mossairon foal**.

secador n.m. 1. Aparelh ò supoart per faire secar lo linge. 2. Secabèrris. 3. Local que sièrve au secatge de diferenti matèria. 4. Secalinge.

secadura n.f. (fam.) Problema, cruci. Var.: **secada**.

secafetge n. (fig., pop.) Persona que disturba la vida dei autres. Sin.: **emmerdaire**.

secalinge n.m. Aparelh que permete de secar lo linge gràcias à un corrent d'ària cauda. Sin.: **secador**.

secamans n.m. Aparelh que manda d'ària per si secar li mans.

secament adv. 1. D'un biais dur, foart, brusc: *S'aviar secament*. 2. D'un biais breu e brutal: *Replicar secament*.

secamolea n. (fig., pop.) Persona que disturba la vida dei autres. Sin.: **emmerdaire**.

secan n.m. Aut-fond, banc (6), tocant la mar. Var.: **seca**.

secan n.m. Aut-fond. Var.: **seca**.

secanha n.f. 1. Accion de faire secar. 2. Temps mes per faire secar quauqua ren.

secant, a adj. (mat.) Si di de doi corbas ò susfàcias qu'an un ponch ò divers ponchs en comun sensa èstre tangenti.

secanta n.f. (mat.) Drecha secanta (relativament à una corba, à una susfàcia. ◇ *Metòde de la secanta*: Metòde algoritmïc de resolucion dei eqüacions.

secar vt. (*sequi*) Rendre sec, desbarrassar de la sieu umiditat. ◆ vi. Devenir sec.

secardin, a adj. Foaça amaigrit. Sin.: **emaciat**.

secarditge n.m. Amaigrement grandàs. Sin.: **emaciacion**.

secares(s)a n.f. 1. Estat de cen qu'es sec; ariditat: *La secaressa dau soal*. 2. Absença de pluèia: *Lo rescaufament climatic aumenta lu periòdes de secaressa*. 3. Bruscaria: *Responadre mé secaressa*. 4. Duretad d'execucion, mancança de charma: *La secaressa d'un dessenh*.

secarós, oa adj. Aride.

secason n.f. Dessecacion.

secatge n.m. 1. Accion de secar ò de faire secar: *Lo secatge dei bèrris*. 2. Tractament que la sieu tòca es d'eliminar d'un còrs, parcialament ò totalament, l'aiga que li si tròva. 3. Passatge d'una jaça de pintura de l'estat liquide à l'estat solide.

secator n.m. 1. Autís en forma de ciseaux per talhar li brancas, lu rams. 2. Instrument analògue per talhar li volalhas.

seccion n.f. 1. Accion de talhar, de trencar; fach d'èstre talhat. 2. (mat.) *Seccion drecha (d'un cilindre ò d'un prisma)*: Interseccion de la susfàcia m'un plan perpendiculari ai generatritz. ◇ *Seccion plana d'un volume*: Interseccion dau volume m'un plan. 3. (tecn.) Dessenh en copa que mete en evidença de particularitats d'una construccion, d'una màquina, etc. 4. (fis.) *Seccion eficaça*: Grandor que permete de calcular la probabilitat dei interaccions d'un tipe donat entre particulas ò nucleus. 5. Partida d'una via de comunicacion: *Una seccion d'autorota*. 6. Partida d'un percors d'una linha d'autobús, que siërve de basa au calcul dau prètze que lo viatjaire deu pagar. ◇ *Sotadivision d'una cambra de juridiccion*. ◇ *Seccion dau Conseu d'Estat*: En França, formacion administrativa ò juridiccionala dau Conseu d'Estat. 7. Grope local d'aderents d'un partit, d'un sindicat, d'una associacion, que n'en constitueisse una sotadivision: *Una seccion departamentala de l'Institut d'Estudis Occitans*. ◇ *Seccion sindicala d'entrepresa*: Ensèm dei membres dau personal afillhat à un meme sindicat dins una empresa. 8. (mil.) Pichina unitat elementària constitutiva de la bateria dins l'artilharia, de la companhia dins l'armada de l'ària, l'infantaria, lo gèni, li transmissions e la màger part dei servicis. 9. (electr.) Bobina elementària d'un enrotlament de màquina. 10. *Seccion omogenea*: Partida d'una empresa, d'una usina ò d'un atahier, constituïda de màquinas parieri ò de mejans de produccions equivalents, que lu sieus cost oraris de foncionament sont foarça vesins.

seccionament n.m. 1. Accion de seccionar; fach d'èstre seccionat. 2. (c. de f.) Zòna que separa la catenària ò lo ralh conductor dei linhas electriqui en doi tronçons alimentats separadament.

seccionar vt. 1. Partir per seccions: *Seccionar una administracion*. 2. Talhar net, trencar: *La bala li avia seccionat una artèria*.

secession n.f. Accion qu'una fraccion de la populacion d'un Estat mena per si separar de la collectivitat nacionala per formar un Estat distint ò si restacar à un autre.

secessionista adj. e n. Que fa secession.

secolar, a adj. Seculari.

secolarisation (-izacion) n.f. Secularisacion.

secolarisar (-izar) vt. Secularisar.

secolier, a adj. Seculier.

secolierament adv. Seculierament.

sècolo n.m. (it.) Siècle.

secorisme n.m. Ensèm dei mejans practics e terapeutics simples mes en òbra per intervenir m'ai personas en perill e li prodigart lu premiers gèsts de secors. Var.: **socorisme**.

secorista n. 1. Membre d'una organizacion de secors per li victimas d'un accident, d'una catastròfa. 2. Persona capable de practicar lu gèsts ò lu metòdes dau secorisme. Var.: **socorista**.

secorrable, a adj. Que poarta secors volontiers. Var.: **socorable**.

secorrèire, eiritz adj. Secorrable. Var.: **socorrèire**.

secórrer vt. Secorrir. Var.: **socórrer**.

secorrir vt. (*secorrissi*) Ajudar, portar assistença à; assistir, aparar. Var.: **secórrer, socórrer**.

secors n.m. 1. Ajuda, assistença à quauqu'un qu'es en perill. 2. Ajuda financiara, materiala: Distribuir de secors. ◇ (dr.) *Dever de secors*: Obligacion alimentària entre espós. 3. Mejans per portar assistença à quauqu'un en perill: *Secors en mar*. 4. Cen qu'es utile; ajuda: *Sensa lo secors d'un amic, aurii jamai retrovat un travalh*. 5. Renfoarç en òmes, en material. 6. De secors: Destinad à servir en cas de necessitat, en remplaçament de quauqua ren: *Ròda de secors, eissida de secors*. Var.: **socors**. ◆ pl. Cauas que siërvon à sec

secotina n.f. 1. (nom depauat) Pega liquida. 2. (fig., fam.) Persona que s'estaca à una altra, qu'es malaisat de s'en desbarrassar.

secrecion n.f. (fisiol.) 1. Operacion per la quala li cellulas elabòron de materiaus que son evacuats per un canal excretor vèrs un autre organe ò vèrs lo defoara (*secrecion extèrna ò exocrina*), ò deversats directament dins lo sang (*secrecion intèrna ò endocrina*). 2. Substança ensinda elaborada.

secret n.m. 1. Cen que deu èstre tengut escondut. ◇ *Secret d'Estat*: Caua que la sieu divulgacion risqueria de metre en perill lu interès de la nacion. 2. Discrecion, silenci à l'entorn de quauqua ren. ◇ *Èstre, metre dins lo secret*: Èstre, metre dins la confidença. ◇ *En secret*: Secretament, sensa testimònis. ◇ *Secret professional*:

Silenci, discrecion que li son tengutdi divèrsi professions sobre l'estat ò la vida privada dei sieus clients. 3. Cen que li a de mai escondut, de mai intime. 4. Biaï escondut, gaire conoissut ò que si pòu dificilament aquistar per complir quauqua ren: *Lo secret dau bonur*. 5. *Metre quauqu'un au secret*: L'empresonar en lo privant de tota comunicacion m'au defoara. 6. Mecanisme escondut, element, combinason que la sieu conoissença es indispensabla per faire foncionar quauqua ren. Var.: **segret**.

secret, a adj. 1. Gaire conoissut, qu'es tengut escondut: *Una negociacion secreta*. 2. Qu'es plaçat per èstre amagat. 3. Que non es aparent; intime, misteriós. 4. (lit.) Que non fa de confidenças, que non laissa paréisser grand caua. Var.: **segret**.

secreta n.f. 1. (liturgia cat.) Orason qu'acabava l'ofertòri de la messa. 2. Polícia secreta. 3. Compartiment escondut d'un mòble. Var.: **secreta**.

secretament adv. En secret, d'escondilhons. Var.: **segretament**.

secretar vt. Sotametre à l'operacion de secretatge.

secretar vt. Operar la secrecion. ◇ (fig.) Provocar, far nàisser: *Secretar l'enuèi, l'òdi*.

secretararia n.f. *Secretararia d'Estat*: organisme administratiu sobeiran de la curia romana, qu'à la sieu tèsta es lo cardinal secretari d'Estat, au Vatican. Var.: **secretaria**.

secretari, ària n. 1. Persona encargada de redigir de letras, de classar la corrspondença, etc.: *Secretària de direccion*. 2. *Secretari de redaccion*: Redactor encargat, dins un jornal, una maion d'edicion, de coordenar li activitats redaccionali. 3. Persona que mete per escrich li deliberacions d'un acamp, que encargada de la sieu organizacion, dau sieu foncionament. ◇ *Secretari de comuna*: Persona qu'assegura, dins una comuna e sota l'autoritat dau cònse, divèrs travalhs administratius. ◇ *Secretari d'Estat*: Membre dau govèrn, en França, generalament plaçat sota l'autoritat d'un ministre ò dau Premier ministre e qu'agisse per delegacion; ministre dei Afaires estrangiers, ai Estats-Units; titulari de divèrs poastes ministerials, en Grand-Bretanha; cardinal qu'a au Vatican lo ròtle de premier ministre. ◇ *Secretari general*: Dirigents de divèrs partits politics (*premier secretari* dins d'autres país) ò de sindicats. ◇ *Secretari general dau govèrn*: Responsable dau secretariat general dau govèrn. ◇ *Secretari general de la República*: Responsable dau secretariat general de la presidença de la República, que lo cap de l'Estat nomena. ◇ *Secretari dau comitat d'entrepresa*: Membre dau comitat d'entrepresa, elegit, qu'establisce l'òrdre dau jorn e redigisse lo procès-verbal d'acamp m'au president dau comitat. ◇ Secretari general de l'O.N.U.: Director dau Secretariat general d' l'O.N.U., nomenat per l'Assemblada generala. Var.: **secretari, secretària**. ◆ n.m. (mar.) Dins la marina anciana, persona qu'assegurava l'intendença à bòrd d'una nau (ròtle que pilhèt mai tardi lo comissari de bòrd). Sin.: **escrivan**.

secretari n.m. 1. Mòble mé de tiradors e de casiers, que compoarta una susfàcia plana per escriure,

escamotabla ò non. Var.: **secretari, secretera, secretera**. 2. (zool) Serpentari.

secretariat n.m. 1. Emplec, foncion de secretari, de secretària. 2. Mestier de secretari, de secretària. 3. Bureu dont travaïha un secretari, una secretària, per d'escripturas, d'expedicions, d'enregistraments, de classaments. 4. Ensèm dei travalhs de gestion, d'organizacion de quauqua ren. 5. *Secretariat d'Estat*: Ensèm dei servicis sota l'autoritat d'un secretari d'Estat. ◇ *Secretariat general dau govèrn*: Organe encargat de la preparacion dei conseus ministerials e de la coordinacion de l'accion governamentala. ◇ *Secretariat general de la presidença de la República*: Organe encargat, m'au secretariat general dau govèrn, de la preparacion dei conselus ministerials e dau ligam entre la presidença de la República e l'ensèm dei poders publics. ◇ *Secretariat general de l'O.N.U.*: Organe administratiu dei Nacions unidi, sota l'autoritat dau secretari general. Var.: **segretariat**.

secretariat-grafi n.m. Grafi.

secretari-grafier, secretària-grafiera n. Grafier, grafiera.

secretatge n.m. (tecn.) Operacion dins la quala si tràcton lu pels dei pèus de coniu denant dau rastage, au mejan d'una solucion de nitrat mercurós.

secretera n.f. Secretari (mòble). Var.: **secretera**.

secret(es)a n.f. Caractèr secret. Var.: **secret(es)a**.

secretina n.f. Ormòna secretada per la mucoa duodenala à l'arribada dau quime, e que provòca la secrecion dau suc pancreatic e dau suc intestinal.

secretor, tritz adj. (fisiol.) Que secreta.

secretòri, òria adj. Relatiu à la secrecion.

sècta n.f. 1. Ensèm de personas que professon una mema doctrina (filosofica, religioa, etc.). 2. Gropament religiós, claus e creat en oposicion à d'ideas e à de practicas religioi dominanti. 3. Clan constituït per de personas qu'an la mema ideologia.

sectari, ària adj. e n. Si di de quauqu'un que, per intolerança ò estrechessa d'esperit, refuda d'admetre li opinions diferenti d'aqueli que professsa. ◆ adj. Que testimònia d'un tau comportament: *Un esperit sectari*. ◆ n. Partidari d'una doctrina religioa ò filosofica e, en perticulier, membre d'una sècta, d'una fraccion dissident d'una religion.

sectarisme n.m. Caractèr d'una persona sectària.

sectator, tritz n. 1. Partidari declarat de la doctrina, dei opinions de quauqu'un. 2. Membre d'una sècta. Sin.: **seguilhon**.

sector n.m. 1. Camp defini d'activitat economica, sociala dins un Estat, una organizacion, una institucion: *Lo sector economic*. 2. Part de l'activitat economica nacionala sus la basa de la proprietat dei empresas: *Sector privat, sector public*. 3. (fam.) Luèc quau que sigue: *Que fas dins lo sector?* 4. Sotadivision d'una zòna d'urbanisme sotamessa à un regime particulier: *Sector sauvagardat*. 5. (mil.) Zòna d'accion ò territòri sota la proteccion d'una granda unitat. ◇ *Sector postal*: Circumscripcion dau servici de la poasta ai armadas. 6. Sotadivision d'una ret de distribucion electrica: *Una*

pana de sector. 7. (geogr.) *Sector frèi, sector caud*: Caduna dei parts d'una depression ciclónica, determinada en foncion de la posicion dei fronts. 8. Sotadivision estadística que la comptabilitat nacionala emplega. 9. (mat.) *Sector angulari*: Partida de plan limitada per doi miègi drechas de mema cima. ◇ partida d'un disc limitada per doi rais.

sectorial, a adj. Relatiu à un sector, à una categoria professionala. Var.: **sectoriau**.

sectoriau, ala adj. Sectorial.

sectorisacion (-izacion) n.f. Reparticion en diferents sectors geografics.

sectorisar (-izar) vt. Procedir à la sectorisacion de.

secular(i), a (-ària) adj. 1. Que si debana cada cent ans. ◇ *An seculari*: Darrièr an d'un siècle. 2. Var.: **secolar**.

secularament adv. Seculierament.

secularisacion (-izacion) n.f. Accion de secularisar; lo sieu resultat.

secularisar (-izar) vt. Rendre (un clergue) à la vida laïca; laïcisar (de bens de Glèia).

seculier, a adj. 1. Si di d'un prèire que non apartèn à un òrdre ni à un institut religiós (per op. à *regulier*). 2. Si difa de la justícia laïca, temporal (per op. à *ecclesiastica*). ◇ *Braç seculari*: Potença de la justícia laïca temporal. Var.: **secular, secular**.

seculier n.m. Laïc ò prèire secular. Var.: **secular, secular**.

seculierament adv. D'un biais secular. Var.: **secularament, secularament**.

securi n.f. Destrau (Ròcabilhiera).

securisant (-izant), a adj. Que securisa.

securisacion (-izacion) n.f. Accion de securisar.

securisar (-izar) vt. Donar un sentiment de seguretat à, levar l'ansia, la timor.

securit n.m. (nom depauat) Vèire de seguretat obtengut per trempatge.

securitari, ària adj. Relatiu à la seguretat publica.

seda n.f. 1. Substança à basa de fibroïna e de sericina, secretada sota forma de fieu fin per divèrs artropòdes. 2. Estòfa facha mé la seda producha per la toara dau bombix de l'amorier ò *manhan*. ◇ (fig.) Cen qu'es fin, lusent, doç coma lu fieu de seda: *La seda dei tieus bèrris*. ◇ *Papier de seda*: Papier foarça fin e translucide. 3. Pel dur e regde dau poarc, dau singlar e de divèrs invertibrats. 4. *Seda vegetala*: Pels sedós à l'entorn dei granas d'uni plantas.

sedan n.m. Drap fin e unit, generalament negre, fabricat à Sedan.

sedar vt. Calmar, assuausar.

sedatiu, iva n.f. e n.m. (med.) Si di de tota substança qu'agisse còtra la dolor, l'ansia, l'insomnia ò que modèra l'ativitat d'un organe.

sede n.f. (it.) Sèti. ◇ *Aver sede, tenir sede*: Aver lo sieu sèti dins un acamp.

sedenc n.m. Coarda treçada mé de crins de cavau, que lu gardians de Camarga emplègon per agantar li bèstias sauvatgi.

sedent, a adj. Decent, que convèn.

sedentari, ària n. 1. Que soarte gaire, que rèsta ordinariament au sieu. 2. (antrop.) Que rèsta dins una region determinada (per op. à *nomade*). ◆ adj. Que non compoarta ò que non demanda de desplaçaments: *Un trabalh sedentari*.

sedentarisacion (-izacion) n.f. (antrop.) Passatge de l'estat nomade à l'estat sedentari.

sedentarisar (-izar) vt. Rendre sedentari. ◆ **si sedentarisar** v.pr. Passar de l'estat nomade à l'estat sedentari.

sedentaritat n.f. Fach d'èstre sedentari.

sedia gestatoria n.f. (latin) Cadieràs montat sus un brancard per quatre braç, sus lo quau si portava lo papa en de circonstanças solemni.

sedicion n.f. (lit.) Rebellion preparada e organizada còtra lo poder establít.

sediciós, oa adj. (lit.) Que pilha part à una sedicion, qu'organisa una sedicion. ◆ Que poarta à la sedicion: *D'escrichs sediciós*.

sediment n.m. 1. Depaus mòble laissat per l'aiga, lo vent e lu autres agents d'erosion, e que, en foncion de la sieu origina, pòu èstre marin, lacustre, glaciari, etc. 2. Depaus que si forma dins un liquide dons de substanças son en suspension.

sedimentacion n.f. 1. Ensèm dei fenomènes que ménon à la formacion e au depaus d'un sediment. 2. *Velocitat de sedimentacion (globulària)*: Examèn dau sang que consistisse à mesurar la caduda dei emacias dins una colomna de sang renduda incoagulabla, e que permete de conóisser l'importança d'un procèssus infecciós ò inflamator, quala que n'en sigue la natura.

sedimentar vi. Si depauar per sedimentacion. ◆ **si sedimentar** v.pr. Si depauar per sedimentacion.

sedimentari, ària adj. Qu'a lo caractèr d'un sediment, que resulta d'una sedimentacion. ◇ *Ròca sedimentària*: Ròca formada per lo depaus pauc ò pron continú de materiaus manlevats sus lu continents après alteracion dei ròcas preexistenti e transpoart per d'agents mecanics extèrnes (aiga ò vent).

sedimentologia n.f. (geol.) Estudi dei sediments e dei ròcas sedimentari.

sedós, oa adj. Fin e doç au tocar coma de seda: *Una lana sedoa*.

sedós, oa n. Industrial que travailha Industrial que travailha ò vende la seda.

seduccion n.f. 1. Accion, fach de sedurre, d'atirar: *Lo poder de seduccion dei sòus*. 2. Mejan, poder de sedurre: *Una filha plena de seduccion*.

seducent, a adj. Sedusent.

seductor, tritz adj. e n. Que sedue, que fa de consuistas amoroi nombroi: *Es una granda seductritz*.

seduda n.f. Sesiha, session.

sedurre vt. (*sedui*) 1. Atirar fortament, s'impauar à (quauqu'un) per una qualitat. 2. Obtenir li favors de.

sedulent, a adj. . Qu'exercisse un atrach important per li sieu qualitats, la sieu belessa. 2. Temptant: *Una idea seducenta*. Var.: **seducent**.

sefaradi adj. e n. Judieu dei país mediterraneus (per op. à *asquenasi*).

sega n.f. 1. Sèrra (autís per talhar). 2. (pop.) Masturbacion masculina.

segabond n.m. 1. Serreta. Var.: **segabòndo**. Sin.: **rebrondaire**. 2. Segada.

segabòndo n.m. Segabond.

segada n.f. Dalhatge.

segadura n.f. Sobras en pòuvera que tomba d'una matèria que si sèrra, en particulier dau boasc.

segaira-batedoira n.f. (agric.) Màquina per segar lo blad, etc. e lo batre.

segaire, airtiz n. Persona que sega, que fa li meissons.

segairetz n.f. Dalhaira. Sin.: **dalhadoira**.

ségala n.m. Cereala cultivada per sus li tèrras pauri e frèii per lo sieu gran e coma forratge (Família dei gramineas). Var.: **segue**.

segalièra n.f. Tèrra à ségala, tèrra semenada de ségala.

segar vt. (*seguì*) Talhar au mejan d'un dalh ò d'una sega.

segaria n.f. Usina dont lo boasc es debitat au mejan d'aisinas mecaniqui.

segeta n.f. Cadiera traucada.

segil n.m. Sageu.

segilar vt. Sagelar.

sègle n.m. [*'sɛkkle*] Durada de cent ans. Var.: **siècle**, forma correnta.

segment n.m. 1. Porcion ben delimitada, destacada d'un ensèm: *Lu segments de la cadena parlada*. ◇ (espec.) *Segment de drecha*: Porcion de drecha limitada per doi ponchs (Lo *segment de drecha orientat* a un sens). ◇ *Segment circulari*: Porcion de plan limitada per un arc de cercle e la coarda que la sotatende. ◇ *Segment de \mathbb{R}* : Interval barrat de \mathbb{R} . 2. (zool.) Aneu dau còrs dei anelides e dei artropòdes. Sin.: **metamèr**. 3. (mecan.) *Segment de piston*: Aneu elastic que rende estanc lo piston dins lo cilindre d'un motor. ◇ (autom.) Segment de fren: Pèça en forma de creissent que poarta una garnidura de friccion e que s'aplica còtra lo tamborn dau fren sota l'efècte d'una pression.

segmentacion n.f. 1. Partiment en segments. 2. (biol.) Ensèm dei primieri divisions de l'òu après la fecondacio.

segmental, a adj. (ling.) relatiu à un segment de la cadena parlada. Var.: **segmentau**.

segmentar vt. Talhar, partir en segments.

segmentari, ària adj. 1. Relatiu à un segment. 2. Qu'es partit en segments.

segmentau, ala adj. Segmental.

segond(d) prep. D'après, en foncion de: *Segond lu expèrts, lo clima si rescaufa*.

segond, a adj. 1. Que vèn immediatament après lo premier: *Arribar à la segonda plaça*. ◇ *De segonda man*: Indirectament; d'ocasion. 2. Que s'ajusta à quauqua ren de natura identica: *Segonda joinessa*. ◇ *Estat segond*: Estat anormal, dins lo quau la persona non a la consciença dei sieus actes. 3. Que vèn après lo premier dins un òrdre de valor, de meriti, etc.: *Un segond ròtle*. 4. (mat.) Si di d'un simbòme literal afectat de doi accents: *A''* si liège «*A segonda*».

segond n.m. 1. Persona que n'ajuda una altra dins un affaire, dins un emplec: *Un segond de coïna*. 2. (mar.) Segond capitani. ◇ Oficièr que vèn après lo comandant d'una nau de guèrra e que lo pòu remplaçar. 3. *En segond*: Sota lu òrdres d'una altra persona.

segonda n.f. 1. Unitat de mesura de temps (simbòle s), equivalenta à la durada de 9 192 631 770 periòdes de la radiacion que correspoande à la transicion entre lu doi niveus iperfins de l'estat fondamental dau l'atòm de cesi 133; sessantena partida d'una minuta. 2. Temps cortet: *Aspèra una segonda!* 3. En França, primera annada de liceu; dins d'autres país, coma en Itàlia, segonda annada d'un nivèu (collègi, liceu). 4. (coregr.) Segonda posicion de dança classica. 5. (mús.) Interval de doi gras conjonchs. 6. *Segonda d'angle*: Unitat de mesura d'angle plan (simb. ") que vau 1/60 de minuta, es à dire $\pi/648 000$ radian. 7. Placenta.

segondament adv. En segond luèc.

segondar vt. Servir d'ajuda (à quauqu'un) dins un trabalh; ajudar, assistir.

segondari, ària adj. 1. Que non a la primera plaça dins un camp donat, qu'a solament una importança reducha, accessòri: *Una question segondària*. 2. Que vèn en segond dins lo temps. ◇ (geol.) *Èra segondària* ò *segondari*, n.m.: Tèrça division dei temps geologics, que vèn après lo primari e aque dura pauc ò pron 165 milions d'annadas, marcada entre autri cauas per la preponderança e la varietat dei reptiles e l'aparicion dei auceus e dei mamifèrs. Sin.: **mesozoïc**. 3. (econ.) *Sector segondari* ò *segondari*, n.m.: Ensèm dei activitats economiqui que correspoàndon à la transformacion dei matèrias primieri en bens productius ò en bens de consum. 4. (med.) Si di de tota manifestacion patologica consecutiva à una altra. ◇ *Efècte segondari*: Patologia deuguda à la presa d'un medicament. 5. (psicol.) Si di en carecterologia d'una persona que li sieu reaccions ai eveniments son lenti, duradissi e profonds. 6. (geogr.) Si di d'una formacion vegetala non originala, ligada à l'accion de l'òme. 7. (quim.) Si di d'un atòm de carbòni ligat à doi autres atòmes de carbòni. 8. (bot.) Si di de l'estructura d'una raïç ò d'un pen ancians quora foncionon li assisas generatritz, qu'assegúron la creissença en espessor, ò encara de l'estructura dei formacions que n'en resúlton (boasc, rusca).

segondari n.m. 1. Ensenhament segondari. 2. Èra segondària. 3. (electr.) Enrotlament religat au circuit d'utilisacion dins un transformator, ò enrotlament non connectat à la ret dins una màquina sincròna.

segondariament adv. D'un biais segondari, accessòri.

segre vt. (*seguir*) Seguir.

segregabilitat n.f. (tecn.) Tendença que possedísson lu grans mai gròs d'un mesclum, en particular d'un betum, à si separar sota l'accion de la pesantor.

segregacion n.f. 1. Accion de separar li personas en rason de la sieu origina, de la sieu religion, de la sieu color de pèu, etc., dins un país, una collectivitat: *Segregacion raciala, segregacion sociala*. 2. (metall.) Separacion parciala de divèrsi partidas omogeneï d'un aliatge pendent la sieu liquefaccion.

segregacionisme n.m. Política que mete en avant la segregacion raciala.

segregacionista adj. e n. Dau segregacionisme; partidari de la segregacion raciala.

segregat, ada adj. Sotamés à la segregacion, à la segregacion raciala.

segregatiu, iva adj. De la segregacion; que la favorisa ò que la practica.

segret n.m. Secret.

segreta n.f. Secreta.

segretament adv. Secretament.

segretari, ària n. Secretari, secretària.

segretaria n.f. Secretaria.

segretariat n.m. Secretariat.

segretera n.f. Secretari (mòble).

segretes(s)a n.f. Secretes(s)a.

segue n.m. Ségala.

seguent, a adj. Que vèn après: *La pàgina seguenta, lo pacient seguent*. Sin.: **d'après**. ◆ n. Aqueu ò aquela qu'acompanha, escòrta, en particular dins li pèças de teatre.

seguedilha n.f. Cançon e dança populari espanhòli rapidi, de tres temps, d'origina andalosa.

seguet n.m. Part de la sàvega, vèrs l'extremat de la mànega.

seguida n.f. 1. 1. Accion de seguir. 2. (dr.) *Drech de seguida*: Drech d'un creancier ipotecari de sasir l'immòble ipotecat meme se non apartèn plus au sieu debitor. ◇ *Drech per un autor d'òbras grafiqui ò plasticu* (e per lu sieus eiretiers pendent 50 ans) de tocar una partida dau prètz de venda d'aquesti òbras. 3. (dr. intern.) Drech qu'un belligerant si pilha de seguir una nau e de la capturar fins au sieu poart de destinacion. 3. Succession, encadenament de fachs que vènon un après l'autre. 4. Òrdre, ligason logica entre de causas, d'actes: *Un rasonament sensa seguida*. ◇ *Aver de seguida dins li ideas*: Èstre perseverant. ◇ *Esperit de seguida*: Disposicion d'esperit que buta à perseverar dins li sieu empresas. ◇ *Sensa seguida*: Incoerent. ◇ *Dins la seguida*: Mai tardi. ◇ *De seguida*: Sensa interrupcion. 5. Cen que vèn après una causa ja conoissuda: *Non veï l'ora de conóisser la seguida d'aquesto roman*. ◇ *En seguida (de)*: Après. ◇ *Donar seguida à quauqua ren*: Lo contunhar, s'en ocupar (d'una demanda, per ex.). ◇ *Sensa seguida*: Si di d'un article que non es renovelat quora es agotat. 6. Cen que resulta de quauqua ren, consequença: *Es un affaire qu'aurà de seguidas grèvi*. 7.

Ensèm de personas qu'acompanhon un aut personatge. 8. Apartament dins una ostalaria de luxe. 9. (mús.) Seria de pèças instrumentali escrichi dins lo meme ton e que relèvon de la dança. ◇ Acampament de fragments musicals extrachs d'una òbra teatrala, coregrafica, lirica. 10. Seria de causas messi una à costat de l'autra: *Una seguida de mòts*. 11. Ensèm d'objèctes de mema natura. 12. (mat.) Família d'elements indexada per l'ensemble dei entiers naturals.

seguidisme n.m. 1. Tendença à seguir lu eveniments sensa lu criticar. 2. Actituda de quauqu'un qu'adòpta globalament li ideas d'un partit politic, d'un sindicat, etc., sensa lu examinar, sensa esperit critic.

seguidista adj. e n. Que manifèsta de seguidisme.

seguilhon n.m. Sectator.

seguir vt. (*seguisse*) 1. Anar, venir èstre après; acompanhar: *Seguir quauqu'un per carriera*. 2. Caminar darrier per surveilhar; espiar: *Seguir un ladre*. 3. Venir après (dins lo temps): *Lu bagatges seguiran*. ◇ *Faire seguir*: Formula messa sus li letras per indicar que dévon que dévon èstre rexpediti à la novèla adreça dau destinatari. 4. Anar dins una direccion determinada en si tenent au llong de quauqua ren: *Seguir la ribiera*. ◇ (fig.) Si conformar à, imitar: *Seguir la mòda, seguir un exemple*. 5. *Seguir un metòde, un tractament*: Li si sotametre embé regularitat, assiduitat. 6. Èstre atentiu, s'interessar à: *Seguir l'actualitat, seguir una partida de balon à la television, seguir un malaut*. ◇ *Seguir un cors*: Li assistir embé assiduitat. 7. *Seguir un affaire*: N'en pilhar conoissença à flor e à mesura dau sieu debanar. 8. Capir: *Seguir una conversacion, un rasonament*. 9. *Seguir lu sieus gusts*: Li s'abandonar. 10. Aprovar, sostenir quauqu'un; agir dins lo meme sens. Var.: **segre**. ◆ v. impers. (lit.) Resultar: *Seguisse d'aquí que...* ◆ vi. Au poker, escometre per poder restar dins lo juèc. ◆ **si seguir** v.pr. 1. Èstre plaçat un après l'autre dins un òrdre regulier. 2. Venir après: *Lu jorns si seguísson*. 3. S'encadenar: *De rasonaments que si seguísson*.

segur, a adj. 1. Qu'es possible de s'en fidar: *Un amic segur*. 2. Qu'es sensa perill: *Una rota segura*. 3. Que non s'en pòu dubitar, qu'es vèr, exacte: *Un fach segur*. 4. Que saup sensa minga dubi: *Èstre segur de quauqua ren*. 5. *Aver un gust segur*: Ben jutjar de la valor dei causas. ◇ *Aver la man segura*: Aver la man fèrma, que non tremoala. ◇ *Segur, ben segur, mai que segur*: Certament. ◇ Dins un luèc segur: *Dins un luèc sensa perill, sensa risc*. ◇ *Lo temps non es segur*: Pòu devenir marrit.

segurament adv. Certament.

seguretats n.f. 1. Situacion dins la quala quauqu'un, quauqua ren, es expuat à minga perill, à minga risca d'agression fisica, d'accident, de raubarici, de deterioracion. ◇ *Seguretats publica*: Element de l'òrdre public. ◇ *Seguretats sociala*: Ensèm dei mesuras legislativi e administratiu qu'an per objècte de garantir lu individús e li familhas còtra d'unu riscs, sonats riscs socials; ensèm dei organismes administratiu encargats d'aplicar aquesti mesuras. ◇ *Seguretats rotiera*: Ensèm dei règlas e dei servicis que la sieu tòca es la proteccion

dei usanciers de la rota. ◇ *Seguretat civila*: Ensèm de mesuras de prevencion e de secors necessaris, en toti circonstanças, à la proteccion e à la sauvagarda dei populacions. 2. Situacion de quauqu'un que si sente à la sosta, qu'es rassecurat. 3. (arm.) Dispositiu dau mecanisme d'una arma de fuèc qu'empacha tot còup intempestiu. 4. *De seguretat*: Destinàt à prevenir una ccident ò un eveniment contrari ò n'en limitar lu efèctes.

Var.: **seguritat**, **segurtat**.

seguritat n.f. Seguretat.

segurtat n.f. Seguretat.

seirada n.f. Sereada.

seiròc n.m. Siròc.

seirocada n.f. Sirocada.

seirocàs n.m. Sirocàs.

seiron n.m. Pichina taca cutanea d'aspècte farinós que s'atròva generalament sus la cara.

seironós, **oa** adj. De la natura dau seiron; cubèrt de seirons.

seïsmal, **a** adj. Sismal. Var.: **seïsmau**.

seïsmau, **ala** adj. Seïsmal.

seïсме n.m. 1. Movement bruscat de l'escorça terrèstra, que si produe en profundor, à partir d'un epicentre. Sin.: **terratrémol**. 2. (fig.) Escombulh: *Aquela nòva es estada un seïсме*.

seïsmic, **a** adj. Sismic.

seïsmicitat n.f. Sismicitat.

seïsmografe n.m. Sismografe.

seïsmograma n.m. Sismograma.

seïsmologia n.f. Sismologia.

seïsmologic, **a** adj. Sismologic.

seïsmològue, **òga** n. Sismològue, sismològa.

seïsmometria n.f. Sismometria.

seïtre n.m. Dalhaire.

sejorn n.m. Sojorn.

sejornar vt. Sojornar.

sèla n.f. 1. Sèti incurvat de cuer que si mete sus l'esquina d'un cavau d'un muu, d'un dromadari, etc. ◇ *Cavau de sèla*: Pròpri à èstre montat. ◇ *Èstre ben en sèla*: Èstre ben en plaça dins la sieu situacion. ◇ *Tornar metre quauqu'un en sèla*, *si tornar metre en sèla*: Ajudar quauqu'un à restablir lu sieus afaires, restablir sa situacion. 2. Pichin sèti sus lo quau s'assèta un un ciclista, un motociclista, un tractorista. 3. (anc.) Cadiera traucada. ◇ *Anar à la sèla*: Defecar. 4. Tròç de carn (anheu, cabra cèrvia) que correspoande à la region lombària m'ai muscles abdominals. 5. Supoart, lo mai sovent mé tres pens, provedit d'un plateu que vira, sobre lo quau l'esculptor plaça la matèria que travaïha. 6. (zool.) Grope d'aneus que, dins lo lombric, prodúon lo mucus qu'envirouta la punta. ◆ pl. Matèiras fecali.

selacian n.m. *Selacians*: Sotaclasse de peis marins de l'esquelèt cartilaginós, de la pèu recubèrta de denticules, que contèn li raïas e lu peis-cans.

selaginèla n.f.

selar vt. (*sèli*) Provedir d'una sèla (un cavau, un muu, un dromadari, etc.).

selaria n.f. 1. Lo tot dei sèlas e dei arnescs dei cavaus d'una escuderia. 2. Luèc dont si méton li sèlas e lu arnescs dei cavaus. 3. Tecnica de fabricacion dei sèlas e dei arnescs; activitat e comèrci dau selier.

selaria-garnissatge n.m. Ensèm de operacions de confeccion e de montatge de l'adobament interior dei veïcules.

selaria-marroquinaria n.f. Travalh dei cuers e dei pèus per la confeccion d'articles variats e, especialament, d'articles de viatge.

selatge n.m. Accion de sela (un cavau, etc.); lo sieu resultat.

seleccion n.f. 1. Accion de seleccionar, de causir li personas ò li cauas que convènon. ◇ *Seleccion professionala*: Accion de causir de candidats à una profession, en foncion de qualitats donadi (diplòma, experiença, etc.). ◇ (mil.) Operacion preliminarària à l'apèl dau contingent, à l'engatjament. Sin.: **revisión**. 2. (tecn.) Sus un material, un aparelh, causida de cen que correspoande à una demanda puntuala: *Boton de seleccion d'un canal de television*. 3. Ensèm de elements causits: *Vaquí una seleccion de libres per lo concors*. 4. Causida, dins una espècia animala ò vegetala, dei individús reproductors que li sieus qualitats ò li sieus caracteristicas permèton de melhorar l'espècia ò de la modificar dins un sens determinat. ◇ (biol.) Seleccion naturala: Sobrevivença dei varietats animala ò vegetala mai adaptadi, que domínon ò eliminon li autri. ◇ *Seleccion dei colors*: En estamparia, Procediment fotografic ò electronic que permete d'isolar li tres colors primari per establir, à partir d'un original, lu clichats d'impression; per ext., lu film que resúlton d'aquesta analisi.

seleccionable, **a** adj. Que pòu èstre seleccionat: *Aqueu a ja jugat per un outra equipa nacionala, non es seleccionable*.

seleccionaire, **airitz** n. Persona (dirigent esportiu, tecnician) que fa una seleccion, que n'es encargat.

seleccionar vt. Causir, dins un ensèm, lu elements que respoàndon lo mai ben à un critèri donat.

seleccionat, **ada** adj. e n. Causit entre d'autres, en vista d'una espròva, d'un concors, etc. ◆ n. Qu'a fa l'objècte d'una seleccion: *De vins seleccionats*.

selectivament adv. D'un biais selectiu.

selectivitat n.f. 1. (tecn.) Caractèr de cen que separa ben. (espec.) Qualitat d'un receptor de radiodifusion selectiu.

selector n.m. 1. Commutator ò dispositiu que permete de causir un organe, un percors, una gamma ò un canal de frequenças, etc., au mitan d'un nombre donat de possibilitats. 2. Pedala qu'acciona lo cambiament de velocitat sus una motocicleta ò d'unu velomotors.

selenat n.m. Seleniat.

selène, **a** adj. (didact.) De la Luna.

selèni n.m. Non-metal solide, analògue au sofre, de densitat 4,8, que fonde à 216°C, que la sieu conductivitat electrica aumenta m'au lume recevut; element (Se) de n° atomic 34 e de massa atomica 78,96.

seleniat n.m. Sau de l'acide selenic. Var.: **selenat**.
selenic adj. m. Si di de l'anidride SeO_3 e de l'acide correspondent H_2SeO_4 .
selenidric adj. m. *Acide selenidric*: Acide H_2Se , finda sonat *acide seleniat*.
seleniós adj. m. Si di de l'anidride SeO_2 e de l'acide correspondent H_2SeO_3 .
selenit n.m. Sau de l'acide selenic.
selenit, a n. Abitant imaginari de la Luna.
selenitós, oa adj. (quim.) Que contèn de sulfat de calci: *Sabla selenitoa*.
seleniur(e) n.m. Combinason de selèni m'un còrs simple.
selenografia n.f. Descripcion de la Luna.
selenografic, a adj. Relatiu à la selenografia.
selenologia n.f. Estudi de la Luna.
seleta n.f. 1. Pichin sèti de boasc dont si faía assetar un acusat au tribunal (espec. dins lu tribunals de l'Inquisicion). ◇ *Èstre sus la seleta*: Èstre acusat, mes en causa. ◇ *Metre quauqu'un sus la seleta*: Li pauar totpen de questions, temptar de lo faire parlar. 2. Pichina sèla d'esculptor. 3. Supoart, en general mé tres ò quatre pens, per portar una planta vèrda, un objècte decoratiu. 4. Pichin sèti suspendut à una coarda, à l'usatge dei obriers dau bastiments.
selha n.f. 1. Bacina. 2. Recipient de boasc ò de tela, que sembla un coàs, per tirar ò portar d'aiga.
selhon n.m. Pichina selha.
selhon n.m. 1. Traça laissada à la susfàcia d'un camp per un instrument per laurar. Sin.: **rega**. 2. Pista gravada à la susfàcia d'un disc fonografic e que contèn l'enregistrament. Var.: **silhon**.
selier n.m. Aqueu que fabrica, vende ò repara de sèlas e d'articles d'arnescament.
selonenc adj. e n.m. Varietat d'olivier, que si cultiva sobretot à Selon.
selonenca adj. e n.f. Varietat d'oliva.
sema n.m. (ling.) Unitat minimala de significacion qu'ientra, coma compauant, dins lo sens d'una unitat lexicala. Sin.: **trach semantic**.
semafòr(e) n.m. 1. Poaste de senhalisacion establitz sus una coasta per comunicar per senhals optics m'ai naus en vista. 2. (c. de f.) Senhal d'arrèst, constituït d'una ala roja orizontala en senhalisacion mecanica (associada de nuèch à un fuèc roge) e d'un fuèc roge en senhalisacion luminoza.
semaforic, a adj. Relatiu au semafòre.
semantema n.m. (ling.) Element que recampa toi lu trachs semantics d'una unitat lexicala (Per ex., lo mòt *cadiera* contèn lu trachs especifics que perméton de lo destriar dei autres sètis).
semantic, a adj. 1. Relatiu au sens, à la significacion dei unitats lingüistiqui. ◇ *Trach semantic*: Sema. 2. Relatiu à la semantica. 3. (log.) Que pertòca l'interpretacion, la significacion d'un sistema formal (per op. à *sintaxic*).

semantica n.f. 1. Estudi scientific dau sens dei unitats lingüistiqui e dei sieu combinasons. 2. (log.) Estudi de proposicions d'una teoria deductiva dau ponch de vista de la sieu veritat ò de la sieu faussetat.

semanticament adv. Dau ponch de vista semantic.

semantician, a adj. Lingüista que la sieu especialitat es lo semantisme.

semantisme n.m. Contengut semantic d'una unitat lingüistica.

semasiologia n.f. (ling.) Estudi semantic que consistisse à partir dau signe lingüistic per anar vèrs la determinacion dau concèpte (per op. *onomasiologia*).

semblaire, airtz n. Parier.

semblablement adv. (lit.) D'un biais semblable.

semblable, a adj. 1. Que sembla quauqu'un, quauqua ren d'autre, qu'es de la emma natura, de la mema qualitat; parier. 2. D'aquesta natura; tau (sovent pejoratiu): *De dont soarte una istòria semblabla*. Sin.: **parier**. 3. (geom.) *Figuras semblabli*: Figuras dau plan tali qu'existisse una similituda que transforma una en l'autra.

semblable, a n. (M'un possessiu) 1. Èstre uman, persona semblabla: *Tu e lu tieus semblables*. 2. Èstre animat, considerat per rapoart à n-aqueu de la sieu espècia: *Partatjar lo destin dei sieus semblables*.

semblança n.f. Aparença.

sembla-fausa n.f. Enlusiment, illusion. Sin.: **faus-semblant**.

semblant n.m. 1. *Un semblant de*: Una aparença de: *Li a un semblant de veritat dins lu sieus prepaus*. ◇ ◇ *Faus-semblant*: Illusion, aparença faussa. Sin.: **sembla-fausa**. 2. *Faire semblant (de)*: Simular. Sin.: **faire finta de, faire bus de**.

semblar vi. 1. Presentar l'aparença de, donar l'impression d'èstre, de faire quauqua ren: *Aqueu vin sembla boan*. 2. *Mi sembla*: D'après ieu. ◇ *Mi sembla que*: Cresi que. ◆ vt. Aver l'aparença de: *Sembla un ladre*. ◆ v. impers. *Sembla que*: Es possible que: *Sembla que sigue tròup tardi*.

sèmbola n.f. 1. Avalancament, lavenca. 2. Luèc per plaçar una lanterna, un retipaire per la navigacion.

semèla n.f. Sòla.

semenada n.f. Camp semenat. Var.: **enseménada**.

semenador n.m. 1. Sac ò panier dins lo quau lo semenaire portava lu grans que semenava à la volada. 2. Màquina per semenar.

semenadura n.f. Semenatge.

semenaire, airtz n. Persona que semena.

semenar vt. 1. Metre en tèrra (una grana destinada à grellhar). 2. Espantegar, esparpalhar. 3. (fam.) Quitar adrechament, si desbarrassar de: *Semenar un importun*. ◇ Pihlar totpen d'avançar à: *Ai semenat facilament lu autres concurrents*.

semenat n.m. Espaci de terren semenat. ◇ *Lève-ti dau semenat!*: Lève-ti dau mitan!, Vai-t'en!

semenatge n.m. 1. Accion de semenar. Sin.: **semenadura**. 2. Ensèm dei travalhs agricòlas que perméton de semenar; epòca pendent la quala si semena.

semença n.f. 1. Grana ò altra partida d'un vegetal, que pòu formar una planta completa après èstre estada messa en tèrra.

semencier n.m. 1. Semenador. 2. Pepiniera.

semèst, a adj. Ardit.

semestral, a adj. Qu'arriba, que pareisse cada sièis mes. Var.: **semestrau**.

semestralament adv. Cada sièis mes.

semestrau, ala adj. Semestral.

semèstre n.m. Temporada de sièis mes.

semi- prefixe À mitan, esquasi, parcialament.

semianular(i), a (-ària) adj. En forma de mièg aneu.

semiaride, a adj. Quasi aride.

semiautomatic, a adj. 1. Pas completament automatic. 2. Epeticion, en parlant d'una arma: *Un fusiu semiautomatic*.

semi-autopropulsat, ada adj. Pas completament autopropulsat.

semiautopropulsion n.f. Propulsion en partida autonòma.

semiauxiliar(i), a (-ària) adj. e n. Quasi auxiliari. ◇ *Vèrbo semiauxiliari*: Que s'utilisa davant un infinitiu: *Dins vau començar, vèni d'arribar, lu vèrbos anar e venir son de vèrbos semiauxiliaris*.

semibarbar, a adj. À mitan barbar, à mitan barbara.

semicanilhat, ada adj. e n.m. Si di d'un veïcule automobile provedit de ròdas directritz e de canilhas.

semicerclè n.m. Mièg cercle.

semiceucle n.m. Semicercle.

semicilindre n.m. Mièg cilindre.

semicilindric, a adj. De la forma d'un semicilindre.

semicirconferença (-éncia) n.f. Mitan d'una circonferença.

semicircular(i), a (-ària) adj. De la forma d'un semicercle.

semicivilisat (-izat), ada adj. Parcialament civilisat.

semiconductor n.m. (electr.) Substança intermediària entre un boan conductor e quauqua ren que non es conductor.

semiconsèrva n.f. Consèrva alimentària de corta conservacion e que cau conservar au fresc.

semiconsonanta n.f. Articulacion intermediària entre fricativa e vocala.

semiconsonantic, a adj. Relatiu à una semiconsonanta.

semiconvergent, a adj. Pas completament convergent.

semicromatic, a adj. En partida diatonic e cromatic.

semidiamètre n.m. Mitan de diamètre.

semidieu, semidivessa n. Enfant ò filha d'un dieu pagan e d'una mortala. Sin.: **mièg-dieu**.

semidirècte, a adj. Parcialament dirècte.

semidrecha n.m. Mièja drecha.

semidurable, a adj. De durada mejana, en parlant d'un ben.

semifinala n.f. Espròva esportiva just avant la finala.

semifinalista n. Persona qualificada per la semifinala.

semifinit, ida adj. *Produch semifinit*: Produch de l'industria, intermediari entre la matèria promiera e lo produch finit.

semifluide, a adj. Imperfectament fluide; viscos.

semiglobala adj. Metòde d'aprendissatge de la lectura intermediari entre lo metòde analitic e lo metòde global.

semigrossista n. Intermediari de la distribucion entre lo grossista e lo detalhant.

semilhon n.m. Socatge blanc dau Bordalés, que dona un vin foarça sucrat.

semilibertat n.f. Regime que permete à un condemnat de sortir de l'establiment penitenciari per lo temps necessari à l'exercici d'una activitat professionala ò per un tractament medical.

semilogaritmique, a adj. Si di d'una representacion grafica dins la quala una dei doi grandors es representada m'una escala aritmetica, l'autra m'una escala logaritmica.

semilunar(i), a (-ària) adj. De la forma d'una mièja luna. ◇ *Oàs semilunari*: Oàs de la promiera fila dau carp, qu'a la forma d'una mièja luna.

semimensual, a adj. Mièg mensual: *Paga semimensuala*. Var.: **semimensuau**.

semimensuau, ala adj. Semimensual.

seminal, a adj. Relatiu à la semença de l'òme ò deis animaus: *Glândolas seminalas*. Var.: **seminau**.

seminari n.m. 1. Establiment d'ensenhament segondari ò superior per li estudiar de capelan. 2. Sesilhas de conferenças ò de travalhs universitaris, politics, etc. sus un subjècte donat.

seminarista n.m. Jove qu'estúdia de capelan. ◆ n. Persona que participa à un seminari.

seminasal, a adj. *Consonanta seminasala*: Producha per l'emission esquasi simultanea d'una consonanta nasala e d'una consonanta orala au meme ponch d'articulacion. Var.: **seminasau**.

seminasau, ala adj. Seminasal.

seminau, ala adj. Seminal.

semifèr, a adj. Que poarta ò carreja l'espèrma.

seminòma n.m. Càncer dau testicule.

seminomada adj. e n. Relatiu au seminomadisme; persona que practica un seminomadisme.

seminomadisme n.m. Mena de vida que combina una agricultura ocasionala m'un elevatge nomada.

semi-obrat, ada adj. Parcialament elaborat, en parlant d'un produch.

semi-octava n. (mús.) Mitat d'octava.

semi-oficial, a adj. 1. Que lo govèrn inspira, sensa que sigue totalament oficial. 2. Qu'es esquasi segur sensa èstre encara totalament oficial. Var.: **semi-oficiau**.

semi-oficiau, ala adj. Semi-oficial.

semiografia n.f. Transcripcion dei informacions cartografiqui au mejan d'un sistema de signes.

semigrafic, a adj. Relatiu à la semiografia.

semiologia n.f. Partida de la medecina qu'estúdia lu simptòmas dei malautias. Sin.: **semiotica**.

semiopac, a adj. Pas completament opac.

semiopacitat n.f. Estat de cen qu'es semiopac.

semioscillacion n.f. La mitan d'una oscillacion.

semiotic, a adj. Relatiu à la semiotica.

semiotician, a n. Especialista de semiotica.

semiotica n.f. 1. (mat.) Teoria dei simbòles. 2. (ling.) Sciença generala dei signes.

semioval(e), a adj. De la forma d'un mièg ovale.

semiparasit, a adj. e n. Si di d'una planta parasita que contèn esquasi solament de clorofilla.

semipaumat, ada adj. Incompletament paumat.

semipenchenat, ada adj. *Fieu semipenchenat* ò *semipenchenat*, n.m.: Fieu vesin dau fiu penchenat ma que non es estat penchenat.

semipermeable, a adj. Si di d'una membrana ò d'una paret que separa doi solucions e laissa passar li moleculas dau solvent ma arrèsta lu còrs dissòuts.

semipolari, ària adj. *Ligason semipolària*: Ligason covalenta dins la quala lu doi electrons son fornits per lo meme atòme à un autre.

semipreciós, oa adj. Si di dei pèiras fini.

semipresidencial, a adj. Si di d'un regime politic caracterisat per un cap d'estat elegit au sufragi universal e qu'a de poders importants e per un govèrn responsable davant lo Parlament ma que n'en pòu decidir de la dissolucion. Var.: **semipresidenciau**.

semipresidenciau, ala adj. Semipresidencial.

semiproducth n.m. Mièg producth.

semipròva n.f. Pròva imperfècta.

semipublic, a adj. Mièg public, mièg privat: *Un organisme semipublic*.

semisauvatge, atja adj. Mièg sauvatge.

semisfèra n.f. Emisfèri.

semisferic, a adj. De la forma d'un emisfèri.

semison n.f. Consompcion.

semita adj. e n. Si di d'una persona dau grope etnic e lingüistic que davaleria de Sem, un dei enfants de Noè.

semitic, a adj. Relatiu ai semitas. ◇ *Lengas semitiqui*: Ebrèu, arab, egipcian, arameu...

semitisme n.m. 1. Ensèm dei caractèrs pròpris ai semitas. 2. Idiotisme dei lengas semiticas.

semitista n. Especialista dei lengas e de la civilisacion semitiqui.

semiton n.m. Mièg-ton.

semitonic, a adj. 1. Relatiu à un semiton. 2. Que procedisse per semitons.

semitransparent, a adj. Imperfectament transparent.

semitubular(i), a (-ària) adj. Mièg tubular.

semivitrificacion n.f. Vitrificacion imperfècta.

semivitrificat, ada adj. Incompletament vitrificat.

semivocala n.f. Son intermediari entre una vocala e una consonanta.

semivocalic, a adj. Relatiu à una semivocala; de la natura d'una semivocala.

semnopitèc n.m. Granda monina dei forèsts d'Àsia, que viu en clicas (Lòng de 75 cm sensa la coa).

sèmola n.f. Fragments de grans de cerealas (blat dur essencialament, ma finda gran turc, ris), obtenguts en molinant de grans umidificats que son pi secats e tamisats. Var.: **semola**.

semola n.f. Sèmola.

semolaria n.f. 1. Usina dont si fan de sèmolas de blat dur. 2. Fabricacion dei sèmolas.

semolier, a n. Persona que fabrica de sèmolas.

semolon n.m. 1. Pichina sèmola. 2. Bren que s'espantega sus l'estràntola denant d'enfornar lo pan.

semonsa n.f. 1. Avertiment mesclat de repròchi. 2. Òrdre donat à una nau de mostrar li sieu colors, de s'arrestar. 3. *Còup de semonsa*: Còup de canon à blanc ò real, qu'acompanha la semonsa d'una nau. ◇ (fig.) Avertiment foart donat en prealable à una accion mai dura.

semonsar vt. 1. Donar à una nau un òrdre de semonsa. 2. Faire una semonsa, un repròchi à (quauqu'un); acolitrar.

sempiternament adv. D'un biais sempitèrne.

sempitèrne, a adj. Que si pòu repetir eternament, au ponch de lassar.

sempre adv. Totjorn.

sempreviva n.f. Immortala.

sen n.m. 1. Caduna dei mamèlas de la frema. Sin.: **possa** (pop.). ◇ *Donar lo sen à un enfant*: Lo noirir en l'alachant. ◇ Lo meme organe, atrofiat, de l'òme. 2. (lit.) Part anteriora dau torax. 3. (lit.) Sèti de la concepcion; entralhas. 4. Refugi que constituïsson l'escota, la tendressa. 5. (lit.) Part intèrna de quauqua ren: *Lo sen de la Terra*. ◇ *Au sen de*: Au coar, au dedintre de.

sen n.m. Rason, judici.

sen n.m. Unitat monetària divisionària dins divèrs païs d'Extrème Orient.

senà n.f. 1. Cacier, aubre ò aubrilhon que lo sieu fruch contèn un principi purgatiu (Família dei cesalpiniaceas). 2. Laxatiu extrach dau fruch dau cacier.

sénapa n.f. Mostarda sauvatja (*Sinapis nigra*).

senapisat (-izat), ada adj. (med.) Addicionat de farina de mostarda negra. Var.: **sinapisat**.

senapisme n.m. Cataplasma à basa de farina de mostarda negra. Var.: **sinapisme**.

senari n.m. Vèrs latin de sièis pens iambics.

senat, ada adj. Si di d'una persona plena de judici.

senat n.m. 1. Nom donat à divèrsi assembladas de l'Antiquitat (à Roma, à Cartage, à Bizanci). 2. Segonda cambra ò cambra auta dins lu regimes dau caractèr parlamentari. 3. *Senat conservator*: En França, sota lo Consulat, lo premier Empèri e lo segond Empèri, assemblada que contrarotlava la constitucionalitat dei lèis. 4. Luèc, bastiment dont s'acòmpon lu senators.

senator, tritz n. Membre d'un senat.

senataria n.f. (ist.) Dotacion autrejada à un senator sota lo premier Empèri.

senatòri, òria adj. Senatorial.

senatorial, a adj. 1. Dau senat, d'un senator. 2. *Eleccions senatoriali* ò *senatorialas*, n.f. pl.: Eleccion dei senators (au sufragi universal indirècte en França). Var.: **senatoriiau, senatòri**.

senatoriiau, ala adj. Senatorial.

senatus-consulte n.m. 1. (Antiqu.) Tèxto que formulava lo vejaire dau senta roman. 2. (ist.) Acte votat au Senat, pendent lo Consulat, lo premier Empèri e lo segond Empèri, e qu'avíon la valor d'una lèi.

sèndegue n.m. 1. Mandatari dau sindicat dei coproprietaris d'un immòble encargat de representar aqueu sindicat, d'executar li sieu decisions e d'administrar l'immòble. 2. Administrator provisòri d'una empresa en estat de cessacion de pagaments, aüra remplaçat per un administrator judiciari e un mandatari-liquidator.

sendier n.m. Camin estrech, dralha. Var.: **sentier**. Sin.: **rara**.

senec, a adj. 1. Si di dau costat dau còrs dei animaüs e dei èstres umans dont es plaçat lo coar. 2. En parlant dei cauas (sobretot se non son orientadi), si di de la partida situada à seneca de la persona que regarja.

senec n.m. 1. Punh senec, en bòxa, etc. 2. Pen senec, au balon, au rugbi. 3. *À man seneca*: Dau costat senec.

seneca n.f. 1. Man, costat senec d'una persona. ◇ Punh senec, en bòxa, etc. 2. Costat senec (per rapoart au president) d'una sala dont es acampada una assemblada deliberanta. 3. Lo tot dei gropaments e partits que profèsson d'opinions progressisti (per op. à la *drecha*, conservatritz).

senegalés, esa adj. e n. Dau Senegal.

senep n.m. Claveu lòng de 30 cm que s'emplega en fustatge. Var.: **senepa**.

senepa n.f. Senep.

senequier, a adj. e n. Si di d'una persona que si sièrve ordinariament de la man seneca.

senescal n.m. 1. (ist.) Grand oficier dau palais reial (suprimida en França en lo 1192). 2. Oficier reial de justícia, à la tèsta d'una senescaucia e qu'avía li atribucions dau baile.

senescaucia n.f. 1. Estenduda de la juridiccion d'un senescal. 2. Tribunal dau senescal.

senescença (-éncia) n.f. 1. Envielhiment natural dei teissuts e de l'organisme. 2. Baissa dei activitats, dei performanças, dins lo periòde de la vida que seguisse la maturitat.

senescent, a adj. Pertocat de senescença.

senèstra n.f. Costat senec.

senèstre, a adj. 1. (zool.) Que s'enrotla vèrs seneca, de la cima fins à la dubertura, en parlant d'una gruèlha à espirala. 2. (arald.) Qu'es passat dau costat senec de l'escut (dau costat drech per l'observator).

senestrat, ada adj. (arald.) *Pèça senestrada*: Acompanhada d'una pèça segondària à senèstra. Contr.: **adextrat**.

senestroquèr n.m. (arald.) Braç senec representat sus un escut.

senevòl n.m. Substança sofrada, extracha de crucifèrs, de l'odor e de la sabor ponhenti, que la sieu accion es emplegada còtra lu sinapismes.

senglier n.m. Singlar.

senh n.m. Parafa.

senhador n.m. Benedictier. Sin.: **benetier**.

senhadura n.f. (dr.) Signatura d'una persona sus un acte, per n'atestar l'autenticitat. ◇ *Sota senhadura privada*: Si di d'un acte non establhit davant un oficier public.

senhal n.m. 1. Signe convengut per avertir, donar un òrdre, etc. ◇ (liter.) Dins la literatura dei trobadors, escais au mejan dau quau lo poeta designa lo destinatari ò la destinatària dau tèxto. 2. Aparelh, paneu dispauat sus lo bòrd d'una via de comunicacion per reglar la circulacion dei veïcules. ◇ *Còdi internacional dei senhals*: Còdi que lu sieus senhals son transmés au mejan de pavalhons e de flamas, adoptat en lo 1965 per l'Organizacion intergovernamentala consultativa de la navigacion maritima (O.M.C.I.). 3. Fach, eveniment qu'anòncia ò marca lo començament de quauqua ren. ◇ *Donar lo senhal*: Anonciar; èstre lo premier à faire. 4. (cibern., inform. e telecom.) Variacion d'una grandor fisica d'una natura quala que sigue que poarta d'informacion. Var.: **senhau, signal**.

senhalaire, airtiz n. Sordat, marin, etc., encargat dau servici dei senhals. Var.: **signalaire**.

senhalament n.m. 1. Descripcion fisica de quauqu'un destinat à lo faire reconóisser. 2. Accion de senhalar un fach (acte de violença, risc sanitari, etc.). Var.: **signalament**.

senhalat, ada adj. Remirable, important. Var.: **signalat**.

senhaletic, a adj. Que dona lo senhalament de quauqu'un, la descripcion de quauqua ren: *Ficha senhaletica*. Var.: **signaletic**.

senhaletica n.f. 1. Activitat semiotica que pertòca lu senhals, la senhalisacion. 2. Lo tot dei mejans de senhalisacion d'un luèc, d'una ret de transpoart. Var.: **signaletica**.

senhalar vt. 1. Anonciar, indicar per un senhal: *Senhalar un perilh*. 2. Atirar l'atencion sobre: *Senhalar un accident à la polícia*. Var.: **signalar**. ◆ **se senhalar** v.pr. S'illustrar, si faire remarcar.

senhalier n.m. Marca de pàgina d'un libre qu'una persona es à lièger. ◇ (espec.) Riban fixat en aut d'un volume religat e que s'insereisse entre li pàginas.

senhalisacion (-izacion) n.f. 1. Emplec de senhals per donar d'informacions à distança. 2. Installacion de senhals sus una rota, una via de camin de fèrre, etc.; lo tot d'aquestu senhals. Var.: **signalisacion**.

senhalisar (-izar) vt. Provedir d'una senhalisacion. Var.: **signalisar**.

senhar vt. 1. Parafar. 2. Marcar d'un signe de Crotz; benedir. Var.: **signar**. ◆ **se senhar** v.pr. Faire lo signe de Crotz.

senhat, ada adj. Benedit. Var.: **signat**. ◇ *Aiga senhada*: Aiga benedida.

senhau n.m. Senhal.

senhera n.f. (catalan *senyera*) Bandiera, estandard. ◇ Bandiera de Catalonha, de quatre faissas de sang orientali sus un fond d'aur.

sénher n.m. 1. Senhor (noblessa e religion). 2. Tèrme de cortesia per designar un òme ò s'adreïçar à-n-eu: *Lo sénher president, Sénher Sampyere*. 3. (M'una majuscula) Jèsus: *Noastre Sénher*. Var.: **senhor**.

senhor n.m. 1. Possessor d'un feu. 2. Nòble d'aut linhatge. 3. (fig.) *En grand senhor*: Embé luxe e noblessa. ◇ *Èstre grand senhor*: Despensar sensa comptar e embé ostentacion. 4. *Lo Senhor*: Dieu.

senhorar vt. Senhorejar, s'apoderar.

senhoratge n.m. Dominacion, accion de senhorejar.

senhorejament n.m. Accion de senhorejar.

senhorejar vt. Dominar, mestrejar. ◆ vi. Si comportar en senhor.

senhoret n.m. Pichin senhor.

senhoria n.f. 1. Feu. 2. Poder d'un senhor.

seniçon n.m. Planta de la familha dei composeas que n'i a divèrsi espècias erbaceas e arborescenti, coma la *cardelina* ò *seniçon vulgari* (*senecis vulgaris*).

senil(e), a adj. 1. Qu'es caracteristic dau vielhum, pròpri dau vielhum. 2. Que li sieu facultats intellectuáli son degalhadi en rason de l'atge.

senilisme n.m. (patol.) Envielhiment foarça precòç.

senilitat n.f. Afebliment fisic e intellectual que lo vielhum provòca.

senior adj. e n. 1. (espòrts) Si di d'un concurrent qu'a despasat l'atge dei juniors e que non es encara veteran. 2. Persona en là de 50 ans.

senioritat n.f. (etnol.) principi ierarquic basat sobre l'ancianetat dins un grope.

senologia n.f. Especialitat medicala qu'estúdia li afecions dau sen.

senològue, òga n. Especialista de senologia.

senon conj. 1. Autrament: *Vos caurà venir d'ora, senon manquerètz l'espectacle*. 2. Franc, alevat. 3. Bessai finda, bessai meme. Var.: **se non**.

señorita n.m. (esp.) Pichin cigarro.

sens n.m. 1. Foncion psicofisiologica per la quala un organisme reçaup d'informacions sobre divèrs elements dau mitan exterior de natura fisica (vista, audicion, sensibilitat à la pesantor, tocar) ò quimica (gust, odorat). ◇ *Lu cinc sens*: (vista, audicion, tocar, gust, odorat). 2. Conoissença immediata. ◇ *Seisen sens*: Intuicion. 3. Rason d'èstre, significacion: *Donar de sens à la sieu accion*. 4. Ensèm dei representacions qu'un mòt, un enonciat suggerisson. 5. Direccion, orientacion: *Anar en sens contrari*. ◇ *Sens unic*: Via sus la quala la circulacion, per decision administrativa, si fa unicament dins una direccion. 6. (mat.) *Sens dirècte, sens trigonometric, sens positiu*: Sens de rotacion fixat convencionalament coma lo sens contrari de la rotacion dei agulhas d'un relòri, qu'es *retrograde*. ◇ *Sens dirècte ò positiu* (*d'una basa, d'un espaci vectorial orientat*): Classa de toti li basas que consèrvon l'orientacion d'una

basa causida coma referença. ◇ *Sens retrograde* ò *negatiu*: Classa de toti li autri basas, que càmbion l'orientacion de la basa de referença. 3. 7. Costat d'un còrs, d'una caua: Talhar una banana dins lo sens de la longuessa. ◆ pl. Sensualitat, besonhs sexuals: *Trebolar lu sens*.

sensa conj. 1. Marca la privacion, l'absença, l'exclusion: *Sensa sòus*. 2. Marca la condicion negativa: *Sensa tu, la mieu vida seria trista*. ◇ *Non sensa*: Embé: *L'ai trovat non sensa pena*. ◆ loc. conj. *Sensa que* (+ subj.): Indica una circonstança non realisada: *Es partit sens qu'augui lo temps de li parlar*.

sensacion n.f. 1. Fenomène que tradue, d'un biais intime, una estimulacion dei organes receptors: *Una sensacion visuala*. 2. Estat psicologic que vèn dei impressions reçaupudi e à predominança afectiva ò psicologica: *Sensacion de plaser*. ◇ *Aver la sensacion que*: Aver l'impression que. ◇ *À sensacion*: De natura à causar l'emocion, à atirar l'atencion. ◇ *Faire sensacion*: Produre una viva impression d'interès, de sorpresa, d'admiracion, etc.

sensacional, a adj. 1. Que produe una impression d'interès, de sorpresa, d'admiracion, etc. 2. (fam.) Qu'es remirable, d'una valor excepcionala. Var.: **sensacionau**.

sensacional, a n. Tot cen que pòu produre una foarta impression de sorpresa, d'interès ò d'emocion. Var.: **sensacionau**.

sensacionalisme n.m. Gust, recèrca sistematica dau sensacional, particulierament dins lo camp jornalistic.

sensacionau, ala adj. e n. Sensacional.

sensa-coar adj. e n. inv. Qu'es sensa pietat, sensa sensibilitat.

sensa-culòta n. En França, revolucionari qu'apartenia ai jaças mai populari e que portava li braias de bura, sota la Convencion.

sensadament adv. D'un biais sensat.

sensa-dent adj. inv. e n. Edentat.

sensa-emplec n. inv. Caumaire.

sensa-faiçon n. Mesprètz voluntari dei convenenças.

sensa-fieu n.m. inv. Aparelh de telefòne sensa fiou, que fonciona m'un emetèire religat à la ret.

sensa-filista n. inv. Persona qu'emplega un telefòne sensa-fieu.

sensa-gèina n. inv. Biais d'agir sensa tenir còmpte dei formas abituali de cortesia. ◆ n. inv. Persona qu'agisse d'aqueu biais.

sensa-maion n. Persona que non a un domicili fixe.

sensa-ressorsas n. inv. Que non a de ressorsas per viure.

sensa-socit n. inv. Persona que non es preocupada de ren.

sensa-sòus n. inv. Persona que non a de sòus.

senzat, ada adj. Senat.

sensibilisacion (-izacion) n.f. 1. Accion de sensibilisar; fach d'èstre sensibilisat. 2. (med.) Estat d'un organisme que, après èstre estat au contacte de divèrsi substanças estrangieri (sobretot de proteïnas) qu'agisson

coma antigènes, aquista envèrs eli de proprietats de reaccion, utili (estat de dfensa) ò nocivi (estat allegric) ligadi à la produccion d'anticòrs.

sensibilisant (-izant) adj. 1. Si di d'una substança qu'augmenta la sensibilitat d'un explosiu à l'amorsartge. 2. Sensibilisator. ◆ n.m. Substança sensibilisanta.

sensibilisar (-izar) vt. 1. Rendre sensible à una accion fisica, quimica; en partic. en fotografia, rendre impressionable. 2. (med.) Provocar una sensibilisacion. 3. Rendre quauqu'un, un grope, sensible, receptiu à quauqua ren: Sensibilisar l'opinion à un problema. 4. Faire descurbir quauqui nocions: *Sensibilisar à una lenga*.

sensibilisator (-izator), tritz adj. 1. Que rende sensible à l'accion de la lutz ò d'una autre agent. 2. Que sensibilisa. Que sensibilisa quauqu'un, l'opinion, à quauqua ren; sensibilisant. ◆ n. Produch que sièrve à sensibilisar.

sensibilisatoritz n.f. En immunologia, anticòrs.

sensibilitat n.f.

sensiblement adv. 1. D'un biais foarça perceptible. 2. Esquasi.

sensiblaria n.f. Sensibilitat exagerada e afectada.

sensible, a adj. 1. Que lu sens poàdon percevre: *La lutz rende lu objectes sensibles à la vista*. 2. Que sente facilament li impressions fisiqui. 3. Qu'es facilament esmogut, toscat, emotiu: *Un coar sensible*. 4. Qu'es accessible à d'unu sentiments; compatissent: *Sensible ai compliments*. 5. (fot.) Si di de la qualitat d'una jaça susceptibla d'èstre impressionabla per la lutz. 6. (fis.) Qu'indica li variacions mai leugieri. 7. Que si remarca facilament: *De progrès sensibles*. 8. (mús.) *Nòta sensibla* ò *sensibla* n.f. Seten gra de la gamma, situat un mièg-ton en dessota de la tonica.

sensilha n.f. Pel ò cilh dau tegument dei insèctes, sensible à divers tipes de vibracions.

sensitiu, iva adj. Que mena l'influx nerviós d'un organe sensorial à un centre: *Nèrvi sensitiu*. ◆ adj. e n. 1. D'una sensibilitat excessiva. 2. (psiquiatria) Que sente vivament li reaccions dei autres vèrs eu.

sensitiva n.f. Mimòsa.

sensitomètre n.m. Aparelh que sièrve à realisar d'exposicions escalonadi d'una susfàcia sensibla per n'estudiar li proprietats.

sensitometria n.f. (fòto) Estudi dei proprietats dei susfàcias sensibli.

sensor n.m. 1. Captor. 2. Sistema optoelectronic que permete à un engenh espacial de determiar per s'orientar la direccion d'un astre, de l'horizont terrèstre ò d'un autre veïcule espacial.

sensorial, a adj. Relatiu ai organes dei sens. Var.: **sensoriau**.

sensoriau, ala adj. Sensorial.

sensorimetric, a adj. Destinad à mesurar la sensacion.

sensorimotor, tritz adj. Que pertòca à l'encòup lu fenomènes sensorials e l'activitat motritz.

sensual, a adj. 1. Qu'es portat vèrs lu plasers dei sens (plasers erotics en particulier). 2. Que lo sieua spècte, lo sieu comportament, la sieu òbra evòcon lu plasers dei sens. Var.: **sensuau**. ◆ adj. Qu'evòca lo gust dei plasers dei sens.

sensualament adv. D'un biais sensual.

sensualisme n.m. (filos.) Doctrina segond la quala li noastri conoissenças vènon dei noastri sensacions.

sensualista adj. e n. 1. Relatiu au sensualisme. 2. Partidari dau sensualisme.

sensualitat n.f. 1. Aptituda à tastar lu plasers dei sens, à èstre receptiu ai sensacions fisiqui, en particulier sexuali. 2. Caractèr de quauqu'un, de quauqua ren de sensual.

sensuau, ala adj. Sensual.

sentença n.f. 1. Decision renduda per un arbitre, un jutge, un tribunal, en particulier decision dei tribunals d'instança e dei conseus de prodòmes.

sentenciar vi. (*sentenci*, classic *sentèncii*) Jutjar.

sentenciós, oa adj. D'una gravitat afectada; solemne, pompós.

sentenciosament adv. D'un biais sentenciós. Sin.: **enfaticament**.

sentier n.m. Sendier.

sentiment n.m. 1. Conoissença pauc ò pron clara donada d'un biais immediat; sensacion, impression. 2. Estat afectiu complèxe e duradís ligat à d'uni emociions ò representacions: *Sentiment religiós*. 3. Manifestacion d'una tendença: *Èstre animat de marrits sentiments*. 4. Disposicion à èstre facilament esmogut, tocat. 5. (lit.) Biais de pensar, de jutjar: *Exprimir lo sieu sentiment*.

sentimental, a adj. Relatiu ai sentiments tendres, à l'amor: *Una cançon sentimental*. Var.: **sentimentau**. ◆ adj. e n. Qu'a ò que manifèsta una sensibilitat un pauc romanesca, excessiva. Var.: **sentimentós**.

sentimentalament adv. D'un biais sentimental.

sentimentalisme n.m. Actituda de quauqu'un que lo guida una sensibilitat exacerbada.

sentimentalitat n.f. Caractèr, tendença, actituda d'una persona sentimental; Caractèr de cen qu'es sentimental.

sentimentau, ala adj. Sentimental.

sentimentós, oa adj. Sentimental.

sentina n.f. (mar.) Part de l'estiva d'una nau dont s'amolónon li aigas.

sentinèla n.f. 1. Sordat en armas plaçat en faccion. 2. Persona que fa la gaida.

sentir vt. Percevre una impression fisica: *Sentir lo frèi, la fam*. ◇ *Faire sentir*: Faire provar (una emocion, un sentiment, etc.), faire reconóisser. ◇ *Si faire sentir*: Si manifestar. 2. Percevre per l'odorat: *Si sente ben lo parfum d'aquesta flor*. 3. Aver consciença de, conóisser per intuicion: *Senti qu'aqueu libre t'agradèrà*. 4. Previère: *Sentir venir la mauparada*. ◆ vi. 1. Mandar, aver una odor, un parfum: *Sente la ròsa*. ◇ *Sentir à*: Aver l'odor de. ◇ *Sentir boan, sentir mau*: Aver una boana, una marrida odor. ◇ (absolut) *Sentir mau*. 2. Aver la sabor de: *Aqueu vin sente lo sieu terrador*. 3. Aver

l'aparença de; aver tau caractèr: *Aquel affaire sente l'embrollh.* ◆ **si sentir** v.pr. 1. Si conóisser, saupre la sieu condicion fisica ò morala: *Mi senti ben.* ◇ (fam.) *Plus si sentir.* Plus si poder contrarotlar. 2. Èstre perceptible: *Si sente que fa caud!*

sentit n.m. Cen qu'es sentit, percevut.

sentor n.f. (lit.) Odor agradiva.

sep n.m. (mar.) Cep. Sin.: **joal.**

sepal(e) n.m. (bot.) Caduna dei pèças dau calici d'una flor.

sepaloïde, a adj. En forma de sepal.

separable, a adj. Que pòu èstre separat.

separacion n.f. 1. Accion de separar, d'isolar; fach d'èstre separat. ◇ (quim.) Operacion d'extraccion qu'a per tòca d'isolar un constituent ò divèrs constituents d'un mesclum omogenu ò eterogenu. ◇ (nucl.) *Separacion isotopica:* Operacion qu'a per objècte de modificar la tenor relativa dei isotòpes d'un element donat. 2. Fach de destriar, de metre à despart. ◇ *Separacion dei Glèias e de l'Estat:* Sistema legislatiu dins lo quau l'Estat considèra li Glèias coma de personas privadi. 3. Fach de si separar, de rompre un ligam, de si laisser. ◇ Fach d'èstre separat, d'èstre alunhat. ◇ (dr.) *Separacion de còrs:* Supression dau dever de coabitacion entre espós substitucion dau regime de separacion de bens au regime matrimonial anterior per jutjament. ◇ *Separacion de fach:* Estat de doi espós que vívon separadament sensa li èstre estats autorisats per un jutjament de separacion de còrs ni de divòrci. ◇ *Separacion de bens:* Regime matrimonial que permete à cada espós d'administrar toi lu sieus bens presents ò futurs. ◇ *Separacion dei patrimonis:* Prvilègi acordat ai creanciers d'una persona moarta de si faire pagar per preferença ai creanciers personals de l'eiretier de la succession.

separadament adv. À despart un de l'autre; separadament.

separar vt. 1. Metre de caire, alunhar una de l'autra (de cauas, de personas qu'èron ensèm): *Separar doi adversaris.* 2. Causir, classar à despart: *Separar li braias e li camias.* 3. Partatjar (un espaci, un luèc): *Separa una pèça m'una paret.* 4. Formar un limit, una separacion entre: *La rota nacionala nos separa de la mar.* 5. (fig.) Èstre lo motiu d'un alunhament, causar de desunion: *La politica lu a separats.* 6. Considerar, examinar (cada caua per ela-mema, en ela-mema): *Separar li questions.* ◆ **si separar** v.pr. 1. Cessar de viure ensèm; cessar de viure embé: *S'es separat de la sieu frema.* 2. Si laisser, cessar d'èstre en relacion embé: *Es ora de si separar.* 3. Plus conservar: *Si separar d'objectes que non sièrvon plus.* 4. Si partir en divèrs elements: Lo fluvi si separa en quatre braç.

separat, ada adj. 1. À despart, distint: *Faire doi comptes separats.* 2. Si di de doi espós que non vívon plus ensèm.

separatisme n.m. Movement, tendença dei abitants d'un territòri desiderós de lo separar de l'Estat dau quau depende.

separatista adj. e n. relatiu au separatisme; partidari dau separatisme.

separatiu, iva adj. Que separa, sièrve à separar, marca la separacion.

separator, tritz adj. Que separa. ◇ *Poder separator:* Qualitat de l'uèlh, d'un instrument d'optica que permete de destriar doi ponchs vesins.

separator n.m. 1. Aparelh que sièrve à faire una causida: *Separator magnetic.* 2. (electr.) Paret fina, isolanta, plaçada entre li placas d'un acumulator. 3. (inform.) Delimitor.

sepeliment n.m. Accion de sepelir. Sin.: **enterrament.**

sepelir vt. (*sepelissi*) Metre en tèrra (un moart). Sin.: **enterrar.**

sépia n.f. 1. Liquide secretat per la súpia. Var.: **súpia.** 2. Matèria coloranta bruna, qu'ancianament si fafa embé la sépia de la súpia. ◇ Dessenh executat mé de sépia. ◆ adj. inv. en genre De la color de la sépia.

sepiòla n.f. Pichina súpia manjadissa dei nadarèlas en alas de parapallon.

sepiolita n.f. Escuma de mar.

seppuku n.m. (mòt japonés) Hara-kiri.

septemvir n.m. (mòt latin) Dins l'Antiquitat, magistrat roman que fafa partida d'un collègi de sèt membres.

septenal, a adj. Qu'arriba cada sèt ans; que dura sèt ans. Var.: **septenau.**

septenaltat n.f. (didact.) Caractèr de cen qu'es septenal.

septenau, ala adj. Septenal.

septenari n. Durada de sèt jorns, dins lo debanar d'una malautia.

septenat n.m. Periòde de sèt ans.

septentrion n.m. (lit.) Nòrd.

septentrional, a adj. (lit. ò didact.) Situat au nòrd; qu'apartèn ai regions dau Nòrd. Var.: **septentrionau.**

septentrionau, ala adj. Septentrional.

septic, a adj. 1. Deugut à una infeccion microbiana. 2. Contaminat per de micròbis ò que resulta d'aquesta contaminacion. 3. *Fòssa septica:* Fòssa dont li matèrias fecali subísso, sota l'accion dei bacterias, una fermentacion rapida que li liquefica.

septicemia n.f. Infeccion generala deuguda à la proliferacion de bacterias patogèni dins lo sang.

septicemic, a adj. Relatiu à la septicemia.

septicitat n.f. Caractèr de cen qu'es septic.

septicopioemia n.f. Septicemia caracterisada per l'aparicion d'abcès superficials ò viscerals.

septidí n.m. Seten jorn dau calendier revolucionari francés.

septima n.f. (escr.) Posicion de la man, en supinacion, mé la lama dirigida vèrs la linha d'en sota.

septimo adv. (mòt latin) En setena posicion, dins una enumeracion que comença per *primo.*

septuagenari, ària adj. e n. De setanta à setanta-nòu ans.

septuagésima n.f. (liturgia) Avant lo 1969, premier dei tres dimènègues que preparàvon la quaresma; periòde de setanta jorns avant Pascas que si duèrbe m'aqueu dimènègue.

septum n.m. (mòt latin) Paret entre doi cavitats d'un organisme animau ò vegetau.

septuor adv. (mòt latin) 1. Ensèm vocal ò instrumental de sèt executants. 2. Composicion per sèt votz ò instruments.

septuplar vt. Multiplicar per sèt. ◆ **si septuplar** v.pr. Si multiplicar per sèt.

septuplat, ada n. Enfant naissut d'una mema jacilha qu'a donat sèt enfants.

septuple, a adj. e n. Que vau sèt còups de mai.

sepulcral, a adj. 1. (lit.) Que pertòca un sepulcre. 2. Qu'evòca lu sepulcres, lu cròs. ◇ *Votz sepulcrala*: Votz sorda, coma sortida d'una bauma. Var.: **sepulcrau**.

sepulcrau, ala adj. Sepulcral.

sepulcre n.m. (lit.) Tombeu. ◇ *Lo sant sepulcre*: Lo tombeu de Jèsus Crist, à Jerusalèm.

sepult n.m. Sepultura.

sepultura n.f. 1. (lit.) Accion de sepelir un moart; fach d'èstre sepelit. 2. Luèc dont es sepelit un moart: *Profanacion de sepultura*. Var.: **sepult**.

sequela n.f. 1. Granda quantitat, lònga seguida. Var.: **sequelada**. 2. Trebolici que demòra après la garison d'una malautia ò après una feridura. 3. Consequença pauc ò pron luenchenca qu'es lo contracòup d'un eveniment, d'una situacion.

sequelada n.f. Sequela.

sequença (-éncia) n.f. 1. Seguida ordenada d'elements, d'objèctes, d'operacions, de mòts, etc. 2. (cín.) Seguida de plans que fórmon un tot dau ponch de vista de la construccion dau film. 3. (juècs) Seria d'au manco tres cartas d'una mema color que si seguisson. 4. (cibern.) Succession de fasas operatòri d'un programa d'automatisme sequencial. 5. Succession cronologica tipica, que pertòca li ròcas d'une formacion geologica, lu mineraus d'una ròca, ò li diferenti fasas d'un meme fenomène geologic. 6. (liturgia cat.) Cant ritmat executat avant l'Evangèli pendent la messa de divèrsi fèstas ò la messa dei moarts.

sequenciaire n.f. (inform.) Organe de comanda d'un automatisme sequencial m'un programa enregistrat, en particulier d'un computador.

sequencial, a adj. 1. Qu'apartèn, que pertòca à una sequença, à una seguida ordenada d'operacions. ◇ *Brutlaire sequencial*: Brutlaire à gas intermitent. 2. (inform.) *Tractament sequencial*: Tractament dei donadas dins l'òrdre que si presènton, sensa seleccion ni recampament prealable. Var.: **sequenciau**.

sequenciar vt. (*sequenci*, classic *sequéncii*) Determinar l'òrdre dins lo quau si seguisson lu elements constitutius d'una macromolecula (acides aminats d'una proteïna, nucleotides d'un acide nucleïc, etc.).

sequenciatge n.m. En bioquimia, accion de determinar l'òrdre lineari dei compauants d'una macromolecula (lu acides aminats d'una proteïna, lu nucleotides d'un acide nucleïc coma l'ADN, lu monosacarides d'un polisacaride, etc.). En genetique, lo sequenciatge pertòca la determinacion de la sequença dei gènes ò dei cromosòmas, ò dau genòma complet, cen que tecnicament revèn à efectuar lo sequenciatge de l'ADN que constitue aquesu gènes ò aquesu cromosòmas.

sequenciau, ala adj. Sequencial.

sequestracion n.f. Accion de sequestrar; fach d'èstre sequestrat. ◇ Infraccion que consistisse à mantenir arbitriament una persona embarrada.

sequestrar vt. (*sequèstri*) 1. Mantenir arbitriament, illegalament (quauqu'un) embarrat. 2. (dr.) Metre sota sequèstre.

sequèstre n.m. 1. (cir.) Fragment ossós retengut dins lu teissuts après rompedura ò infeccion de l'oàs. 2. (dr.) Depaus provisòri entre li mans d'un tèrç, d'un ben litigiós en vista de la sieu conservacion; depositari d'aquesto ben.

sequilhon n.m. Sectarator.

sequin n.m. Ducat d'aur creat à Venècia à la fin dau s. XIIIe, que devenguèt la moneda dau grand comèrci mediterraneu e fuguèt imitat dins Euròpa tota.

sequòia n.m. Conifèr de Califòrnia que pòu mesurar fins à 140 m d'autessa e que pòu viure fins à 2000 ans.

sera n.m. Moment de la fin dau jorn.

serac n.m. 1. Amolonament de glaças dont la penda dau lièch glaciari aumenta e dont l'aderença dau glacier diminuisse. 2. Calhat obtengut per escaufatge dau serum que provèn de la fabricacion dau fromai de la pasta cuècha.

serada n.f. 1. Espaci de temps dau calabrun fins au moment que si va au lièch. 2. Fèsta, acampada dins la serada, per jugar, discutir, etc. 3. Representacion de teatre, de cínema, espectacle donat dins la serada.

serafic, a adj. 1. Qu'apartèn ai serafins. 2. (lit.) Etereu, digne dei àngels: *Un amor serafic*.

serafin n.m. (teol. crist.) Àngel qu'apartèn au mai elevat en dignitat dei nòu còrs, d'après la Bibla.

seraïn n.m. Auceu pichin, originari dei Canàrias, que lo mascle a un plumatge jaune (Família dei fringillidats). Var.: **serin**.

sèrbe, a adj. e n. De Serbia.

serbocroat n.m. Lenga eslava parlada dins divèrs país (Serbia, Croacia, Bosnia e Montenegro).

serdab n.m. (arqueol.) Au dedintre d'un mastabà, caforcho murat que comunica per un passatge estrech mé la capèla e contèn li estàtuas dau moart.

sereada n.f. Planta erbacea que s'en cultiva una espècia forratgiera (Família dei papilionaceas); la sieu grana. Var.: **seirada**.

seren, a adj. 1. Qua marca la calma, la tranquillitat d'esperit: *Una cara serena*. 2. (lit.) Clar, pur e calme: *Un ceu seren*.

serena n.f. 1. Aigalh dau sera. Var.: **serenalh**. 2. Sirena (creatura e alarma). 3. Mamifèr marin erbivòre

dau còrs massís que pòu faire fins à 3 m de lòng e 500 kg, que viu dins lu fluvis d'Àfrica e d'Amèrica tropicali (òrdre dei sirenians). 4. Sèrra còrsa (sèrra d'Euròpa).

serenada n.f. 1. Concèrt donat la nuèch sota li fenèstras de quauqu'un per li rendre un omenatge. 2. (fam.) Repròchis vius fachs en auçant la votz. 3. (fam.) Bosin; crits confús; tarabast.

serenalh n.m. Serena.

serengla n.f. 1. Pichina pompa portadissa per butar d'ària ò de liquides. 2. (med.) Instrument que permete l'injeccion ò lo prelevament d'un liquide dins lu teissuts ò li cavitats naturalis, format d'un piston e d'un còrs de pompa provedit d'una agulha à la sieu extremitat.

serenglada n.f. Accion d'aigar en serenglar.

serenglar vt. Aigar una planta au mejan d'una serengla per faire calar l'aiga en pluèia fina.

serenissime, a adj. 1. Qualificatiu donat à quaucu princes ò aut personatges: *Son autessa serenissima Albert dau Mónegue*. 2. La Serenissima República: La República de Venècia ai s. XVⁿ-XVIIⁿ.

serenitat n.f. Estat de calma, de tranquiliitat; estat seren. Sin.: **quietuda**.

serenta n.f. Aubre vesin dau sap, ma foarça mai comun, dau fust ros, dei agulhas vèrdis, dei cònes pendents, que pòu faire fins à 50 m d'autessa, correntament emplegat coma aubre de Calenas.

sergent n.m. 1. Sotoficier titulari dau grade mai bas de la ierarquia dins l'infantaria, lo gèni e l'armada de l'ària. 2. (anc.) *Sergent de vila*: Gardian de la patz. ◇ *Sergent-forrier*: Forrier. Var.: **sargent**.

sergent-cap n.m. Sotoficier dei armadas de tèrra e de l'ària, que lo sieu grade es comprés entre aqueu de sergent e aqueu d'adjudant.

seria n.f. 1. Seguida, succession, ensèm de cauas de mema natura ò que presènton de caractèrs comuns: *Una seria de questions*. 2. *Seria negra*: Seguida d'auaris, d'accidents, de malastres. 3. *Seria televisada*: Ensèm d'episòdis que cadun a la sieu unitat e que son difusats à intervals reguliers. 4. *Seria de prètz*: Barrema que l'Administracion ò una organizacion professionala establisson. 5. (electr.) *En seria*: Si di dau coblatge de dispositius percorruts per lo meme corrent. Contr.: **en parallèle, en derivacion**. 6. (coregr.) Encadenament d'exercicis identics ò vesins que la sieu repeticion permete d'obtenir una granda mestresa de la sieu execucion. 7. (mús.) Succession, dins un òrdre que lo compositor fixa, dei dotze sons de l'escala cromatica. 8. (mat.) Soma infinida que lu sieus tèrmes son lu elements d'una seguida. ◇ *Soma geometrica*: $1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{4} + \dots + \frac{1}{2^n} + \dots$ ◇ *Seria entiera*: Polinòme d'una soma infinida de tèrmes, $a_1x + a_2x^2 + \dots + a_nx^n + \dots$ ◇ *Desvolopament d'una foncion en seria entiera*: Formacion d'una seria entiera que, en cada ponch d'un interval, convergisse vèrs la valor de la foncion en aquesto ponch. 9. (mar.) Ensèm de yachts qu'an de caracteristicas pron vesini per concòrrer. 10. Categoria, classificacion. ◇ (cín.) *Film de seria B*: Film m'un pichin budget virat rapidament. ◇

(espòrts) Categoria; eliminatòria. 11. (quim.) Grope de compausats organicsque presènton un rapoart caracteristic entre lo nombre d'atòms de carbòni e lo nombre d'atòms d'idrogène. 12. *Travall, fabricacion en seria*: Travall executat sobre un grand nombre de pèças mé de metòdes que perméton de baissar lo prètz de revèn. ◇ *Veitura de seria*: Veitura d'un tipe reproduch en un grand nombre d'exemplaris e fabricada à la cadena (per op. à *prototipe*). ◇ *Foara seria*: Que non es de fabricacion correnta; (fig.) Inabitual, remirable. Var.: **sèrie** (it.).

seriacion n.f. Accion de seriar, de dispauar en serias.

serial, a adj. 1. (didact.) Relatiu à una seria. 2. *Música seriala*: Música qu'aplica lu principis de la seria dodecafonica à d'autres critèris qu'aqueu de l'autessa di sons (durada, etc.). Var.: **seriau**.

serialisme n.m. Caractèr de la música seriala.

serialitat n.f. (filos.) D'après J.-P. Sartre, situacion de separacion entre lu òmes, que lu mantèn exteriors un per rapoart à l'autre dins un meme ensèm.

seriar vt. (*sèri*, classic *sèrii*) Classar per serias, per natura, per importança: *Seriar li questions*.

seriau, ala adj. Serial.

seric, a adj. (med.) Que si rapoarta ò qu'es deugut à un serum: *Accidents serics*.

sericicòla adj. Relatiu à la sericicultura.

sericicultor, tritz n. Persona qu'elèva de manhans.

sericicultura n.f. Elevatge dei manhans e recòlta dei cocons que prodúon.

sericigène, a adj. (didact.) Si di dei insèctes, dei organes que prodúon de seda.

sericina n.f. Un dei doi constituents de la seda.

sèrie n.f. (it.) Seria.

serigrafia n.f. Procediment d'estamparia au travèrs d'un ecran de teissut.

serin n.m. Varietat de seraïn (*serinus citrinella*). ◇ *Serin cap ros*: Varietat de seraïn (*Serinus serinus*), lo mai pichin dei fringillidats.

serina n.f. Acide aminat constitutiut dei proteïnas.

serinar vt. 1. Instruire (un seraïn) m'una serineta. 2. (fam.) Repetir sensa relambi quauqua ren à quauqu'un per lo li ensenhar. ◇ Importunar (quauqu'un) à foarça de repeticion.

serineta n.f. Boita musicala emplegada per ensenhar à cantar ai auceus.

seringat n. Aubrilhon sovent cultivat per li sieu flors blanqui perfumadi (Familha dei saxifragaceas).

seriòla n.f. Nom generic que recampa lu peis dau genre *seriola*, presents dins de nombroï mars dau glòbe, tropicali, subtropicali e temperadi caudi. Sèmblon de tons.

serion n.m. Còup de vent. Var.: **surion**.

seriós, oa adj. 1. Qu'agisse embé reflexion, embé aplicacion; qu'inspira la confiança. 2. Que li si pòu basar sobre; solide: *Un argument seriós*. 3. Que non si ri, que non es fach per si rire: *Una ària serioa, un film seriós*. 4. Que non fa d'escart de comportament; savi, rasonable.:

Una filha serioa. 5. Important; que pòu aver de consequenças: *Un problema seriós.*

seriós n.m. 1. Ària, expression grèva: *Conservar lo sieu seriós.* 2. Qualitat de quauqu'un de pauat, que non agisse sensa pensar. 3. Caractèr de cen que merita atencion en rason de la sieu importança: *Lo seriós de la situacion.* ◇ *Si pilhar au seriós:* Estacar à la sieu persona, ai sieu accions, una consideracion exagerada. ◇ (filos.) *Esperit de seriós:* per Sartre, estat d'esperit rassegurant, que non paua la question dau sens de l'accion. 4. Chòpa de bièrra d'un litre.

seriosament adv. D'un biais seriós.

sermon n.m.

sermonaire, airtz n. Persona que li agrada sermonar. ◆ adj. Noiós e moralisator coma un sermon.

sermonari n.m. 1. Autor de sermons. 2. Recuèlh de sermons.

seroa n.f. (anat.) Membrana que recuèrbe divers organes mobiles, formada de doi fuèlhs que delimiton una cavitat virtuala que si pòu emplir de liquide ò de gas.

serodiagnostic n.m. Diagnostic dei malautias infeccioi fondat sobre la recèrca d'anticòrs especifics de l'agent infecciós responsable dins lo serum dei malauts.

serologia n.f. Estudi dei serums, dei sieu propietats, dei sieu aplicacions.

serologic, a adj. Relatiu à la serologia.

serologista n. Especialista de serologia.

seronegatiu, iva adj. e n. Que presenta un serodiagnostic negatiu.

seronegativitat n.f. (med.) Caractèr seronegatiu.

seropositiu, iva adj. e n. Que presenta un serodiagnostic positiu.

seropositivitat n.f. (med.) Caractèr seropositiu.

serós, a adj. (med.) Qu'a lu caractèrs de la serositat.

serositat n.f. Liquide, analògue à la linfa, contengut e secretat dins li seroas ò que constitueisse d'edemas. Var.: **sierositat.**

seroterapia n.f. Metòde de tractament de divers malautias infeccioi mé de serums.

serotonina n.f. Substança dau grope dei catecolaminas, que juèga un ròtle dins l'ipertension arteriala e li manifestacions allergiqui.

serovaccinacion n.f. Vaccinacion à la quala es associat un serum especific.

sèrp n.f. 1. Reptile sensa membres, que si desplaça per reptacion. Var.: **serpent.** ◇ *Sèrp de mar:* Grand animau marin d'existença ipotetica, que seria estat observat dins l'ocean Indian e lo Pacific; (fam.) Subjècte que revèn regulierament dins l'actualitat ai moments qu'es gaire fornida; istòria que torna venir periodicament un subjècte de conversacion. ◇ *Sèrp volanta:* Cèrvivolant. ◇ *Sèrp monetària europea:* Sistema monetari instaurat en lo 1972, dins lo quau li fluctuacions que li monedas podíon subir èron limitadi, e que la sieu representacion evocava la forma d'un sèrp; aqueu sistema laissèt la plaça en lo 1979 au *Sistema monetari europeu (S.M.E.),* fins à la messa en plaça de l'euro. 2. Persona perfida e marrida. 3.

(mús.) Ancian instrument à vent, de boasc recubèrt de cuer, traucat de nòu trauc, de forma sinuoa.

sèrpa n.f. Polhera.

serpatàs n.m. Gròssa sèrp.

serpejament n.m. (lit.) Estat de cen que serpeja.

serpejant, a adj. Que serpeja.

serpejar vi. Descriure de sinuositats. Sin.: **serpentar.**

serpent n.m. Sèrp.

serpenta n.f. Papier foarça fin, dau filigrane de sèrp, que s'emplegava ai s. XVIIⁿ e XVIIIⁿ.

serpentaire n.m. Grand auceu dei savanas africani, de la tèsta upegada, que si noirisse sobretot de sèrps e de pichins vertebrats (Família dei falconidats).

serpentar vi. Serpejar.

serpentària n.f. Designa diferents plantas que la sieu raïç ò lo rizòma evòca una sèrp. ◇ *Serpentària (dracunculus vulgaris),* família dei araceas. ◇ *Serpentària comuna, (dracunculus vulgaris).* ◇ *Serpentària roja (bistorta officinalis),* família dei poligonaceas.

serpentàs n.m. Gròssa sèrp.

serpentet n.m. 1. Sèrp jove. 2. Serpentin.

serpentifòrme, a adj. Qu'a la forma d'una sèrp.

serpentin n.m. 1. Accessòri de cotilhon fach d'una benda de papier colorat lònga e estrecha enrotlada sus ela-mema e que si desrotla quora es lançada. Var.: **serpentet.** 2. (tecn.) Tube d'un aparelh termic plaçat sus una paret, enrotlat en elica ò en espirala per èstre lo mai lòng possible.

serpentina n.f. 1. Mineral constituit de silicat de magnèsi idratat. ◇ Ròca d'un vèrd escur que resulta dau metamorfisme de ròcas ultrabasiqi e constituida essencialament d'aquesto mineral. 2. (anc.) Pichina pèça d'artilharia de barris, de pichin calibre (s. XVIⁿ e XVIIⁿ).

serpeta n.f. Pichina sèrpa. Sin.: **poiron.**

serpiginós, oa adj. (med.) Si di dei afeccions cutaneï dei contorns sinuós.

serpilhiera n.f. Cairat de teissut emplegat per lavar lu soals.

serpula n.f. Vèrp marin que bastisse un tube calcari sus li ròcas costieri (Lòng de 5 cm, embrancament dei anelides, classa dei poliquèts).

sèrra n.f. Construccion dei parets translucidi que permete de crear per li plantas de condicions de vegetacions melhori que dins la natura.

sèrra n.f. Sèrre.

sèrra n.f. 1. Lama, riban ò disc que d'un costat poarta de dents per talhar lo boasc, la pèira, lu metals, etc. 2. (mús.) *Sèrra musicala:* Instrument constituit d'una lama d'acier que, fretada au mejan d'un arquet, vibra pauc ò pron en foncion de la sieu tension.

sèrra n.f. *Sèrra còrsa:* Auceu (*merops apiaster*) de la família dei meropidats. Sin.: **serena, sèrra d'Euròpa.** ◇ *Sèrra montanhiera:* Espècia de passerons (*turdus pilaris*) qu'apartènon à la família dei turdidats.

serrabolon n.m. (tecnol.) Clau emplegada per serrar ò desserrar lu bolonss d'una bicicleta, d'una mòto.

serracable n.m. (tecnol.) Dispositiu compausat de doi partidas de metal que poàdon èstre serradi una còtra l'autra per de bolons e que sièvon à faire una bocla sus un cable metallic ò à n'assemblar doi bot à bot ò un còtra l'autre.

serradòrsa n.f. Sèrra montada sus un encastre de boasc.

serradura n.f. Serralha.

serrafieus n.m. inv. (electr.) Pèça que religa, per serratge, diferents conductors.

serrafila n.m. 1. Gradat plaçat darrièr una tropa en marcha per s'assegurar que cadun seguísse à la sieu plaça. 2. Darrièra nau d'una linha de marcha ò de combat.

serrafina n.f. (cir.) Pichina pinça emplega per agantar li labras d'una plaga sensa penetrar dins la pèu e li mantenir en contacte pendent un temps donat.

serrafianc n.m. (tecnol.) Dins una aisina d'embotidura ò de decopatge à la premsa, pèça emplegada per serrar la tòla ò lo fuèlh metallic que si vòu embotir ò decopar.

serrafren(s) n.m. Emplegat que sèrra lu frens, dins un tren.

serraire, airtitz n. Persona que talha (de boasc, de metal, etc.) au mejan d'una sèrra.

serrajonch(s) n.m. (tecn.) Instrument per mantenir serradi de pèças de boasc una còtra l'autra (per li pègar, li traucar, etc.).

serralh n.m. 1. Dins l'Empèri otoman, palais (en particulier aqueu dau sultan d'Istambul). 2. Harem d'aqueu palais. 3. Mitan estrech, vesinatge immediat d'una personalitat.

serralha n.f. Aparelh per clavar una poarta, que si fa fonciona au mejan d'una ccessòri generalament amovible (foarça sovent una clau) ò au mejan d'una comanda à distança. Sin.: **serradura**.

serralhar vt. Clavar m'una serralha.

serralharia n.f. 1. Branca de la construccion que s'ocupa de la fabricacion de toi lu dispositius que sièvon à serrar, à barrar, à clavar

serralhier n.m. 1. Chinchà. Var.: **sarralhier**. 2. Persona que fa, vende, paua ò repara de serralhas, de grasilhas, d'obratges de fèrre.

serralibres n.m. inv. Objècte, sovent decoratiu, que sièrve à mantenir de libres serrats drechs, un còtra l'autre.

serrament n.m. Accion de serrar la man de quauqu'un. 1. Sin.: **estrecha de man**. 2. *Serrament de coar*: Opression que la sieu causa n'es una emocion dolorosa. 3. (min.) Barratge d'una galària, que resistísse à la pression de l'aiga.

serran n.m. Peis dei coastas rocassoï, lòng fins à 30 cm, vesin dau mèro.

serranàs n.m. Pichin instrument per serrar lo nas d'un cavau per l'immobilisar pendent operacion.

serranidat n.m. *Serranidats*: Família de peis marins costiers provedits d'opercules espinós, coma lo mèro e lo serran.

serranós n.m. (cir.) Instrument emplegat per l'ablacion de divèrs organes ò tumors au mejan d'un fièu d'acier que si mete à l'entorn de la sieu basa e si sèrra progressivament.

serrapapier(s) n.m. 1. Pichina pèça dont si méton lu papiers importants. 2. Pichin mòble mé de tiradors, que si mete sus un bureu per li plaçar de papiers importants ò que si vòu aver sota man.

serrapatin(s) n.m. Aisina que sièrve à avesinar lu patins dei frens d'una bicicleta per reglar lo cable.

serrapenon n.m. Cordatge que sièrve à manobrar la bolina.

serrar vt. (*sèrri*) 1. Exercir una dobla pression sus quauqu'un ren que si vòu tenir, per l'empachar de s'escapar, per lo mantenir en plaça: *Serrar una pèça de metal dins un estòc*. 2. Mantenir fermament, estrénher: *Serrar un objècte dins la man*. 3. Comprimir lo còrs, una partida dau còrs, en parlant d'un vestit: *Aqueli braias mi sèrron*. 4. Avesina de cauas ò de personas una à l'autra: *Serrar lu bagatges dins lo còfre*. 5. Tirar sus li extremitats d'un ligam e l'atesar: *Serrar lu laç*. ◇ (mar.) *Serrar una vela*: L'estacar, plegada, sus una vèrga ò un aubre. 6. Agir sus un dispositiu de fixacion, de comanda mecanica, de barradura, dins la tòca d'assubjectir mai solidament, de blocar. 7. S'aprochar lo mai possible de (quauqua ren): *Serrar un barri*. ◇ *Serrar quauqu'un de pròche*: Si tenir pròche d'eu, èstre à mand de lo rejónher. ◇ (mar.) *Serrar lo vent*: S'avesinar de la direccion dau vent. 8. Butar quauqu'un còtra un obstacle per l'empachar de si desgatjar: *Serrar un adversari dins li coardas, còtra un barri*. 9. Metre en plaça dins un luèc segur: *Serrar de sòus dins un còfre*.

serrat, ada adj. 1. Ajustat, que tèn còtra lo còrs: *Una camia serrada*. 2. Constituit d'element foarça pròches un de l'autre: *Un teissut serrat*. ◇ *Cavau serrat dau davant, dau darrièr*: Que lu sieus memebres son tròup vesins. ◇ *Cafè serrat*: Totplen concentrat, mé gaire d'aiga. 3. Rigorós, precís: *Una argumentacion serrada*. 4. Que laissa gaire de libertat, de possibilitats: *Un orari serrat*.

serrat, a adj. (numism.) Si di dei monedas antiques dau bòrd dentelat.

serratap n.m. Dispositiu metallic que sièrve à mantenir en plaça lo tap dei botilhas que contènon un liquide gasós.

serratèsta n.m. Benda de teissut, mièg ceucle que mantèn lu bèrris en plaça.

serratge n.m. Accion de serrar.

serratube n.m. (tecnol.) Pinça ò clau à cadena emplegada per immobilisar ò vissar lu tubes cilindrics.

serratula n.f. Planta dei flors porpri que dónon una tencha jauna (Família dei composeas).

sèrre n.m. Cresta estrecha e alongada, entre doi valadas. Var.: **sèrre**.

serreta n.f. Instrument constituit d'una lama metallica corbada en mièg ceucle e montada sus un mànegue de boasc totplen cort, que sièrve à talhar l'èrba, li cerealas, etc.

serrista n. (agric.) Persona que fa de culturas en sèrras.

serron n.m. Poiron.

sertão n.m. (geogr.) Zòna gaire poblada, mièja arida, dau Nordeste brasilian, dominada per l'elevatge extensiu.

sertidor n.m. Aparelh destinat à barrar ermeticament li boitas de consèrva quora son estadi emplidi.

sertidura n.f. Biaís qu'una pèira es sertida; partida de l'encastre que la sertisse.

sertit n.m. Sertissatge.

sertir vt. (*sertissi*) 1. En joielaria, fixar (una pèira) dins una montadura. 2. (tecn.) Fixar una pèça de metal fina en rebatent lu bòrds.

sertissatge n.m. 1. Accion de sertir. 2. En joielaria, procediment que consistisse à sertir una pèira dins lo metal. Sin.: **sertit**.

sertissèire, eiritz adj. e n. Si di d'una persona que sertisse.

serum n.m. (mòt latin) 1. Liquide que si separa dau calhon après coagulacion dau sang, de mema composicion que lo plasma ma sensa fibrinogèn. 2. *Serum fisiologic*: Solucion de clorure de sòdi de composicion determinada e isotonica au plasma sanguin. 3. (farm.) *Serum terapeuti*: Serum ric en antitoxinas extrach dau sang d'un animau, principalament un cavau, vaccinat còtra una toxina, que permete una lucha rapida còtra l'afeccion correspondent declarada dins lo còrs uman (seroterapia). 4. *Serum de veritat*: Substança qu'auria per efècte de menar una persona interrogada à dire tota la veritat.

serumalbumina n.f. Albumina dau serum sanguin.

sèrv, a n. (feud.) Persona estacada à una tèrra e que dependia d'un senhor. Var.: **sèrvo** (it.). ◆ adj. Relatiu au servatge: La condicion sèrva.

sèrva n.f. 1. Luèc adobat per amolonar e conservar de cauas. 2. Recipient que contèn de produchs liquides ò gasós.

servatge n.m. 1. Estat de sèrv. 2. Estat de dependença; servituda.

servent, a n. 1. Persona emplegada per lu trabalhs domestics. Var.: **servient**. 2. Persona que sièrve (dins un juèc, un espòrt, etc.). ◆ n.f. Supoart mobile que fornisse un ponch d'aponteu à la partida en poarta-à-faus dei pèças lònqui trabalhadi au banc ò à la màquina. ◆ n.m. Militari afectat au servici d'una arma: *Servent de canon*. ◆ adj. m. 1. *Cavalier servent*: Òme que rende d'omenatges assidús à una frema. Sin.: **galant**. 2. (dr.) *Fonds servent*: Fond sotamés à una servituda, per op. à *fond dominant*. 3. *Fraire servent*: Convèrs emplegat ai trabalhs manuals d'un monastèri.

servici n.m. 1. Accion de servir; ensèm dei obligacions que lu ciutadans an vèrs l'estat, una comunautat; trabalh determinat efectuat per lo còmpte d'aquel Estat, d'aquela comunautat. ◇ *Servici nacional*: Ensèm dei obligacions militari ò civili qu'un ciutadan pòu aver per respoandre ai besonhs de la defensa e divers imperatius de solidaritat. ◇ *Servici civil*: Engatjament de solidaritat qu'un jove pòu pilhar (especialament per lu

ciutadans d'un país que non a de servici militari), en agissent per lo còmpte d'una associacion, d'una collectivitiat. 2. Celebracion de l'ofici divin. ◇ *Servici funèbre*: Ceremònia, preguiera per una persona moarta. 3. Accion ò biaís de servir un mèstre, un client, etc.: *Dins aquesto cafè, lo servici es rapide*. ◇ *Poarta, escalier de servici*: Passatges reservats au personal de la maion, ai fornissèires, etc. 4. Percentatge dau còmpte d'una ostalaria, d'un restaurant, d'un bar afectat au personau. 5. Ensèm dei pasts servits à d'oras diverss dins una collectivitiat, un vagon-restaurant: *Ai manjat au segond servici*. 6. Assortiment de terralha ò de linge per la taula: *Servici per lo cafè*. 7. Dins divers espòrts (tennis, tennis de taula, etc.), messa en juèc de la bala. 8. Usatge que si pòu faire de quauqua ren: *Una aisina que rende de grands servicis*. 9. Foncionament d'un aparelh, d'una màquina, d'un mejan de transpoart: *Metre en servici una novèla linha de tren*. 10. Cen que si fa per una persona dins la tòca de li èstre utile: *Demandar un servici à un amic*. ◇ *Rendre servici à quauqu'un*: L'ajudar. 11. Organisme que fa partida d'un ensemble administratiu ò economic; organe d'una empresa encargat d'una foncion precisa; lo tot dei bureus, dei personas qu'asseguron aquesta foncion: *Lo servici dei reclamacions*. ◇ *Servici public*: Activitat d'interès general, assegurada per un organisme public ò privat; organisma qu'assegura una activitat d'aquel òrdre. 12. Activitat professionala exercida dins una empresa, una administracion. ◇ *Pilhar lo sieu servici*: Començar à trabalhar, à exercir li sieu foncions, au començament dau sieu temps de trabalh (jornada, mièja jornada, etc.). 13. Expedicion, distribucion d'una publicacion: *Faire lo servici d'una revista*. 14. *Servici de premsa*: Servici que manda lu obratges d'una maion d'edicion ai jornalistas; l'obratge mandat; servici d'un organisme encaragat dei relacions mé la premsa, m'au public. 15. Lo tot dei plaças gratuïti qu'un teatre resèrva à d'invitats (artistas, premsa, etc.). ◆ pl. 1. Trabalhs efectuats per quauqu'un: Es complicat de si passar dei servicis d'aquel òme. 2. Avantatges ò satisfaccions qu'un emplegaire fornisse au public à títol gratuit ò onerós (transpoart, recèrca, trabalh de maion, consultacion medicala ò juridica, etc.), per op. ai bens. ◇ *Societat de servicis*: Empresa que fornisse à títol onerós un trabalh, de presatacions, de personal, etc. 3. *Servicis especials*: Servicis nacionals de recèrca e d'esplecha dei informacions.

serviciable, a adj. Que rende volontiers un servici. Var.: **serviciós**.

servicial, a n. Servent, especialament dins un cafè, un restaurant, per servir lu clients.

serviciós, oa adj. Seviciable.

serviciosament adv. D'un biaís serviciable.

servidor n.m. (inform.) 1. Sistema informatic que permete à un usancier la consultacion e un ustage dirècte d'una banca de donadas. 2. Dins una ret, computaire qu'assosta la memòria ò lo fichier interrogat, e que fornisse la respoasta.

servient, a n. Servent.

servieta n.f. 1. Pèça de teissut en esponga, en coton ò lin, emplegada per si panar la pèu: *Servieta de banh*. 2. Pèça de linge de taula que sièrve à si panar la boca, à protegir lu vestits pendent un past. 3. *Servieta igienica*: Benda absorbenta de coton ò de cellulòsa, que li fremas emplégon coma proteccion au moment dei règlas.

servieta-esponga n.f. Servieta en teissut esponga.

servieton n.m. Pichina servieta.

servilament adv. D'un biais servile.

servil(e), a adj. 1. Relatiu à l'estat de sèrv, au servatge. 2. Que manifèsta una sotamission excessiva: *Un òme servile*. 3. Que seguisse tròup estrechament un modèl: *Una imitacion servila*.

servilitat n.f. 1. Esperit de servituda, de bassa sotamission. 2. Exactituda tròup estrecha dins l'imitacion.

servir vi. e vt. (*sièrvi*, conjugason usuala, ma finda *servissi*, ..., *servisson*: Pellós: «... quatre reglas generals que servison a la regula...») 1. S'aquitar de devers donats, de foncions per quauqu'un, per una collectivitá: *Servir lo sieu país*. ◇ *Servir Dieu*: Li rendre lo culte que li es deugut. ◇ *Servir l'Estat*: Exercir un emplec public; èstre militari. 2. Presentar lu plats à, donar de manjar, de beure: *Servir lu invitats*. 3. Vendre, fornir de mèrç à. 4. Favorisar, èstre utile à: *Li circonstanças l'an ben servit*. 5. Plaçar sus lo taulier quauqua ren per manjar, per beure: *Servir lo cafè*. 6. Versar, pagar à data fixa: *Servir una renda*. 7. Vendre, fornir una quantitat de mèrç: *Servir una lesca de porqueta*. 8. Cuntar, debitar: *Nen sièrve totjorn lu memes arguments*. 9. S'aplicar à quauqua ren, li si dedicar: *Servir lu interès de quauqu'un*. ◇ *Servir la messa*: Assistir lo prèire pendent la sieu celebracion. 10. Donar la moart à (un animau qu'es estat forçat): *Servir un cèrvi*. ◆ vt. ind. (*de*) 1. Èstre utile à, profichar à (quauqu'un): *La conoissença dei lengas ti sièrve totjorn per viatjar*. 2. Èstre boan, pròpri à quauqua ren: *Aquela aisina sièrve à totplen de cauas*. 3. Èstre emplegat en tant que, tenir luèc de: *Servir de guida*. ◆ vi. 1. Èstre militari dins tau ò tau còrs: *Servir dins l'infantaria*. 2. Dins divèrs espòrts, metre la bala, lo balon en juèc. ◆ **si servir** v.pr. 1. Pilhar d'un manjar, d'una bevenda: *Si servir de pan, de fromai*. 2. Si fornir en mèrç: *Si servir en cò de tau fornissèire*. 3. Emplegar, faire usatge de: *Si servir d'un magau, si servir dei sieu relacions*.

servita n.m. Membre d'un òrdre religiós, assimilá ai mendicants (servitas de Maria), que sèt rics mercants fondèron en lo 1233 pròche de Florença.

servitud(a) n.f. 1. Estat de quauqu'un, d'un país privat de la sieu independença. 2. Constrencha, assubjectiment, obligacion. ◇ (dr.) Carga que pea sobre un ben immòble (*fond servent*) au profièch d'un autre ben immòble (*fond dominant*), qu'apartèn à un proprietari diferent (servituda de vista, de passatge, d'escorrement dei aigas, etc.). ◇ *Servitudas militari*: Mesuras qu'empàchon ò limiton la construccion dins de zònas que presènton un interès militari ò vesini d'una installacion militària. 3. *Nau de servituda*: Nau ò engenh

flotejant que si destina au servici dei radas e dei poarts (remorcaire, draga, etc.).

sèrvo, a n. (it.) Sèrv.

servocomanda n.f. (cibern.) Mecanisme auxiliari destinat à remplaçar la foarça musculària de l'òme en assegurant automaticament, per amplificacion, la foarça necessària au foncionament d'un ensemble.

servofren n.m. Servocomanda qu'assegura una assistença per lo foncionament dei frens.

servomecanisme n.m. (cibern.) Mecanisme fach per realisar un programa d'accion donat en parangonant d'un biais permanent li consignas que li son donadi e lo travalh qu'executa.

servomotor n.m. (cibern.) Motor electric, idraulic ò pneumatic que juèga lo ròtle d'accionar un asserviment ò un sistema à regulacion.

servovalva n.f. Distributor que produè una sortida idraulica proporcionala à un senhal d'intrada electrica en emplegant un dispositiu de retroaccion e permete, en faguent variar l'intrada, de comandar lo sens de l'escorrement dau fluide, lo dèbit e la pression.

sesame n.m. Planta annuala gamopetala, cultivada despí foarça longtemps en Àsia tropicala per li sieu granas, que fornisson fin au 50 dau cent d'òli.

sesame n.m. Biaís infalhible per accedir à quauqua ren, per si faire durbir toti li poartas.

sesamoïde adj. e n.m. *Oàs sesamoïde* ò *sesamoïde*, n.m.: Cadun dei pichins oàs dau metacarpe ò dau metatarsè.

sesbània n.f. ò n.m. Aubrilhon dei regions tropicali, cultivat en Índia per la filassa que si pòu extraire dei sieus pens per n'en faire de papier per li cigarretas (Familha dei papilionaceas).

sesqui- pref. Prefixe que significa «un còup e mièg».

sesquioxide n.m. Que l'element oxigène li es en quantitat egala à un còup de mai la quantitat de l'autre element: *Un sesquioxide de fèrre Fe₂O₃*.

sessanta adj. num. 1. Sièis còups dètz. 2. Sessanten: *Pàgina sessanta*.

sessanten, a adj. num. ord. Que vèn au reng marcat per lo nombre sessanta. ◆ n.m. Que si tròva sessanta còups dins un tot.

sessantena n.f. 1. Grope de pauc ò pron sessanta unitats. Var.: **sessantenau**. 2. Atge de pauc ò pron sessanta ans.

sessantenau n.m. Sessantena.

sessil(e), a adj. 1. (bot.) Inserir directament sus l'axe, sensa pedoncule: *Una flor sessila*. 2. (zool.) *Fauna sessila*: Aquela dei animaús aquàtics que vívon fixats au soal (per op. à *fauna vagila*).

session n.f. 1. Periòde de l'an pendent lo quau una assemblea, un tribunal es end rech e a lo dever de s'acampar: *Session parlamentària*. 2. Periòde pendent lo quau si debànon d'examèns: *La session de junh*. 3. (inform.) Execucion d'un programa per un utilizator donat, qu'es alora parametrada per li informacions dau profieu de l'utilizator (li sieu caracteristicas, li sieu

preferenças, l'istoric dei sieu interaccions m'au programa, etc.).

sesteirada n.f. Contengut d'un sestier. Var.: **sestierada**.

setèrce n.m. (Antiqu.) Moneda romana d'argent pi de loton.

setian, a adj. e n. D'Ais de Provença.

sestier n.m. Anciana unitat de mesura. Sin.: **boisseu**.
 ◇ *Sestier de 2 eminas*: Anciana mesura dei solides niçarda valent 4,043750 dal. ◇ *Sestier de doi eminas*: Anciana mesura d'aira niçarda valent 15,4449000 aras.

sestierada n.f. Contengut d'un sestier. Var.: **sesteirada**.

set n.f. 1. Besonh de beure e sensacion qu'aqueu besonh provòca: *Aver set*. 2. Desidèri ardent, impacient, passionat (de quauqua ren): *La set de l'aur, la set de la conoissença*.

set n.m. Cada part d'una partida de tennis, de tennis de taula, de volley-ball: *Ganhar per tres sets à un*.

sèt adj. num. Nombre que vèn just après lo sièis dins la seguida naturala dei nombres entiers. ◆ n.m. Seten.

setaceu, ea adj. De la natura de la seda.

setanta adj. num. Sessanta e dèt.

setanten, a adj. num. e n. 1. Qu'ocupa lo reng marcat per lo nombre setanta. 2. Qu'es contengut setanta còups dins un tot.

setantena n.f. 1. Pauc ò pron setanta. 2. Atge à l'entorn de setanta ans.

setembre n.m. Noven mes de l'an.

setembrin, a adj. De setembre.

setemin n.m. Si ditz d'un enfant qu'es naissut avant tèrme.

seten, a adj. num. Qu'ocupa lo reng marcat per lo nombre sèt. ◆ n.m. Qu'es contengut sèt còups dins un tot.

setena n.f. Messa en quarantena per una durada de sèt jorns.

setenament adv. En seten luèc.

sètge n.m. *Èrba dau sètge*: Escrofulària.

sèti n.m. 1. Mòble ò autre objècte fach per s'assetar; partida orizontala d'aquesto mòble, d'aquest objècte, sus la quala una persona s'assetà. 2. Posterior: *Faire un banh de sèti*. ◇ *Jacilha per lo sèti*: Au cors de la quala si presenta en premier lo bacin de l'enfant (ò lu sieus membres inferiors). 3. Plaça, mandat d'un membre d'una assemblea deliberanta: *Perdre de sètis ai eleccions legislativi*. ◇ (dr.) *Magistrat dau sèti*: Jutge que rende la justícia (per op. à *magistrat dau parquet*). 4. (tecn.) Susfàcia sus la quala repaua una pèça mecanica. 5. Luèc dons si tròva una autoritat, dont s'acampa una assemblea, dont es installada la direccion d'una empresa, etc.: *Sèti d'un tribunal*. ◇ *Sèti social*: Luèc dont si tròva la direccion d'una societat, domicili d'una societat. ◇ *Sèti episcopal*: Vila de residença d'un evesque. 6. Ponch dont naisse, si desvolopa quauqua en: *Lo sèti d'una dolor*. 7. (mil.) Operacion menada còntra un obratge, una plaça foarta, en vista de l'afeblir e de lo pilhar. ◇ *Estat de sèti*:

Regime d'excepcion qu'autreja en particular l'autoritat militària lo manteniment de l'autoritat publica.

setmana n.f. 1. Periòde de sèt jorns consecutius dau diluns au dimènegue. 2. Seguida de sèt jorns consecutius: *Fitar un apartament per una setmana*. ◇ Aqueu periòde consagrada ai activitats professionala; lo tot dei jorns de travalh dins aquesto periòde: *Setmana de cinc jorns, setmana de 35 oras*. ◇ *Èstre de setmana*: Èstre de servici pendent la setmana en cors. 3. Paga ebdomadària: *Esto sera, tòqui la mieu setmana*. 4. Periòde de sèt jorns consacrat à una activitat particuliera: *La setmana dau blanc*.

setmanada n.f. Durada d'una setmana.

setmanier, a adj. Que si debana cada setmana. Sin.: **ebdomadari**. ◆ n. Persona qu'es de setmana dins d'unu establiment, dins una comunautat, per remplir una foncion. ◆ n.m. 1. Publicacion editada cada setmana. Sin.: **ebdomadari**. 2. Calendier, agenda de bureu qu'indica lu jorns en lu gropant per setmana. 3. Mòble mé sèt tiradors per li plaçar lo linge. 4. Braçalet mé sèt aneus.

seton n.m. 1. Fina benda de seda que si passava sota un poant de pèu per drenar una plaga. 2. *Plaga en seton*: Plaga facha per una arma blanca ò un projectile que tornar sortir en passant sota la pèu.

setòri, òria adj. e n. De Seta.

setter n.m. Can d'arrèst d'una rça dau pel llong e ondulat.

setze adj. num. Quinze e un.

setzen, a adj. Qu'ocupa lo reng marcat per lo nombre setze. ◆ n.m. Qu'es contengut setze còups dins un tot.

setzenament adv. En setzena posicion.

sèu n.m. Graissa de romiaires.

seuclada n.f. Accion de seuclar. Var.: **saucjada**. Sin.: **binada**.

seuclar vt. Erbejar.

seuclatge n.m. Seuclada.

sevèr, a adj. 1. Que manca d'indulgença, que punisse lordament; dur: *Aver de parents sevèrs*. 2. Rigorós, que lascia ren passar: *Un reglament sevèr*. 3. Sensa ornamentals, sensa fantasia: *Una arquitectura sevèra*. 4. Grèu, que si pòu suportar dificilament: *Una malautia sevèra*.

severament adv. Embé severitat.

severeu n.m. Peis (trachurus trachurus) que pòu faire fins à 50 cm de llong, comun dins tota la Mediterranea, que si noirisse de pichins peis e de crustaceus.

severitat n.f. 1. Biais d'agir d'una persona sevèra. 2. Caractèr de cen qu'es sevèr, sensa ornamentals.

seviciis n.m. pl. Marrits tractaments exercits sus quauqu'un, de la part d'una persona que son sota la sieu responsabilitat ò la sieu autoritat.

sevilhan, ana adj. e n. De Sevilha.

sevilhana n.f. Dança populària originària de Sevilha.

sexagenari, ària adj. e n. Qu'a entre sessanta e sessanta-nòu ans.

sexagésima n.f. Segond dimènegue avant la quaresma (Denominacion que Vatican II a suprimit en lo 1970).

sexagesimal, a adj. 1. Relatiu à la sexagésima. 2. Si di d'una numeracion de basa sessanta. ◇ *Fraccion sexagesimala*: Qu'a per denominador una potença de sessanta. Var.: **sexagesimau**.

sexagesimau, ala adj. Sexagesimal.

sexannual, a adj. Que dura sièis ans. Var.: **sexannuau**.

sexannuau, ala adj. Sexannual.

sex-appeal n.m. (mòt amer.) Sensualitat qu'emanà d'una persona (espec. una fema).

sexatge n.m. Determinacion dau sèxe dei animaús à la sieu naissença.

sèxe n.m. 1. Lo tot dei caractèrs que perméton de destriar dins la màger part dei èstres vivents lo genre mascle e lo genre femeu. 2. Organe de la generacion e dau plaser. 3. Lo tot dei individús d'un meme sèxe. ◇ (fam.) *Lo beu sèxe, lo sèxe feble*: Li fremas (per op. au sèxe foart: lu òmes). 4. (fam.) Sexualitat, plasers de la carn: *L'obsession dau sèxe*.

sexisme n.m. Actituda discriminatòria fondada sobre lo sèxe.

sexista adj. e n. Relatiu au sexisme; que n'es partidari, que n'en manifèsta.

sexologia n.f. Estudi de la sexualitat, dei sieus trebolcis.

sexològue, òga n. Especialista de sexologia.

sexonomia n.f. Estudi dei lèis que determinon lo sèxe dei individús.

sexpartita adj. f. (arquít.) Si di d'una vòuta gotica que repaua sobre quatre pilas mestressi entre li quali s'auboron doi pilas intermediari.

sex-ratio n.f. Rapoart numeric dei sèxes à la naissença (nombre d'òmes/nombre de fremas).

sex-shop n.m. Negòci especialisat dins la venda de revistats, de libres, de films, d'objèctes erotics ò pornografics, d'afrodisiacs, etc.

sex-symbol n.m. Vedeta que simbolisa l'ideal masculin ò femenin sus lo plan de la sensualitat e de la sexualitat.

sèxta n.f. Partida de l'ofici divin celebrada à la seisena ora dau jorn (miegjorn).

sextant n.m. Instrument à reflexion, que lo sieu limbre graduat s'estende sus 60°, e que permete de mesurar d'autessas à partir d'una nau ò d'una aeronau.

sextidí n.m. Seisen jorn dau calendier revolucionari francés.

sextil(e), a adj. Dins lo calendier republica, an que comportava un seisen jorn suplementari.

sextilion n.m. 10³⁶.

sexтина n.f. Composicion poetica de la forma fixa, que comprèn sièis estròfas de sièis vèrs e un tercet, dont lu mems mòts revènon à la rima dins un òrdre diferent (qu'obeísse à una disposicion geometrica en espirala), invencion dau poeta occitan Arnaud Daniel («*Lo fèrm voler*»).

sexto adv. (mòt lat.) En seisen luèc.

sextolet n.m. (mús.) Grope de sièis nòtas, de valor egala, sobremontadi de la chifra 6, que si dévon executar dins lo meme temps que quatre nòtas de la mema figura.

sextuor n.m. (mús.) Composicion de sièis partidas vocali ò instrumentali.

sextuple, a adj. e n.m. Que vau sèt còups la mema caua.

sextuplat, ada n. Cadun dei sièis enfants naissuts d'una mema jacilha.

sextuplar vt. Multiplicar per sièis. ◆ vi. Devenir sextuple: *Lo revengut dei ministres a sextuplat*.

sexual, a adj. Que caracteriza lo sèxe dei èstres vivents. ◇ *Caractèrs sexuals*: Lo tot dei manifestacions anatomiqui e fisiologiqui determinadi per lo sèxe. *Cromosòma sexual*: Eterocromosòma. 2. Relatiu à la sexualitat: Educacion sexuala. ◇ *Acte sexual*: Copulacion. Var.: **sexauau**.

sexualament adv. Dau ponch de vista de la sexualitat, dau sèxe. ◇ *Malautia sexualament transmissible (M.S.T.)*: Que pòu èstre transmesa pendent un rapoart sexual.

sexualisacion (-izacion) n.f. 1. Accion de sexualisar; lo sieu resultat. 2. Diferenciacion sexuala de l'embrión.

sexualisar (-izar) vt. Introdure la sexualitat dins (un camp quau que sigue); donar un caractèr sexual à.

sexualitat n.f. 1. (biol.) Lo tot dei fenomènes sexuals ò ligats au sèxe, observables dins lu èstres vivents. 2. Lo tot dei divers modalitats de la satisfaccion instintuala ligada à la reproduccion de l'espècia.

sexuar vt. (*sexuï*) 1. Adoptar un caractèr especificament masculin ò femenin. 2. Determinar lo sèxe de quauqua ren.

sexuat, ada adj. Que possedisce un sèxe: *Un animau sexuat*. ◇ *Reproduccion sexuada*: Que necessita lo concors de doi individús de sèxe opauat.

sexuau, ala adj. Sexual.

sexy adj. (mòt angl.) (fam.) Qu'a de sex-appeal.

sforzando adv. (it.) (mús.) En renforçant progressivament l'intensitat dau son, plus pauc de temps que *crescendo*.

sfumato n.m. (it.) En pintura, Ambient vaporós à l'entorn dei formas.

shah n.m. 1. Rèi de Pèrsia. 2. Rèi d'Iran (fins au 1979).

shaker n.m. (angl.) Gòt doble clavat dins lo quau si gacilhon, mé de glaça, lu elements d'una mescladissa per lo servir fresc.

shakespeareian, a adj. Pròpri à Shakespeare.

shako n.m. Cofadura militària tronconica, que la poàrton per exemple lu gardas republicans francés.

shama n.m. Passeron cantaire, negre, ros e blanc, d'Índia e d'Indonesia (Família dei turdidats).

shamisen n.m. Liut japonés dei coardas de seda, qu'acompanha lu espectacles de mariòtas e de teatre kabuki.

shampó n.m. (angl.) 1. Producth que sièrve à tractar ò à lavar lu bèrris. 2. Lavatge dei bèrris m'aquesto producth.

shamponaire, airtz n. Emplegat, emplegada d'un perruquier, encargat, encargada de faire lu shampós.

shamponaire, a n. Aparelh que sièrve à netejar au mejan d'un detergent lu tapís e li moquetas.

shamponar vt. Lavar au mejan d'un shampó.

sherardisacion (-izacion) n.f. (metall.) Cementacion Cementacion per lo zinc de pèças d'acier ò de fonda.

sherif n.m. 1. Oficier d'administracion que representa la Corona dins cada comtat d'Anglatèrra. 2. Ai Estats-Units, oficier d'administracion elegit, qu'a un poder judiciari limitat.

sherpa n.m. Guida, camalo dei expedicions d'alpinisme dins l'Imalaia.

shetland n.m. 1. Teissut fabricat embé la lana dei motons dei islas Shetland. 2. Raça de cavalets.

shiatsu n.m. (dau chinés) Metòde terapeutique que consistisse à aplicar lu dets per pression sus divèrs ponchs dau còrs.

shiita adj. e n. Chiita.

shilling n.m. 1. Anciana unitat monetària divisionària anglesa (simb. s), que valia 1/20 de liura. 2. Unitat monetària dau Kenya, de la Somalia e de la Tanzania.

shintō n.m. Religion pròpria au Japon, anteriora au bodisme, qu'onora de divinitats, personificacions dei foarças de la natura, lu antenats e l'empeaire. Var.: **shintōisme**.

shintōisme n.m. Shintō.

shintōista adj. e n. Relatiu au shintō; adèpte dau shintō.

shogon n.m. Cap militari e civil de Japon, dau 1192 aau 1867, que detenia, parallelament ai dinastias imperiali, lo poder vertadier. Grafia sabenta: **shōgun**.

shogonal, a adj. Relatiu ai shogons. Var.: **shogonau**. Grafia sabenta: **shōgunal**.

shogonat n.m. Grafia sabenta: **shōgunat**.

shogonau, ala adj. Shogonal. Grafia sabenta: **shōgunau**.

shōgun n.m. Shogon.

shōgunal, a adj. Shogonal.

shōgunat n.m. Shogonat.

shōrt n.m. (angl.) Braias corti.

show n.m. (angl.) 1. Espectacle de varietats centrat sus una vedeta. 2. Prestacion d'un òme politic, d'un cap d'Estat, etc.

showbusiness n.m. (angl.) Industria, mestier de l'espectacle.

shrapnel(l) n.m. Obús cargat de balas.

shunt n.m. (angl.) 1. (electr.) Dispositiu conductor connectat en parallèle m'una partida dau circuit electric per derivar una fraccion dau corrent que la travèrsa. 2. (med.) Derivacion, provocada en nefrologia, que mete en comunicacion lo circuit arterial e lo circuit venós.

shuntar vt. 1. Provedir d'un shunt. 2. (fam.) Cortcircuitar: *Shuntar un intermediari*.

si pron. pers. Pronom personal complement de la tèrça persona (sing. e pl.): *Si maridar, si parlar*. ◇ Pronom

personal complement que s'emplega en plaça de nos: *Si siam enganats*.

si Nòta de música, seten gra de la gamma de *dò*; signe que la representa.

si adv. Òc, aí.

Si Simbòle dau silici.

SI sigla de Sistema Internacional (d'unitats).

sial n.m. (geol.) Zòna extèrna dau glòbe terrèstre, compauada essencialament de silicats d'alumini, que correspoande à la crosta continentala dei teorias moderns.

sialagògue adj. e n.m. (med.) Si di d'una substança qu'augmenta la produccion de la saliva.

sialar vi. Faire bombança.

sialic, a adj. Relatiu au sial.

sialorrea n.f. Secrecion excessiva de saliva.

siamés, a adj. e n. 1. Dau Siam. 2. *Cat siamés* ò *siamés*, n.m.: Cat d'una raça d'Extremè Orient, de la faça brun escur, de la rauba crema, dei uèlhs blaus. 3. *Fraires siamés, sòrres siamesi*: Jumeus estacats un à l'autre per doi partidas omològui dau sieu còrs. ◆ n.m. (ling.) Tai.

sibarita adj. e n. 1. De Sibaris. 2. Que recèrca lu plasens rafinats d'una existènça passada dins lo luxe.

sibaritic, a adj. Pròpri ai sibaritas.

sibaritisme n.m. Vida, mors dei sibaritas.

siberian, a adj. e n. De Sibèria.

sibilla n.f. (Antiqu.) frema inspirada, que transmetia ai òmes lu oracles dei dieus.

sibillin, a adj. 1. Relatiu ai sibillas. 2. (lit.) Escur, que lo sieu sens non es clar.

sic adv. (mòt latin, *ensinda*) Si mete entre parentèsis après un mòt, una expression, per indicar que la citacion es textuala, meme se cen qu'es citat sembla estranh ò s'es incorrècte.

sicari n.m. (lit.) Tuaire retribuït.

sicatiu, iva adj. e n. Si di d'una matèria qu'accelèra lo secatge dei pinturas, dei verniç, dei tenchas.

sicav n.f. (sigla de *Societat d'Investiment dau Capital Variable*)

siccatat n.f. Qualitat de cen qu'es sec.

sicilian, a adj. e n. De Sicília. ◆ n.m. Au sens estrech, lenga eissida dau latin parlada en Sicília. ◇ Au sens larg, designa lo grope lingüistic sicilian: sicilian de Sicília e dialèctes (calabrés centromeridional, salentin, cilentan meridional).

siciliana n.f. (mús.) Composicion vocala ò instrumentala, dau caractèr exprssi e dau ritme balançat.

sicle n.m. Pes e moneda de 6 à 12 g, emplegat dins l'Orient ancian.

sicofant n.m. 1. Denonciator professional, dins divèrsi ciutats de la Grècia antica. 2. (lit.) Calomniator, delator.

sicomòre n.m. Erable d'una varietat finda sonada *faussa platana*.

sicòsis n.m. Infeccion de la pèu que si manifèsta à la basa dei pels, deuguda à l'estafilocòc ò au tricofiton.

sida n.m. Acrònim de *Sindròme Imunò-Deficitari Aquist*: Virus que fa perdre li defenses imunitari de l'organisme.

sidaïc, a adj. e n. Relatiu au sida; que sofrisse dau sida.
Sin.: **sideenc**.

sidatic, a adj. e n. Sidaïc.

side-car n.m. Veïcule m'una ròda soleta, acoblat à una mòto.

sideenc, a adj. e n. Sidaïc.

sideracion n.f. (patol.) Anientament de foarças vitalas, marcat per l'arrèst de la respiracion e estat de moart aparenta.

sideral, a adj. Que pertòca lu astres. Var.: **siderau**.

siderant, a adj. Que provòca un estat d'estupor.

siderar vt. (*sidèri*) 1. Estupefiar; provocar l'estupor de. 2. (patol.) Provocar la sideracion de.

siderau, ala adj. Sideral.

siderita n.f. 1. Meteorita constituïda principalament de fèrre e de niquèl. 2. Sideròsi.

siderografia n.f. (tecn.) Gravadura sus lo fèrre ò l'acier.

siderolita n.f. Meteorita constituïda de metals (fèrre, niquèl) e de silicats, en proporcions vesini.

siderolitic, a adj. e n.m. (geol.) Si di de formacions terciari riqui en mineraus de fèrre.

sideròsa n.f. Carbonat natural de fèrre. Sin.: **siderita**.

sideròsi (med.) Infiltracion dei teïssuts per de particulas ferruginòï d'origina endogèna (*emosideròsi*) ò exogèna (*sideròsi paumonària* deuguda à l'inalacion de pòveras d'oxide de fèrre).

siderostat n.m. Instrument provedit d'un miralh mobile que permete de remandar l'imatge d'un astre dins una direccion fixa.

sideroxilon n.m. Aubre dei país cauds que fornisse un boasc dur e incorruptible, dich *boasc de fèrre* (Família dei sapotaceas).

siderurgia n.f. Lo tot dei tecnicas que perméton d'elaborar e de metre en forma lo fèrre, la fonda e l'acier.

siderurgic, a adj. Relatiu à la siderurgia.

siderurgista n. Obrier, industrial de la siderurgia.

sidològue, òga n. Mètge, biologista, etc., especialista dau sida.

siècle n.m. ['sjɛkle] (Varianta correnta de *sègle* ['sɛkkle]) 1. Durada de cent ans. 2. Periòde de cent ans numerotats de 1 à 100, de 101 à 200, etc., comptada à partir d'una origina cronologica sonada *èra*: *Lo siècle vinten après Jèsus Crist*. 3. Temps, epòca dins la quala si viu: *Èstre dau sieu siècle, aver d'ideas d'un autre siècle*. 4. Epòca marcada per un grand eveniment, una descubèrta, etc.: *Lo siècle de l'atòme*. 5. (fam.) Lòng periòde, temps que si tròva tròup lòng: *Fa un siècle que si siam pas vists!* 6. (relig.) Societat umana, vida profana, per op. à la vida religioa: *Renonciar au siècle per si retirar dins un monastèri*.

siemens n.m. Unitat de mesura de conductança electrica (simb. S), equivalent à la conductança d'un conductor qu'a una resistença electrica de 1 ohm.

sienita n.f. Ròca plutonica constituïda principalament de feldspat alcalin e d'anfibòla.

siero n.m. Serum, serositat.

sierositat n.f. Serositat.

siesta n.f. Repaus, temps de soam pilhat après lo past de miegjorn. Sin.: **penec**.

sieta n.f. 1. Pèça de terralha dau fond plat e dau bòrd inclinat; lo sieu contengut: *Una sieta plata, un sieta de sopa*. Var.: **assieta**. ◇ *Sieta per la sopa*: Sieta mai profunda. Sin.: **escudèla**. ◇ *Sieta anglesa*: Assortiment de carns frèii. 2. Biaï d'èstre assetat sus un cavau. 3. Estabilitat d'una caua pauada sus una altra; basa qu'assegura aquesta estabilitat. 3. Basa de calcul d'una taxa, d'un escotisson. Var.: **assieta**.

sietada n.f. Contengut d'una sieta. Var.: **assieta**.

sieton n.m. Pichina sieta.

sieu, sieua adj. e pron. poss. Adjectiu e pronom possessiu singulier de la tèrça persona. Coma adjectiu, s'emplega embé l'article (ò un autre determinant) e perde la -A finala dau femenin: *Lo sieu libre, la sieu taula; es (lo) sieu, es (la) sieua*. ◇ *Au sieu, en cò sieu*: Au sieu domicili.

sieus, sieui adj. e pron. poss. Adjectiu e pronom possessiu plural de la tèrça persona. Coma adjectiu, s'emplega embé l'article (ò un autre determinant) e perde la -I finala dau femenin: *Lu sieus libres, li sieu taulas; son (lu) sieus, son (li) sieui*. ◇ *Lu sieus*: Lu sieus parents, la sieu familha, lu sieus amics, lu sieus compatriòtas.

sievert n.m. [si'vœrt] Unitat de mesura d'equivalent de dòsi de raionament ionisant. Simb.: **Sv**.

sifilidi n.f. Lesion cutanea ò mucoa de la sifilis, que si manifèsta per de placas, de tacas, d'ulceracions, etc.

sifilis n.f. Malautia infeccioa e contagioa, veneriana, deuguda au treponema palle e que si manifèsta per un chancre inicial e de problemas viscerals e nerviós tardiers.

sifilitic, a adj. e n. Relatiu à la sifilis; que sofrisse de sifilis.

sifomicèt n.m. *Sifomicèts*: Òrdre de fonges parasites. Sin.: **fitomicèt**.

sifoïde, a adj. En forma de sifon.

sifon n.m. 1. Tube recorbat en forma de U renversat, qu'es emplegat per faire passar un liquide d'un niveau à un autre mai bas, e l'elevant d'en promiera en dessobre dau niveau mai aut. 2. Aparelh per lo lavatge ò l'evacuacion de cavitats naturalis de l'organisme. 3. Tube recorbat doi còups e que siève à evacuar li aigas usadi tot en empachant lo desgatjament dei marridi odors. 4. En espeleologia, conch natural que l'aiga a envaït. 5. Carafa de vèire espés, provedida d'una sopapa comandada au mejan d'una lèva, per obtenir l'escorrement d'un liquide sota pression. 6. Tube que siève à la circulacion de l'aiga dins lu molluscs marins. 7. Obratge idraulic sota tèrra, destinat à permetre la traversada d'un obstacle (valada, via de comunicacion, etc.).

sifonaptèr n.m. *Sifonaptèrs*: Òrdre d'insèctes sensa alas, vesins dei diptèrs, coma la nièra.

sifonar vt. 1. Transvasar (un líquide) au mejan d'un sifon. 2. Vuar au mejan d'un sifon: *Sifonar la sèrva d'essença d'una veitura.*

sifonat, ada adj. (pop.) Foal.

sifonofòr(e) n.m. *Sifonofòres*: Sotaclasse de cnidaris colonials nadaires dei individús especialisats.

sifonogamia n.f. Mòde normal de fecondacion dei plantas superiori, au mejan d'un tube pollinic.

sigla n.f. Planta volubila que creisse sobretot au Mexic e en Àsia centrala, que s'emplegava ancianament per un usatge medicinal (Família dei liliaceas).

sigillari, ària adj. Relatiu ai sageus.

sigillària n.f. Aubre fossile dau carbonifèr, que podia mesurar fins à 30 m d'autessa.

sigillat, a da adj. Marcat d'un sageu ò d'una emprenta que sembla aquela d'un sague, en parlant d'una ceramica romana roja, ornada d'un decòr en releu. Var.: **sagelat**.

sigillografia n.f. Sciènça auxiliària l'istòria qu'a per objècte l'estudi dei sageus.

sigillografic, a adj. Relatiu à la sigillografia.

sigisbeu n.m. (lit. ò per derision) Galant d'una dòna.

sigla n.f. Letra iniciala ò grope de letras iniciali que constitue l'abreviacion de mòts sovent emplegats: *O.M.S. es la sigla de l'Organizacion Mondiala de la Santat, I.E.O. es la sigla de l'Institut d'Estudis Occitans.*

siglason n.f. Formacion d'una sigla, de siglas.

sigma n.m. inv. Letra de l'alfabet grèc (σ , Σ), que correspoande au *s* latin.

sigmoïde, a adj. (anat.) 1. *Colon sigmoïde* ò *ansa sigmoïda*: Darriera porcion dau colon, que descriu un S avant lo rectum. 2. *Cavitat sigmoïda*: Cavitat articulàriade divèrs oàs (ràdius, cubitus). 3. *Valvulas sigmoïdali*: Situadi à l'origina de l'aòrta e de l'artèria paumonària.

sigmoïditi n.f. (med.) Inflamacion cronica dau colon sigmoïde.

signaire, airtiz n. Que signa.

signal n.m. Senhal.

signalaire, airtiz n. Senhalaire, senhalairitz.

signalament n.m. Senhalament.

signalar vt. Senhalar.

signalat, ada adj. Senhalat.

signaletic, a adj. Senhaletic.

signaletica n.f. Senhaletica.

signalisacion (-izacion) n.f. Senhalisacion.

signalisar (-izar) vt. Senhalisar.

signar vt. 1. Marcar de la sieu signatura: *Signar una deposicion.* 2. Atestar au mejan de la sieu signatura d'èstre l'autor de: *Signar un tableau.* ◇ *Èstre signat*: Poder èstre atribuida segurament à quauqu'un, en parlant d'una accion. 3. Marcar dau signe de la Crotz; benedir. Var.: **senhar**. ◆ **si signar** v.pr. (relig.) Faire lo signe de la crotz (en entrant dins una glèisa, un cementèri, etc., ò davant quauqua ren que fa paur).

signat, ada adj. 1. Que poarta una signatura: *Un document signat.* 2. Que si pòu atribuir sensa dubi à

quauqu'un: *Aquò es signat.* 3. Benedit: *Aiga signada.* Var.: **senhat**.

signatari, ària n. Persona qu'a signat un acte, una pèça quala que sigue.

signatura n.f. 1. Accion de signar (un tèxto, un document, etc.): *La signatura d'un contracte.* 2. Nom ò marca personala que si mete au bas d'una òbra, d'un tèxto, d'un document, etc., per atestar de n'èstre l'autor ò per s'engatjar à un acte. ◇ *Signatura sociala*: Qu'engatja una societat. ◇ *Aver la signatura*: Aver una delegacion de poder, en particular, encaissar ò desblocar de fonds (dins una empresa, una societat). ◇ *Signatura apostolica*: Tribunal sobeiran que Pio X instituet en lo 1909, m'au ròtle de cort de cassacion. 3. En estamparia, letra ò chifra que s'estampa en dessota de la darriera linha de la promiera pàgina de cada quasèrn d'un libre, per indicar la plaça d'aquesto quasèrn dins lo libre. 4. (fis.) *Signatura espectrala d'un còrs*: Figura que fa vèire la longuessa d'onda e l'intensitat respectivi dei divèrsi radiaions electromagnetiqui qu'aquesto còrs emete.

signe n.m. 1. Cen que permete de conóisser, de devinar, de prevèire; indici: *Un signe de pluèia.* ◇ *Es boan signe*: Anóncia de boani cauas. ◇ *Non donar signe de vida*: Non donar de nòvas; semblar moart. 2. Mòt, gèst, etc., que permete de faire conóisser, de comunicar: *Si parlar per signes, donar de signes d'impaciènça.* ◇ *Lenga dei signes*: Sistema que permete de comunicar au mejan de signes gestuals convenguts. ◇ *Signe de (la) Crotz*: Gèst de la liturgia que figura la crotz de Jèsus Crist. 3. Unitat lingüistica constituïda de l'associacion d'un significant e d'un significat. 4. Marca materiala distintiva: *Marcar lu sieus libres d'un signe.* 5. Representacion materiala de quauqua ren, qu'a un caractèr convencional: *Un signe de pontuacion.* 6. (mat.) Simbòle qu'indica una relacion ò una operacion: *Signe d'apartenença, d'egalitat.* ◇ Simbòle notat + ò - que sièrve à notar respectivament lu nombres positius ò negatius. 7. (med.) Manifestacion elementària d'una malautia: *Signes fisics, signes foncionals, ò simptòmas e signes generals.* ◆ pl. *Signes exteriors de riquesa*: Manifestacions exteriori de la riquesa d'un contribuable qu'ientron dins lo quadre dei elements de la tenor de vida.

signet n.m. Senhalier.

significacion n.f. 1. Cen que significa, representa un signe, un gèst, un fach, etc. 2. Sens e valor d'un mòt. 3. Notificacion d'un acte, d'un jutjament, qu'un uissier de justícia fa.

significant n.m. (ling.) Forma concreta (imatge acostic, simbòle grafic) dau signe lingüistic.

significar vt. (*signifiqui*) 1. Voler dire, aver lo sens de. 2. Faire conóisser d'un biais exprès: *Significar li sieu intencions.* 3. (dr.) Notificar per uissier.

significat n.m. (ling.) Contengut semantic dau signe lingüistic, concèpte.

significatiu, iva adj. Qu'exprimisse d'un biais manifeste una pensada, una intencion.

significativament adv. D'un biais significatiu.

sigue conj. 1. Per expauar li donadas d'un problema: *Sigue un ponch A plaçat sus una drecha D.* 2. *Sigue...* *sigue*: Marca una alternativa: *Pilheràs sigue una veitura, sigue lo tren.*

sigue adv. (Marca l'aprobacion) D'acòrdi, va ben.

sigurtat n.f. Seguretat.

sikh n.m. Adèpte dau sikhisme. ◆ adj. Relatiu au sikhisme.

sikhara n.m. Dins l'Índia medievals, auta torre santuari curvilinha.

sikhisme n.m. Una dei quatre grandi religions d'Índia, fondada au s. XVⁿ au Penjab, qu'afirma l'existença d'un Dieu unic creator e refuda lo sistema dei castas.

sil n.m. Argila roja ò jauna.

silan n.m. Compauat idrogenat dau silici, analogue à un alcan (Nom generic).

silenci n.m. 1. Absença de bosin. 2. Accion, fach de si tàiser: *Gardar lo silenci.* ◇ *Passar sota silenci*: Ometre voluntariament, tàiser, escondre. 3. Absença de mencion de quauqua ren dins un escrich: *Lo silenci d'una lèi dins un cas donat.* 4. (mús.) Interrupcion pauc ò pron lònca dau son; signe que sièrve à l'indicar.

silenciós, oa adj. 1. Que non parla; qu'es gaire comunicatiu. 2. Que si debana, que si fa sensa bosin: *Un pas silenciós.* 3. Dont li a minga bosin: *Una seuva silenciosa.*

silenciós n.m. 1. Aparelh fixat sus la boca dau canon d'una arma de fuèc per demenir lo bosin de la detonacion. 2. Dispositiu que sièrve à demenir lo bosin de l'expulsion dei gas d'un motor.

silenciosament adv. En silenci.

silène n.m. 1. Èrba dei boascs d'Euròpa occidentala, dau calici en forma d'oire (Familha dei carofillaceas). 2. (mit. gr.) Satir.

silesian, a adj. e n. De Silesia.

silèx n.m. Ròca silicioa foarça dura, constituïda de calcedòni, de quartz e d'opale, que si tròva dins li ròcas carbonatadi e que lu òmes preistorics emplegàvon coma arma e per faire de fuèc.

silfe n.m. 1. Gèni de l'ària dins la mitologia cèlta e dins aquela germanica. 2. Insècte coleptèr, qu'una espècia es nociva per li bleas rabas.

silfida n.f. 1. (mit. gr.) Silfe femeu. 2. Frema gracia e leugiera.

silha n.f. Selha.

silhatge n.m. Zòna de perturbacion qu'un còrs en movement dins un fluide laissa darrièr d'eu (en particulier una nau). ◇ *Dins lo silhatge de*: Sus li peadas de, en pilhant coma exemple, coma modèl.

silhet n.m. 1. Pichina pèça d'ebène, d'ivòri ò de metal, plaçada à l'extremitat superiora dau mànegue de la màger part dei instruments de música à coardas e dins la quala son cavats d'entalhs que fíxon la posicion dei coardas. 2. Sus la guitarra, si di finda de la part dau cavalet en contacte m'ai coardas (Si parla alora de *silhet de cavalet*, per op. au *silhet de tèsta*).

silhon n.m. Rega, selhon.

silica n.f. (bot.) Fruc sec que difèra d'una doaga per l'existença d'una lamella centrala que poarta li granas, coma dins la giroflada e li autri crucifèris.

silicat n.m. 1. Mineral format d'elements tetraedrics (SiO₄) que compàouon un atòme de silici au centre e dei atòmes d'oxigène ai quatre cimas, que constituïsse l'essencial dei ròcas magmatiqui e metamorfiqui, e emplegat dins li industrias dau bastiment, dau vèire, etc. 2. Sau ò estèr d'un acide silicic.

silicatat, ada adj. (quim.) À basa de silicat.

silice n.f. Oxide de silici SiO₂.

siliceu, ea adj. Siliceu.

silici n.f. Non-metal de densitat 2,35, d'una color bruna à l'estat amòrfe, d'un gris de plomb à l'estat cristallinat que fonde vèrs 2000°C e si volatilisa au forn electric; element (Si) de n° atomic 14 e de massa atomica 28,086, present dins la natura sota forma de silice ò de silicats.

silicic, a adj. Si di de l'anidride SiO₂ (silice) e d'acides non isolats que n'en derivon.

silicicòla adj. (bot.) *Planta silicicòla*: Que creisse sus de soals siliciós, coma lo castanhier.

siliciós, oa adj. Que contèn totpen de silice. ◇ *Ròcas siliceï*: Familha de ròcas sedimentari duri, riqui en silice, coma la sabla, lo silèx. Var.: **siliceu**.

siliciul(e) n.m. Compauat format de silici e d'un autre element, lo mai sovent un metal.

silicòna n.f. Substança analòga ai compauats organics, dins la quala lo silici remplaça lo carbòni (Nom generic).

siliconat n.m. Compauat de silicòna: *Siliconat de potassi*.

silicosat, ada adj. e n. Que sofrisse de silicòsi.

silicòsi n.f. Malautia generalament professionala, deuguda à l'inalacion de pòuvera de silice e que provòca una transformacion fibrosa dau paumon.

silicotic, a adj. Relatiu à la silicòsi.

silicula n.f. Fruch vesin de la silica, ma pas tant estrech.

sillaba n.f. Unitat fonetica que recampa de vocalas e de consonantas que si pronóncion d'una soleta emission de votz: «*Capeu*» *comprèn doi sillabas*.

sillabacion n.f. (ling.) Decomposicion en sillabas d'una sequença de la cadena parlada.

sillabar vt. Assemblar li letras per sillabas.

sillabari n.m. 1. Libre elementari per ensenhar la lectura ai enfants. 2. (ling.) Sistema d'escriptura dins lo quau cada signe representa una sillaba.

sillabic, a adj. 1. Relatiu ai sillabas. 2. *Espectura sillabica*: Dins la quala cada signe representa una sillaba. 3. *Vèrs sillabic*: Vèrs dins lo quau la mesura es determinada en foncion dau nombre dei sillabas e non per la sieu valor.

sillabus n.m. (reliq.) Formulari de questions que l'autoritat eclesiastica a reglat.

sillèpsa n.f. (ling.) Acòrdi dei mòts dins la frasa en foncion dau sens e non en foncion dei règlas gramaticali: *Lo monde dion qu'as rason*.

sillogisme n.m. (log.) Rasonament que contèn tres proposicions (la majora, la minora e la conclusion), e tau que la conclusion es deducha de la majora per l'intermediari de la minora: *França mespresa lu occitans* (majora), *siéu occitan* (minora), *doncas França me mespresa* (conclusion).

sillogistic, a adj. Qu'apartèn au sillogisme.

sillogistica n.f. Sciença dei sillogismes.

silt n.m. Sabla foarça fina; limon.

silur(e) n.m. Peis-cat.

silurian, a adj. e n.m. (geol.) Si di dau tèrç periòde de l'èra primària, situada entre l'ordovician e lo devonian.

siluride n.m. *Silurides*: Família de peis d'aiga doça mé de barbillhons.

silva n.f. (geogr.) Forèst equatoriala densa.

silvan n.m. (mit. rom.) Gèni protector dei boascs.

silvanèr n.m. 1. Socatge blanc cultivat dins l'èst de França, en Alemanha, en Soïssa e en Àustria.

silvas n.f. pl. (liter. lat.) Recuèlh de pèças poetiqui sus de subjèctes variats.

silvèstre, a adj. (lit.) Relatiu ai forèsts.

silvicòla adj. Relatiu à la silvicultura.

silvicultor, tritz n. Persona que practica la silvicultura.

silvicultura n.f. Esplecha de la forèst.

silviidat n.m. *Silviidats*: Família de passerons, coma la boscarla.

silvinita n.f. Clorure doble de potassi e de sòdi, emplegat coma engrais.

sim n.m. (geol.) Zòna dau glòbe terrèstre compauada essencialament de silicats de fèrre e de magnèsi, que dins li teorias modèrni correspoande aproximativament au *manteu*.

simagrea n.f. (Sobretot au pl.) Biaïa afectat: *Faire de simagreas*.

simandre n.f. Tròç de boasc (de còup que li a de fèrre) suspenduda ò mobila, que si pica m'una maço de boasc per sonar ai oficis religiós, totjorn en activitat au jorn d'encuèi en Grècia e en Romania, dont sièrve à revelhar lu monges ortodòxes lo matin, à li sonar à la preguiera, ai oficis e ai past.

simarra n.f. 1. Vestit ample. 2. Sotana m'un capmalh.

simaruba n.m. Aubre d'Amèrica tropicala, que la sieu rusca a de proprietats aperitivi.

simarubacea n.f. *Simarubaceas*: Família de plantas dicotiledoneï dei regions tropicali.

simbèi n.m. Filanha que sièrve ai carpentiers per traçar de grandi circonferenças.

simbiòsi n.f. 1. (biol.) Associacion d'organismes diferents, que li permite de viure per d'avantatges per cadun. 2. Union estrecha entre de personas, de cauas.

simbiòt n.m. Organisme que viu en simbiòsi m'un autre d'una espècia diferenta.

simbiotic, a adj. Relatiu à la simbiòsi.

simbòl(e) n.m. 1. Signe figuratiu, èstre animat ò caua, que representa un concèpte, que n'es l'imatge, l'atribut: *La balança es lo simbòle de la justícia*. 2. Tot signe

convencional abreviatu. 3. (quim.) Letra ò grope de letras per designar lu elements. 4. (mat.) Signe grafic que figura un objècte matematic ò una operacion logica. 5. (teol.) (M'una majuscula) Formulari abreviat de la fe cristiana: *Lo Simbòle dei Apòstols*.

simbolic, a adj. 1. Qu'a lo caractèr d'un simbòle, qu'emplega de simbòles: *Figura simbolica*. 2. Que non a de valor mai es significatiu d'una intencion: *Un gèst simbolic*. 3. (inform.) Relatiu ai lengatges evoluits de programacion, qu'emplégon de mòts e de caractèrs alfanumerics.

simbolic n.m. Cen qu'es simbolic: *Lo simbolic e lo sacrat*.

simbolica n.f. 1. Ensèm sistemtic de simbòles relatiu à un camp donat, à un periòde donat: *La simbolica medievala*. 2. Interpretacion, explicacion dei simbòles.

simbolicament adv. D'un biaïa simbolic.

simbolisacion (-izacion) n.f. Accion de simbolisar; lo sieu resultat.

simbolisar (-izar) n.f. Expressim au mejan d'un simbòle; èstre lo simbòle de: *L'olivier simbolisa la patz*.

simbolisme n.m. 1. Sistema de simbòles qu'expressim de crendças. 2. Sistema de signes escrichs que lo sieu agençament respoande à de règlas, e que tradue visualament la formalisacion d'un rasonament. 3. Movement literari e artistic naissut à la fin dau s. XIXⁿ e que, en s'estacant au mistèri e à l'essença espirituala dei cauas e dei èstres, de la natura e de la pensada.

simbolista adj. e n. Qu'apartèn au simbolisme.

simèc n.m. Còup donat sus la gauta mé la man dubèrta. Sin.: **pastisson**.

simecar vt. (*simèqui*) Picar à còups de simècs.

simèla n.f. Sòla, semèla. ◇ *Jugar à simèla*: Jugar à sautamotons.

simetita n.f. Varietat d'ambre de Sicília.

simetria n.f. 1. Correspondença de simetria entre doi elements ò divèrs elements per rapoart à un ponch, à un plan median: *Verificar la simetria dei fenèstras sus una façada*. 2. Aspècte armoniós que resulta de la disposicion reguliera, equilibrada dei elements d'un tot: *Una cara que manca de simetria*. 3. (amt.) Transformacion pontuala que, à un ponch M, assòcia un ponch M' tau que MM' a un ponch fixe coma mitan (*simetria per rapoart à un ponch*), ò una drecha fixa coma mediatrix (*simetria per rapoart à una drecha*) ò un plan fixe coma mediator (*simetria per rapoart à un plan*). 4. (fis.) Proprietat dei equacions que descrívon un sistema fisic de restar invariants per ungrope de transformacions.

simetric, a adj. 1. Qu'a de simetria. 2. Si di de doi cauas parieri e opauadi; si di d'una d'aqueli doi cauas per rapoart à l'autra: *Li doi partidas son simetrici*. 3. (mat.) *Figura simetrica*: Figura globalament invariata dins una simetria. ◇ *Aplicacion simetrica (de divèrsi variablas)*: Aplicacion invariata per tota permutacion dei variablas. ◇ *Diferença simetrica (de doi ensembles A e B)*: Ensemble, notat $A \Delta B$, dei elements qu'apartèn à A ò à B ma pas à la sieu interseccion. ◇ *Element simetric (d'un element a)*: Element d'un ensemble provedit d'una

operacion que possedisce un element neutre que lo sieu compauat embé *a* es l'element neutre. ◇ *Relacion simetrica*: Relacion binària sus un ensemble tala que l'enonciat «*a* es en relacion embé *b*» equivau à «*b* es en relacion embé *a*» per tot coble (*a*, *b*) d'elements de l'ensemble.

simetric, a n. Tot element simetric d'un autre. ◆ n.m. (mat.) *Simetric d'un element*: Element simetric d'un autre element. ◇ (geom.) *Simetric d'un ponch*: Transforma d'aqueu ponch per una simetria. ◇ *Simetric d'una figura*: Lo tot dei simetrics dei sieus ponchs.

simetricament adv. Embé simetria.

simian, a adj. Relatiu à la monina.

simian n.m. *Simians*: Sotòrdre de primatasque comprèn toti li moninas.

simiesc, a adj. Que fa pensa à la monina. Sin.: **pitecoïde**.

similari, ària adj. Si de causas que poàdon, d'un biais ò d'un autre, èstre assimiladi una à l'autra. Sin.: **parier, equivalent**.

similaur n.m. Loton addicionat de 12 à 15 per cent de zinc, emplegat dins la fabricacion de jòias de fantasia.

similaritat n.f. (didact.) Caractèr de cen qu'es similari; semblable.

similicuer n.m. Tela qu'imita lo cuer.

similigradura n.f. Procediment fotomecanic d'obtencion de clichats tipografics tramats à partir d'originals en miègi tenchas.

similisar (-izar) vt. Sotametre au similisatge.

similistge (-izatge) n.m. (ind.) Tractament mecanic destinat à donar ai articles de coton un aspècte lusent que sembla aqueu obtengut m'au mercerisatge.

similista n. Especialista en similigradura.

similitud(a) n.f. 1. Semblaça pauc ò pron perfècya, analogia. 2. (mat.) Proprietat que possedisson doi figuras semblabli. ◇ Transformacion pontuala d'un plan, que consèrva lu angles, compauada d'una rotacion e d'una omotecia de meme centre. 3. (mecn.) *Lèi de similituda*: Lo tot dei condicions impauadi ai maquetas (avions, naus, màquinas, etc.) per que lu resultats obtenguts au cors dei pròvas s'igon transpauables ai realisacions en grandor vertadiera.

simitarra n.m. Sabre oriental de la lama corba que s'alarga vèrs l'extremitat.

simon n.m. Vèn caud e violent dau desèrt.

simonia n.f. (relig.) trafec d'objèctes sacrats, de bens espirituals ò de cargats eclesiastiqui.

simoniac, a adj. e n. Colpable de simonia.

simpatectomia n.f. (cir.) Ablacion de ganglions ò de rets nervioi dau sistema simpatic.

simpatia n.f. 1. Inclinasion naturala, espontanea, que bota doi personas una vèrs l'autra. 2. Participacion au gaug ò à la dolor, sentiment de benvolença: *Mostrar de simpatia per quauqu'un*.

simpatic, a adj. Qu'inspira de simpatia, qu'es agradiu.

simpatic n.m. (anat.) un dei doi sistema nerviós regulators de la vida vegetativa (l'autre es lo *parasimpatic*). Sin.: **ortosimpatic**.

simpaticament adv. Embé simpatia.

simpatisant, a adj. e n. Qu'es d'acòrdi m'ai ideas d'un partit ò d'una organisacion, ma sensa n'èstre sòci.

simpatisar (-izar) vi. Aver de simpatia, d'amistat per una persona, anar d'acòrdi ensèm m'ela.

simpatolitic, a adj. e n.m. Si di d'una substança que suprimisse lu efèctes de l'estimulacion dau sistema nerviós simpatic.

simpatomimetic, a adj. e n.m. Si di d'una substança que reproduhe lu efèctes provocats per l'estimulacion dei nèrvs simpatics.

simplament adv. D'un biais simple.

simplari, ària adj. Un pauc simple, credule, nèsci. Sin.: **simplet**.

simplàs, assa adj. 1. Foaça simple. 2. Simplari.

simple, a adj. 1. Qu'es format d'un element solet, per op. à *compauat*. ◇ (quim.) Qu'es format d'atòmes d'un element solet: *L'aur, l'oxigène son de cors simples*. ◇ *Ligason simpla*: Ligason entre doi atòmes assegurada per un pareu d'electrons: *La ligason C-H es una ligason simpla*. ◇ (gram.) *Temps simple*: Forma verbala formada m'au vèrbo solet, sensa auxiliari. 2. Qu'es format d'un element solet, per op. à *doble, triple*, etc.: *Una còpia simpla* (facha d'un fuèlh solet). ◇ (bot.) Si di d'una fuèlha formada d'un limbe unic entier. 3. Que si sufisse solet, qu'a besonh de ren d'autre per produrre l'efècte asperat: *Crèire quauqu'un sus la sieu simpla paraula*. 4. Que si pòu capir, seguir, executar, aplicar facilament, per op. à *complicat*. ◇ (fam.) *Simple coma boanjorn*: Simplàs, que presenta minga dificultat. 5. Qu'es constituït d'un pichin nombre d'elements que s'organison d'un biais clar, per op. à *complèxe*. 6. Sensa recèrca, sensa ornament inútiles: *Un vestit simple*. 7. Qu'es solament cen que lo sieu nom indica: *Un simple sordat*. ◇ *Simple particulier, simple ciutadan*: Persona qu'intervèn en nom pròpri, sensa exercir minga foncion oficiala. 8. Qu'agisse e parla francament, sensa pretension. 9. Que manca de finessa, que manifèsta troup d'ingenuitat: *Es brave, ma un pauc simple*.

simple n.m. 1. Cen qu'es simple: *Passar dau simple au complicat*. 2. Partida de tennis ò de tennis de taula entre doi jugaires solament. 3. *Simple d'esperit*: Nèsci, simplari.

simplet, a adj. Un pauc simple, credule. Sin.: **simplari**.

simplèx n.m. En telegrafia e transmission de donadas, mòde de transmission d'informacions dins un sens solet (per op. à *duplèx*).

simplèxe n.m. (mat.) Ensemble constituït per li partidas d'un ensemble donat.

simplicitat n.f. Qualitat d'aqueu ò de cen qu'es simple.

simplificable, a adj. Que pòu èstre simplificat.

simplificacion n.f. Accion de simplificar.

simplificar vt. (*simplifiqui*) 1. Rendre mai simple, pas tant complicat: *Simplificar un problema*. 2. (mat.) *Simplificar una fraccion*: Trovar la fraccion irreductible equivalenta, se n'i a una.

simplificador, tritz adj. e n. Que simplifica.

simplisme n.m. Tendença à simplificar d'un biais excessiu.

simplista adj. e n. D'una simplicitat exagerada, que considèra solament un aspècte dei causas.

simpòsium n.m. (lat.) Acamp ò congrès d'especialistas, sus un tema scientific particular.

simptòma n.m. 1. (med.) Fenomèn subjectiu (per op. ai signes, fenomènes objectius), que mete en evidença un trebolici foncional ò una lesion. 2. Indici, presatge: *Ai trovat dins la situacion actuala de simptòmas de crisi economica*.

simptomatic, a adj. 1. (med.) Qu'es lo simptòma d'una malautia. ◇ *Tractament simptomatic*: Aqueu que combatè lo simptòma d'una malautia sensa s'atacar ai sieu causas (per op. au tractament basat sobre l'etologia). 2. Que mete en evidença un estat de causas donat, un estat d'esperit particular: *Un eveniment simptomatic*.

simptomatologia n.f. Estudi dei simptòmas dei malautias.

simulacion n.f. 1. Accion de simular e, espec., de far crèire d'èstre tocat per una malautia per n'en tirar un avantatge. 2. (tecn.) metòde de mesura e d'estudi que consistisse à remplaçar un fenomèn, un sistema que si vòu estudiar per un modèl mai simple ma qu'a un comportament analògue. 3. (dr.) Dissimulacion d'un acte per li partidas sota cubèrt d'un acte aparent.

simulacre n.m. Cen qu'a solament l'aparença de cen que pretende d'èstre: *Un simulacre de reconciliacion*.

simuladament adv. D'escondilhons.

simular vt. 1. Faire paréisser coma reala una causa que non l'es: *Simular una malautia*. 2. Ofrir l'aparença de: *Simular un combat*. 3. (dr.) Travestir un acte sota l'aparença d'un autre.

simulat, ada adj. Que non es real: *Una fuga simulada*.

simulator, tritz n. Persona que simula un trebolici, un simptòma, una malautia.

simulator n.m. Disposatiu capable de reproduire lo comportament d'un aparelh que s'en vòu estudiar lo foncionament ò ensenhar l'utilisacion, ò d'un còrs que s'en vòu seguir l'evolucion.

simulia n.f. Moissara que li sieus larvas vívon dins li aigas correnti fixadi à de supòrts variats e que lu sieus adultes poàdon, dins lu país tropicals, transmetre divers malautias grèvi espec. parasitari.

simultanea n.f. Espròva au cors de la quala un jogaire d'escacs juèga à l'encòup còtra divers adversaris.

simultaneament adv. Dins lo meme temps, à l'encòup.

simultaneïsme n.m. (liter.) Procediment de narracion que consistisse à presentar sensa transicion d'eveniments que si debànon au meme moments en divers luècs.

simultaneïtat n.f. Existença de diferents accions dins lo meme instant; endevenença.

simultaneu, ea adj. Qu'acapita, existisse en meme temps: *Doi eveniments simultaneus*.

sin abrev. (mat.) Sinus.

sinagòga n.f. Edifici dont es celebrat lo culte israelita, sota la presidença dau rabbin.

sinalèfa n.f. Fusion de doi vocalas en una soleta (elision, contraccion ò sinerèsi).

sinallagmatic, a adj. Si di d'un contracte que compoarta d'obligacions recipròqui.

sinantèrea n.f. (bot.) Composea.

sinantròpe n.m. Arcantropian d'un tipe reconoissut pròche de Pequín (China), classa dins lu *Homo erectus*, que remonteria à 500 000 ans.

sinapisat (-izat), ada adj. Senapisat.

sinapisme n.m. Senapisme.

sinapsi n.f. (neurol.) Region de contacte entre doi neuròpas.

sinapside n.m. *Sinapsides*: Nom de sotaclasse donat à de reptiles fossiles provedits d'una soleta fòssa temporal e que sèmblon èstre lu antenats dirèctes dei mamifères.

sinaptic, a adj. Relatiu à una sinapsi.

sinarquía n.f. Govèrn exercit per un grope de personas.

sinartròsi n.f. (anat.) Articulacion fixa entre doi oàs.

sinasa n.f. Enzima que pòu produrre una sintèsi.

sincerament adv. D'un biais sincèr.

sincèr, a adj. 1. Que s'exprimisè sensa travestir la sieu pensada; franc, leial. 2. Qu'es dich, fach, sentit d'un biais franc; autentic, vèr: *Un remordiment sincèr*.

sinceritat n.f. Qualitat de cen qu'es sincèr, d'una persona sincèra, franca.

sincinesia n.f. Movement involontari que si produe dins un grope de muscles à l'ocasion d'un movement voluntari ò reflèxe d'una altra partida dau còrs.

sincipital, a adj. Dau sinciput. Var.: **sincipitau**.

sincipitau, ala adj. Sincipital.

sinciput n.m. (anat.) Partida superiora, cima de la tèsta.

sincitium n.m. (mòt lat.) massa de citoplasma que compoarta divers nucleus.

sinclinal, a adj. e n.m. (geol.) Si di d'un plec que la sieu convexitat es virada vèrs lo bas. Contr.: **anticlinal**. Var.: **sinclinau**.

sinclinau, ala adj. e n.m. Sinclinal.

sincòpa n.f. 1. Perda de conoissença brutala e brèva, deuguda à la diminucion momentanea de la circulacion cerebrala. 2. (mús.) Procediment ritmic que consistisse à desplaçar en lo prolongant un temps deble sus un temps foart ò sus la partida foarta d'un temps.

sincopal, a adj. Relatiu à una sincòpa. Var.: **sincopau**.

sincopar vt. (*sincòpi*) 1. (mús.) Unir per sincòpa. 2. (ling.) Levar un fonema ò una sillaba dins un mòt. ◆ vi. (mús.) Formar una sincòpa.

sincopat, ada adj. (mús.) *Ritme sincopat, mesura sincopada*: Que compoarta de sincòpas.

sincopau, ala adj. Sincopal.

sincretic, a adj. Relatiu au sincretisme.

sincretisme n.m. 1. Sistema filosofic ò religiós que tende à faire fusionar de doctrines diferenti. 2. (psicol.) Sistema arcaïc de pensada e de percepcion, que consistisse en una percepcion globala e confusa de diferents elements.

sincretista adj. e n. Que tende au sincretisme; partidari dau sincretisme.

sincrociclotron n.m. Accelerator de particulas, analògue au ciclotron, ma dins lo quau si tròva restablit lo sincronisme entre la frequença d'un camp accelerator e la frequença de rotacion dei particulas.

sincròne, a adj. 1. Si di dei movements que si fan dins un meme temps. 2. Si di d'una màquina electrica dins la quala la frequença dei foarças electromotritz e la velocitat son dins un rapoart constant.

sincronia n.f. 1. (ling.) Estat de lenga à un moment determinat, independentament de la sieu evolucion. Contr.: **diacronia**. 2. Simultaneïtat d'eveniments, d fachs.

sincronic, a adj. 1. Que si debana dins lo meme temps. 2. Que representa ò estúdia de fachs que si son produchs en meme temps.

sincronicament adv. D'un biais sincronic.

sincronisacion (-izacion) n.f. 1. Accion de sincronisar. 2. (cín.) Accion de metre en concordança d'imatges e de sons dins un film.

sincronisar (-izar) n.f. Assegurar lo sincronisme de.

sincronisator n.f. (tecn.) Pèça que permete de portar au meme regime doi pinhons denant que sígon engranats.

sincronisme n.m. estat de cen qu'es sincròne; fach de si debana en meme temps.

sincrotron n.m. Accelerator de particulas dins lo quau lo camp magnetic creisse mé la velocitat di particulas. ◇ *Raionament sincrotron*: Raionament electromagnetic qu'eméton lu electrons en movement dins un camp magnetic.

sindactil(e), a adj. (med.) Que lu sieus dets son soudats.

sindactilia n.f. (med.) Fusion de dets dei mans ò dei pens.

sindèrma n.m. Substitut d cuer natural, obtengut per aglomeracion de fibras de cuer e de latex de cauchó natural ò sintetic.

sindato n.m. Sindon.

sindicacion n.f. Recampament de bancas per la realisacion d'una operacion financiera.

sindical, a adj. 1. Relatiu à un sindicat: *Conseu sindical*. 2. Relatiu au sindicalisme. Var.: **sindicau**.

sindicalisme n.m. 1. Movement qu'a per objècte de gropar li personas qu'exercisson un meme una mema profession, per aparar lu sieus interès.

sindicalista adj. Relatiu au sindicalisme, ai sindicats.

◆ n. Persona que milita dins un sindicat.

sindicar vt. (*sindiqui*) Organisar en sindicat: *Sindicar una profession*. ◆ **si sindicar** v.pr. Aderir à un sindicat.

sindicat n.m. 1. Gropament, constituit per aparar d'interès professionals comuns: *Sindicat obrier*. 2. *Sindicat d'iniciativa*: Organisme que la sieu tòca es de favorisar lo torisme dins una localitat, una region. Sin.: **ofici dau torisme**. 3. (dr.) *Sindicat de comunas*: Establiment public que de comunas créon per exercir un servici intercomunal. ◇ *Sindicat de copropietaris*: Organisme que recampa toi lu copropietaris d'un immòble e qu'a per objècte la conservacion de l'immòble e l'administracion dei partidi comuni. 4. *Sindicat financier*: Gropament temporari de personas fisiqui ò morali, qu'a per objècte l'estudi ò la realisacion d'una operacion financiera.

sindicat, ada adj. e n. Sòci d'un sindicat.

sindicatari, ària adj. e n. Persona que fa partida d'un sindicat de propietaris ò d'un sindicat financier.

sindicau, ala adj. Sindical.

sindon n.m. 1. Lançòu dins lo quau si mete un moart per l'ensebelir. ◇ (espec.) Sant Sudari. 2. (cir.) Pichin tròç de tela, sostengut per un fièu estacat à la sieu partida mejana, qu'es introduch dins una dubertura facha dins lo crani.

sinecdòc n.m. Procediment d'estile que consistisse à pilhar la partida per lo tot (*Pagar tant per tèsta*), lo tot per la partida (*Ai crompat un vison*), lo genre per l'espècia, l'espècia per lo genre, etc.

sinecisme n.m. (Antiqu. gr.) Recampament de diferents vilatges en una ciutat.

sinctica n.f. (psicol.) Metòde d'estimulacion dei diferents moments de la creacion intellectuala, individuala ò en grope.

sinecura n.f. Emplec dont la paga es auta per gaire de trabalh. ◇ (fam.) *Non es una sinecura*: Es un trabalh que demanda totplen d'esfoarç, que presenta de dificultats.

sine die loc. adv. (mòts lat.) (dr.) Sensa fixar de jorn: *Remandar un acamp sine die*.

sine qua non loc. adj. (mòts lat.) Indispensable per que quauqua ren si fague, existisse: *La condicion sine qua non*.

sinequia n.f. (med.) Forma d'aderença de doi teissuts, dei parets opauadi au nivèu d'un organe: *Sinequia intra-uterina*.

sinerèsi n.f. 1. (quim.) Separacion dau liquide d'un gel. 2. (fon.) Fusion de doi vocalas contiguï en una sillaba soleta. Contr.: **dierèsi**.

sinergida n.f. Cellula vegetala vesina de l'oosfèra, e que pòu excepcionalament èstre fecondada.

sinergic, a adj. Relatiu à la sinergia; que resulta d'una sinergia.

sinergista adj. Si di d'un muscle que s'assòcia m'un autre per l'execucion d'un movement.

sinestesia n.f. (psicol.) Associacion espontanea per correspondença de sensacions qu'apartènon à de camps diferents.

sinfisi n.f. 1. (anat.) Articulacion gaire mobila, formada per de cartilage fibrós e dau teissut conjontiu

elastic. 2. (patol.) Avesinament anormal dei doi fuèlhs d'una seroa.

sinfonia n.f. 1. Sonata per orquèstra caracterisada per la multiplicitat dei executants per cada partida instrumentala e per la diversitat dei timbres. ◇ *Sinfonia concertanta*: Composicion orquestrala dont fusionon lo genre de la sinfonia e aqueu dei concèrts. 2. (lit.) Ensèm armoniós de cauas que si compléon ben: Una sinfonia de colors.

sinfonic, a adj. Relatiu à la sinfonia: *Un concèrt sinfonic*.

sinfonista n. Persona que compaua ò executa de sinfonias.

sinforina n.f. Aubrilhon dei flors ròsi e dei fruchs blancs de la talha d'una cerièia (Família dei caprifoliaceas).

singaleta n.f. Tela de coton de la textura foarça clara emplegada per la preparacion de la gasa idrofila e de la gasa aprestada.

singamia n.f. (biol.) Acoblament.

singaporian, a adj. e n. De Singapor.

síngaro, a adj. e n. Caraco.

single n.m. (mòt angl.) Disc 45 torns m'un solet tròç per faça; disc numeric m'un tròç solet.

singleton n.m. (mòt angl.) 1. Carta qu'es soleta dins la sieu color dins la man d'un jugaire après la dona. 2. (mat.) Ensemble constituït d'un element solet.

singnat n.m. Peis marin dau còrs e dau morre foarça alongats (Família dei singnatides).

singnatide n.m. *Singnatides*: Família de peis marins dau còrs alongat e filifòrme (singnats) ò en forma de «cavau marin» (ipocamps).

singular, a adj. e n.m. Singulier (corrent). Var.: **singular**.

singularament adv. Singulierament (corrent).

singularisar (-izar) vt. Singularisar (corrent). ◆ **si singularisar** v.pr. Si singularisar (corrent).

singularitat n.f. Singularitat (corrent).

singspiel n.m. (mòt alemand) Pèça de teatre alemanda, lo mai sovent d'un caractèr leugier e populari, dins la quala alternon lo parlat e lo cantat.

singular, a adj. e n.m. Singulier (corrent).

singularament adv. Singulierament (corrent).

singularisar (-izar) vt. Destriar dei autres per quauque ren d'inusitat: *Lo tieu comportament ti singularisa*. ◆ **si singularisar** v.pr. Si faire remarcar en faguent quauqua ren que soarte de l'ordinari.

singularitat n.f. 1. Caractèr original, estranh de quauqua ren: *La singularitat d'un biais de si vestir*. 2. Biais extraordinari de parlar, d'agir; excentricitat. 3. (mat.) Particularitat en un ponch d'una corba ò d'una susfàcia.

singulier, a adj. Diferent per quauqua ren d'inusitat, d'extraordinari. ◇ *Combat singulier*: Combat d'òme à òme. Sin.: **duèl**.

singulier, a adj. m. e n.m. (gram.) Forma d'un mòt qu'exprimisse un nombre gal à l'unitat (per op. à *plural*)

ò l'absença d'oposicion de nombre dins lu mòts non comptable (*de pan, de burre*).

singulierament adv. 1. Totplen, foratment: *Èstre singulierament satisfach d'una decision*. 2. Principalament, especialament. 3. D'un biais estranh, original: Si vestir singulierament.

sinha n.f. 1. Títol que si dona ai frema dau pòble: *Dòna Babeta*. 2. Ponch de referiment terrèstre per la pesca.

sinhalacion n.f. Senhalacion.

sinhalament n.m. Senhalament.

sinhalar vt. Senhalar.

sinhalisacion (-izacion) n.f. Senhalisacion.

sinhau n.m. Senhau.

sinhor n.m. Senhor.

sinhorejar vi. Senhorejar.

sinhoret n.m. Senhoret.

sinhoria n.f. Senhoria.

sinisacion (-izacion) n.f. Accion de sinisar; fach d'èstre sinisat.

sinisant (-izant), a n. 1. Sinològue. 2. Persona qu'a emparat lo chinés, que lo liège ò lo parla.

sinisar (-izar) vt. Marcar dei caractèrs de la civilisacion chinesa.

sinistrament adv. D'un biais sinistre.

sinistrat, ada adj. e n. Victima d'un sinistre.

sinistre, a adj. 1. De marrit auguri, qu'anòncia un malastre, una catastròfa. 2. Inquietant, que fa nàisser l'esfrai. 3. Triste e enuiós.

sinistre n.m. 1. Eveniment catastrofic que provòca de grandis perdas materiali e umani. 2. (dr.) Fach damatjable, de natura à metre en juèc la garentia d'un asseguraire.

sinistròsi n.f. 1. Estat mental patologic, m'una idea deliranta de prejudici corporal que si fica dins l'esperit d'unu accidentats. 2. (fam.) Pessimisme sistematic.

sinitat n.f. Caractèr de cen qu'es pròpri à la civilisacion chinesa.

sinn-feiner n.m. Partidari dau Sinn Féin.

sinodal, au adj. Relatiu à un sinòde. Var.: **sinodau**.

sinodau, ala adj. Sinodal.

sinòde n.m. 1. Dins la Glèia catolica, assemblea d'eclesiastics ò d'evesques, que lo papa convòca per deliberar dei afaires d'un diocèsi ò dei problemas generals de la Glèia catolica. 2. Dins la Glèia reformada, assemblea dei delegats (pastors e laïcs) dei conseus parroquials ò regionals.

sinodic, a adj. *Revolucion sinodica*: Interval de temps comprés entre doi retorns d'una planeta à la mema posicion per rapoart au Soleu e à la Tèrra.

sinologia n.f. Estudi de l'istòria, de la lenga e de la civilisacion chinesa.

sinològue, òga n. Especialista de sinologia.

sinonime adj. e n.m. Si di de tèrmes que si pòdon substituir un à l'autre dins una frasa sensa cambiar lo sens d'aquesta frasa. Contr.: **antonime**.

sinonimia n.f. Relacion entre de tèrmes sinonimes.

sinonimic, a adj. Que pertòca la sinonimia.

sinòpsi n.f. Obratge que dispaua en colomnas parallèli lo tèxte original grèc dei promiers tres Evangèlis.

sinopsia n.f. (med.) Forma de sinestesia, au cors de la quala la percepcion d'un son produe dins lo subjècte de fenomènes de vision colorada.

sinòpsis n.m. Breu expauat escrich d'un subjècte de film, que constitueisse un començament de scenariò.

sinòptic, a adj. Qu'ofrisse una vista generala d'un tot: *Tableu sinòptic*. ◇ *Carta sinòptica*: Carta meteorologica que representa à l'encòup li isobaras, li fronts e li massas d'aria. ◇ *Evangèlis sinòptics* ò *sinòptics*, n.m. pl.: Lu promiers tres Evangèlis, de sant Matieu, de sant Marc e sant Luc, que presènton de grandis semblanças.

sinostòsi n.f. (anat.) Soudadura totala de doi oàs vesins, sovent observada entre d'oàs dau crani.

sinotibetan, a adj. e n.m. Si di d'una familha de lengas que recampa lo chinés e lo tibetobirman.

sinovectomia n.f. (cir.) Ablacion de la membrana sinoviala d'una articulacion.

sinovia n.f. Liquide incolòre, viscos, que lubrifica li articulacions.

sinovial, a adj. Relatiu à la sinovia. ◇ *Membrana sinoviala* ò *sinoviala*, n.f.: Teissut fin, transparent, que recuèrbe tota la cavitat articulara, en defoara dei susfàcias articulari e secrèta la sinovia. Var.: **sinoviau**.

sinoviau, ala adj. Sinovial.

sinoviortèsi n.f. (med.) Tractament de diversis afeccions articulari fondat sobre la destruccion de la sinoviala patologica.

sinoviti n.f. Inflamacion d'una membrana sinoviala.

sintactic, a adj. Sintaxic.

sintagma n.m. (ling.) Grope d'elements que fórmon una unitat dins una organisacion ierarquisada: *Sintagma nominal, verbal, adjectival*.

sintagmatic, a adj. 1. Relatiu à un sintagma. 2. Si di dei relacions qu'existisson entre d'unitats lingüistiqui qu'aparéisson efectivament dins la cadena parlada (per op. à *paradigmatic*).

sintaxi n.f. 1. (ling.) Partida de la gramàtica que descriu li règlas per li quali li unitats lingüistiqui si combínon en frases. ◇ Lo tot d'aquesti règlas, caracteristiqui de tala ò tala lenga. 2. (fig.) Ensèm de règlas que que regisson un mejan d'expression donat (música, cínema, etc.). 3. (log.) Estudi dei relacions entre li expressions d'un lengatge formal. 4. (inform.) Lo tot dei règlas d'escriptura d'un programa permissi dins un lengatge de programacion e que forma la gramàtica d'aqueu lengatge.

sintaxic, a adj. 1. Relatiu à la sintaxa, ai relacions entre li unitats lingüistiqui. 2. (log.) Que si rapoarta à l'aspècte formal d'un lengatge, d'un sistema (per op. à *semantic*). 3. (inform.) Relatiu à la sintaxi d'un programa ò d'un lengatge de programacion. Var.: **sintactic**.

sinterisacion (-izacion) n.f. Accion de sinterisar.

sinterisar (-izar) vt. (tecn.) Faire d'objèctes solides au mejan d'un revestiment de matèrias plastiqui infusibli.

sintèsi n.m. 1. Operacion intellectuala per la quala son recampats dins un tot coerent, estructurat e omogeneu divers elements de conoissença que pertòcon un camp particulier. 2. Expauat d'ensèm, global, que dona solament lu elements essencials: *Una sintèsi istorica*. 3. (quim.) preparacion d'un cors compauat à partir dei elements constitutius. ◇ *Imatges, sons de sintèsi*: Imatges, sons artificials produchs mé de mejans optics, electronics ò informatics. ◇ *Sintèsi additiva, sintèsi sostractiva*: Procediments de tricromia que perméton de tirar de fotografias en colors sigue per addicion dei tres colors fundamentali, sigue per sostraccion dau blanc dei tres colors complementari.

sintetic, a adj. 1. Relatiu à la sintèsi, que n'en resulta: *Un rasonament sintetic*. 2. Que presenta una sintèsi, considèra li cauas dins la sieu globalitat: *Aver una vista sintetica de la situacion*. 3. (quim.) Obtengut per sintèsi.

sinteticament adv. D'un biais sintetic.

sintetisable (-izable), a adj. Que pòu èstre sintetisat.

sintetisaire (-izaire) n.m. 1. Aparelh electronic accionat au mejan d'un clavier ò de potenciomètres, e capable de produire un son à partir de senhals electric numerics. 2. *Sintetisaire d'imatges*: Generator electronic d'imatges de television, provedit d'una memòria e d'un programa de tractament.

sintetisar (-izar) vt. 1. Recampar per sintèsi; presentar sota forma sintetica. 2. (quim.) Preparar per sintèsi.

sintetisme n.m. Tecnica e estetica picturala francesa de la fin dei ans 1880, fondada sobre l'usatge de grands aplats de colors dei contorns vigorosament marcats.

sintòne, a adj. (psicol.) Si di d'un subjècte que vibra en armonia m'au mitan dins lo quau si tròva.

sintonia n.f. 1. (psicol.) Caracteristica d'un subjècte sintòne. 2. (fis.) Acòrdi en resonança de divers circuits electric qu'oscillon sus una mema frequença.

sintonisar (-izar) vt. 1. (psicol.) Metre una persona en estat de sintonia, en totala armonia m'ai sieus sentiments. 2. (electron.) Ajustar entre elu doi circuits electronics qu'an la mema frequença.

sintonisator (-izator) vt. Receptor ràdio sensa amplificator ni autparlant. Sin.: **túner** (angl.).

sinuós, oa adj. 1. Que fa de replecs, de bestorns: *Lo cors sinuós d'un fluvi*. 2. (fig.) Que non va directament à la sieu tòca: *Una pensada sinuoa*.

sinuositat n.f. Bestorn que fa quauqua ren de sinuós.

sinus n.m. 1. (anat.) *Sinus ossós*: Cavitat dins divers oàs de la tèsta (frontal, maxillari superior). ◇ *Sinus cranian*: Vanal venós comprés dins l'espessor de la boita craniana (sinus cavernós, sinus drech). ◇ *Sinus dau coar*: Promiera porcion dau tube cardiac de l'embrion, que formerà li aureshetas, e ponch de partença de l'influx que nerviós que comanda la contraccion cardiaca.

sinus n.m. (mat.) Foncion qu'assòcia à un arc de cercle \widehat{AB} ò à l'angle \widehat{AOB} correspondent lo quocient dei mesuras algebric de OQ e OC, dont Q es la projeccion

ortogonal de B sus lo diamètre OC perpendiculari à OA (simb. **sin**).

sinusal, a adj. Relatiu au sinus dau coar. Var.: **sinusau**.

sinusau, ala adj. Sinusal.

sinusian, a adj. (anat.) Relatiu à un sinus.

sinusiti n.f. Inflamacion dei sinus ossós de la faça.

sinusoïda n.f. (mat.) Corba plana que representa graficament li variacions dau sinus ò dau cosinus d'un angle.

sinusoïdal, a adj. 1. (mat.) Si di d'un movement ò d'una corba que lo sieu supoart es una sinusoïda ò que presenta d'arcas semblabli à-n-aqueli d'una sinusoïda. 2. Si di d'una foncion qu'a per grafe una sinusoïda. 3. Si di d'un fenomène periodic que la sieu grandor caracteristica es representada au mejan d'una foncion sinusoïdala dau temps. Var.: **sinusoïdau**.

sinusoïdau, ala adj. Sinusoïdal.

sionisme n.m. Movement que lo sieu objècte fuguèt la constitucion d'un Estat judieu en Palestina.

sionista adj. e n. Relatiu au sionisme; partidari dau sionisme.

siox adj. e n. D'un grope etnic e lingüistic amerindian dau Centre e dau Sud-Èst d'Amèrica dau Nòrd.

sipo n.m. Aubre grandàs de la forèst densa africana, que lo sieu boasc es emplegat en fustaria exteriora, en ebanistaria, per lo contraplacat (Família dei meliaceas).

sir n.m. ['sœr] (mòt anglés) Títol d'onor donat en Anglatèrra.

siracusan, a adj. e n. De Siracusa.

sirena n.f. 1. (mit.) Demòni marin femeu representat sota forma d'auceu ò de peis mé la tèsta e lo pièch d'una frema, e que lu sieus cants seductors provocàvon de naufragés. 2. Aparelh que manda un son potent que sièrve de senhal ò d'alarma: *La sirena dei pompiers, una sirena de polícia*. Var.: **serena**.

sirenian n.m. *Sirenians*: Òrdre de mamifèrs erbivòres marins e fluvials provedits de nadarèlas, coma lo lamantin.

sirèx n.m. Insecte imenoptèr que la sieu larva viu dins lo boasc dei conifèrs.

siri n.m. Auceu comun, que fa lo sieu nido dins li sebiças ò sus lo soal (Família dei fringillidats).

siriac n.m. Lenga semitica derivada de l'arameu, demorada coma lenga literària e liturgica dins un molon de comunautats cristiani d'Orient Mejan.

sirian, a adj. e n. De Siria.

sirigauda n.f. Mena de dança: «*Farà à mai que d'un balà la sirigauda*» (Ranher). ◇ *Batre la sirigauda*: Aver totplen frèi, bolegar per combatre lo frèi (sobretot en asperant despí longtemps dins lo frèi). Sin.: **sirigaudar**.

sirigaudar vi. Batre la sirigauda.

siringa n.f. Flaüta de Pan.

siringomièlia n.f. Malautia dau sistema nerviós central dins la quala la destruccion de la substança grisa de la mesolha espinala provòca la perda de la sensibilitat à la dolor e à la temperatura.

siringotomia n.f. (cir.) Operacion de la fistule per incision.

sirins n.m. Organe dau cant dei auceus.

siròc n.m. Vent caud e sec que bufa dau desèrt sus lo bacin mediterraneu. Var.: **eissalòt, eissiròc, seiròc**.

sirocada n.f. Còup de siròc. Var.: **seirocada**.

sirocàs n.m. Siròc foart. Var.: **seirocàs**.

siròp n.m. Liquide format de sucre en solucion concentrada e de substanças aromatiqüi ò medicamentoi.

siroparia n.f. Fàbrega de siròp.

siropós, oa adj. Qu'es de la natura, de la consistença dau siròp; viscos.

sirtaki n.m. Dança d'origina grèga.

sirventés n.m. Genre poetic occitan que tracta de l'actualitat, especialament politica, sus lo mòde polemic e satiric: *Lu sirventés de Pèire Cardenal còtra lu religiós*. Var.: **sirventesc**.

sirventesc n.m. Sirventés.

sisal n.m. Agave dau Mexic que li sieu fuèlhas an de fibras que s'emplègon per faire de sacs, de coardas.

sisimbre n.m. Planta erbacea, finda sonada *roqueta* (Família dei crucifèrs).

sismoterapia n.f. Convulsivoterapia.

sismal, a adj. Si di de la linha que seguísse l'òrdre de gacilhada dins un seïsme. Var.: **seïsmal, seïsmau**.

sismau, ala adj. Sismal.

sismic, a adj. 1. Relatiu ai seïsme. 2. *Prospeccion sismica* ò *sismica*, n.f.: Metòde de prospeccion fondat sobre la propietat qu'an li ondas sonòri provocadi per una explosion au vesinatge de la susfàcia dau soal de subir de refraccions (*sismica-refraccion*) e de reflexions (*sismica-reflexion*) ai sisfàcias de contacte de jaças qu'an de velocitats de transmission diferenti, en foncion de en seguissent de lèis analògui à-n-aqueli de l'optica. Var.: **seïsmic**.

sismicitat n.f. Localisacion e frequença dei seïsmes, que son en rapoart m'ai grandi linhas de fracha. Var.: **seïsmicitat**.

sismografe n.m. Aparelh destinat à enregistrar l'ora, la durada e l'amplituda dei seïsmes. Var.: **seïsmografe**.

sismograma n.m. traçat d'un sismografe. Var.: **seïsmograma**.

sismologia n.f. Sciènça dei seïsmes. Var.: **seïsmologia**.

sismologic, a adj. De la sismologia. Var.: **seïsmologic**.

sismològue, òga n. Especialista de sismologia. Var.: **seïsmològue, seïsmològa**.

sismometria n.f. Lo tot dei tecnicas d'enregistrament dei ondas sismiqui. Var.: **seïsmometria**.

sismoterapia n.f. (psiquiatria) Electrochòc.

sistema n.m. 1. Ensèm ordenat d'ideas científiqui ò filosòfiqui. ◇ *Esperit de sistema*: tendença à redurre tot en sistema, à agir, à pensar en partent d'ideas fachi. 2. Combinason d'elements acampats per formar un ensèm: *Sistema solari, sistema moleculari*. ◇ *Sistema neblós*: Lo tot dei diferents tipas de neblas qu'acompanhon una perturbacion completa. 3. Ensèm d'organes ò de teïssuts

d'una mema natura e destinats à de foncions analògui: *Sistema pilós*. 4. Ensèms de tèrmes definits per li relacions qu'entretènon entre elu: *Sistema lingüistic, fonologic*. ◇ *Sistema d'equacions*: Ensèms de divèrsi equacions que lígon à l'encòup diferenti variabli. ◇ *Sistema de referença*: Ensèms de còrs, considerats coma fixes, per rapoart ai quaus si definisse lo movement d'un autre còrs. ◇ *Teoria dei sistemas*: Teoria generala e interdisciplinària qu'estúdia lu sistemas en tant qu'ensèms d'elements, materials ò non, en relacion mutuala e que fórmon un tot. 5. *Sistema internacional d'unitats (SI)*: Sistema de mesuras decimal mé sèt unitats de basa (mètre, quilograma, segonda, ampèr, kelvin, mòla, candela). ◇ (econ.) *Sistema monetari europeu (S.M.E.)*: Sistema d'armonisacion dei cambis dei diferenti monedas europeï (vengut pi sensa efècte per lu país qu'adoptèron l'euro). 6. Mòde d'organizacion, estructura: *Sistema alfabetic*. 7. (psican.) Instança. 8. Metòde de classificacion dins la quala si fa l'esfoarç de destriar li parentats entre li espècias. 8. Ensèms de metòdes, destinats à assegurar una foncion definida ò à produire un resultat: *Sistema d'educacion*. 9. Mejan gaubiós per obtenir quauqua ren: Un sistema per faire fortuna. 10. Biaï de govèrn, d'administracion, d'organizacion sociala: *Sistema capitalista, sistema electoral, sistema penitenciar*. 11. Aparelh ò dispositiu format d'elements agençats e qu'assegúron una foncion determinada: *Sistema d'esclairatge*. ◇ *Sistema d'arma*: Ensèms d'equipaments organisat à l'entorn d'una arma per n'assegurar la messa en òbra. ◇ *Sistema de construccion*: Ensèble d'elements determinats per realisar una construccion, espec. industrial. ◇ (inform.) *Sistema d'esplecha*: Logicial que permete la gestion d'un computador, independent dei programás d'aplicacion ma indispensable per que sígon mes en òbra. ◇ *Sistema expèrt*: Programa elaborat per la resolucion dei problemas especifics en emplegant li conoissenças amolonadi dins un camp especialisat e en canalisant la recèrca dei solucions. 12. (espòrts) Pèça metallica montada sus un pèrno, dins la quala si plaça lo rem.

sistemar vt. Organisar.

sistematic, a adj. 1. Relatiu à un sistema; combinat d'après un sistema: *Rasonament sistematic*. 2. Qu'es fach embé metòde, en foncion d'un òrdre determinat per avança: *Classament sistematic*. 3. Que pensa e agisse d'un biaï peremptòri, sensa tenir còmpte dei circonstanças; que manifesta aqueu comportament: Una oposicion sistematica.

sistematica n.f. 1. Ensèms de donadas, de metòdes que fórmon un sistema ò que relèvon d'un sistema. 2. (biol.) Classificacion ierarquisada dei èstres vivents.

sistematicament adv. D'un biaï sistematic.

sistematician, a n. Biologista especialista de sistematica.

sistematisacion (-izacion) n.f. Accion de sistematisar; fach d'èstre sistematisat.

sistematisar (-izar) vt. 1. Redurre, organisar en un sistema definit. 2. (Sensa compl.) Jutjar à partir d'ideas fachi.

sistematisat (-iada) adj. (psiquiatria) *Deliri sistematisat*: Deliri dins lo quau li ideas deliranti son organisadi progressivament e dónon una impression de coerença e de logica.

sistemic, a adj. 1. (didact.) Relatiu à un sistema pilhat dins la sieu globalitat. ◇ *Analisi sistematica ò sistematica*, n.f.: Qu'envistaja lu elements d'una conformacion complèxa, lu fachs (espec. lu fachs economics), non insoladament ma globalament, en tant que partidas d'un ensèms que lu sieus compauants son dins una relacion de dependença recipròca. 2. (agric.) Si di de produchs fitosanitaris veiculats per la saba e qu'agisson au niveu de toi lu organes de la planta: *Insecticida sistemic*.

sistil(e), a n.m. (arquit.) Sistema d'entrecolumnament dins lo quau l'interval que separa doi colonnas es de doi diamètes, sigue quatre modules.

sistòla n.f. Periòde de contraccion dau coar e dei artèrias.

sistollic, a adj. Relatiu à la sistòla. Contr.: **diastòla**.

sistre n.m. Tota ròca (sedimentària ò metamorfica) que si pòu debar en fuèlhs, e espec. ròca dau gran fin e de l'estructura foliacea. Sin.: **esquist**. ◇ *Sistre bituminós*: Sistre m'una foarta concentracion en matèria organica, que s'en pòu extraire un òli semblable au petròli.

sistre n.m. (mús.) Instrument de música format d'un encastre sus lo quau son enfiladi de còcas de fruchs, de gruèlhas ò de rodèlas metalliqui que si vènon urtar una mé l'autra.

sistriera n.f. Terren format de sistre.

sitar n.m. Instrument originari d'Índia, dei coardas peçugadi.

sitarista n. Sonaire de sitar.

site n.m. 1. Paisatge considerat dau ponch de vista de l'armonia, de la belessa. 2. Luèc geografic considerat dau ponch de vista d'una activitat, de divèrsi activitats: *Un site industrial*. 3. (geogr.) Configuracion pròpria dau luèc ocupat per un establiment uman e que li fournisse lu elements locals de la vida materiala e li possibilitats d'extension (aïga, natura dau soal, materiaus de construccion). ◇ *Site pròpri*: Cauçada, via reservada ai veïcules de transport collectiu. 4. (mil.) ◇ *Linha de site*: Linha dreche que jonhe una arma au sieu objectiu au moment dau tir. ◇ *Angle de site ò site*: Angle que fórmon la linha de site m'au plan orizontal.

sit-in n.m. inv. (mòt angl.) Manifestacion non violenta que consistisse, per lu participants, à si setar sus la via publica ò dins un luèc public.

sitiomania n.f. (psiquiatria) Impulsion à manjar d'un biaï excessiu; bolimia.

sitogoniomètre n.m. Aparelh de mesura dei angles de site, dei escarts angularis, etc.

sitològue, òga n. Especialista de l'estudi e de la conservacion dei sites naturals.

sitosteròl n.m. Esteròl lo mai present dins lo règne vegetau.

situacion n.f. 1. Biaís que quauqua ren, un luèc es plaçat per rapoart à d'autri cauas, à d'autres luècs; posicion, emplaçament, localisacion. ◇ (geogr.) Localisacion d'una vila per rapoart à la sieu region. 2. Estat, foncion de quauqu'un, de quauqua ren dins un grope; plaça, reng: *Situacion d'un país dins l'Union europea*. 3. Plaça, emplec remunerat e estable: Aver una bèla situacion. 4. Estat de quauqua ren, d'un grope, d'una nacion, per rapoart à una conjuntura donada, dins un camp donat: *La situacion economica*. Sin.: **estament**. 5. *En situacion*: Dins de condicions mai pròchi que possible de la realitat. ◇ *En situacion de*: En mesura de, en capacitat de. 6. (liter.) Estat caracteristic eïssit d'una accion ò d'un eveniment e que tradúon un personatge ò divers personatges d'un racònte, d'una comèdia, etc.: *Una situacion tragica, lo comic de situacion*.

situacionisme n.m. Movement contestatari fondat en lo 1957, sobretot desvolopat dins lo mitan universitari, que preconisava l'emplec unitari de toi lu mejans de cambiament de la vida quotidiana.

situacionista adj. e n. Dau situacionisme.

situar vt. (*situir*) Determinar la plaça, la situacion dins l'espaci ò lo temps de: Situar un vilatge sus una carta. ◆ **si situar** v.pr. Si trovar: *Una vila que si situa dins lo nòrd dau país*.

situat, ada adj. Si di d'una vila, d'un edifici, etc., per rapoart ais alentorns, à l'exposicion: *Una maion ben situada*.

sivaïsme n.m. Civaïsme.

sivaïta adj. e n. Civaïta.

sixta n.f. (mús.) Interval de sièis gras.

sizena n.f. Ensèm de sièis cauas.

sizigia n.f. (astr.) (astron.) Conjoncion ò oposicion de la Luna m'au Soleu (Luna nòva ò plena).

ska n.m. Tipe de música jamaïcana, naïssut au començament dei ans 1960.

skai n.m. (nom depauat) Materiau sintetic qu'imita lo cuer.

skate n.m. (angl.) Skateboard.

skateboard n.m. (angl.) Planca à rotletas. Var.: **skate**.

sketch n.m. (mòt angl.) Òbra dialogada de corta durada, generalament comica, representada au teatre, à la television, au cínema.

skif n.m. (mòt angl.) Nau d'espòrt foarça estrecha e foarça lònga, m'un remaire solet.

skinhead n. Jove marginal qu'a un comportament de grope agressiu, volontiers xenofòbe e racista, e que manifèsta la sieu adesion ai ideologias guerrieri per un crani rasat.

skípper n.m. (mòt angl.) 1. Comandant de bòrd d'un yacht. 2. Aqueu que dirigisse una nau à vela de regata.

Sm Simbòle dau samari.

S.M.E. Sigla per lo *Sistema Monetari Europeu*.

smithsonita n.f. Carbonat natural de zinc.

smòg n.m. (mòt anglés) Neblaresc e fum mesclats, en dessobre dei concentracions urbani e sobretot industrials.

smoking n.m. (angl.) Esmoquing.

smorzando adv. (mús.) (mòt it.) En afeblissent lo son.

smurf n.m. (angl.) Dança caracterisada per de movements bruscs coma aquelu d'un robòt e per de figuras acrobatiqui au soal.

sn (fis.) Simbòle de l'estène.

Sn Simbòle de l'estanh.

snack n.m. Esnac.

snack-bar n.m. Esnac-bar.

snow-boot n.f. (mòt angl.) Cauçadura de cauchó que si pòu metre en dessobre de cauçaduras ordinari.

soailí n.m. Lengua banto parlada dins l'èst de l'Àfrica.

soal n.m. 1. Tèrra considerada per la sieu natura ò li sieu qualitats productivi: *Soal fertile*. ◇ (pedol.) Partida superficiala, mòbla, de l'escòrça terrèstra, que resulta de la transformacion, au contacte de l'atmosphèra, de la jaça d'en sota (*ròca maire*), e sotamessa à l'erosion e à l'accion de l'òme. 2. Susfàcia de la tèrra, travalhada ò non. 3. Terren sus lo quau si bastisse, si camina. ◇ *Coeficient d'ocupacion dei soals (C.O.S.)*: Document d'urbanisme que fixa li condicions e li servitudas relatiu à l'utilisacion dei soals. ◇ (tr. publ.) Branca de la mecanica generala qu'estúdia toi lu problemas dei fondacions dins lu travalhs publics e lo gèni civil. 4. Susfàcia que forma la paret inferiora d'una pèça ò la part orizontla entre doi plans: *Lo soal de la cròta, un soal recubèrt de tometas*. 5. Lauva ò pèça de boasc en tràvers e en bas de la dubertura d'una poarta. ◇ Intrada d'una maion, d'una pèça.

soal-moart n.m. Pichin espaci practicat dins la partida auta d'una pèça talhada en doi per un soal.

soam n.m. 1. Estat d'una persona que la sieu vigilança si tròva suspenduda d'un biaís immediatament reversible: *Aver lo soam leugier*. ◇ *Cura de soam*: Tractament mé de calmants, que provòca un soam pauc ò pron lòng. ◇ *Malautia dau soam*: Malautia contagiosa transmesa per la glossina. 2. Envuèia, besonh de durmir: *Aver soam*. 3. Estat momentaneu d'inercia, d'inactivitat. 4. *Lo soam etèrne*: La moart.

soarba n.m. Fruch manjadís dau sorbier.

soastre n.m. Coarda dobla de serratge que mantèn lo cargament d'una carreta.

sobeiran, a adj. 1. Superior, au niveau mai aut: *Un mesprètz sobeiran*. 2. Qu'a un poder superior, en dessobre de tot autre: *Lo pòble es sobeiran*. 3. Que non si pòu anar còntre, que non es susceptible de recors: *Un jutjament sobeiran*. 4. Un remèdi sobeiran: Que la sieu eficacitat es segura, infalhibla. Var.: **sovran**.

sobeiran, a adj. e n. Persona qu'exercisse lo poder mai aut; rèi, emperaire.

sobeiran n.m. (filos.) Instança que dtèn lo poder politic (un individú, una assemblea, lo pòble).

sobeiran n.m. Anciana moneda d'aur d'Angletèrra, que valia una liura esterling avant lo 1915.

sobeiranament adv. 1. Au ponch mai aut: *Un libre sobeiranament noiós*. 2. M'un poder sensa contestacion possible. Var.: **sovranament**.

sobeiranitat n.f. 1. Autoritat sobeirana: *La sobeiranitat dau pòble*. 2. Poder reconoissut à l'Estat, qu'implica l'exclusivitat de la sieu competença sus lo territòri nacional e la sieu independença dins l'òrdre internacional dont es limitat unicament per lu engatjaments qu'a pilhat. ◇ *Sobeiranitat nacionala*: Principi dau drech public francés segond lo quau la sobeiranitat es passada dau rèi à l'ensèm dei ciutadans. Var.: **sovranitat**.

sobissament n.m. Accion de sobissar.

sobissar vt. Arroïnar, devastar.

sobjogacion n.f. Subjugacion.

sobjogament n.m. Subjugament.

sobjogar vt. Subjugar.

sobrabondança n.f. Granda abondança. Sin.: **excès**.

sobrabondant, a adj. Sobrabondós.

sobrabondamment adv. Sobrabondosament.

sobrabondar vi. Existir en quantitat foarça granda ò excessiva.

sobrabondós, **oa** adj. Qu'existisse en granda quantitat, fins à l'escès. Var.: **sobrabondant**.

sobrabondosament adv. D'un biais sobrabondós, en là dau necessari. Var.: **sobrabondosament**.

sobreactivar vt. Far créisser l'activitar, la potença de.

sobreactivat, **ada** adj. Activitat intensa en là de la normala.

sobreactivitat n.f. Que la sieu activitat es estada aumentada au mejan d'un tractament apropiat.

sobrajustar vt. (*surajouter*) Ajustar en mai. ◆ **se sobrajstar** v.pr. S'ajustar, s'accosiar en mai.

sobralcolisacion (-izacion) n.f. Procèssus d'enriquiment dei vins en là dau taus normal d'alcòl.

sobralimentacion n.f. 1. Ingestion reguliera d'una quantitat d noiritura superiora à la racion necessària. 2. Alimentacion d'un motor à combustion intèrna mé d'aria à una pression superiora à la pression atmosferica.

sobralimentar vt. Practicar la sobralimentacion de.

sobralhas n.f. pl. Sobras.

sobramplificator n.m. Booster.

sobran, **a** adj. Superior, que si tròva dins la posicion mai auta.

sobran n.m. Part superiora.

sobrar vi. Restar, èstre en tròup: *Vaquí tot cen que mi sobra après li cròm pas*.

sobrarbitre n.m. (dr.) Arbitre que d'arbitres ja nomenats poàdon designar per despartatjar li partidas en presença, dins lo cas d'un arbitratge internacional.

sobrarmament n.m. Armament excessiu qu'un Estat mete en plaça per assegurar la sieu defensa.

sobras n.f. pl. Cen que rèsta d'un tot après n'aver levat una part: *Li sobras d'un past*. Sin.: **rèsta**, **sobralhas**.

sobrat, **ada** adj. Qu'a una situacion economica que li permete de viure ben. Sin.: **aisat**.

sobrauçament n.m. 1. Accion de sobrauçar. 2. Quantitat qu'una vòuta, un arc son sobrauçats. Contr.: **sobrebaissament**.

sobrauçar vt. Aumentar l'autessa de, rendre sobrauçat. Contr.: **sobrebaissar**.

sobrauçat, **ada** adj. (arquit.) Si di d'un arc ò d'una vòuta que la sieu agulha es superiora à la mitan de la sieu portada. Contr.: **sobrebaissat**.

sobre prep. 1. Indica la posicion superiora: *La nebla passa sobre la montanha*. 2. Indica un ponch considerat, una question examinada: *La mieu atencion poarta sobre aqueu problema*.

sobre adv. En posicion superiora: *L'ai mes sobre*. ◇ *Sota-sobre*: En grand desòrdre.

sobre n.m. Part superiora. Var.: **dessobre**.

sobre Prefixe qu'indica una posicion superiora, una importança màger, una quantitat mai importanta. Var.: **subre**.

sobrebaissament n.m. (arquit.) Quantitat qu'una vòuta ò un arc son sobrebaissats. Contr.: **sobrauçament**.

sobrebaissar vt. Redurre fortament l'autessa de (quauqua ren). Contr.: **sobrauçar**.

sobrebaissat, **ada** adj. 1. Qu'es fortament abaissat: *Una veitura de la carroçaria sobrebaissada*. 2. (arquit.) Si di d'un arc ò d'una vòuta que la sieu agulha es inferiora à la mitan de la sieu portada. Contr.: **sobrauçat**.

sobrebeu, **èla** adj. Foarça beu.

sobrecapacitat n.f. (econ.) Capacitat de produccion superiora ai besonhs.

sobrecapitalisacion (-izacion) n.f. Accion d'atribuir à una empresa una valor de capital superiora à la sieu valor reala; diferença entre aqueli doi valors.

sobrecarburat, **ada** adj. Si di d'un acier tractat per conservar li sieu qualitat à temperatura elevada: *Un acier sobrecarburat au vanadi*.

sobrecarga n.f. 1. Excès de carga, pes suplementari excessiu. 2. Pes de bagatges en dessobre d'aqueu autorisat per cada ciatjaire. 3. (pint.) Espessor en mai donada à un revestiment. 4. (tecn.) Constrencha suplementària que dévon suportar una construccion, una pèça ò una màquina dins de condicions excepcionalis e que cau envisatjar per la determinacion dei sieus elements. 5. Lo demai d'una pena, d'una despensa; excès: *La sobrecarga dei programmas d'escòla*. 6. Mòt escrich sobre un autre mòt: *En comptabilitat, li sobrecargas son enebidi*. Sin.: **sobrescrich**. 7. Impression tipografica facha sus un sageu (en particulier per n'en modificar la valor). 8. Lo demai de pes impauat à de cavaus de corsa.

sobrecargar vt. (*sobrecargui*) 1. Impauar una carga excessiva à: *Sobrecargar un cavau, sobrecargar de taxas*. 2. Faire una sobrecarga sus un tèxto, un sageu, etc. Sin.: **sobrescriure**.

sobrecargat, **ada** adj. Que subisse una sobrecargat; cargat à l'excès: *Un camion sobrecargat, èstre sobrecargat de travalh*.

sobrecausida n.f. Promiera qualitat d'una mèrç.

sobrecavament n.m. (geogr.) Fenomène que si caracteriza per l'aprefondiment de diferenti partidas dau lièch glaciari.

sobreceu n.m. Baldaquin. Sin.: **pali**.

sobrecilh n.m. Salhida arcada, recubèrta de pels, que s'estendre en dessobre de l'orbita de l'uèlh.

sobreclassar vt. Far vèire una superioritat indiscutible sobre (quauqu'un, quauqua ren).

sobrecompauat, ada adj. (gram.) Si di d'un temps compauat dins lo quau l'auxiliari es eu-meme à un temps compauat: *L'ai augut fach*.

sobrecompensacion n.f. 1. (fin.) Fach de reversar lo demai de caissas publiqui excendentari à de caissas deficitari. 2. (psicol.) Reaccion à un sentiment d'inferioritat, constituïda per la recèrca d'un revenge que si vòu pilhar precisament dins lo camp dont si sente aquesta inferioritat.

sobrecompression n.f. 1. Aumentacion de la compression d'un còrs sigue per reduccion de volume, sigue per elevacion de la pression à la quala es sotamés. 2. Metòde que consistisse à realisar, sus un motor d'avion, una compression variabla embé l'altituda.

sobrecomprimir vt. (*sobrecomprimissi*) Sotametre à la sobrecompression.

sobrecomprimit, ida adj. Relatiu à la sobrecompression. ◇ *Motor sobrecomprimit*: Motor dins lo quau lo taus de compression dau mesclum detonant es portat au nivèu mai aut possible.

sobrecongelacion n.f. Operacion que consistisse à congelar rapidament à una temperatura foarça bassa un produch alimentari.

sobrecongelar vt. Practicar la sobrecongelacion.

sobrecongelat, ada adj. e n.m. Si di d'una substança alimentària conservada per sobrecongelacion.

sobrecongelator n.m. Aparelh de sobrecongelacion.

sobreconsum n.m. (econ.) Consum excessiu.

sobrecontrar vt. (*sobrecòntri*) Dins d'unu juècs de cartas, confirmar un anonci qu'un adversari a contrat.

sobrecòntre n.m. Accion de sobrecontrar.

sobrecopa n.f. Accion de sobre copar.

sobrecopar vt. Ai cartas, accion de copar m'un atots superior à-n-aqueu que vèn d'èstre jugat.

sobrecost n.m. Cost suplementari.

sobrecostal, a adj. (anat.) Si di d'un pichin muscle dau grope dei muscles intercostals. Var.: **sobrecostau**.

sobrecostau, ala adj. Sobrecostal.

sobrecòt n.m. Vestit que si portava en dessobre dei autres à l'Atge Mejan.

sobrecreis n.m. Cen que vèn s'ajustar; aumentacion, acreissement: *Un sobrecreis de travalh*.

sobrecuèch n.m. Dins la fabricacion dau ciment, element calcar qu'a subit un excès de cuècha.

sobredaurar vt. Daurar un objècte m'una dobla jaça d'aur.

sobredent n.f. 1. Dins l'òme, dent sobrenumerària, que cavauca li dents vesini. 2. Dins lo cavau, dent mai lònga que li autri.

sobredeterminacion n.f. 1. (filos.) Procèssus de determinacion multipla segond un nombre donat de factors qu'an entre elu de ligams estructurals. 2. (psican.)

Aspècte de tota formacion de l'inconscient qu'es d'aver una multiplicitat de causas diversis.

sobredeterminant, a adj. Que produèc la sobredeterminacion.

sobredominanta n.f. (mús.) Seisen gra de la gamma diatonica.

sobredeterminar vt. Operar la sobredeterminacion de.

sobredesvolopat, ada adj. Que lo sieu desvolopament economic es foarça grand ò excessiu.

sobredich, a adj. e n. Nomenat mai aut, precedentament; sobrenomenat.

sobredire vi. (*sobredii*) Sobrencarir.

sobredosar vt. (*sobredòsi*) Dosar embé excès.

sobredòsi n.f. Dòsi excessiva (espec. de dròga)

sobredosatge n.m. Dosatge excessiu.

sobredotat, ada adj. Si d'un enfant que la sieu eficiença intellectuàla evaluada per lu tèsts es superiora à-n-aquela qu'an la màger part dei enfants d'un atge similari.

sobrefais n.m. Benda que sièrve à estacar una cubèrta sus l'esquina d'un cavau.

sobrefamilha n.f. (sc. de la v.) Nivèu de la classificacion en dessota dau sotòrdre.

sobrefectiu n.m. Efectiu excessiu, considerat tròup important per rapoart ai besonhs vertadiers.

sobrefeu n.m. Feu mai important, que li es restacat un autre feu mai bas.

sobrefieü n.m. Ponch executat sus lo bòrd d'un teissut per evitar que si desfile.

sobrefilar vt. Cordurar en faguent un sobrefieü.

sobrefilatge n.m. Accion de sobrefilar.

sobrefit n.m. Soma que vèn en mai dau prètz fixat per lo contracte de locacion.

sobrefitar vt. Pilhar ò donar en locacion en dessobre de la valor reala.

sobrefin, a adj. Foarça fin.

sobrefinicion n.f. (tecnol.) Darrier polissatge, mai fin, d'una pèça.

sobrefluïtat n.f. Superfluïtat.

sobrefondut, uda adj. En estat de sobrefusion.

sobrefusion n.f. (fis.) Estat metastable d'una matèria que demòra en fasa liquida mentre la sieu temperatura es mai bassa que lo sieu ponch de solidificacion.

sobrefren n.m. Pèça que permete d'accréisser l'esfoarç exercit sus una pedala de fren.

sobregeneracion n.f. (fis.) produccion, à partir de la matèria nucleària fertila, d'una quantitat de matèria fissila superiora à-n-aquela consumida. Var.: **sobregeneracion**.

sobregenerator, tritz adj. e n.m. Si di d'un reactor nucleari dins lo quau si debana la sobregeneracion. Var.: **sobregenerator**.

sobreglotic, a adj. Qu'es en dessobre de la glòti.

sobrejaçada adj. f. Si di d'una àncora que la sieu cadena fa un torn sus lo jaç.

sobrejaçar vi. (mar.) Enrotlar (per inadvertença) la linha d'ancoratge à l'entorn dau jaç de l'àncora.

sobrejacent, a adj. (geol.) Plaçat en sobre.

sobrejorn n.m. Jorn travalhat.

sobreleugier adj. À la bòxa, dins la categoria de pes en dessobre dei leugiers.

sobrelevacion n.f. Accion de sobrelevar; aumentacion de l'autessa de quauqua ren.

sobrelevar vt. (*sobrelèvi*) Donar mai d'autessa à: Sobrelevar una construccion.

sobreligadura n.f. (mar.) Pichina ligadura à l'extremitat d'un cordatge, quempacha lu torons de si separar.

sobrelinhaire n.m. Gredon que sièrve per metre en evidença una partida d'un tèxto m'una tencha foarça luminoà.

sobrelinhar vt. Metre en evidença una partida d'un tèxto m'una tencha foarça luminoà.

sobrelonja n.f. Tròç de bòu situat au nivèu dei promieri tres vertèbras dorsali.

sobremaxillar(i), a (ària) adj. (anat.) Situàt à la maissèla superiora.

sobremedicalisacion (-izacion) n.f. Accion de sobremedicalisar.

sobremedicalisar (-izar) vt. Faire un usatge excessiu de tecnicas medicali.

sobremencionat, ada adj. Mencionat mai aut, precedentament.

sobreminença (-ència) n.f. Caractèr de cen qu'es sobreminent.

sobreminent, a adj. Eminent à un gra sobeiran: *La dignitat sobreminenta dau papa.*

sobremission n.f. Emission excessiva de bilhets de banca.

sobremontable, a adj. Que si pòu sobremontar. Sin.: **superable** (it.).

sobremontar vt. 1. Èstre plaçat en dessobre de quauqua ren: *Estàtua que sobremonta una colomna.* 2. Pilhar lo dessobre sus: *Sobremontar lu obstacles, la sieu ràbia.* Sin.: **superar** (it.).

sobremortalitat n.f. Excès d'un taus de mortalitat per rapoart à un autre, pilhat coma tèrme de parangon.

sobremotlar vt. (*sobremòtli*) Motlar una figura dins un mòtle pilhat sus un objècte motlat.

sobremotlatge n.m. Molatge pilhat sus un autre molatge ò sus una pèça de fondaria.

sobremòtle n.m. Mòtle fach à partir d'un objècte motlat.

sobremplec n.m. (econ.) Situacion dau mercat dau travalh caracterisat per una penuria de man d'òbra.

sobremultiplicacion n.f. Dispositiu que permete d'obtenir una velocitat sobremultiplicada.

sobremultiplicat, ada adj. (autom.) Si di dau rapoart d'una boita de velocitats tala que la velocitat de rotacion de l'aubre de transmission es superiora à-n-

aquela de l'aubre motor. ◇ *Velocitat sobremultiplicada*: Obtenguda m'aqueu rapoart.

sobrenadar vi. 1. Flotejar, si mantenir à la susfàcia d'un liquide. 2. Subsistir au mitan de cauas que cabússon dins la denembrança; si mantenir, sobreviure dins l'adversitat.

sobrenatalitat n.f. Taus de natalitat excessiu, que despassa l'acresissement de la produccion dei bens de consum.

sobrenatural, a adj. 1. Que non es retengut coma faguent partida dau monde natural, que sembla en defoara de l'experiença e dei lèi de la natura: *Crèire ai fenomènes sobrenaturals.* 2. Qu'es revelat, produch, acordat per la gràcia de Dieu: *La vida sobrenaturala.* 3. (lit.) Qu'es troup extraordinari per èstre simplement natural. Var.: **sobrenaturau.**

sobrenatural n.m. Camp de cen qu'es sobrenatural, de cen que non relèva de l'òrdre natural dei cauas. Var.: **sobrenaturau.**

sobrenaturalament adv. D'un biais sobrenatural.

sobrenaturau, ala adj. e n.m. Sobrenatural.

sobrencariment n.m. 1. Novèl encariment. Sin.: **sobrenquant.** 2. Accion de sobrencarir.

sobrencarir vi. (*sobrencarissi*) 1. Efectuar un sobrencariment. Sin.: **sobrenquantar, sobredire.** 2. Prometre, dire, faire mai qu'un adversari.

sobrencarissèire, eiritz n. Persona que fa un sobrencariment. Sin.: **sobrenquantaire.**

sobrendeman n.m. Jorn que vèn après l'endeman.

sobrendeutament n.m. Estat de quauqu'un, d'un paí qu'es endeutat.

sobrendeutat, ada adj. Que subisse un sobrendeutament.

sobrenom n.m. Escais-nom.

sobrenombre n.m. 1. Nombre superior au nombre previst e permés. 2. *En sobrenombre*: En excedent, entròup.

sobrenomènar vt. Donar un escais-nom à.

sobrenomènat, ada adj. e n. Nomenat mai aut; sobredich.

sobrenumerari, ària adj. Qu'es en sobrenombre.

sobrenquant n.m. Sobrencariment.

sobrenquantaire, airtz n. Persona que sobrenquanta.

sobrenquantar vi. Sobrencarir.

sobrentraïnat, ada adj. Adestrat mai que la normala.

sobrentraïnament n.m. Adestrament mai intensiu que la normala.

sobre-oàs n.m. Sobroàs.

sobrepaga n.f. Accion de sobrepagar.

sobregeneracion n.f. Sobregeneracion.

sobregenerator, tritz adj. e n.m. Sobregenerator.

sobrepagar vt. (*sobrepagui*) pagar en là de cen qu'es abitual; pagar troup car.

sobrepassar vt. 1. Faire mai ben qu'una outra persona: *Sobrepassar un concurrent.* 2. (lit.) Anar mai

luènh que li ressorsas, lu mejans, li foarças de: *Aqueu projècte sobrepassa la sieu fortuna.* ♦ **si sobrepassar** v.pr. Faire mai ben qu'à l'acostumada.

sobrepassament n.m. Accion de sobrepassar, de si sobrepassar.

sobrepastura n.f. Fach de faire pàisser li bèstias tròup longtemps e tròup sovent au meme luèc, cen que mena à degradar la vegetacion e lu soals.

sobrepatric, a adj. (anat.) *Venas sobrepatiqui*: Aqueli que, situadi en dessobre dau fetge, tórnon menar lo sang à la vena cava inferiora.

sobrepauable, a adj. Que pòu èstre sobrepauat.

sobrepauar vt. Paur un sobre l'autre. ♦ **si sobrepauar** v.pr. (*à*) S'ajustar (*à*).

sobrepauat, ada adj. 1. Plaçat en dessobre. 2. (geomorf.) Entalhat per sobrepauament.

sobrepauament n.m. (geomorf.) Fenomène que mena un cors d'aiga à entalhar, à causa dau sieu enfonsament, d'estructuras geologiqui diferenti d'aqueli que li es installat sobre. Sin.: **sobrepauatge, epigenia, sobrimposicion.**

sobrepauatge n.m. Sobrepauament.

sobrepelic n.f. Vestiment liturgic que si poarta sobre la sotana.

sobrepés n.m. Pes superior à la normala. Sin.: **obesitat.**

sobreplús n.m. 1. Excedent, demai, sobras. 2. Negòci que, à l'origina, vendia d'articles militaris e que, au jorn d'encuèi, vende de vestits d'importacions americana. ♦ Material militari, de tota natura, en excedent après una guèrra.

sobrepoblament n.m. Poblament excessiu per rapoart au nivèu de desvolopament ò d'equipament d'un país ò d'una vila.

sobrepoblat, ada adj. Poblant à l'excès.

sobreponhedura n.f. Ponch aparent fach sus un vestit.

sobreponher vt. Practicar una sobreponhedura.

sobrepopulacion n.f. Populacion en excès dins un país per rapoart ai mejans de subsistença e à l'espaci disponible.

sobreposicion n.f. Accion de sobrepauar; fach d'èstre sobrepauat. Var.: **superposicion.**

sobrepotença (-éncia) n.f. País considerat coma una granda potença mondiala. Var.: **superpotença.**

sobrepression n.f. Pression excessiva.

sobreprofiech n.m. Profiech que vèn en mai d'un profiech ja realizat. Var.: **superprofiech.**

sobreprima n.f. Prima suplementària qu'una assegurança demanda per curbir un risc excepcional.

sobreproduccion n.f. Produccion d'un produch ò d'una seria de produchs excessiva per rapoart ai besonhs: *La sobreproduccion fa calar lu prètz.*

sobreproductor, tritz adj. Que produèc à l'excès.

sobreprodure vt. (*sobreprodui*) Produre en là dei possibilitats de la demanda.

sobreproteccion n.f. Accion de sobreprotegir.

sobreprotegir vt. (*sobreprotegissi*) protegir (quauqu'un) à l'excès (sus lo plan psicologic). Sin.: **coconar.**

sobrequipament n.m. Accion de sobrequipar; fach d'èstre superior; equipament excessiu.

sobrequipar vt. Equipar en là dei possibilitats de consum, de produccion, en là dei besonhs vertadiers.

sobrequipat, ada adj. Equipat en là dei sieus besonhs vertadiers.

sobrereal, a adj. (liter.) Cen que despasa lo real, dins lo vocabulari sobrealista.

sobrealisme n.m. Movement literari e artistic naissut en França après la Promiera Guerra mondiala, que s'aubora còpntra toti li formas d'òrdre e de convencions logiqui, morali, socials e que li opaua li valors dau pantais, de l'instint, dau desidèri e de la revòuta, dins l'expression dau «foncionament real de la pensada».

sobrealista adj. e n. adj. Qu'apartèn au sobrealisme. ♦ adj. Que, per lo sieu caractèr estranh, evòca li òbras sobrealisti: *Una situacion sobrealista.*

sobrealitat n.f. Caractèr de cen qu'es sobreal.

sobregeneracion n.f. Sobregeneracion.

sobregime n.m. Biais de foncionament d'un motor, d'una turbina, d'un reactor, en là dei paramètres normalment emplegats.

sobreservacion n.f. Accion de reservar de plaças, de cambras en nombre mai important qu'aqueu dei plaças ò dei cambras disponibls, en prevision de renunciaments eventuals.

sobreservar vt. Reservar de plaças, de cambras en nombre mai important qu'aqueu dei plaças ò dei cambras disponibls, en prevision de renunciaments eventuals.

sobreservat, ada adj. Qu'es l'objècte d'una sobreservacion.

sobrerogacion n.f. 1. (relig.) Cen que si fa de ben en là de cen qu'es una obligacion. 2. (ext.) Cen qu'una persona fa en là de cen qu'a promés.

sobrerogatori, òria adj. 1. (relig.) Qu'es fach en sobrerogacion. 2. (ext.) Superflú.

sobresalari n.m. Suplement au salari normal.

sobresaturacion n.f. 1. Accion de sobresaturar. 2. Estat d'una solucion sobresaturada.

sobresaturar vt. 1. Sadolar fins au desgust: Siam sobresaturats de racòntes criminals. 2. Donar à una solucion una concentracion mai foarta que la concentracion saturada.

sobresaturat, ada adj. 1. (geol.) Si di d'una ròca magmatica que contèn de quàrtz en abondança. 2. (quim.) Si di d'una solucion qu'a una concentracion mai foarta que la concentracion saturada.

sobresaut n.m. Ressaut.

sobresautar vi. Ressautar.

sobrescaufament n.m. 1. Estat metastable d'un liquide que la sieu temperatura es superiora au sieu ponch d'ebullicion. 2. Elevacion de temperatura d'una vapor saturanta per la rendre seca. 3. Escaufatge exagerat d'un metal ò d'un aliatge, ma sensa fusion, meme parciala. 4.

Estat d'una economia en expansion menaçada d'inflacion.

sobrescaufar vt. 1. Escaufar d'un biais excessiu: *Sobrescaufar un apartament*. 2. Provocar un fenomène de sobrescaufament.

sobrescaufat, ada adj. Escaufat d'un biais excessiu: *Una maion sobrescaufada*.

sobrescrich, a adj. e n. Escrich en sobrecarga; sobrecarga. ◆ n.m. 1. Inscricion de l'adreïça sus l'envolopa que contèn la letra. 2. *Acte de sobrescrich*: Lo tot dei mencions qu'un notari poarta sus un testament mistic ò la sieu envolopa (nom, adreïça, data, etc.).

sobrescriure vt. (*sobrescrivi*) Escriure en sobrecarga.

sobresèire vt. ind. (*à*) (lit. ò dr.) Interrompre, diferir: *Sobresèire à pilhar una decision*. Sin.: **remandar, ajornar, diferir**.

sobresemenar vt. (agric.) Tornar semenar (una tèrra ja semenada). Sin.: **entresemenar**.

sobresimulacion n.f. (psicol.) Exageracion voluntària d'una afeccion reala.

sobresplecha n.f. Accion de sobresplechar; lo sieu resultat.

sobresplechar vt. Esplechar d'un biais excessiu quauqua ren ò quauqu'un.

sobresplechat, ada adj. Victima de sobresplecha.

sobresquina n.f. Benda de cuer plaçada sus l'esquina d'un cavau per sostenir lu trachs. Sin.: **sufria**.

sobrestaria n.f. (mar.) 1. Temps pendent lo quau lo cargament ò lo descargament d'una nau van en là dau temps normal, m'au pagament d'una indemnitat. 2. Soma pagada à l'arnejaire en cas de retard dins lo cargament ò lo descargament.

sobrestimacion n.f. Estimacion exagerada.

sobrestimar vt. Estimar en dessobre de la sieu valor, de la sieu importança; sobrevaluar.

sobreta n.f. Serventa de comèdia.

sobretaus n.m. Taus excessiu.

sobretaxa n.f. Taxa suplementària. ◇ *Taxa postalà*: Taxacion suplementària que si fa pagar au destinatari d'un corrier que non es pron sagelat; taxa suplementària que si paga per un mandadís mai rapide.

sobretaxar vt. Faire pagar una sobretaxa.

sobretension n.f. Tension electrica superiora à la tension assignada (Si di finda, per error, *sobrevoltatge*).

sobretítol n.m. Títol complementari plaçat en dessobre d'un article de jornal.

sobretot n.m. Jarga, sobrevèsta.

sobretot adv. Principalament, en dessobre de tot.

sobretravall n.m. Dins la teoria marxista, lo tot dei oras de travall que l'obrier fornisse après aver produch per l'entrepresa la valor de la sieu foarça de travall.

sobrevaluacion n.f. Sobrestimacion.

sobrevaluar vt. (*sobrevalui*) Sobrestimar.

sobrevelocitat n.f. Velocitat superiora à la velocitat normala.

sobrevenda n.f. 1. Venda en quantitat excessiva, que tende à faire baissat lu prèt. 2. Venda à un prèt tròup aut.

sobrevenguda n.f. 1. Venguda que non èra asperada. 2. (dr.) Fach de venir après còup. Var.: **sobrevenença, sorvenença**.

sobrevendre vt. Vendre mai car que la normala.

sobrevenença n.f. 1. (lit.) Fach de sobrevenir. 2. (dr.) Evenement qu'arriba après còup. Var.: **sorvenença, sobrevenguda**.

sobrevenir vi. Si produrre sensa que sigue asperat ò accidentalament. Var.: **sorvenir**.

sobrevent n.m. Còup de vent mai foart, quora lo vent es ja foart.

sobreventar vi. (mar.) Aumentar de violença, en parlant d'un vent ja violent.

sobrevèsta n.f. Vèsta que si mete en dessobre. Sin.: **sobretot**.

sobrevestit n.m. Vestiment caud e sople que lu esportius méton en dessobre de la sieu tenguda entre li espròvas ò quora s'adèstron.

sobreviraire, airtz adj. Si di d'un veïcule automobile qu'a tendença à sobrevirar.

sobrevirar vi. En parlant d'un veïcule automobile, aver lo tren arrier que, dins un viratge, tende à partir lateralament vèrs l'exterior de la corba.

sobreviratge n.m. Fach de sobrevirar.

sobrevitratge n.m. Vitratge suplementari que si paua sus l'encastre d'una fenèstra dins una tòca d'isolacion.

sobreviure vi. e vt. ind. (*à*) (*sobrevivi*) Demorar en vida parès una altra persona; escapar d'una catastròfa. 2. Contunhar d'existir: *Una mòda que sobreviu*.

sobrevivença (-ència) n.f. 1. Cen que demòra d'un estat ancian, d'una caua dispareissuda: *La sobrevivença d'un usatge*. 2. Costuma, opinion que sobreviu après la moart d'aqueu que l'avia suscitada.

sobrevivent, a adj. e n. 1. Que sobreviu à quauqu'un: *L'espòs sobrevivent*. 2. Qu'es restat en vida après un eveniment qu'a fach de victimas. 3. Que sobreviu à una epòca acabada.

sobrevòl n.m. 1. Accion de sobrevolar. 2. Examèn rapide e superficial.

sobrevolar vt. (*sobrevòli*) 1. Volar en dessobre de. 2. Lièger, examinar foarça rapidament, d'un biais superficial.

sobrevoltaire n.m. (electr.) Mâquina ò transformator que la sieu tension s'ajusta à la tension fornida per una altra foant.

sobrevoltaire-desvoltaire n.m. (electr.) Mâquina ò transformator que pòu foncionar sigue en sobrevoltaire, sigue en desvoltaire.

sobrevoltar vt. (*sobrevòlti*) 1. (electr.) Aumentar la tension electrica en là de la valor assignada. 2. Metre au paroxisme de l'excitacion.

sobrevoltat, ada adj. 1. (electr.) Que la sieu tension electrica es estada aumentada en là de la valor assignada. 2. Sobrexcitat.

sobrexcitable, a adj. Subjècte à la sobrexcitacion.

sobrexcitacion n.f. 1. Excitacion foarça viva. 2. Animacion passionada.

sobrexcitant, a adj. Que sobrexcita.

sobrexcitar vt. Excitar en là dei mimits oridinari.

sobrexcitat, ada adj. Excitat en là de l'ordinari.

sobrexcitabilitat n.f. Caractèr d'una persona sobrexcitabla.

sobrexpauar vt. (fot.) Sotametre (una emulsion) à una exposicion tròup lòngra à la lutz.

sobrexposicion n.f. Exposicion tròup prolongada d'una susfàcia sensibla à la lutz.

sòbri, sòbria adj. 1. Que manja ò beu embé moderacion e, en particulier, que beu gaire de bevendas alcolisadi. 2. Si di d'un animau que manja gaire e que pòu restar longtemps sensa beure: *Lo cameu es sòbri*. 3. Que manifestà de mesura, de resèrva: Èstre sòbri dins li sieu declaracions. 4. Que non compoarta de sobrecargas, d'ornaments inutiles: *Una arquitectura sòbria*.

sobriament adv. D'un biais sòbri.

sobrier, a adj. 1. Dominant: *Vents sobriers*. 2. Otrancier.

sobrietat n.f. 1. Comportament d'una persona, d'un animau sòbri. 2. (lit.) Qualitat de quauqu'un que si compoarta embé retenguda. 3. Qualitat de cen que si caracteriza per una absença d'ornaments superflús: *Sobrietat d'estile*.

sobrilhas n.f. pl. Sobras.

sobrimposicion n.f. 1. (dr. fisc.) Imposicion suplementària. 2. (geomorf.) Sobrepuament.

sobrimpression n.f. 1. Impression de doi imatge ò mai sus la mema susfàcia sensibla. 2. Passatge d'una novèla impression sus un fuèlh imprimit, per exemple per li depauar un verniç.

sobrimprimir vt. (*sobrimprimissi*) Faire una sobrimpression.

sobrinfeccion n.f. Infeccion que tòca un subjècte ja infectat.

sobrinfeudar vt. Sotametre à un sobrefeu.

sobrinformacion n.f. Quantitat tròup importanta d'informacions: *La sobrinformacion rende li causas complicadi per lo public*.

sobrinformar vt. Donar tròup d'informacions (à quauqu'un, au public).

sobrintendença (-ència) n.f. Carga de sobrintendent.

sobrintendent, a n. Assisten(a) social(a) especialisat (-ada) qu'a una foncion de servici social dins d'uni empresas (fàbregas, espec.).

sobrintendent n.m. 1. (anc.) Aqueu qu'avía la direccion d'un servici, d'un sector. 2. Dins li Glèias de la confession D'augsborg, pastor que, dins una circonscripcion eclesiastica, exercisse una autoritat presidenciala. 3. (ist. de França) *Sobrintendent general dei bastiments dau rèi*: Cap administrator dei residèncas reialí dau 1529 à la fin de l'Ancian Regime. ◇ *Sobrintendent general dei finanças*: Cap de l'administracion financiera dau s. XVⁿ au 1661.

sobrintendent n.f. (ist. de França) 1. Esposa dau sobrintendent. 2. Dòna qu'avía la promiera carga dins la maion de la regina. 3. Títol que portava la directritz dei maions d'educacion establidi per li filhas dei membres de la Legion d'onor.

sobrintensitat n.f. (electr.) Corrent superior à-n-queu assignat.

sobrinvestment n.m. 1. Investment exagerat que despasa lu besonhs vertadiers. 2. (psican.) Investment suplementari d'una percepcion ò d'una representacion, que rende còmpte de l'atencion conscianta.

sobroàs n.m. 1. Durilhon. 2. Exostòsi que si forma sus lo canon dau membre inferior dau cavau. Var.: **sobre-oàs**.

sobrofèrta n.f. (econ.) 1. Ofèrta mai avantatjoa qu'una ofèrta ja facha. 2. Ofèrta que despasa li capacitats de la demanda.

sobroxidar vt. (quim.) Transformar (un oxide) en peroxide.

sobroxigenat, ada adj. Que contèn un excès d'oxigène.

sobruman, a adj. Qu'es en dessobre dei foarças ò dei qualitats de l'òme.

sobrumanament adv. D'un biais sobruman.

sobrumanitat n.f. Caractèr sobruman.

sobte, a adj. Que si produe d'un còup solet, sensa que sigue asperat. Sin.: **subit**.

soc n.m. 1. Mercat dins lu país arabs. 2. Desòrdre.

sòc n.m. Esclòp.

soca n.f. 1. Part dau pen de l'aubre que rèsta dins lo soal un còup que l'aubre es talhat. 2. Pen de vinha. 3. Persona, animau qu'es à l'origina d'un linhatge ◇ *Faire soca*: Donar naissença à un linhatge. 4. (biol.) Ensèm dei individús eissits de repicatges successius dins una colonia microbiana. 5. Origina, foant, principi: *Mòt de soca latina*. ◇ *Mòt soca*: Mòt à partir dau quau si son creats de derivats, una familha de mòts. ◇ *Cellula soca*: Cellula de virus que s'emplega dins la recèrca medicala. 6. Partida religada dei fuèlhs d'un registre, d'un libret de chècs, etc., qu'una altra partida si destaca. Sin.: **talon**. 7. *Soca de chaminèia*: Obratge maçonat que contèn lo conduch de fum e s'enuça en dessobre dau teule.

sòca n.f. 1. Especialitat culinària de Niça (mena de crespèu à basa de farina de ceses cuècha au forn. 2. Larg berret dei Caçaires Alps. 3. *Donar una sòca à quauqu'un*: Li donar un simèc.

sòca n.f. 1. Dins l'Antiquitat, cauçada que portàvon lu actors comics. 2. Cauçada de la semèla de boasc.

socala n.f. Exposicion au miegjorn.

socalat, ada adj. Expauat au miegjorn.

socam n.m. Socatge.

socar vt. (*soqui*) (mar.) 1. Sarrar fortament. ◆ vi. Tirar sus lu rems.

socarèla n.f. Bolet d'oliu boan, d'amorier, de saure. Var.: **socareu**.

socareu n.m. Bolet d'oliu boan, d'amorier, de saure. Var.: **socarèla**.

socatge n.m. Plant de vinha, considerat dins la sieu especificitat; varietat de vinha que mena à un vin particular. Var.: **socam**. Sin.: **cepatge** (fr.).

sòci, sòcia n. Membre d'una societat, d'una associacion.

sociabilisacion (-izacion) n.f. Accion de sociabilisar; lo sieu resultat.

sociabilisar (-izar) vt. rendre sociable, integrar dins la vida sociala.

sociabilitat n.f. 1. Qualitat d'una persona sociabla. 2. (sociol.) Caractèr dei relacions entre personas.

sociable, a adj. 1. Que recèrca la companhia dei sieus pariers. 2. Mé cu es aisat de viure: *Aquela persona a un caractèr sociable*.

social, a adj. 1. Relatiu à una societat, à una collectivitat umana: *L'organizacion sociala, un fenomèn social*. ◇ *Scienças socials*: Lo tot dei sciéncias (sociologia, economia, etc.) qu'estúdiàn lu gropes umans, lo sieu comportament, la sieu evolucion, etc. 2. Que pertòca lu rapoarts entre un individú e lu autres membres de la collectivitat: *Vida sociala*. ◇ *Psicologia sociala*: Qu'estúdia li interaccions entre l'individú e lu gropes ai quaus li apartèn. ◇ Que viu en societat: *Un èstre social, un animau social*. 3. Que pertòca lu rapoarts entre lu divèrs gropes de la societat: *Inegalitats socials, clima social*. 4. Que pertòca lu memebres de la societat, li sieu condicions economiqui, psicologiqui. ◇ *Drech social*: Lo tot dei tèxtos legislatius e reglamentaris que pertòcon lo drech dau trabalh ò de la seguretat sociala. ◇ *Servici social*: Servici, dins una empresa, que lo dirigisse en principi un(a) assistent(a) social(a) e qu'a per tòca de velhar au benèstre dei emplegats. ◇ *Travalhaires socials*: Personas que lo sieu estatut consistisse à ajudar lu membres d'una collectivitat, d'un establiment. 5. Que tende au melhorament dei condicions de vida, e en particular dei condicions materiali dei membres de la societat: *Aver una boana politica sociala, bastir de lojaments socials*. 6. Relatiu ai societats civili e comercials: *Rason sociala d'una entepesa*. Var.: **sociau**.

social n.m. Lo tot dei questions que pertòcon lo drech social, li accions relatiu au melhorament dei condicions de vida e de trabalh dei membres de la societat. Var.: **sociau**.

socialament adv. Dins l'òrdre social; relatiu à la societat.

social-cristian, a adj. m. e n.m. Si di dau partit democrata cristian de Belgica e dei sieus membres.

social-democracia n.f. 1. Corrent d'ideas eissidi dau marxisme que li si referissíon lu partits politics dei país de lenga alemanda e lu país escandinaus dins la II^a Internacionala. 2. Lo tot dei organisacions e dei personalitats politiqui que si restàcon au socialisme parlamentari e reformista.

social-democrata adj. m. e n.m. Relatiu à la social-democracia; que n'es partidari.

social-imperialisme n.m. sing. Politica imperialism practicada en nom dau socialisme.

socialisacion (-izacion) n.f. 1. Collectivisacion dei mejans de produccion e d'escambi, dei foants d'energia, dau crèdit, etc. 2. Transformacion en un país socialista (d'un país qu'avía un regime diferent). 3. Procèssus per lo quau l'enfant interiorisa lu divèrs elements de la cultura qu'a à l'entorn (valors, nòrmas, còdis simbolic e règlas de captenement) e s'intègra dins la vida sociala.

socialisant, a adj. e n. 1. Que simpatisa m'au socialisme, que s'en avesina sensa li aderir. 2. Que mete au premier plan li preocupacions de justícia e d'egalitat sociala.

socialisar (-izar) vt. 1. Desposseir li personas que possedíscon de mejans de produccion ò d'escambi en lu recrompant ò en lu expropriant au benefici d'una collectivitat. 2. Adaptar (un individú) ai exigéncias de la vida sociala.

socialisme n.m. Denominacion de divèrsi doctrinas economiqui, socials e politiqui, à la basa religadi per una comuna condemnacion de la propietat privada dei mejans de produccion e d'escambi.

socialista adj. e n. Relatiu au socialisme ò ai sieus partidaris; partidari dau socialisme.

socialitat n.f. Instint social.

social-revolucionari, ària adj. e n. Qu'apartèn au partit social-revolucionari (parti rus naissut en lo 1917).

sociatria n.f.

sociau, ala adj. e n. Social.

societal, a adj. Que si rapoarta ai divèrs aspèctes de la vida sociala dei individús, que constituíscon una societat organizada. Var.: **societau**.

societari, ària adj. e n. Que fa partida d'una societat, d'una mutuala, etc. ◇ *Societari de la Comèdia Francesa*: Actor que possedisce un nombre donat de parts dins la distribucion dei beneficis dau teatre (per op. au *pensionari*, que tòca un tractament fixe). ◆ adj. Relatiu à una societa, au sieu regime juridic.

societariat n.m. Qualitat de societari.

societat n.f. 1. Mòde de vida pròpri à l'òme e à divèrs animaús, caracterisat per una associacion organizada d'individús en vista de l'interès general: *Viure en societat*. 2. Ensèm d'individús que vívon en grope organisa; mitan uman dins lo quau quauqu'un viu, caracterisat per li sieu institucions, li sieu lèis, li sieu règlas: *Una societat capitalista*. ◇ *Societat animala*: Gropament d'individús d'una espècia animala que presenta una estructura sociala caracteristica. 3. Grope social format de personas que si frequènton, s'acòmpon, an de relacions mondani. ◇ *L'auta societat*: Ensèm dei personas mai en vista per la sieu posicion sociala, la sieu fortuna, etc. ◇ En França, dins un sens modèrne, designa li personas qu'an jamai fach de politica e son causidi per intrar au govèrn. ◇ *Juèc de societat*: Juèc pròpri à divertir en familha, entre amics, dins una associacion. 4. (fam.) Ensèm dei personas acampadi dins un meme luèc; assistença: *Saludar la societat en partent*. 5. (lit.) Fach d'aver de relacions seguidi, de contactes mé d'autres individús; frequentacion, companhia dei autres: *Fugir la societat*. 6. Associacion de personas acampadi

per una activitat ò d'interès comuns e sotamessa à de reglaments: *Societat literària*. 7. (dr.) Contracte per lo quau de personas méton en comun sigue de bens, sigue la sieu activitat, dins la tòca de faire de beneficis que seran pi partatjats entre eli ò de faire d'esparnhes; persona morala naissuda d'un contracte d'aqueu tipe. ◇ *Impoast sus li societats*: Impoast sus lu beneficis dei societats. ◇ *Societat civila*: Societat qu'a per objècte una activitat civila, ma que pòu pilhar una forma comerciala. ◇ *Societat civila immobilièra (S.C.I.)*: Societat civila qu'a per per objècte la construccion, la venda, la gestion d'immòbles. ◇ *Societat per accions simplificada (S.A.S.)*: Dins la quala lu associts fondators determinon liurament dins lu estatuts lo capital social e li règlas d'organizacion de la societat. ◇ *Societat civila professionala (S.C.P.)*: Societat que recampa de personas qu'exercisson una profession liberala ò d'oficiers ministerials. ◇ *Societat comerciala*: Societat de personas ò societat de capitals que lo sieu objècte principal es l'execucion d'actes de comèrci. ◇ *Societat de personas*: Societat comerciala (societat en nom collectiu, societat en comandita) dins la quala cada associat es solidari dei deutes de la societat sus la totalitat dei sieus bens. ◇ *Societat de capitals*: Societat comerciala (societat anonima, societat à responsabilitat limitada) que lu sieus accionaris supòarçon li perdas solament fins à concurrença dei sieus apoarts. ◇ *Societat anonima (S.A.)*: Societat de capitals que lo sieu capital es partatjat en accions negociabli. ◇ *Societat à responsabilitat limitada (S.A.R.L.)*: Societat de capitals que li sieu parts socialis non poàdon èstre cedidi liurament à de personas en defoara de la societat.

societau, ala adj. Societal.

socinian, a adj. e n. Adèpte dau socinianisme.

socinianisme n.m. Doctrina dau reformator italian Soci.

sociobiologia n.f. Doctrina que fonda l'estudi dei societats animalis e umani sobre lu modèles teorics de la biologia.

sociocentrisme n.m. Tendença à concentrar l'atencion sobre la soleta dimension sociala dei eveniments istorics, passats ò actuals.

sociocritica n.f. Disciplina que cèrca à desvelar l'ideologia à l'òbra dins lo tèxto literari.

sociocultural, a adj. Relatiu ai estructuras socialis e à la cultura que contribuisse à li caracterisar. Var.: **socioculturau**.

socioculturau, ala adj. Sociocultural.

sociodrama n.m. Psicodrama que s'adreia à un grope e que tende à una catarsis collectiva.

sociodramatic, a adj. Dau sociodrama.

socioeconomic, a adj. Relatiu ai problemas socials dins la sieu relacion m'ai problemas economic.

socioeducatiu, iva adj. Relatiu ai fenomènes socials dins la sieu relacion embé l'educacion, l'ensenhament.

sociogenèsi n.f. (psicol.) Fach, per lu trebolisicis psiquics, de dependre de factors socials general.

sociograma n.m. (psicol.) Figura que representa li relacions interindividualis entre lu membres d'un grope reduch.

sociolingüista n. Especialista de sociolingüística.

sociolingüística n.f. Disciplina qu'estúdia li relacions entre la lenga e lu factors socials.

sociolingüistic, a adj. Relatiu à la sociolingüística.

sociologia n.f. Estudi scientific dei societats umani e dei fachs socials.

sociologic, a adj. Relatiu à la sociologia, ai fachs qu'estúdia.

sociologicament adv. D'un ponch de vista sociologic.

sociologisme n.m. Doctrina qu'afirma la primautat epistemologica dei fachs socials e aquela de la sociologia, que lu estúdia.

sociologista adj. e n. Que manifèsta de sociologisme.

sociològue, òga n.m. Especialista de sociologia.

sociometria n.f. Estudi dei relacions interindividualis dei membres d'un meme grope, qu'emplega de metòdes que perméton de mesurar lu sieus rapoarts au mejan d'indicis numeric.

sociometrica n.f. Relatiu à la sociometria.

socioprofessional, a adj. Relatiu à un grope social delimitat per la profession dei sieus membres. Var.: **socioprofessionau**. ◆ adj. e n. Si di de quauqu'un qu'a un ròtle dins li organisacions socialis ò professionalis.

socioprofessionau, ala adj. e n. Socioprofessional.

socioterapia n.f. Lo tot dei tecnicas que la sieu tòca es de melhorar li comunicacions entre un subjècte e li personas à l'entorn d'eu à partir de situacions de grope que si restàcon à-n-aqueli de la dinamica de grope ò resúlton d'activitats socialis menadi en comun.

socit n.m. Preocupacion, cruci, inquietuda.

socitar (si) v.pr. S'inquietar, si preocupar.

socitós, oa adj. Que s'inquieta; que s'aplica, qu'es atentiu: *Socitós de ben faire*.

sòcle n.m. Element que permete de sobrelevar una estàtua, un supòart (colonna, pilastre). Var.: **sòcol**.

sòcol n.m. Sòcle.

sòcolo n.m. Esclòp.

socon n.m. Bilheta (1). Sin.: **estèla**.

socorisme n.m. Secorisme.

socorista n. Secorista.

socorrable, a adj. Secorrable.

socorrèire, eiritz adj. Secorrable. Var.: **socorrèire**.

socórrer vt. Secorrir. Var.: **socórrer**.

socorrir vt. (*secorrissi*) Secórrer, socórrer.

socors n.m. Secors.

socratic, a adj. Relatiu à Socrates e à la sieu filosofia.

soda n.f. Carbonat de sòdi Na₂CO₃, preparat à partir dau clorure de sòdi. Var.: **sòuda**. 2. *Soda caustica*: Idroxide de sòdi NaOH, solide blanc que fonde à 320° C, fortament basic. 3. Planta dei terrenes salats dau litoral, qu'ancianament s'en tirava la soda (Família dei quenopodiaceas).

sòda n.f. (angl.) Bevenda gasosa facha d'aiga cargada de gas carbonic adicionada d'un siròp de fruch.

sodanés, esa adj. e n. Dau Sodan.

sodard n.m. 1. (anc.) Sordat, mercenari. 2. (lit.) Individú grossier e brutal.

sodat, ada adj. Que contèn de soda.

sòdi n.m. Metal alcalin blanc e moal totplen esparidit dins la natura à l'estat de clorure (sau marina e sau gemma) e de nitrat, que fonde à 98°C, de densitat 0,97; element (Na) de n° atomic 11 e de massa atomica 22,98.

sodic, a adj. Que contèn de sòdi.

sodier, a adj. Relatiu à la soda.

sodiera n.f. Usina de soda.

sodisfaccion n.f. (it.) Satisfaccion.

sodisfach, a adj. (it.) Satisfach.

sodisfaire vt. (it.) Satisfaire.

sodisfasent, a adj. (it.) Satisfasent.

sodisfatòri adj. (it.) Satisfatòri.

sòdo, a adj. (it.) Solide.

sodomia n.f. Practica dau coït anal.

sodomisacion (-izacion) n.f. Accion de sodomisar.

sodomisar (-izar) vt. Practicar la sodomia sobre.

sodomita n.m. Aqueu que practica la sodomia.

sofà n.m. Canapè remborrat, m'un dossier sensa boasc aparent.

sofèrt, a adj. Suportat.

sofí n.m. 1. Mistica de l'islam. Grafia sabenta: **sūfī**. 2. Adèpte dau sofisme, mistic musulman. ◆ adj. Relatiu au sofisme, ai sieus partidaris.

sófia n.f. Abla.

sofiaor n.m. (Sospeu) Bofador. Sin.: **baceu, soflèira** (Levens), **bofatuèc, bofet**.

sofieta n.f. Pèça amainajada sota lo teule, generalament m'un plafond bas e inclinat.

sofisme n.m. Rasonament qu'es corrècte solament en aparencia e qu'es fach mé l'intencion d'engañar.

sofisme n.m. Corrent mistic de l'islam, naissut au s. VIIIⁿ, opoauat au legalisme, e que mete l'accent sobre la religion interiora.

sofista n. Filòsofe retor, per lu Grècs ancians. ◆ n. Persona qu'emplega de sofismes.

sofistic, a adj. De la natura dau sofisme.

sofistica n.f. Movement de pensada que, dins li ciutats grègas de l'Antiquitat, èra representat per lu sofistas.

sofisticacion n.f. 1. Accion de sofisticar, de rafinar totplen, fins à l'excès. 2. Caractèr sofisticat, artificial. 3. Complexitat tecnica.

sofisticar vt. (*sofistiqui*) Perfeccionar totplen un aparelh, un estudi, etc.

sofisticat, ada adj. 1. Foaça rafinat, estudiat: *De vestits sofisticats*. 2. D'una granda complicacion, d'una granda subtilitat: *A totjorn una argumentacion sofisticada*. 3. Foaça perfeccionat, fins à n'en rendre l'ustage complicat: *Un aparelh sofisticat*.

soflada n.f. Soflatge.

sofladura n.f. Cavitat plena de gas, formada au cors de la solidificacion d'una massa en fusion.

soflaire, airtz n. Bufaire. ◇ Persona que fa d'objèctes de vèire per soflatge. ◇ Au teatre, persona encargada de suggerir lo tèxto ai actors en cas qu'augon un trauc (Au jorn d'encuèi remplaçat per de mejans d'afichatge).

soflament n.m. Buf.

soflant, a adj. Que manda d'ària cauda.

soflanta n.f. Ventilator d'un grand dèbit.

soflar vt. 1. Bufar. 2. Suggestir. ◆ vi. Bufar. ◆ si **soflar** v.pr. Si mocar.

soflard n.m. (geogr.) Gisclar intermitent de vapor d'aiga dins li regions volcaniqui.

soflaria n.f. 1. Màquina destinada à produire lo vent necessari au foncionament d'una installacion metallurgica, à l'aeracion d'una mina, à una pròva aerodinamica. 2. Lo tot dei bofets d'un òrgue.

soflat n.m. preparacion culinària, sucrada ò salada, servida cauda, que comprèn de blancs d'òus batuts en neu, que provòcon una aumentacion de volume au moment de la cuècha.

soflatge n.m. 1. Procediment tradicional de fabricacion d'objèctes de vèire. 2. (mar.) Bombament de la carena de la nau au vesinatge de la linha de carga.

sofle n.m. Buf, respir.

soflèira n.f. (Levens) Bofador. Sin.: **baceu, sofiaor** (Sospeu), **bofatuèc, bofet**.

soflet n.m. Simèc.

sofletada n.f. Simecada.

sofletar vt. Simecar.

sofrachós, oa adj. D'una santat fragila.

sofrador n.m. (text.) Estuva din la quala si sofrà la lana per la blanquir.

sofraira n.f. Aparelh per espantegar de sofre en pòuvera sus lu vegetaus.

sofnaire, airtz n. Persona encargada de sofrar.

sofrar vt. 1. Revestir de sofre. 2. Espantegar de sofre en pòuvera sus de vegetaus per luchar còntre li malautias criptogamiqui. 3. Tractar mé de sofre, d'anidride sulfurós. 4. Faire brutlar de sofre dins una bota per destrúger lu micro-organismes.

sofratge n.m. Accion de sofrar ; lo sieu resultat.

sofre n.m. 1. Còrs non metallic inodòre e insipide, d'una color jaune clar, que fonde vèrs 115°C e bulhe à 144,6°C; element (S) de n° atomic 16 e de massa atomica 32,06. 2. *Sentir lo sofre*: Presentar un caractèr d'eresia. ◆ adj. inv. De la color dau sofre.

sofrença n.f. 1. Fach de sofrir, dolor morala ò fisica. 2. *Afaires en sofrença*: Afaires en suspens. ◇ *Còlis en sofrença*: Còlis que non es estat distribuït ni reclamat. 3. (dr.) *Jorn de sofrença*: Dubertura que, practicada dins un barri entre doi proprietats, permete de donar de lutz sensa laissar vèire en cò dau vesin.

sofrent, a adj. Que leugierament malaut, indispausat. Sin.: **fatigat**.

sofrible, a adj. Tolerable.

sofriera n.f. Luèc de dont es extrach lo sofre. Sin.: **sofatura**.

sofrir vt. e vi. (*sofri, sofrissi*) Suportar (quauqua ren de penós), subir: *Sofrir la fam.* Sin.: **patir**. ♦ vt. 1. (lit.) Permetre: *Sofrètz que vos parli*. 2. (lit.) Admetre, èstre susceptible de: *Aqueu trabalh non sofrisse minga retard*. 3. *Non poder sofrir quauqu'un, quauqua ren*: Provar d'antipatia, d'aversion per. 4. *Sofrir lo martiri, mila moarts*: Provar de grandí dolors. ♦ vt. ind. (*de*) 1. Aver mau à: *Sofrir dei dents*. 2. Èstre tormentat per: *Sofrir de la fam*. 3. Èstre degalhat per: *La vinha a sofèrt de la granhòla*. ♦ **si sofrir** v.pr. Si suportar mutualament.

sofrologia n.f. Metòde que la sieu tòca es de dominar li sensacions doloroï e de malèstre psiquic per de tecnicas de relaxacion pròchi de l'ipnòsi.

sofrologic, a adj. Relatiu à la sofrologia. Var.: **sofronic**.

sofrològue, òga n. Pratician de sofrologia.

sofronic, a adj. Sofrologic.

software n.m. (angl.) Logicial.

sògre, a n. Paire, maire de l'espós per l'esposa ò de l'esposa per l'espós.

soguinhant, a adj. Que sorriz.

soguinhar vi. Sorrire.

soguinhe n.m. Sorrire.

sòia n.m. Sòja.

soïr vi. (*soïssi*) Falhir, subir un falhiment.

soiron n.m. Pustula.

soís, soïssa adj. e n. De Soïssa.

sòja n.m. 1. Planta oleagina vesina dau faiðu, cultivada per li sieu granas que dónon un òli alimentari e un torteu emplegat dins l'alimentacion animala. 2. *Gèrme de sòia*: Gèrme d'una planta vesina, originària d'Àsia tropicala e que si manja fresca ò grelhada. Var.: **sòia**.

sojorn n.m. 1. Fach de sojornar dins un luèc, dins un país, pendent un temps donat; durada pendent la quala si sojorna. 2. (lit.) Luèc dont si sojorna. 3. *Sala de sojorn* ò *sojorn*, n.m.: Pèça d'un apartament que sièrve au divertiment (lectura, television, música, etc.) e à la recepcion dei invitats. Sin.: **salon**. Var.: **sejorn**.

sojornar vi. Demorar quauque temps dins un luèc: *Sojornar à Tolosa*. Var.: **sejornar**.

sòl (mús.) Nòta de música; quint gra de la gamma de dò; signe que la representa. ♦ *Clau de sòl*: Clau qu'indica la posicion d'aquesta nòta sus una portada.

sòl n.m. Sòu (moneda). ♦ *Sòl de fin*: Títol d'aliatge. Sin.: **sot de fin**.

sòl n.m. Dispersion colloïdala de particulas dins un gas (aerosòl) ò dins un liquide.

sòla n.f. 1. Pèça de cuer, de coarda, etc., que forma lo dessota de la cauçada e que si tròva en contacte m'au soal. ♦ Pèça que si plaça au dedintre d'una cauçada. 2. Partida plana que sièrve d'aponteu: *La sòla d'un esquí*. 3. (constr.) Pèça de boasc horizontala que sièrve de basa, destinada à sostenir una carga, à repartir un esfoarç. ♦ (c. de f.) Organe que si vèn aplicar sus la ròda quora si mete en accion lo fren. 4. Partida dei tèrras afectada à una dei culturas de l'assolament. 5. Placa cornada que forma

lo dessota de l'esclòp d'un animau. 6. Pèça horizontala que sostèn lo bastit d'una màquina. 7. Fond d'un bateu plat. 8. Partida d'un forn sus la quala si plàçon lu produchs per lu tractar. 8. (min.) Partida inferiora d'una galaria; terren qu'es sota la galaria.

sòla n.f. Peis marin plat corcat sus lo flanc senec, present dins toti li mars sus lu fonds sablós gaire profonds.

solaç n.m. 1. Accion solatjar, d'acompanhar, de socórrer, de contentar, de divertir, d'agradar; lo sieu resultat. ♦ *Èstre d'un grand solaç*: Solatjar bravament. ♦ *Far solaç*: Confortar, ajudar, acompanhar.

solaçar vt. 1. Divertir. 2. Solatjar. ♦ **si solaçar** v.pr. 1. Si divertir. 2. Si passejar.

solada n.f. Còup de soleu.

solament adv. 1. Sensa ren ni degun de mai: *Li serèm solament doi*. Var.: **soletament**. 2. Unicament. ♦ *Non solament*: S'emplega per introdure lo promier dei doi gropes que lo segond (après *ma, ma finda*) marca una insistença, una addicion, etc. 3. Ma, pura: *Non mi fidi d'eu, solament devi reconóisser que fa ben lo sieu trabalh*. ♦ *Se solament*: Se au manco. 4. Pas plus leu que: *Es arribada solament ièr*.

solana n.f. (geogr.) Adrech.

solanacea n.f. *Solanaceas*: Família de plantas gamopetali coma la tantifla, lo tomati, lo petúnia.

solanina n.f. Glicoalcaloïde present dins diferent solanaceas.

solar vt. Cambiar la sòla d'una cauçada.

solar(i), a (-ària) adj. 1. Relatiu au Soleu. ♦ *Vent solari*: Flux de particulas cargadi que lo Soleu emete en permanença. ♦ (astron.) *Sistema solari*: Lo tot dau Soleu e dei astres que li gravíton à l'entorn. 2. Relatiu à l'energia que lo Soleu fornisse: *Captaire solari*. ♦ *Maion solària*: Concevuda de tau biais que lo sieu escaufatge sigue assegurad, per tot ò partida, per captatge de l'energia solària. ♦ *Centrala solària*: Centrala de produccion d'energia electrica à partir de l'energia solària. ♦ *Paneu solari*: Paneu que capta l'energia solària per que sigue pi transformada en energia electrica. ♦ (fis.) *Constanta solària*: Flux d'energia solària reçauput per unitat de susfàcia, perpendicularament au raionament incident, à l'intrada de l'atmosfèra, à la distança mejana de la Tèrra au Soleu. 3. Que protegisse dau soleu: *Crema solària*. 4. (anat.) *Plèxus solari*: Centre dau sistema simpatic, format de divers ganglions nerviós, situat dins l'abdomèn, entre l'estòmegue e l'espina dorsala. 5. (mar.) Aureta que naisse e si pua m'au soleu.

solari n.m. Lo tot dei tecnicas, dei industrias que méton en obra l'energia solària.

solarigrafe n.m. Aparelh per mesurar lo raionament solari.

solarisacion (-izacion) n.f. Usatge de l'energia solària per escaufar un local.

solatjament n.m. Diminucion d'una carga, d'una dolor morala ò fisica.

solatjar vt. 1. Desbarrassar quauqu'un d'una partida d'un fais, d'una carga. 2. Diminuir, adocir una sofrença fisica ò morala: *Solatjar una dolor*. 3. Ajudar, diminuir

la pena; secórrer: *La màquina a solatjat l'òme dins lo sieu trabalh.* 4. (tecn.) Diminuir l'esfoarç que quauqua ren subisse: *Solatjar un cabrilhon que si fa vièlh.* ◆ **si solatjar** v.pr. 1. Si procurar un solatjament. 2. (fam.) Satisfaire un besonh natural.

sòlda n.f. Tractament dei militaris e de divèrs foncionaris assimilats. ◇ (pej.) *Èstre à la sòlda de:* Èstre pagat per aparar lu sieus interès.

soldanèla n.f. (bot.) Planta erbacea de la familha dei primulaceas, que creisse sobretot en montanha.

soldar vt. (*sòlda*) Aver quauqu'un à la sieu sòlda.

soldat n.m. 1. Òme que l'Estat equipa e forma per aparar lo país. ◇ *Jugar au pichin soldat:* Pilhar una atituda temerària. 2. *Soldat, simple soldat:* Promier grade de la ierarquia dei militaris dau reng dins li armadas de tèrra e de l'ària. ◇ *Soldat de promiera classa:* Soldat titulari d'una distincion en rason dau sieu comportament. 3. Tot òme que sièrve ò qu'a servit dins li armadas. 4. (zool.) Dins li societats de formigas e de termit, individuú adulte, de la tèsta foarça desenvolopada, que pareisse preparat à aparar la comunautat. Var.: **sordat**.

soldata n.f. Frema soldat. Var.: **sordata**.

soldar vt. (*sòldi*) Saldar (un còmpte, un deute, una mèrç).

soldatesc, a adj. Qu'a la rudessa dau soldat. Var.: **sordatesc.** ◆ n.f. *La soldatesca:* Lu soldats en general, considerats coma indisciplinats, violents.

sòlde n.m. Salde.

soleaire n.m. Solehaire.

soleari adj. e n.m. (anat.) Si di d'un muscle de la façà posteriora de la camba.

solecisme n.m. Construccion sintaxica que s'escarta de la forma gramaticalament admissa.

solelhada n.f. Còup de soleu.

solelhador n.m. 1. Establiment dont si tràcton divèrsi afeccions mé la lutz solària. 2. Emplaçament amainatjat per pilhar de banhs de soleu.

solehaire n.m. Part superiora d'una maion; granier dubèrt sus la façada.

solelhar vi. Faire soleu. Sin.: **soliar.** ◆ **si solelhar** v.pr. Pilhar lo soleu.

solemne, a adj. 1. Qu'es celebrat embé esclat, revestisse un caractèr majestós, public. 2. Que presenta una gravitat, una importança particulieri per la sieu natura ò dau fach dei circonstanças; oficial: *Faire una declaracion solemna.* 3. Qu'es plen d'una gravitat sovent afectada, que pilha d'aria d'importança; sentenciós: *Una charradissa solemna.* 4. (dr.) *Acte solemne:* Acte que la sieu validitat es subordenada à de formalitats legali determinadi.

solemnisacion (-izacion) n.f. Accion de solemnisar.

solemnisar (-izar) vt. Celebrar embé solemnitat.

solemnitat n.f. 1. Caractèr de cen qu'es solemne. 2. Fèsta solemna; ceremònia de caractèr oficial: *La solemnitat de Calenas.* 3. (lit.) Caractèr de cen qu'a una gravitat majestoa: Parlar embé solemnitat. 4. (dr.) Formalitat qu'acompanha lu actes solemnes.

solemnement adv. Embé solemnitat, d'un biais solèrne.

solen n.m. Genre de molluscs coma lo coteu.

solenòidal, a adj. Relatiu au solenoïde. Var.: **solenòidau.**

solenòidau, ala adj. Solenoïdal.

solenòide n.m. (electr.) Fieu metallic enroflat en elica sus un cilindre, e que, percorrut per un corrent, crea un camp magnetic parier à-n-aqueu d'una caramida drecha.

soler vi. Aver l'abituda de: *Quora èra pichon, solia anar à la pesca.*

solesa n.f. Soletat, solitud(a).

solestici n.m. Solstici.

solet, a adj. 1. Qu'es sensa companhia; isolat: Viure solet. 2. Unic: *Es lo solet exemplari disponible.* 3. À l'exclusion dei autres: *Ieu solet conoissi la solucion.*

soletament adv. Solament.

soletat n.f. Solesa, solitud(a).

soleu n.m. 1. (M'una majuscula) Estela à l'entorn de la quala gravita la Tèrra. 2. Estela quala que sigue: *Li a totpen de soleus dins cada galaxia.* 3. Lutz, calor, raionament dau Soleu; temps ensolehat. ◇ *Aver de ben(s) au soleu:* Aver una propietat immobilièra, de propietats immobilièri, de terren. ◇ *Sota lo soleu:* Sus la Tèrra, dins lo noastre monde. 4. (lit.) Simbòle de cen que luse, de la benvolença ò dau poder esclatant, de l'influença de. ◇ *Lo Rèi-Soleu:* Loís XIV de França. 5. (bot.) Virasoleu. 6. Torn complet executat en gimnastica. 7. Pèça d'artifici que vira en mandant de fuècs qu'evòcon lu rais dau Soleu.

sofà n.m. Solfègi.

sofach n.m. Pretzfach.

sofarin n.m. Alumeta au sofre.

sofatura n.f. Sofriera.

sofègi n.m. 1. Disciplina que permete d'emparar lu signes de la notacion musicala e de reconóisser lu sons que represènton. 2. Recuèlh d'exercicis musicals dins lo quau li dificultats dau deschifratge son progressivi.

sofejar vt. (*sofègi*) Cantar (un tròç de música) en nomenant li nòtas.

solhadura n.f. 1. Cen que solha, taca. 2. Taca morala: *La solhadura dau pecat.*

solhar vt. 1. Brutar. 2. Desonorar, avilir: *Solhar la reputacion.*

solharda n.f. 1. Baquet per la bugada. 2. Pichina pèça que dona dins la coïna, generalament reservada ai gròs travalhs de coïna.

solharda n.f. Frema bruta.

soliar vi. (*sòli*, classic *sòlii*) Solelhar.

solidament adv. D'un biais solide.

solidari, ària adj. 1. Qu'es ò que si considèra ligat à quauqu'un d'autre ò à un grope per una responsabilitat comuna, d'interès comuns. ◇ (dr.) Si di dei personas que respòndon juridicament una de l'autra. ◇ (dr.) Si di dei debtors ò creanciers units per lu ligams de la solidaritat ò d'una obligacion afectada d'aquesta modalitat. 2. Si di

de cauas que dependon una de l'autra: *Doi questions solidari*.

solidariament adv. Embé solidaritat.

solidarietat n.f. 1. Dependença mutuala entre li personas. ◇ *Solidaritat ministeriala*: Principei que vòu que cadun dei ministres sigue responsable dei decisions que lo govèrn pilha. 2. Sentiment que bota li personas à s'acordar una ajuda mutuala. 3. (dr.) Modalitat d'una obligacion que fa obstacle à la sieu division.

solidarisar (-izar) (si) v.pr. Si declarar solidari.

solide, a adj. 1. Que presenta una consistença relativament fèrma (per op. à *fluide, liquide*). ◇ (fis.) Si di d'un estat de la matèria dins lo quau lu atòmes oscillon à l'entorn de posicions fixi qu'an una distribucion sigue arbitrària (*solides amòrfes*), sigue ordenada (*crystals*). 2. Fèrme, capable de durar, de resistir; resistent: *Una estòfa solida*. 3. Estable, que non si pòu destrúger: *Un ligam d'amistat solide*. 4. Ben establhit, segur, seriós: *Una rason solida, un argument solide*. 5. (fam.) Substantial: *Un solide còup de forqueta*. 6. Qu'es vigorós, resistent, robuste: *Un tipe solide, aver lu nèrvs solides*. ◆ n.m. 1. Aliments solides. 2. (fam.) *Es de solide*: S'agisse d'una caua serioa, digna de consideracion.

solide n.m. 1. Objècte tau que la distança entre doi dei sieus ponchs distants non vèria au cors d'un desplaçament. ◇ *Angle solide de cima* O: Solide delimitat per toti li miègi drechas d'origina O que s'apontèla sus un contorn donat. 2. (fis.) Còrs totalament rigide, que li distanças mutuali dei elements que lo constituïsson non càmion au cors dau temps.

solidificacion n.f. Passatge d'un còrs de l'estat liquide à l'estat solide.

solidificar vt. (*solidifiqi*) Faire passar à l'estat solide. ◆ **si solidificar** v.pr. Devenir solide.

soliditat n.f. Caractèr de cen qu'es solide.

solier n.m. Cauçadura. ◇ *Portar lu soliers en cagant*: Caminar en frustant lo talon dei sieus soliers.

solier n.m. Part superiora d'una maion. Sin.: **granier**.

soliflòre n.m. Vas destinat à contenir una flor soleta.

solifluxion n.f. (geogr.) Encalament en massa, sus un pendís, de la pàrtida superficiala dau soal plena d'aiga, que si pòu vèire sobretot dins li regions frèii au mement dau desgèl.

solilocar vi. (*solilòqui*) Si parlar solet.

solilòqui n.m. 1. Discors de quauqu'un que si parla. 2. Discors de quauqu'un que, en companhia, es solet à parlar.

solir vt. (*solissi*) Liscar, polir.

solipède, a adj. (zool.) Que lo sieu pen presenta solament un det acabat per un esclòp. ◆ n.m. (zool.) Equidat.

solipsisme n.m. (filos.) Doctrina, concepcion segond la quala lo ieu, m'ai sieu sensacions e lu sieus sentiments, constitue la soleta veritat existenta.

solipsista adj. e n. Dau solipsisme; partidari dau solipsisme.

solitari, ària adj. e n. Qu'es solet, que viu, agisse solet. ◆ adj. 1. Qu'es plaçat dins un luèc isolat: *Un*

vilatjon solitari. 2. Que si fa, que si debana dins la solituda.

solitari n.m. 1. Vièlh singlar que s'es separat dei autres e viu solet. 2. Diamant talhat en brillant e montat solet, lo mai sovent sus un aneu. 3. Juèc de combinasons, m'un juguire solet, compaut d'una tauleta mé 37 traucs dont si méton de fichas. 4. Juèc de paciença que si juèga solet e que consistisse à faire de combinasons de cartas.

solitariament adv. D'un biais solitari.

solitud(a) n.f. Estat d'una persona soleta, retirada dau monde; isolament. Sin.: **solesa**.

soliva n.f. Pèça de fustaria plaçada orizontalament, apontelada sus lu barris ò sus lu cabrillhons per constituir lo postam d'una pèça.

sollicitacion n.f. (Sobretot au pl.) Preguiera, accion insistenta en favor de quauqu'un.

sollicitar vt. 1. Demadar embé deferença: *Sollicitar una audiença*. 2. Contactar quauqu'un per: *M'an sollicitat per una conferença*. 3. Atirar, provocar: *Sollicitar l'atencion dei espectadors*. 4. Faire foncionar un aparelh, un organe, etc., li demandar d'agir: *Un esfoarç que sollicita toi lu muscles*. 5. Sollicitar un cavau: L'excitar, l'animar.

sollicitaire, airtz n. Persona que sollicita una plaça, una gràcia, una favor. Var.: **sollicitator**.

sollicitator, tritz adj. e n. Sollicitaire.

sollicituda n.f. Atencion portada à quauqu'un: *S'ocupar d'una persona embé sollicituda*.

sòlo n.m. (it.) 1. (mús.) Tròç sonat ò cantat per un artista solet, que lu autres acompànhon. 2. (coregr.) Partida d'un balet qu'un artista solet bala. 3. *En sòlo*: Qu'una persona soleta fa. ◆ adj. (mús.) Que soana solet: *Violon sòlo*.

solombrina n.f. 1. Mièja ombra. 2. Contorn, linhas generali dau còrs.

solòrma n.f. Complancha, melopea.

solstici n.m. 1. Epòca de l'an que lo Soleu, dins lo sieu movement, aparent sus l'ecliptic, rejonhe la sieu declinason boreala ò australa màger e que correspoande à una durada dau jorn maximala ò minimala (dins l'emisfèr 7ord, lo 21 ò lo 22 de junh per lo començament de l'estiu e lo 21 ò lo 22 de decembre per lo començament de l'ivèrn). Var.: **solestici**.

solsticial, a adj. Relatiu ai solsticis. Var.: **solsticiau**.

solsticiau, ala adj. Solsticial.

solta n.f. (dr.) Soma que, dins un partatge ò un escambi, compensa l'inegalitat de valor dei parts ò dei bens escambiats.

solubilisacion (-izacion) n.f. Accion de solubiliar.

solubiliar (-izar) vt. Rendre soluble.

solubilisat (-izar), ada adj. Rendut soluble: *Cafè solubilisat*.

solubilitat n.f. Qualitat de cen qu'es soluble.

soluble, a adj. 1. Que si pòu dissòlver dins un solvent: *Lo sucre es soluble dins l'aiga*. 2. Que s'en pòu trovar la solucion: *Un problema soluble*.

solucion n.f. 1. Resposta à una question, à un problema, fin d'una dificultat. ◇ (mat.) *Solucion d'una*

equiacion: Element que, substituït à l'inconoissuda, rende vèra l'egalitat preparada. 2. Clavadura, accion de s'acabar: *Un affaire que demanda una solucion rapida*. 3. (ist.) *Solucion finala:* Plan d'exterminacion dei Judieus e dei Caracos, dins l'ideologia dei nazis. 4. Mesclatge omogenu, que presenta una fasa soleta, de doi còrs ò de mai de doi còrs, e, en particular, liquide que contèn un còrs dissòut: *Una solucion sucrada*. ◇ *Solucion solida:* Mesclatge omogenu de divèrs solides, en particular de metals.

solutat n.m. 1. Solucion d'una substança medicamentoa. 2. (quim.) Còrs dissòut.

solutrean n.m. Faciès cultural dau paleolitic superior, caracterisat per una retocada en escalha sus li doi façes de l'autís. ◆ **solutrean, a** adj. Dau solutrean.

solvabilitat n.f. Fach d'èstre solvable.

solvable, a adj. Qu'a lu mejans de pagar lu sieus creanciers.

solvat n.m. Combinason quimica d'un còrs dissòut m'au sieu solvent.

solvatacion n.f. Agregacion de moleculas dau solvent embé d'ions dau solutat.

solvent n.m. Substança capabla de dissòlver un còrs e que sièrve generalament de diluent ò de desgraisant. Var.: **souvent**.

som n.m. Extremitat, part superiora, cima. Var.: **somp**.

soma n.f. 1. Resultat d'una addicion. ◇ (mat.) *Soma de doi elements:* Resultat d'una operacion notada additivament. ◇ *Soma d'una seria:* Limit de la soma dei promiers n tèrmes de la seguida associada, quora n tende vèrs l'infinit. ◇ (log.) *Soma logica:* Lo tot de l'extension de doi concèptes, de divèrs concèptes. 2. Ensèm de causas que s'addicionon. 3. Quantitat determinada de sòus. 4. Òbra, obratge important que fa la sitèsi dei conoissenças dins un camp donat: *Una soma teologica*. Var.: **sòma**.

sòma n.f. Soma.

sòma n.m. (biol.) Lo tot dei cellulas non reproductritz dei èstres vivents (per op. à *gemen*).

somable, a adj. 1. Que s'en pòu calcular la soma. 2. (mat.) Si di d'una familha d'elements que s'en pou efectuar la soma ò mostrar que tende vèrs un limit quora lo nombre de tèrmes s'acrisse à l'infinit.

somacion n.f. 1. (dr.) Acte d'uissier que mete quauqu'un en demòra de pagar ò de faire quauqua ren. 2. (mil.) Apèl que manda una sentinèla, un representant qualificat de la foarça publica, per ordenar à una persona de s'arrestar.

somacion n.f. 1. (mat.) *Somacion d'un seria:* Operacion que produè la soma d'aquesta seria. ◇ *Simbòle de somacion:* Letra grèga Σ , emplegada per notar la soma, finida ò infinida, d'una seguida de tèrmes. 3. (fisiol.) Succession eficaça de divèrsi excitacions parieri que, separadament, serion ineficaci, sus un muscle ò un nèrvi.

somalian, a adj. e n. De Somalia. ◆ n.m. Lengua parlada en Somalia, dont es lenga oficiala.

somament adv. Sobeiranament.

somand n.m. Tèrme d'una soma.

somar vt. (mat.) Faire una soma. Sin.: **addicionar**.

somar vt. (arquit.) Ornar lo som de, sobremonar.

somari n.m. 1. Analisi abreujada d'un obratge. 2. Lista dei capítols d'un obratge.

somari, ària adj. 2. Expauat en gaire de mòts: *Analisi somària*. 2. Qu'es reduch à la forma mai simpla: *Un examèn somari*. 3. *Execucion somària:* Facha sensa jutjament prealable.

somariament adv. D'un biais somari.

somatic, a adj. 1. Que pertòca lo còrs (per op. à *psiquic*). 2. (biol.) Relatiu au sòma. ◇ *Cellula somatica:* Caduna dei cellulas d'un organisme que compàuon lu teissuts e lu organes.

somatizacion (-izacion) n.f. (psicol.) traduccion d'un conflicte psiquic en afeccion somatica.

somatisar (-izar) vt. (psicol.) Operar la somatizacion de: *Somatisar la sieu angoissa*.

somatologia n.f. Estudi dau còrs au sens de l'anatomia e de la fisiologia.

somatologic, a adj. Relatiu à l'estudi dei partidas solidi dau còrs uman.

somatometria n.f. Lo tot dei tecnicas de mesura dau còrs uman.

somatopatia n.f. Terapia manuala informacionala.

somatoplasma n.m. Citoplasma d'una cellula somatica.

somatoterapia n.f. Ensèm de tecnicas psicocorporali per tractar un desequilibri interior. La somatoterapia parte dau principi que lo còrs e l'esperit son estrechament connectats.

somatrofina n.f. Ormòna somatròpa.

somatròpe, a adj. *Ormòna somatròpa:* Ormòna de l'ipofisi, qu'agisse sobre la creissença. Sin.: **somatrofina**.

sombre, a adj. 1. Escur, sorn. 2. Triste.

sombrero n.m. (esp.) Capeu dei bòrds largs, dins lu país ispanics.

sombrós, oa adj. Triste, sombre.

somés, essa adj. Sotamés.

somet n.m. Pichin som.

sometre vt. Sotametre.

sòmi n.m. Pantais.

somiaire, airtz adj. e n. Que sòmia.

somiar vi. (*sòmi*, classic *sòmii*) Somiar, pantaiar.

somiejar vi. Somiar, pantaiar.

somier n.m. 1. Encastre pauc ò pron sople que sostèn lo matalàs dins un lièch. 2. (constr.) Premier claveu que si pava dins la construccion d'un arc ò d'una vòuta. 3. Travèrsa metallica que mantèn lu barreus d'una grasilha. 4. Caissa de boasc que contèn l'ària sota pression dins un òrgue. 5. Registre qu'emplègon d'unu comptables ò econòmes. 6. Fichier que centralisa lo relevat de toti li condemnacions à una pena privativa de libertat per un crimi ò un dlicte.

somission n.f. Sotamission.

somissionar vt. (dr.) Faire una somission per de fornitureas ò de trabalhs.

somissionari, ària n. (dr.) Persona que fa una somission per una empresa.

somit n.m. (zool.) Metamèr.

sommital, a adj. Relatiu au som, à la cima. Var.: **sommitau**.

sommitat n.f. 1. Persona eminenta dins un sector quau que sigue. 2. (didact.) *Sommitat (florida)*: Pen garnit de flors, pichini e nombroï, que s'en emplega la totalitat.

sommitau, ala adj. Sommital.

somnambul(e), a adj. e n. Qu'es en preda au somnambulisme.

somnambolic, a adj. Relatiu au somnambulisme.

somnambulisme n.m. Estat d'automatisme ambulatòri inconscient que si debana pendent un soam, natural ò provocat, e que minga sovenir n'en sobra au revèlh.

somnifèr, a adj. e n.m. Si di d'una substança que fa durmir.

somniloquia n.f. Emission de sons pauc ò pron articulats pendent lo soam.

somnolar vt. (*somndli*) Èstre en estat de somnolença.

somnolença (-ència) n.f. 1. Estat de soam leugier. 2. Mancança d'activitat, d'energia.

somnolent, a adj. Relatiu à la somnolença; que somnòla.

sòmo, a adj. (it.) Superior, sobeiran.

somórrer vt. 1. Ofrir. 2. Far si rebellar (un pòble).

somotor, tritz adj. Qu'excita, que provòca, que buta à si rebellar: «*Eran somotors del poble contra rei*» (Badat).

somp n.m. Som.

somptuari, ària adj. 1. (ist.) *Lèi somptuària*: Si diá dins l'Antiquitat romana d'una lèi, d'un reglament que limitava li despensas. 2. Si di de despensas excessivi fachi per lo superflú, lo luxe, consideradi particulierament dau ponch de vista de la fiscalitat ò de la gestion. 3. *Arts somptuaris*: Arts decoratius de luxe.

somptuós, oa adj. Que la sieu magnificença supaua una granda despensa: *Un present somptuós*.

somptuosament adv. D'un biais somptuós.

somptuositat n.f. Caractèr de cen qu'es somptuós.

son n.m. 1. Sensacion auditiva qu'una onda acostica genèra. 2. Tota vibracion acostica considerada dau ponch de vista dei sensacions auditivi ensinda creadi: *Un son agut*. 3. Volume, intensitat sonòra d'un aparlh: *Baissar lo son*. 4. Lo tot dei tecnicas d'enregistrament e de reproduccion dei sons, particulierament au cinéma, à la ràdio, à la television. 5. *Au son de, ai sons de*: En seguissent la música, lu ritmes de. ◇ *Espectacle son e lutz*: Espectacle de nuèch, qu'a per quadre un edifici ancian e que si prepaua de representar l'istòria d'aquest edifici au mejan d'illuminacions e d'evocacions sonòri, musicals.

son, sa adj. poss. Adjectiu possessiu de la tèrç persona que s'emplega davant un nom de parentat pròche, ò dins

de formulas per s'adreçar à un captau, un religiós, etc.: *Son paire, son Excellença*.

sonada n.f. 1. Sonaria. 2. Sonata.

sonadina n.f. Sonatina.

sonador, airtz n. Sonaire.

sonagrafe n.m. Aparelh que permete d'obtenir de sonogramas.

sonagrama n.m. Grafic que representa li compauantas acostiqui (durada, frequença, intensitat) de la votz.

sonaire, airtz n. Persona que soana un instrument, que soana li campanas. Var.: **sonador**.

sonal n.m. Jingle (angl.).

sonalha n.f. 1. Campaneta estacada au coal dau bestiar. 2. Son qu'aquesta campaneta produe.

sonalhada n.f. Bosin que fan li sonalhas.

sonalhar vi. Faire sonar li sonalhas.

sonalhon n.m. Sonalha, cascaveu.

sonar n.m. (sigla de l'angl. Sound Navigation Ranging) Aparelh de deteccion sotamarina qu'emplega li ondas sonòri e que permete de localisar e d'identificar d'objèctes immergits.

sonar vi. (*soani*) 1. Produire un son: *Lo revèlh a sonat*. 2. Faire foncionar una sonaria: *Sonar à la poarta*. 3. Èstre anonciat au mejan d'una sonaria: *Miègjorn avia à pena sonat*. 4. (fig.) *Sonar ben (mau)*: Èstre agradiu (desagradiu) à l'aurelha, en parlant d'un mòt, d'una expression. ◇ *Sonar faus (just)*: Donar una impression de veritat (de faussetat). 5. *Faire sonar una letra*: La faire sentir, forçar en la prononciant. ◆ vt. 1. Donar un nom à quauqua ren. à quauqu'un: Coma an sonat lo sieu enfant? 2. Tirar de sons de (un instrument de música, li campanas): *Sonar la guitarra, sonar li campanas*. ◇ Anonciar per una sonaria: *Sonar la retirada*. 3. Senhalar la sieu presença à quauqu'un en accionant una soneta, una campaneta, jónher quauqu'un au mejan d'un telefòne: *Sonar lo mètge*. ◆ si sonar v.pr. *Aver per nom*: Coma si soana ta maire? Sin.: **coma li díon, à ta maire?**

sonaria n.f. 1. Son de campanas, d'un revèlh, d'un telefòne, etc. 2. Lo tot dei campanas d'una glèia. 3. Mecanisme que sièrve à faire sonar un relòtge, un aparelh d'alarma ò de contraròtle, etc. ◇ *Sonaria electrica*: Que fonciona gràcias à un electroaimant. ◇ *Sonaria militària*: Ària reglamentària, que sièrve à marcar un eveniment particulier: *Sonaria au drapeu, sonaria ai moarts*.

sonata n.f. 1. Composicion musicala en un movement ò divers movements, per solista ò ensèm instrumental. 2. (mús.) *Forma sonata*: Plan dau premier movement de la sonata classica, constituït per l'exposicion, lo desvolopament e la reexposicion dei doi temas. Var.: **sonada**.

sonatina n.f. Òbra instrumentala en forma de sonata, ma mai corta e d'execucion mai aisada. Var.: **sonadina**.

sonda n.f. 1. (mar.) Aparelh que sièrve à determinar la profundor de l'aiga e la natura dau fond. 2. (astron.) *Sonda espaciala*: Engenh non abitat lançat en defoara de l'atmosphèra terrèstra e destinat à estudiar un astre dau

sistema solari ò l'espaci interplanetari. 3. (med.) Instrument cilíndric plen ò vuèi, introduch dins un conch per practicar un sondatge. 4. (petr., min.) Aparelh de foratge.

sondaira n.f. Màquina automotritz ò remorcada emplegada per faire de potz à pichina profundor.

sondaire, airtz n. Persona que fa de sondatges.

sondaire n.m. Aparelh de sondatge.

sondanés n.m. Lengua indonesiana parlada dins la partida occidentala de Java.

sondar vt. 1. (mar.) Mesurar, au mejan d'una sonda ò d'un sondaire, la profundor de la mar, d'una cavitat, etc. 2. Explorar en profundor un soal per n'en determinar la natura ò li trovar un minerau, d'aiga, etc. 3. (med.) Procedir au sondatge de (una plaga, un conch, etc.). 4. (fig.) Interrogar quauqu'un per conóisser la sieu pensada. ◇ Sotametre (de personas) à un sondatge d'opinion.

sondatge n.m. Persona interrogada dins un sondatge d'opinion.

sonet n.m. Pèça de poesia facha de quatòrze vèrs, compauada de doi quatrens e de doi tercets, mé de règlas fixi per la disposicion dei rimas.

soneta n.f. 1. Campaneta ò dispositiu electric per sonar ò per avertir. 2. (tr. publ.) Pichin aparelh de sondatge que permete d'auçar periodicament l'aisina de foratge que vèn pi picar la ròca per la traucar. 3. *Sèrp à soneta*: Crotale.

sonorament adv. D'un biais sonòre, en faguent de bosin: *S'es fach remarcar sonorament*.

sonomètre n.m. Instrument destinat à mesurar lu niveus d'intensitat sonòra.

sonòr(e), a adj. 1. Pròpri à rendre de sons. 2. Qu'a un son foart: *Una votz sonòra*. 3. Que remanda ben lo son: *Un anfiteatre sonòre*. 4. Que pertòca lu sons: *Li ondas sonòri*. ◇ (fon.) *Consonanta sonòra* ò *sonòra*, n.f.: Consonanta articulada embé una vibracion dei coardas vocali (per op. à *sorda*).

sonorisation (-izacion) n.f. 1. Accion de sonorisar; lo sieu resultat. 2. Lo tot dei equipaments que perméon una amplificacion dei sons emés dins un luèc donat. 3. (fon.) Passatge d'una consonanta sorda à la sonòra correspondent.

sonorisar (-izar) vt. 1. Ajustar lo son, una benda sonòra, à un film. 2. Equipa un luèc, una installacion, d'una sonorisation: *Sonorisar una sala d'espectacle*. 3. (fon.) Rendre sonòra (una consonanta sorda).

sonoritat n.f. 1. Qualitat de cen qu'es sonòre. 2. Qualitat de cen que rende un son agradiu. 3. (fon.) Vibracion dei coardas vocali dins la prononciacion d'una consonanta.

sonoteca n.f. Archius dont son conservats lu enregistraments de bosins, d'efèctes sonòres.

sopa n.f. 1. Preparacion culinària, à l'origina facha de pan que banha dins un bolhon, pi d'autri ingredients, en foncion dei recèptas: liumes, carn, peis, etc. ◇ *Èstre banhat (trempat) coma una sopa*: Èstre totplen banhat. ◇ *Sopa populària*: Institucion de benfasença que

distribuisse de pasts ai personas dins lo besonh. 2. (fam.) Past dei sordats. 3. (biol.) *Sopa primitiva*: Mitan liquide complexè dins lo quau es naissuda la vida sus Terra.

sopapa n.f. 1. Obturator sota tension d'una moala, que s'auça e si baissa alternativament per reglar lo movement d'un fluide. ◇ *Sopapa d'admission*: Entre lo collecter e lo cilindre. ◇ *Sopapa d'escapament*: Entre lo cilindre e l'escapament. ◇ *Sopapa de seguretat*: Aparelh destinat à limitar la pression d'un fluide à una valor predeterminada e que fonciona per dubertura d'un obturator quora aquesta valor predeterminada es rejoncha. ◇ (fig.) ◇ *Sopapa de seguretat*: Cen que permete d'empachar un gròs auvari, cen que sièrve d'exutòri. 2. (electr.) Organe de basa dei mutators que comprèn au manco un transconductor unidireccional.

sopar vi. Manjar de sera.

sopar n.m. Past dau sera.

sopassa n.f. Gròssa sopa espessa; marrida sopa.

sopeta n.f. Sopa leugiera.

sopiera n.f. Recipient larg m'un cubiceu, per servir la sopa.

soplament adv. Embé soplesa.

sople, a adj. 1. Que si plega facilament, flexible. 2. Que dona una impression de leugieretat, d'elasticitat. 3. Qu'a lo còrs flexible: La gimnastica ti rende sople. 4. Acomodant, capable de s'adaptar: *Aver un caractèr sople*.

soples(s)a n.f. Qualitat de quauqu'un ò de quauqua ren qu'es sople.

soporatiu, iva adj. Soporific.

soporific, a adj. Sin.: **soporatiu**.

soporós, oa adj. Relatiu à un endormiment lord e profund.

soportar vt. Suportar.

sopran n. Soprano.

soprano n.m. (it.) Votz de frema ò d'enfant mascle jove, la mai elevada dei votz. Var.: **sopran**. ◆ n. Persona qu'a aquesta votz.

soqueta n.f. Cauceta bassa, que s'arrèsta à la cavilha ò just en dessobre.

sorata n.f. Cadun dei capítols dau Coran.

sorbet n.m. Glaça leugiera, sensa crema, à basa de frucha, eventualament perfumada d'una liquor.

sorbetiera n.f. Aparelh per alestir de glaças e de sorbets.

sorbier n.m. Aubre de la familha dei rosaceas que d'uni espècias produón de fruchs manjadís (Aut fins à 15 ò 20 m).

sorbiera n.f. Espècia de sorbier. Var.: **aliguièr, ariguièr**. Sin.: **vaissa blanca**.

sorbitòl n.m. Polialcòl derivat de la glucòsa e de la fructòsa, que si tròva dins lu fruchs dau sorbier e qu'es un coleretic e un laxatiu.

sord, a adj. e n. 1. Qu'es privat dau sens de l'audida ò que per eu la percepcion dei sons es largament trebolada. Sin.: **balord**. ◇ *Cridar, picar coma un sord*: De toti li sieu foarças. ◆ adj. Insensible: *Èstre sord ai planhs*. 2.

Que lo sieu son es estofat, gaire sonòre: *Una votz sorda*.
2. (fon.) *Consonanta sorda* ò *sorda*, n.f.: Consonanta prononciada sensa vibracion dei coardas vocali (per op. à *sonòra*). ◇ (mar.) *Lama sorda*: lama que s'auça sensa bosin. 3. Que non si manifestà netament: *Una dolor sorda*. ◇ *Tencha sorda*: Gaire viva.

sordadàs n.m. Aumentatiu de *sordat*. Var.: **sordalàs**.

sordalàs n.m. Sordadàs.

sordament adv. 1. M'un bosin ò un son estofat. 2. En secret.

sordastre, a adj. Si dit d'una persona un pauc sorda.

sordat, a n. Soldat, a.

sordatesc, a adj. Soldatesc. ◆ n.f. Soldatesca.

sordemut, a adj. e n. Qu'es à l'encòup balord e mut.

sordemutitat n.f. Estat dau sordemut. Var.: **surdimitat**.

sordes(s)a n.f. Sorditge.

sordidament adv. D'un biais sordide.

sordide, a adj. 1. Miserable, foarça brut: *Una maion sordida*. 2. Que manifestà de bassessa morala: *Un egoisme sordide*. 3. Marcat per l'aspretat au ganh; mesquin: *Una avarícia sordida*.

sordiditat n.f. (lit.) Caractèr de cen qu'es sordide.

sordina n.f. Dispositiu que permete d'assordir lo son de divèrs instruments de música. ◇ *En sordina*: Sensa faire de bosin, à un nivèu sonòre bas. ◇ *Metre en sordina*: Moderar, baïssar.

sorditat n.f. Sorditge, sordes(s)a, surditat.

sorditge n.m. Perda ò granda diminucion dau sns de l'audida. ◇ *Sorditge verbal*: Trebolici dei afasics, qu'audon lu sons e lu bosins ma sensa capir lo sens dau lengatge. Var.: **sordes(s)a, sorditat**.

sòre n.m. (bot.) Gripe d'esporganges dei feuses.

sorgent n.m. Foant.

sorgentar vi. S'avenar.

sorgentin n.m. Pichina foant.

sorgiment n.m. Soslevament d'una partida de l'escòrça terrèstra.

sorin n.m. Òus de peis emplegats coma esca per la pesca à la sardina.

sorit n.m. (log.) Argument compauat d'una seguida de proposicions ligadi entre eli de tau biais que l'atribut de caduna devengue lo subjècte de la seguenta, fins à la clavadura, qu'a per subjècte lo subjècte de la promiera e per atribut l'atribut de la darrieraproposicion avant la clavadura.

sorn, a adj. Escur, ombrós: *Un valon sorn*.

sornarudament adv. D'un biais sornarut.

sornarut, uda adj. Qu'esconde cen que pensa, qu'agisse en sota; escondut.

sornura n.f. Escuritit.

sororal, a adj. (lit.) Que pertòca la sòrre, li sòrres. Var.: **sororau**.

sororat n.m. (antrop.) Sistema en vertut dau quau un òme remplaça l'esposa moarta per la sòrre d'aquesta esposa.

sororau, ala adj. Sororal.

sorprendent, a adj. Sorprenent, sosprenent.

sorprendre vt. 1. Pilhar sus lo fach: *Lu gendarmas an sorprés lo ladre*. 2. Pilhar per sorpresa: *La pluèia m'a sorprés per camin*. 3. Estonar, desconcertar: *Aquela nòva pòu sorprendre*. 4. (lit.) Enganar: *Sorprendre la confiança de quauqu'un*. 5. *Sorprendre un secret*: Lo descubrir. Var.: **sosprendre**.

sorprenent, a adj. Estonant, que causa de sorpresa. Var.: **sosprenent**.

sorpresa n.f. 1. Estat de quauqu'un que si tròva en presença d'una caua estonata, que non s'asperava; estonament: *Aquesta victòria es estada una granda sorpresa*. 2. Eveniment que non èra asperat: *Tot s'es debanat sensa sorpresa*. 3. Present ò plaser fach à quauqu'un que non lo s'asperava: *La tieu visita es estada una sorpresa*. 4. Engatjament inopinat d'una tropa (*sorpresa tactica*) ò d'una armada entiera (*sorpresa estrategica*). ◇ *Per sorpresa*: À l'improvista.

sorrastra n.f. Mièja-sòrre.

sòrre n.f. 1. Filha naissuda dau meme paire e de la mema maire qu'un autre enfant: *Ai un fraire e doi sòrres*. ◇ *Li Nòus Sòrres*: Li Musas. 2. (lit.) Aquela mé cu si compartisse lo meme destin: *Una sòrre d'infortuna*. 3. Frema qu'apartèn à una congregacion religioa; títol que li es donat: *Li sòrres de la caritat, ma sòrre*. Sin.: **mónega**. ◆ adj. e n. Si di de cauas que son aparentadi: *Catalan e occitan son doi lengas sòrres*.

sorrir n.m. Expression de gaug, de satisfaccion, de simùpatia, d'afeccion, marcada per de movements leugiers de la cara e, en partic., dei labras. ◇ *Aver lo sorrir*: laisser paréisser la sieu satisfaccion, èstre content de quauqua ren. ◇ *Conservar lo sorrir*: Demorar de boana umor en despèch d'una situacion contrària.

sorrir vi. (*sorrii*) Aver lo sorrir. ◆ vt. ind. (à) 1. Manifestar à quauqu'un de simpatia, d'afeccion, en li adreçant un sorrir: *Sorrir au sieu interlocutor*. 2. Èstre agradiu à quauqu'un, li agradar, li convenir: *Es una perspectiva que non mi sorriz gaire*. 3. Èstre favorable (à quauqu'un): *La fortuna sorriz ai audaciós*.

sòrt n.m. 1. Decision per l'azard: *Tirar au sòrt*. 2. Efecte nociu, atribuit à de practicas de mascs: *Mandar un sòrt*. 3. (lit.) Potença sobrenaturala que sembla governar la vida umana; destin: *Lo sòrt a decidit per tu*. 4. Condicion, situacion materiala de (quauqu'un): *Si plànher dau sieu sòrt*. 5. Faire un sòrt à: *Metre en valor, faire valer: Faire un sòrt à un argument dins un discors*. ◇ (fam.) N'en finir rapidament e radicalament: *Ai fach un sòrt à-n-aqueli vièlts papiers*. ◇ Consumir totalament: *Avèm fach un sòrt au rostit*.

sòrta n.f. 1. Espècia, genre, categoria d'èstres ò de cauas. ◇ *Una sòrta de*: Quauqua ren ò quauqu'un de semblable. 2. *Faire en sòrta de* (+ infinitiu) ò *que* (+ subjontiu) Faire tot per que quauqua ren si fague. Sin.: **mena**.

sortable, a adj. (fam.) Que si pòu mostrar en public; corrècte: *Beves coma un trauc, non siés sortable*.

sortent, a adj. Que soarte. ◆ adj. e n. 2. Persona que soarte. 2. Que lo sieu mandat electiu arriba à la sieu fin: *Lo (candidat) sortent es favorit per l'eleccion venenta*.

sortida n.f. 1. Accion de sortir, de s'anar passejar. ◇ *Èstre de sortida*: Èstre sortit; aver la permission de sortir. ◇ Moment que si soarte: *La sortida de l'escòla*. ◇ Au teatre, accion de sortir dau pontin: *Una actritz que fa una faussa sortida*. 2. (fig.) Biais de si conservar una possibilitat d'escapar à una dificultat. 3. Accion de s'escapar, de s'escòrrer: *La sortida d'un gas*. 4. (inform.) Transferiment d'una informacion tractada dins un computador, de l'unitat centrala vèrs lo defoara. 5. Luèc per lo quau si soarte; eissida. Contr.: **intrada**. 6. Messa en venda, presentacion au public d'una mèrç, d'un produch: *La sortida d'un libre*. 7. (comptab.) Soma despensada. 8. (mil.) Operacion menada per una tropa enceuclada ò per una foarça navala que vòu rompre un blòcus; mission de combat qu'una aeronau militària complisse. ◇ (fam.) Inectiva, fach de s'embilar còtra quauqu'un: *Non m'asperavi à una sortida pariera*.

sortida de banh n.f. Penchenador que si poarta après lo banh ò la docha.

sortilègi n.m. 1. Accion de mandar un sòrt. 2. Accion que sembla magica.

sortir vi. (*soarti*) 1. Laisser un luèc per anar foara ò per ana dins un autre luèc: *Sortir de maion*. ◇ *Sortir de la memòria*: Èstre oblidat. 2. Sortir de maion per anar faire quauqua ren: *Sortir sopar en vila*. ◇ (fam.) *Sortir mé quauqu'un*: Frequentar aquesta persona, aver una relacion amoroa ensèm m'ela. 3. Començar à paréisser; butar en defoara: *Lo blat soarte de tèrra*. ◇ (fam.) *Lu uèlhs li soàrtan de la tèsta*: Un sentiment violent l'anima. 4. Èstre visible, salhent: *Un mocador que soarte de la borniera*. 5. S'espantegar au defoara: *Un perfum delicat soarte de la coïna*. Sin.: **s'escapar**. 6. Laisser un periòde, un estat, etc.: *Non siéu encara sortit de l'enfança*. 7. (fam.) *S'en sortir, n'en sortir*: Si tirar d'afaire, garir. 8. S'alunhar, s'escartar de; passar un limit: *Sortir dau subjècte*. 9. Èstre publicat, èstre mes en venda, èstre distribuit: *Aqueu libre es sortit lo mes passat*. 10. (fig.) Aver coma resultat: *Que sortirà de toti aquela discussion?* 11. Èstre eissit, venir de: *Sortir dau pòble*. ◇ *Sortir d'una escòla*: Li èstre estat escolan, n'èstre diplomat. ◇ *Sortir dei mans de quauqu'un*: Aver aquesta persona coma autor. 12. Èstre tirat au sòrt: *Se lo 12 posquesse sortir, serii ric!* 13. Èstre tau après una situacion, una modificacion, etc.: *Sortir grandit d'una espròva*. ◆ vt. 1. Menar foara: *Sortir una vaca de l'estable*. ◇ (fig.) Ajudar quauqu'un à si desgatjar d'un estat, d'una situacion: *Sortir quauqu'un de l'embaràs*. ◇ Menar à faire una passejada: *Sortir lo can, sortir lo pichon*. 2. Metre en venda un produch; editar, comercialisar: *Lo promier roman policier en niçard es sortit en lo 2002*. 3. (fam.) Tirar au sòrt un numèro, una carta dins un juèc d'azard. 4. (fam.) Eliminar un adversari, un concurrent: *L'OGCN a sortit lo PSG en copa de França*. 5. (fam.) Dire: *As encara sortit una conaria!*

sortir n.m. *Au sortir de*: Au moment que si soarte de.

sortir vt. (dr.) Obtenir, aver.

sorvenença n.f. Sobrevenença.

sorvenir vi. Sobrevenir.

S.O.S. n.m. Senhal de destressa radiotelegrafica, qu'eméton lu avions ò li naus en perill.

soscrich, a adj. Sotascrich.

soscripcion n.f. 1. Engatjament pilhar de s'associar à una empresa, de crompar un obratge en cors de publicacion, etc.; soma que lo soscriptor paga. 2. Indicacion sota la signatura d'una letra dau nom e dau títol de l'expeditor. 3. (dr.) Signatura messa en bas d'un acte per l'aprovar. 4. (Borsa) Participacion à una aumentacion de capital per apèl au public, à una emission publica d'obligacions. ◇ *Drech de soscripcion*: privilègi acordat à un accionari de participar per prioritat à una aumentacion de capital.

soscriptor, tritz n. 1. Persona que soscriu un efècte de comèrci. 2. Aqueu que pilha part à una soscripcion. Var.: **soscrivèire**.

soscriure vi. (*soscrivi*) 1. (dr.) Revestir un escrich de la sieu signatura per l'aprovar. 2. S'engatjar à versar una soma donada en contrapartida de quauqua ren: *Soscriure un abonament à una revista occitana*. ◆ vt. ind. (*à*) Donar la sieu adesion, la sieu aprobacion (*quauqua ren*).

◆ vi. 1. S'engatjar à contribuir financierament à quauqua ren: *Soscriure per un monument*. 2. Pilhar l'engatjament de crompar, à un prètz convengut, un obratge que deu èstre publicat.

sòsia n.m. Persona que sembla trach per trach una outra. ◆ *Sòsia vocal*: Persona qu'a la mema votz qu'una outra.

soscrivèire, eiritz n. Soscriptor.

sosjacent, a adj. 1. Qu'es plaçat en sota: *Muscles sosjaccents*. 2. Escondut, non dich: *Teorias, ideas sosjaccents*.

soslevacion n.f. 1. Solatjament. 2. Soslevament.

soslevament n.m. 1. Fach de soslevar, d'èstre soslevat. Sin.: **soslevacion**. 2. Movement de rebellion, d'insurreccion.

soslevar vt. 1. Auçar à una autessa gaire importanta. 2. Suscitar de sentiments ◆ **si soslevar** v.pr.

sosmarin n.m. Sotamarin.

sosmarin, a adj. Sotamarin, a.

sosmarinier n.m. Sotamarinier.

sospechable, a adj. Que pòu èstre sospechat. Var.: **suspectable**.

sospechar vt. (*sospièchi*) Suspectar.

sospechós, oa adj. Suspectós.

sospectar vt. (*sospecti*) Suspectar.

sospècte, a adj. e n. Suspècte.

sospectós, oa adj. Suspectós.

sospelenc, a adj. e n. De Sospeu.

sospendre vt. Suspendre.

sospendut, uda adj. Suspendut.

sospension n.f. Suspension.

sospensiu, iva adj. Suspensiu.

sospés, esa adj. Suspendut.

sospichós, oa adj. Suspectós.

sospieh n.m. 1. Opinion desfavorable sobre quauqu'un, lo sieu comportament, fondada sobre d'indicis, d'impressions, d'intuicions, ma sensa pròvas precisi. 2. Simpla conjectura, idea vaga.

sospir n.m. 1. Respiracion foarta e profunda, à causa d'una dolor, d'una emocion, etc. 2. (mús.) Silenci d'una durada egala à la negra; signe que l'indica.

sospirant n.m. (iron.) Aqueu que corteja una frema.

sospirar vi. 1. Mandar de sospirs qu'exprimisson la satisfaccion ò lo desplaçar, un estat adgradiu ò penós. 2. (lit.) Èstre amorós: *Sospirar per una bèla pichona*. ♦ vt. Dire (quauqua ren) mé de sospirs, dins un sospir. ♦ vt. ind. (*après*) Desiderar vivament, asperar embé impaciènça.

sosprendent, a adj. Sorprendent.

sosprendre vt. Sorprendre.

sosprement, a adj. Sorprement.

sospresa n.f. Sorpresa.

sosta n.f. Luèc abritat: *Si metre à la sosta*.

sostar vt. Metre à la sosta, protegir. ♦ **si sostar** v.pr. Si metre à la sosta. Sin.: **si metre à cubèrt**.

sostat, ada adj. 1. Mes à la sosta. 2. Sostengut, pistonat.

sostèn n.m. 1. Accion de sostenir quauqu'un: *Auràs lo mieu sostèn per lo tieu projècte*. 2. Accion de sostenir quauqua ren: *De mesuras de sostèn à l'economia*. 3. Persona, grope que sostèn quauqu'un, un grope; aparaire. ◇ (dr.) *Sostèn de familha*: Persona que, gràcias à la sieu activitat, assegura la subsistença materiala de la sieu familha e que, per aquò, a un estatut particulier dins lo quadre dau servici nacional. 4. Cen que sostèn quauqua ren; supòrt: Aquesta colomna es lo sostèn de la vòuta. ♦ n.m. pl. (frcs soutien-gorge) *Sostèns à balconets*.

sostendre vt. 1. (geom.) Èstre la coarda d'un arc de corba. 2. Èstre à l'origina, à la basa de (quauqua ren): *Lo concèpte de lucha dei classas sostende la mieu analisi*.

sostenèire, eiritz n. (lit.) Persona que sostèn, qu'apara una causa, una idea. ♦ n.m. Individú que viu de la prostitucion de personas que pretende protegir. Sin.: **proxeneta, macareu**.

sostenença n.f. Accion de sostenir una tèsi, un memòri.

sostenent, a n.m. Persona que sostèn una tèsi, un memòri.

sostengut, uda adj. 1. Que non baissa: *Un esfoarç sostenut, una atencion sostenguda*. 2. Que presenta una granda intensitat, en parlant d'una color: *Un roge sostengut*. 3. *Lenga sostenguda*: Niveu de lenga caracterisat per una recèrca dins la causida dei mòts e de la sintaxa. 4. *Estile sostengut*: Constantament nòble, elevat, elegant.

sosténher vt. Sostenir.

sostenible, a adj. 1. Que pòu èstre suportat, endurat. 2. Que si pòu sostenir per de boani rasons: *Una opinion sostenible*. 3. *Desvolopament sostenible*: Desvolopament que si pòu faire en respectant la natura, la planeta.

sosteniment n.m. 1. Accion de sostenir li parets d'una excavacion; dispositiu de sostèn, contrafoart. 2. *Barri de sosteniment*: Obratge que resistisse à la butada dei tèrras.

sostenir vt. (*sostèni*) 1. Mantenir dins una posicion au mejan d'un supòrt; servir de supòrt à: *Sostenir un aubrilhon m'un paisseu*. 2. Mantenir quauqu'un drech, l'empachar de tombar: *Sostenir una persona per l'ajudar à caminar*. 3. Empachar quauqu'un, un organe, de s'afeblir; estimular: *Sostenir lo coar d'un malaut*. 4. (fig.) Empachar de feblir; ofrir un reconfoart, etc.: *Sostenir lo moral de quauqu'un*. 5. Agir per mantenir quauqua ren à un niveu donat, empachar de feblir: *Sostenir l'economia*. 6. Aparar, ajudar: *Un partit que sostèn lo govèrn*. 7. 7. Afirmar (una opinion): *Sostèni que t'enganes*. ◇ *Sostenir una tèsi, un memòri*: Lu expauar, au cors d'una sostenença davant una jurada. 8. (coregr.) Mantenir lo mai longtemps possible (una actituda) ò contunhar tot esfoarç començat. 8. Resistir sensa feblir à: *Sostenir lu assauts de l'enemic*. ◇ *Sostenir lo regard de quauqu'un*: Lo regarjar dins lu uèlhs sensa si laisser intimidir. ◇ *Sostenir lo parangon (embé quauqua ren, quauqu'un)*: Non li èstre inferior. Var.: **sosténher**. ♦ **si sostenir** v.pr. 1. Si mantenir en posicion d'equilibri dins l'ària, dins l'aiga. 2. (fig.) Si mantenir au meme niveu: *L'interès d'aqueu roman si sostèn de la promiera linha à la darriera*. 3. Èstre afirmat valablement: *Un ponch de vista que si sostèn*. 4. Si prestar una assistença mutuala, s'ajudar mutualament.

sostenuto adv. (it.) Nòta ò passatge que cau sonar d'un biais sostengut.

sosterranh n.m. Corredor, galaria que s'enfonsa sota tèrra; obratge bastit en dessota dau niveu dau soal per li faire passar una via de comunicacion ò una galaria per adurre ò evacuar d'aiga.

sosterranh, a adj. 1. Sota tèrra: *Un passatge sosterranh*. 2. Que si fa secretament: *De discussions sosterranhi*.

sostirar vt. 1. Transvasar doçament (de vin, un liquide ò un gas) d'un recipient dins un autre. Sin.: **tirar**. 2. Obtenir per rusa ò per abiletat: *Sostirar de sòus à quauqu'un*.

sostiratge n.m. Accion de sostirar; lo sieu resultat.

soston n.f. Pichina sosta.

sostraccion n.f. 1. (dr.) Presa de possession d'una caua còtra la volontat e à l'insaupuda dau sieu detentor legitime. 2. (mat.) Operacion notada – (mens), invèrsa de l'addicion, que, à partir de doi nombres *a* e *b* donats, consistisse à trovar un nombre *c*, dich diferença, tau que $a = b + c$.

sostractiu, iva adj. (mat.) Relatiu à la sostraction.

sostrar vi. Renar.

sòt, a adj. e n. Niais, nèsci.

sota prep. Marca la situacion per rapòrt à cen qu'es mai aut ò mai en contacte, lo temps, lo mejan, la causa, lo ponch de vista, la dependença: *Sota lo taulier, sota la 1ª República, un malaut sota morfina*. ◇ *N'èstre de sota*: Èstre en perda. ◇ *De sota aiga, de sota man*: D'escondilhons. Var.: **de sotaman**. ◇ *Capeu sota*: Expression per saludar embé respècte.

sotabalh n.m. Balh que lo prenèire fa à un autre de cen que li es estat donat à fit ò à fèrma.

sotabarba n.f. 1. Pèça de l'arnesc dau cavau, que religa lu doi montants dau licòl. 2. (mar.) Cable ò cadena que mantèn lo baupret per dessota. Sin.: **sotagòrja**.

sotabàs n.m. Soqueta bassa que cuèrbe just lo torn dau pen, portada entre la cauçada e lo bas.

sotabdominal, a 1. Qu'es situat sota l'abdomèn. Var.: **sotabdominaiu**.

sotabdominaiu, ala adj. Sotabdominal.

sotabenda n.f. Partida vuada à l'avant d'un afust dont s'encàstron lu torrilhons d'una arma de fuèc.

sotabibliotecari, ària n. Emplegat, emplegada que segonda un bibliotecari, una bibliotecària.

sotaboasc n.m. 1. Vegetacion que creisse sota lu aubres d'una forèst. 2. Espaci recubèrt per lu aubres d'una forèst. 3. Dessenh, pintura que representa lo dedintre d'una forèst.

sotaborat n.m. (quim.) *Borat basic*: Sotaborat de soda.

sotabraç n.m. Partida de vestit que si plaçan sota l'aissela per protegir un vestit de la sudor.

sotabranca n.f. Sotadivision, dins un sistema complèxe, d'una branca.

sotabrigadier n.m. Doanier ò policier d'un reng analògue à-n-aqueu de caporal.

sotabudget n.m. (admin.) Division d'un budget.

sotacabrilhon n.m. Cabrilhon plaçat sota un autre, per lo renforçar.

sotacalibrat, ada adj. Si di d'un projectile de calibre inferior à-n-aqueu dau canon que lo tira.

sotacap n.m. Aqueu que segonda lo cap, que comanda quora lo cap non li es.

sotacapa n.f. Fuèlha de tabat qu'envolopa le cigarro, intermediària entre l'envolopa exteriora e lo dedintre.

sotacapitalisacion (-izacion) n.f. (econ.) *Teorias de la sotacapitalisation*: Teorias qu'explícon lu fenomènes de depression per l'insufisença de l'esparnha e l'impossibilitat de mantenir lo ritme dei investments.

sotacategoria n.f. Sotadivision d'una categoria.

sotacava n.f. Plan orizontal practicat per dessota lo massís.

sotacavar vt. (min.) Cavar à la partida inferiora.

sotacavatge n.m. (min.) Excavacion facha à la partida inferiora dau front de talha.

sotacetat n.m. Acetat basic.

sotaclassa n.f. (sc. de la v.) Sotadivision d'una classa.

sotaclaviculari, ària adj. (adj.) Qu'es situat sota la clavicula. Var.: **sotaclavier**.

sotaclavier, a adj. (anat.) Qu'es sota la clavicula. Var.: **sotaclaviculari**.

sotaclorur(e) n.m. Clorure basic.

sotacoa n.m. Cropiera.

sotacòdi n.m. 1. (ling.) Sistema de relacions particulieri que, au dedintre d'una foncion donada dau

lengatge, lu elements dau còdi global de la lenga entretènon entre elu. 2. (inform.) Còdi segondari d'un còdi general.

sotacomission n.f. Acamp d'un pichin nombre de personas designadi demieg lu membres d'una comission per preparar lo trabalh d'aquesta comission.

sotacomitat n.m. Comitac creat au dedintre d'un comitat e n'en depende, encargat d'estudiar una question particuliera.

sotaconjontival, a adj. Qu'es situat sota la conjontiva. Var.: **sotaconjontivaiu**.

sotaconjontivaiu, ala adj. Sotaconjontival.

sotaconsum n.m. Consum inferior à la normala.

sotacontinent n.m. (geogr.) Partida importanta e diferenciada d'un continent: **sotacontinent sudamerican**.

sotacopa n.f. Accion de sotacopar.

sotacopar vi. Ai cartas, copar m'una carta d'atots inferiora à un atots qu'a ja copat lo plec.

sotacoracoïdian, a adj. Qu'es situat sota l'apofisi coracoïda.

sotacormiera n.f. Pièça de boasc pauada, dins una carpenta, parallalament à la cormiera, en dessota.

sotacòrs n.m. Partida d'un còrs, d'un grope, qu'a finda una estructura de còrs elle-mème une structure de corps.

sotacostal, a adj. Qu'es situat en dessota dei coastas: *Muscles sotacostals*.

sotacritèri n.m. Critèri segondari.

sotacritic, a adj. Qu'es lo sèti d'une reaccion nucleària en cadena convergenta, en parlant d'un sistema ò d'un mitan.

sotacrustaceu, ea adj. Cicatrisacion sota-crustacée: *Que si fa sota una crosta*.

sotactivitat n.f. Activitat (economica, industriela) inferiora à la normala.

sotacuèissa n.m. (med., cir.) Pèça de bendatge de seguretats que passa sota la cuèissa.

sotacutaneu, ea adj. 1. Situat sota la pèu: *Tumor sotacutanea*. 2. Que si fa sota la pèu; ipodermic: *Injeccion sotacutanea*.

sotadaptat, ada adj. 1. (geogr.) un escorrement tròup deble per rapoart au sieu lièch ò à la sieu comba, en parlant d'un cors d'aiga. 2. (psicol.) Si di d'una persona que non es pron adaptada. ◆ n. (psicol.) Persona que non es pron adaptada.

sotadeclarar vt. 1. Non declarar la totalitat, en parlant dei revenguts. 2. Declarar un ben en dessota de la sieu valor.

sotadecuple, a adj. e n.m. Si di d'un nombre contengut dètz còups dins un autre nombre.

sotadelegar vt. (*sotadelegui*) Autrejar à una persona una mission ò una partida dei poders reçauputsde quauqu'un d'autre.

sotadelegat, ada n. Vicepresident, dins d'uni societats filantropiqui.

sotadesvolopament n.m. Lo tot dei caractèrs d'un país sotadesvolopat.

sotadesvolopat, ada adj. 1. Que si tròva en dessota d'un nivèu normal de desenvolopament. 2. Si di d'un país que lu sieus abitants an un nivèu de vida mejan deble en rason, espec., de l'insufisença de la produccion agricòla, dau feble desenvolopament de l'industria e, correntament, d'una creissença demografica mai rapida que la progression dau revengut nacional. Cau preferir *país en via de desenvolopament, país emergent*.

sotadiaconat n.m. (relig. cat.) Òrdre sacrat que precedisse lo diaconat, suprimit per la reforma dau 1972).

sotadiàcono n.m. (it.) Sotadiacre.

sotadiacre n.m. Clergue qu'a reçauput lo sotadiaconat. Var.: **sotadiàcono** (it.), **sotadiague**.

sotadiafragmatic, a adj. Qu'es situat en dessota dau diafragma. Sin.: **sotafrenic**.

sotadiague n.m. Sotadiacre.

sotadialècte n.m. Varianta locala d'un dialècte: *Lo provençau maritime es un sotadialècte dau provençau*.

sotadirector, tritz n. Persona que dirigisse en segond.

sotadivision n.f. Division d'una division.

sotadividir vt. (*sotadividissi*) Establir, au dedintre d'un tot ja dividit, de divisions novèli.

sotadministrat, ada adj. Que manca de personal administratiu, en parlant d'una collectivitat, d'un organisme.

sotadmissible, a adj. Qu'a passat embé succès li espròvas prealabli à l'admissibilitat, dins divèrs concors, en parlant d'un candidat.

sotadominanta n.f. (mús.) Quart grade de la gamma diatonica, en dessota de la dominanta.

sotadreiça n.f. À l'interior d'un article, intrada messa en evidença per una tipografia especiala qu'indica una accepcion particuliera ò una forma diferenta d'aquela dau mòt tractat.

sotafamilha n.f. 1. Sotagrope taxinomic inferior à la familha. 2. Tribú.

sotafaudilha n.f. 1. Sota lo Segond Empèri, crinolina formada de ceucle. 2. Jupon qui se porte sota una gonèla ò sota una rauba dubèrta ò transparenta.

sotafèrma n.f. 1. Convencion per la quala una fèrma es sotafermada: *Pillar la sotafèrma d'una tèrra*. 2. (ist.) En França, sotadivision des fèrmas dau rèi, sota l'Ancian Regime.

sotafermar vt. (*sotafèrmi*) Donar en fermatge tot ò una partida d'un ben pilhat en afermatge.

sotafermier, a n. 1. Persona que pilha un ben à sotafèrma. 2. (ist.) Sota l'Ancian Regime, persona que dirigissia una sotafèrma.

sotafifre n.m. (fam., pej.) Persona qu'ocupa un emplec segondari.

sotafiliala n.f. Filiala que depende d'una altra filiala.

sotafirmar vt. Sotasignar.

sotafitar vt. Fitar à una altra persona tot ò partida d'un ben per lo quau si paga un fit.

sotafitaulo n.m. Sotalocatori.

sotafluent n.m. (geogr.) Afluent d'un afluent.

sotafluvial, a adj. Que si tròva sota lo nivèu d'aiga d'un fluvi ò d'una ribiera. Var.: **sotafluviau**.

sotafluviau, ala adj. Sotafluvial.

sotafogau n.m. Partida de maçonaria situada sota lo fogau d'una chaminèia.

sotafosfat n.m. Fosfat basic.

sotafrutescent, a adj. (bot.) Qu'a l'aspècte d'un aubrilhon que la sieu soca es vivaça ma que lu sieus rams si dessècon cada ivèrn.

sotagallat n.m. *Sotagallat de bismut*: Substança emplegada coma antiseptic dins lo tractement d'infeccions cutaneï, dins lo tractament de l'eczema e en supositòris dins le tractament dei emorroïdas.

sotagença (-éncia) n.f. Agença que depende d'una altra agença.

sotagenre n.m. Sotadivision dau genre.

sotagent n.m., 1. Foncionari d'un arsenal. 2. Agent subaltèrne.

sotaglaciari, ària adj. (geogr.) Qu'es situat, que si debana sota un glacier; que pertòca la zòna dont lo glacier es au contacte de la ròca.

sotaglotic, a adj. Qu'es en dessota de la glòti.

sotagonflat, ada adj. Que non es pron gonflat, en parlant d'una goma, d'un balon, etc.

sotagòrja n.f. Sotabarba.

sotagovernanta n.f. rare. Governanta en segond.

sotagouvernaire n.m. 1. Gouvernaire en segond d'un prince, d'un personatge important. 2. (admin. fr.) Cadun dei doi gouvernaires en segond, que lo ministre dei finanças nomena, encargats d'assistir lo gouvernaire de la Banca de França e dau Crèdit fonsier.

sotagrafe n.m. Grafe obtengut à partir d'un autre grafe.

sotagrope n.m. Sotadivision d'un grope. ◇ (mat.) Dins un grope, sotensemble que, per la lèi de composicion dau grope, possedisce eu finda l'estructura de grope.

sotaire, a n. Plonjaire, plonjaira.

sotalacustre, a adj. Situat sota li aigas d'un lac.

sotalari, ària adj. (anat.) Situat sota l'aila d'un animau. ◆ n.f. pl. Plumas dau dessota de l'ala.

sotalenhós, oa adj. D'una consistença intermediària entre la consistença erboa e la consistença lenhoa.

sotalimentacion n.f. 1. Insufisença quantitativa de l'apoart alimentari pron duradissa per provocar de trebolis organics ò foncionals. 2. Estat patologic que n'en resulta.

sotalimentar vt. Alimentar en quantitat pas pron importanta.

sotalimentat, ada adj. Que non manja pron.

sotalogar vt. (*sotalògui*) Donar en locacion un ben que si fita.

sotalogatori, ària n. Sotafitari.

sotaluectenent n.m. Oficier titulari dau premier grade de la ierarquia dins li armadas de tèrra e de l'ària.

sotamaire n.f. e adj. f. (bot.) Branca que depende de la branca maire.

sotaman n.m. 1. Accessòri de bureu per li pauar un fuèlh de papier dont si vòu escriure per non lo laisser repauar directament sus la taula. 2. *De sotaman*: D'escondilhons

sotamànega n.f. Mànega de dessota dau vestit femenin, au s. XIXⁿ.

sotamarca n.f. Marca qu'un fabricant d'una altra marca mai conoissuda emplega per d'unu produchs.

sotamarin n.m. 1. Bastiment de guèrra fach per navegar e combatre d'un biais prolongat e autonòme sota l'aiga. 2. Tot bastiment capable d per complir en immersion una mission de recèrca ò de sauvament. 3. (fam.) Persona que s'introdue dins una organisacion per faire l'espia. Var.: **sosmarin**.

sotamarin, a adj. 1. Qu'es sota la mar. 2. Que si fa sota la mar: *Navigacion sotamarina*. ◇ *Caça, pesca sotamarina*: Espòrt que consistisse à s'aprochar dau peis sota l'aiga en denedant per lo caçar au mejan d'un fusiuarpon. Var.: **sosmarin**.

sotamarinier n.m. membre de l'equipatge d'un sotamarin. Var.: **sosmarinier**.

sotamaxillar(i), a (-ària) adj. (anat.) Situat sota la maissèla.

sotamedicalisat (-izat), ada adj. Si di d'un país ò d'una region dont la densitat medicala tròp debla non permete de respoandre correctament ai besonhs de la populacion en matèria de santat.

sotamendament n.m. (dr.) Modificacion à un amendament.

sotamendar vt. (dr.) Faire un sotamendament à (una lèi).

sotament adv. D'un biais nèsci.

sotamentoniera n.f. Brida d'un capeu, etc., que passa sota lo menton e recuèrbe li aurelhas.

sotamés, essa adj. 1. Dispaut à l'obeïssença; docile. 2. Qu'anóncia de sotamission: *Una ària sotamessa*. Var.: **somés**.

sotamèstre n.m. 1. Dins una maion d'educacion, persona que surveilha lu escolans e que remplaça un mèstre, cas de besonh. 2. Sotoficier de cavalaria dau Quadre negre de Saumur. 3. Religiós que segonda lo mèstre dei novelaris.

sotamestressa n.f. 1. (anc.) Dins d'unu establiments de joventas, persona que surveilha li escolanas e que remplaça una mestressa, cas de besonh. 2. (anc.) Survelhanta d'una maion de tolerança.

sotametre vt. 1. Metre sota la sieu potença, la sieu autoritat; astrénher à una lèi, à un reglament. 2. Prepauar au jutjament, au contraròtle, à l'aprobacion, à l'examen de quauqu'un: *Sotametre un projècte*. Faire subir una operacion à: *Sotametre un produch à una analisi*. Var.: **sometre**. ◆ **si sotametre** v.pr. Obeïr, faire la sieu sotamission: *Mi sotameti à la tieu decision*.

sotamisnistre, a n. Aut foncionari, auta foncionària que segonda un ministre.

sotamission n.f. 1. Fach de si sotamentre. 2. (dr.) Declaracion escriha per la quala una empresa s'engatja à respectar lo quasèrn dei cargas d'una adjudicacion au prètz qu'a ela-mema fixat. Var.: **somission**.

sotamucós, oa adj. Qu'es situat, si debana ò si practica en dessota d'una mucoa.

sotamultiple adj. e n.m. (mat.) Si di d'un nombre contengut un nombre entier de còups dins un autre nombre. 2. (metrol.) Quocient d'una unitat de mesura per una potença entiera e positiva de 10: *Lo centimètre es un sotamultiple dau mètre*.

sotana n.f. Vestit llong en forma de rauba, que poàrton lu eclesiastics.

sotanaulejament n.m. (dr. mar.) Contracte per lo quau un naulejaire sotafita la nau naulejada.

sotanaulejar vt. Sotafitar una nau naulejada.

sotanela n.f. Pichina sotana que poàrton lu enfants de còr.

sotaneu n.m. (mat.) Sotensemble d'un aneu, que presenta eu-meme l'estructura d'aneu.

sotanitrat n.m. Nitrat basic: *Sotanitrat de bismut*.

sotanormala n.f. (mat.) Sotatangentia.

sotanotz n.f. Tròç de carn que fa partida de la notz, e que correspoande ai muscles posteriors de la cuèissa.

sotanutricion n.f. Nutricion insufisenta.

sotapagar vt. (sotapagui) Pagar en dessota de la normala, pas pron.

sotapalan n.m. (mar.) *Liurason sotapalan*: Liurason, per cargament, d'una mèrç sus l'embarcadari, mé la nau que pilha au sieu còmpte lu costs e lu risks de messa à bòrd; au descargament, mòde de liurason segond lo quau la nau supoarta solament lu costs de desarrimatge (*sotapalan à bòrd*) ò toi lu costs de desbarcament (*sotapalan de nau à l'embarcadari*).

sotapança n.f. Sotaventriera.

sotapata n.f. Pata fixada sota lo coal ò lo botonatge d'un vestit.

sotapear vt. (*sotapei*) 1. Auçar quauqua ren mé la man per n'estimar lo pes. 2. Evaluar, estimar: *Sotapear lu inconvenients d'un affaire*.

sotapen n.m. Benda de teissut extensible que passa lo pen e s'estaca au bas dei braias per li mantenir atesadi.

sotaperiostat, ada adj. Qu'es situat, si debana ò si practica sota lo periòsti.

sotaplanatge n.m. (tecnol.) Travalh de pairoliera, executat au marteu à man, que consistisse à aplanir doi susfàcias metalliqui assembladi à angle drech.

sotaplat n.m. Dessota de plat.

sotapleural, a adj. Qu'es situat, si debana ò si practica sota la pleura.

sotapoblament n.m. 1. Estat d'un país que non es pron poblat. 2. Ocupacion insufisenta d'una abitacion per rapoart à la sieu capacitat d'acuèlh.

sotapoblat, ada adj. Poblat tròup feblement.

sotaponevrotic, a adj. Qu'es situat, si debana ò si practica sota una aponeuròsi.

sotaprefècte, a n. Grade de la foncion publica que dona vocacion à ocupar l'emplec de comissari adjonch de la República, de secretari general de la prefectura ò de director de cabinet. ◆ n.f. Esposa dau sotaprefècte.

sotaprefectoral, a adj. Relatiu à un sotaprefècte, à una sotaprefectura. Var.: **sotaprefectorau**.

sotaprefectorau, ala adj. Sotaprefectoral.

sotaprefectura n.f. 1. Sotadivision de departament administrada per un comissari de la República, sotaprefècte. 2. Vila de residença d'un sotaprefècte. 3. Lo tot dei servicis de l'administracion sotaprefectorala.

sotapression n.f. 1. Pression dirigida de bas en aut. 2. Pression insufisenta.

sotaproduccion n.f. Production insufisenta, inferiora à la normala.

sotaproduch n.m. 1. Produch derivat d'un autre. 2. Marrida imitacion, produch de marrida qualitat. 3. Còrs obtengut accessoriament dins una preparacion quimica ò coma sobra dins una extraccion. 4. Substança utila associada dins lo minerau au produch que l'esplecha recèrca.

sotaproductiu, iva adj. Qu'a un rendement insufisent.

sotaprograma n.m. 1. Sotadivision d'un programa. 2. (inform.) Sequença d'instruccions que permete de resòlver una partida d'un problema, abitulament preparada d'avança e inserida dins un programa principal.

sotaproletari, ària n. Persona que fa partida dau sotaproletariat.

sotaproletariat n.m. Jaça sociala de trabalhaires sobresplechats, qu'an de condicions de vida e de lotjament insufisenti.

sotapròte n.m. Pròte en segond.

sotapubian, a adj. Sota dau pubís: *Enterocelia sotapubiana*.

sotaquadruple, a adj. e n.m. Si di d'un nombre contengut quatre còups dins un autre: *4 est le sotaquadruple de 16*. Sin.: **quart**.

sotaqualificacion n.f. Estat d'una persona qu'es sotaqualificada.

sotaqualificat, ada adj. Si di d'una persona que non a la qualificacion necessària per un emplec determinat.

sotaquartier n.m. (mil.) Zòna d'accion sota la carga d'una unitat militària de l'importança d'una companhia dins una mission defensiva, de pacificacion ò de seguretat dau territòri.

sotaquintuple, a adj. e n.m. Si di d'un nombre contengut cinc còups dins un autre: *3 est le sotaquintuple de 15*. Sin.: **quint**.

sotaquistaire n.m. (dr.) Aqueu qu'a crompat d'un aquistaire precedent.

sotaquòta n.f. Quòta segondària, dins un sistema de classament.

sotaquotacion n.f. (fin.) Quotacion oficiala inferiora à la quotacion reala.

sotaraça n.f. Sotagrope au dedintre d'una raça.

sotaracnoïdian, a adj. (anat.) Situat en dessota de l'aracnoïda.

sotarc n.m. Arc perpendiculari à l'axe de la vòuta e apontelat còtra la faça interiora dei barris.

sotarefreiment n.m. Abaïssament de la temperatura dau liquide condensat d'un aparelh frigorific en dessota de la sieu temperatura de condensacion per accréisser lo rendement d'aquest aparelh; resultat d'aquesta accion.

sotarefreiat, ada adj. Si di d'una solucion liquida dins un estat metastable à una temperatura à la quala lo solvent deuria cristallisar.

sotaregime n.m. Regime d'un motor inferior au regime normal.

sotaregion n.f. admin. Sotadivision d'una region territoriala.

sotaremunerar vt. Sotapagar.

sotarepresentacion n.f. Situacion d'un grope de personas ò de cauas que lu sieus representants non son nombrós coma deuríon èstre proporcionalament dins un tot.

sotarepresentat, ada adj. Qu'es en estat de sotarepresentacion.

sotarmonic, a adj. Que la sieu frequença es un sotamultiple d'aquela de la grandor principale, en parlant d'una grandor periodica.

sotarrendaire, airitz n. Persona que sotarrenda.

sotarrendar vt. Sotafermar.

sotarrondissement n.m. Sotadivision d'un arrondissement maritime.

sotasaturat, ada adj. (geol.) Si di d'una ròca magmatica deficitària en silice.

sotascriure vt. (*sotascrivi*) Sotescriure.

sotascrich, a adj. Sotescrich.

sotasecretari, ària n. *Sotasecretari d'Estat*: Membre dau govèrn que depende d'un secretari d'Estat ò d'un ministre.

sotasecretariat n.m. *Sotasecretariat d'Estat*: Administracion sota l'autoritat d'un sotasecretari.

sotasector n.m. Sotadivision d'un sector. ◇ Division d'un sector militari, que depende d'un regiment ò d'un gropament tactic.

sotasextuple, a adj. e n.m. Si di d'un nombre contengut sièis còups dins un autre: *3 es sotasextuple de 18*.

sotasignar vt. Metre lo sieu nom, la sieu signatura en bas d'un acte. Sin.: **sotescriure**.

sotasignat, ada adj. e n. Qu'a mes lo sieu nom, la sieu signatura en bas d'un acte: *Lo sotasignat declara que...* Sin.: **sotescrich**.

sotasistema n.m. 1. Sistema que fa partida d'un sistema mai important. 2. (inform.) Ensemble de programas qui perméton una utilizacion particuliera d'un computador sota lo contraròtle dau sistema d'esplecha.

sotasoyal n.m. 1. Jaça immediatament en dessota de la tèrra vegetala: *Un sotasoyal sablós*. 2. Partida ò tot dei jaças geologiqui d'una region: *Li riquessas dau sotasoyal*. 3. Plan parcialament ò totalament sosterranh d'un bastiment.

- sota-sobre** adv. En grand desòrdre.
- sotasolaira** n.f. Araire fach per lo sotasolatge.
- sotasolatge** n.m. Biaís de laurar que fragmenta li partidas profundas dau soal sensa li menar à la susfàcia.
- sotassegurar** vt. Asssegurar en declarant una valor inferiora à la valor vertadièra.
- sotassegurat, ada** adj. Qu'es asssegurat per una valor inferiora à la sieu valor vertadièra.
- sotastimar** vt. Sotestimar.
- sotastragalian, a** adj. Qu'es situat ò que si debana sota l'astragala.
- sotasulfat** n.m. Sulfat basic.
- sotatangenta** n.f. Mesure algebrica de la projeccion ortogonalà sus Ox dau vector \overrightarrow{MT} dont T designa l'interseccion de la tangenta embé Ox. Sin.: **sotanormala**.
- sotatenent** n.m. Sotaluectent.
- sotatension** n.f. Tension electrica inferiora à la normala.
- sotatítol** n.m. 1. Títol plaçat après lo títol principal d'un libre, d'una pàgina de jornal. 2. (cín.) Tèxto ò traduccion dei dialògues d'un film en version originala, que pareisse en bas de l'imatge.
- sotatítolar** vt. (cín.) Accion de sotatítolar.
- sotatítolatge** n.m. (cín.) Accion de sotatítolar.
- sotatoalha** n.f. Pèça que si mete sota la toalha per protegir la taula e per estofar lu bosins.
- sotatonic, a** adj. e n.m. Nòta situada immediatament en dessota de la tonica, doncas sur lo 7ⁿ gra de la gamma eptatonica.
- sotatractança** n.f. Execucion d'una fabricacion ò d'un tractament de pèças per lo compte d'un autre industrial, lo *donaire d'òrdre*, conformament à de plans ò de nòrmas qu'aqueu d'aquí impaua.
- sotatractant, a** n. Entreprenèire que sotatracta.
- sotatractar** vt. Donar à un sotatractant tot ò partida d'un mercat primitivament acordat à un autre.
- sotatractat** n.m. Convencion de sotatractança.
- sotatriple, a** adj. e n.m. Si di d'un nombre contengut tres còups dins un autre: *3 es sotatriple de 9*. Syn.: **tèrc**.
- sotaubrilhon** n.m. (bot.) Planta de talha gaire elevada, lenhoa à la basa, que non dona grèlhs e que la sieu extremitat erbacea es caduca.
- sotavarietat** n.f. Sotadivision d'una varietat biologica.
- sotavegetacion** n.f. (geogr.) Lo tot de la vegetacion que creisse sota la vegetacion principala d'una forèst.
- sotavèire** n.m. Ensèm constituit d'un imatge (gravadura, dessenh, fotografia) entre una placa de vèire e un carton, mantengut au mejan d'una benda adhesiva, una bagueta, etc.
- sotaventar (si)** v.pr. (mar.) Si plaçar sota lo vent.
- sotaventre** n.m. Sotaventrièra.
- sotaventrièra** n.f. Corrèia estacada ai doi limons d'una veitura ò d'una carreta e que passa sota lo ventre dau cavau. Sin.: **sotapança, sotaventre**.
- sotaverga** n.m. Cavau atelat, non montat, plaçat à drecha d'una autre finda eu atelat e que porta lo cavalier.
- sotavestit** n.m. Pèça de linjaria ò de bonetaria que si poarta sota lu vestits.
- sotavigaria** n.f. Ofici que depende d'una vigaria, que n'es encargat un sotaviguier.
- sotaviguier** n.m. Oficier que tèn una sotavigaria.
- sotaviraire, airitz** adj. Si di d'un veicule que sotavira.
- sotavirar** vi. En parlant d'un veicule automobile, aver li ròdas avant que, dins un viratge, tèndon à s'escapar en contunhat tot drech vèrs l'exterior de la corba.
- sotaviratge** n.m. Accion de soravirar.
- sotavoltatge** n.m. (electr.) Sotatension.
- sotazòna** n.f. (admin.) Sotadivision d'una zòna.
- sotazotat** n.m. Azotat basic.
- sot de fin** n.m. Sòl de fin.
- soteconòme, a** n. Adjonch, adjoncha d'un econòme, d'una econòma.
- sotefectiu** n.m. Efectiu inferior à la normala.
- sotembrancement** n.m. (zool.) Sotadivision d'un embrancement.
- sotemplec** n.m. 1. Eplec d'una partida solament de la man d'òbra disponibla. 2. Sotutilisacion.
- sotemplegar** vt. (*sotemplegui*) Emplegar d'un biaís insufisent; sotutilisar.
- sotengenhair, airitz** n. Tecnician(a) que lo sieu reng es immediatament inferior à-n-aqueu d'engenhair.
- sotensemble** n.m. Sotensemble (d'un ensemble) Partida d'aquest ensemble. Var.: **sotensèm**.
- sotensèm** n.m. Sotensemble.
- sotentendre** vt. Faire capir quauqua ren sensa lo dire; non exprimir clarament la sieu pensada. ◇ *Èstre sotentendut*: Èstre implicite, non èstre ecprimit ma poder èstre facilament capit, restablit.
- sotentendut, uda** adj. Que si sotentende. ◆ n.m. Cen que si fa capir sensa lo dire: *Una letra clafida de sotentenduts*.
- sotentreprenèire** n.m. Entreprenèire en sotòrdre.
- sotepidemic, a** adj. Qu'es situat, si debana ò si practica sota l'epidèrma.
- soterrament** n.m. Accion de soterrar, d'ensebelir.
- sotèrramoart** n.m. Aclapamoart.
- soterran** n.m. Sosterranh.
- soterran, a** adj. Sosterranh.
- soterrar** vt. (*sotèrri*) Enterrar, ensebelir.
- sotescaudalh** n.m. (estadisticas) Sotadivision d'un escudalh, d'una fraccion representativa.
- sotescapulari** n.m. Muscle posterior de l'espaula.
- sotescorrement** n.m. (geogr.) Quantitat d'aiga que soarte d'un bacin, sota la linha de partatge dei aigas de susfàcia e doncas sostracha à l'escorrement sosterranh comprés dins l'escorrement total.
- sotescrich, a** adj. Sotassignat.
- sotescriure** v.t. (*sotescrivi*) Sotassignar.

sotespaci n.m. Dins un espaci vectorial, sistema de vectors que possedisce eu-mme l'estructura d'espaci vectorial.

sotespècia n.f. (sc. de la v.) Sotadivision d'una espècia.

sotesplecha n.f. Accion de sotesplechar; lo sieu resultat.

sotesplechar v.t. Esplechar d'un biais insufisent.

sotestacion n.f. (electr.) Estacion segondària d'una ret de transpòrt e de distribucion d'electricitat.

sotestimacion n.f. Accion de sotestimar, de sotevaluar. Sin.: **sotevaluacion**.

sotestimar vt. Estimar en dessota de la sieu valor vertadièra: *Sotestimar un adversari*. Var.: **sotastimar**. Sin.: **sotevaluar**.

sotexpauar vt. (foto.) Expauar d'un biais insufisent (una emulsion fotografica).

sotexposicion n.f. (foto.) Fach de sotexpauar.

sotia n.f. (liter.) Nom de divèrsi pèças satiriqui dau vièlh teatre francés, dont figuràvon de sòts, personatges allegorics.

sotindèx n.m. Sotadivision d'un indèx.

sotindustrialisacion (-izacion) n.f. Estat d'un país, d'un sector economic sotindustrialisat.

sotindustrialisat, ada adj. Dont l'industrialisacion es insufisenta, en parlant d'un país, d'una region, d'un sector economic.

sotinfudacion n.f. Concession en feu, per lo vassal, d'una partida dau sieu feu.

sotinfudar vt. (dr. feud.) Faire una infudacion à un autre vassal possessor d'un feu.

sotinformacion n.f. Estat d'una persona ò d'una collectivitats que son sotinformadi.

sotinformat, ada adj. Que non dispaua d'una informacion sufisenta, en parlant d'una persona ò d'un grope.

sotintendença n.f. Carga d'un sotintendent.

sotintendent, a n. Persona qu'a en carga una par dau trabalh d'intendença, sota l'autoritat d'un intendent, d'una intendenta.

sotinvestir vi. (*sotinvestissi*) Non investir sufisentament.

sotisa n.f. Nescitge.

sotisar vi. Agir d'un biais nèsci.

sotòbra n.f. *En sotòbra*: Si di d'un trabalh nòu ò repilhat sus de partidi portanti d'una construccion que son solidament dostengudi pendent l'operacion.

sotocupacion n.f. Ocupacion insufisenta d'un local.

sotoficier n.m. Militari d'activa ò de resèrva situat dins la ierarquia entre l'òme dau reng e l'oficier.

sotolum n.m. Depaus d'un liquide.

sotòme n.m. Òme considerat coma inferior.

sotorbital, a adj. (astronaut.) Situat sota l'orbita. Var.: **sotorbitau**.

sotorbitari, ària adj. (anat.) Situat sota l'orbita.

sotorbitau, ala adj. Sotorbital.

sotòrdre n.m. 1. Persona subaltèrna, sotamessa ai òrdres d'una altra. 2. (sc. de la v.) Niveau de la classificacion que dividisse directament un òrdre. 3. *Creancier en sotòrdre*: Creancier d'un creancier.

sotoxide n.m. Oxide que contèn plus pauc d'oxigène que l'oxide normal.

sotuman, a adj. Caractèr considerat inferior à cen qu'es uman.

sotumanitat n.f. Situacion dei collectivitats umani que vívon dins de condicions indigni de l'òme ò dont lu membres son considerats coma de creaturas inferiori; grope de gents que vívon dins una tala situacion.

sotutilisacion (-izacion) n.f. Fach d'utilisar d'un biais insufisent. Sin.: **sotemplec**.

sotutilisar (-izar) v.t. Sotemplegar.

sotran, a adj. e n. Inferior, qu'es en bas. ◇ *Au sotran*: en bas, au plan de sota.

sòu n.m. 1. Pèça de coire ò de bronze que valia 1/20 de liura. ◇ (expr.) *Li manca dètz-e-nòu sòus per faire una liura*: Es paure. 2. En França, pèça de 5 centimes, à partir dau 1973. ◆ Moneda, en pèças, en bilhets, sota forma virtuala; riquesa: *Aver de sòus*.

sòuda n.f. Soda.

soudabilitat n.f. Proprietat d'un materiau que si prèsta à la construccion per jonchs soudats.

soudable, a adj. Que pòu èstre soudat.

soudadura n.f. 1. Assemblatge permanent de doi pèças metalliqui ò e produchs sintetics, executat per via termica. 2. Luèc dont doi pèças son estadi soudadi; biais que son estadi soudadi. 3. Aliatge fusible à bassa temperatura, que sièrve à soudar. 4. (fig.) *Faire la soudadura*: Satisfaire à un besonh de consum entre doi recòltas, doi liurasons; assegurar la transicion. 53 (med.) Joncion de teisuuts, d'oàs, efectuada per adesion.

soudaire, airtz n. Obrier, obriera que sòuda.

soudar vt. 1. Efectuar una soudadura. 2. (fig.) Unir, ligar estrechament: *Una chorma soudada*. ◆ **si soudar** v.pr. S'acampar per formar un to, en parlant de doi partidas distincti.

soudatge n.m. Operacion que consistisse à faire una soudadura.

souvent n.m. Solvent.

sovenença (-ència) n.f. Renembrança.

sovenir n.m. 1. Sobrevivença, dins la memòria, d'una sensacion, d'una impression, d'una idea, d'un eveniment passats: *Un sovenir agradiu*. 2. Objècte que fa pensar à quauqu'un ò à un eveniment. 3. Pichin objècte vendut ai toristas dins lu luècs totplen visitats. 4. *Rapelat au boan sovenir (de quauqu'un)*: Formula de cortesia per la quala si prega un interlocutor de transmetre à quauqu'un l'expression de la sieu simpatia.

sovenir (si) v.pr. (*de*) 1. Aver present à l'esperit un imatge ligat au passat. 2. *M'en sovendrai*: Mi vengeraï, lo farai pagar.

sovenir-ecran n.m. (psicol.) Sovenir d'enfança insignificant que l'adulte evòca en plaça d'un sovenir d'angoissa e refolat.

sovent adv. 1. Frequentament. 2. D'ordinari, abitualment. Contr.: **rarament**.

sóvera n.f. Rusca dau suve. Var.: **súvera**.

sovrán, a adj. Sobeiran.

sovránament adv. Sobeiranament.

sovránitat n.f. Sobeiranitat.

spinnaker n.m. (angl.) Espinnàquer.

spoiler n.m. (angl.) Aerofren.

squasi adv. Esquasi.

sr Simbòle de l'esteradiant.

Sr Simbòle de l'estróni.

srilankés, esa adj. e n. Dau Sri Lanka.

st Simbòle de l'estèrae.

St Simbòle dau stokes.

stabat n.m. (latin) Stabat mater.

stabat mater n.m. (latin : *la Maire èra drecha*) Cant de la liturgia catolica compauat au s. XIVⁿ, sobre li dolors de la Verge au pen de la crotz de Jèsus, que lo sieu tèxto a inspirat totplen de composicions musicals.

staccato adv. e n.m. (it, mús.) Tèrme qu'indica, dins una seguida de nòtas rapidi, un arrèst de l'arquet entre cada nòta.

stakhanovisme n.m. (de *Stakhanov*, minaire rus) Dins lu país socialistas, metòde de rendement basat sobre li innovacions tecnològiques e l'emulacion dei travalhaires, que fuguèt aplicada dau 1930 au 1950.

stakhanovista adj. e n. Que pertòca ò que practica lo stakhanovisme.

stalag n.m. (de l'alemand *STAMMLAGer*, camp de basa) Camp de sotoficièrs e de soldats presoniers en Alemanha pendent la Segonda Guèrra mondiala.

stalinian, a adj. e n. Estalinian.

stalinisme n.m. Estalinisme.

statu quo n.m. Estat actual di cauas.

stent n.m. Esfoarç, dificultat. ◇ *À stent*: Penosament, embé dificultat.

stentar vi. (*à*) S'esforçar (*de*).

stokes n.m. Unitat CGS de viscositat cinematica: 1 St = 1 cm²/s = 10⁻⁴ m²/s.

string n.m. (angl.) Amagasèxe que lascia vèire li gautas dau cuu. Var.: **estring**.

suau, suava adj. 1. D'una doçor agradiva: *Un parfum suau*. 2. Doç, calme, tranquille.

suaudetat n.f. Caractèr de cen qu'es suau. Var.: **suaudor**. Sin.: **doçor**.

suaudor n.f. Suaudetat.

suament adv. Embé suaudetat. Var.: **suavament**.

suavament adv. Suaument.

suave, a adj. Suau.

suaves(s)a n.f. Suaudetat.

suavitat n.f. Suaudetat.

subaerenc, a adj. 1. Qu'es plaçat just en dessobre de la jaça inferiora de l'atmosphèra. 2. Si di d'un depaus format à l'ària liura.

subafit n.m. Sotafèrma.

subafitar vt. Sotafèrmar.

subagut, uda adj. (med.) Si di d'un stat patologic mens greu que l'estat agut.

subalpin, a adj. (geogr.) Si di dei regions sus la brua dei Aups.

subaltèrne, a adj. e n. 1. Qu'es subordenat à quauqu'un; que depende d'una autra persona. 2. Qu'es ierarquicament inferior, segondari: *Un emplec subaltèrne*.

subantartic, a adj. Si di de la region just au nòrd de l'Antartic.

subaquàtic, a adj. Sota l'aiga, sota la mar.

subartic, a adj. Si di de la region just au sud de l'Antartic.

subarid(e), a adj. Region que li sieu condicions climatiqui son vesini de l'ariditat.

subatlantic, a adj. (geol.) Si di dau periòde dau quaternari entre lo 600 avant J.-C. e lo 1300 après J.-C.

subatomic, a adj. Inferior au nivèu atomic: *Una particula subatomica*.

subclinic, a adj. Si di de l'estadi d'una malautia (espec. au sieu començament) quora li manifestacions cliniqui son foarça reduchi ò esquasi inexistenti.

subconscient, a adj. Si di d'un estat psiquic que lo subjècte non n'a consciença, ma qu'a una influença sobre lo sieu comportament.

subconscient n.m. Lo tot dei estats psiquics subconscients.

subdelegacion n.f. Accion de subdelegar.

subdelegar vt. (*subdelegui*) Per una persona dins una foncion ò una mission, delegar una autra persona.

subdelegat, ada adj. Qu'a fach l'objècte d'una subdelegacion.

subdesertic, a adj. Relatiu à una region que li sieu condicions climatiqui e biologiqui son vesini d'aqueli dei desèrts.

subdividir vt. (*subdividissi*) Dividir en novèli partidas cen qu'es ja estat dividit. Var.: **subdividre**.

subdividre vt. Subdividir.

subdivision n.f. Division d'una dei partidas d'un tot ja dividit.

subdivisionari, ària adj. Relatiu à una subdivision.

subduccion n.f. (geol.) Enfonsament d'una placa litosferica de natura oceanica sota una placa adjacenta, generalament de natura continentala.

subequatorial, a adj. Pròche de l'equator, dau clima equatorial. Var.: **subequatoriau**.

subequatoriau, ala adj. Subequatorial.

suber n.m. (bot.) Teissut dei plantas vivaci qu'elabòra la sóvera.

suberina n.f. Substança organica qu'ièntra dins la composicion de la sóvera.

suberós, oa adj. Constituit de sóvera.

subintrant, a adj. (med.) Si di d'un mau qu'una crisi novèla comença avant la fin de la precedenta.

subintrar vt. 1. Metre à l'escart, alunhar per intriga. 2. (dr.) Desposseir legalament (un possessor de boana fe).

subir vt. (*subissi*) 1. Èstre sotamés à (cen qu'es prescrich, ordenat, impauat): *Subir un interrogatòri*. 2. Suportar la presença de (quauqu'un de desagradiu). 3. Èstre sotamés à; èstre l'objècte de: *Lu prètz an subit una aumentacion*.

subit, a adj. Sobte.

subitament adv. D'un còup, sensa que degun l'aspèr: *Es moart subitament*.

subitaneu, ea adj. Sobte.

subjacent, a adj. 1. (didact.) Qu'es plaçat en dessota: *Li jaças subjacenti de l'escòrça terrèstra*. 2. (lit.) Sosjacent.

subjeccion n.f. 1. Figura de pensada que consistisse à interrogar l'adversari e à supauar la sieu respoasta, ò, simplament, à prevèire cen que porria dire e à fornir d'avança la replica. 2. Dependença, estat d'aqueu qu'es sotamés à un poder, à una dominacion. 3. Constrencha, assubjectiment à una necessitat: *Li a d'abitudas que devènon de subjeccions*.

subjècte n.m. 1. Matèria sobre la quala si parla, s'scriu, si compaua: *Lo subjècte d'una conversacion*. Sin.: **argument**. 2. Causa, motiu d'una accion, d'un sentiment: *Lo subjècte d'una garrolha*. ◇ *Au subjècte de*: Relativament à, à prepaus de. 3. (mús.) Tema principal d'una fuga. 4. (gram.) Foncion gramaticala d'un grope nominal, d'un pronom, d'un vèrbo à l'infinitiu, etc., e que dona au vèrbo li sieu categorias de persona e de nombre. ◇ (log.) Dins una praposition, cen que li proprietats li si rapoàrton. 5. Èstre uman sotamés à d'observacions. ◇ *Boan subjècte*: Persona denha d'elògis. ◇ *Marrit subjècte*: Persona qu'a un comportament considerat coma marrit; ladre. 6. (coregr.) Balarin, balarina de balet, dins la ierarquia dau còrs de balet de l'Òpera de París. 7. (dr.) *Subjècte de drech*: persona titularia de drechs e d'obligacions. 8. (filos.) Èstre per lo quau lo monde exterior, lo contengut de la sieu pensada, constituïsson un objècte. ◇ Consciença liura que dona de sens, que fonciona coma principi explicatiu de tot fach uman. ◇ Individú qu'es lo supoart d'una experiança, d'una accion, d'un drech, d'una conoissença. 9. (ling.) Actant, agent.

subjècte, a adj. 1. Expauat à èstre tocat per d'uni malautias, d'unu inconvenients: *Èstre subjècte au mau de tèsta*. 2. Portat à, susceptible de: *Èstre subjècte à s'embriagar*. 3. *Subjècte à caucion*: Si di d'una persona, d'un dire, que non es possible de s'en fidar.

subjècte, a n. Persona sotamessa à l'autoritat d'un sobeiran.

subjectil(e) n.m. (tecn.) Susfàcia, matèria que reçaup una jaça de pintura, d'esmalh, etc.

subjectiu, iva adj. 1. (didact.) Que relèva dau subjècte definit coma un èstre pensant (per op. à *objectiu*). 2. Si di de cen qu'es individual e susceptible de variar en foncion de la personalitat de cadun: *L'interpretacion subjectiva d'un tèxto*.

subjectivament adv. D'un biais subjectiu; embé subjectivitat.

subjectivisme n.m. 1. (filos.) Doctrina segond la quala tot cen qu'existisse n'a de realitat qu'en foncion d'un subjècte pensant, d'una consciença que la li dona. ◇ (dr.) *Subjectivisme juridica*: Doctrina que fonda l'obligacion juridica sobre la volontat dau subjècte. 2. Actituda de quauqu'un que jutja unicament en foncion dei sieu opinions personali.

subjectivista adj. e n. Relatiu au subjectivisme; partidari dau subjectivisme.

subjectivitat n.f. 1. Caractèr de cen qu'es subjectiu (per op. à *objectivitat*).

subjontiu n.m. Mòde personal dau vèrbo emplegat sigue dins de proposicions subordenadi, sigue per exprimir lo dubi, l'incertituda, la volontat, la condicion, etc.: *Se posquessi, vendrii, non pensi que sigue aquí*.

subjontiu, iva adj. De la natura dau subjontiu.

subjogacion n.f. Accion de subjugar. Var.: **subjugament**.

subjugament n.m. Accion de subjugar. Var.: **subjogacion**.

subjugar vt. (*subjuguì*) Exercir un ascendent potent sobre; sedurre. Var.: **sobjugar**.

subquilotonic, a adj. Si di d'una carga nucleària que lu sieus efèctes son dau niveu d'aqueu provocats per l'explosion d'una carga de T.N.T. inferiora à 1000 toneladas.

sublada n.f. Sublament.

sublador, airtz adj. e n. Que subla. Var.: **sublaire**.

sublaire n.m. Bovret. Sin.: **trombeteire**.

sublaire, airtz adj. e n. 1. Que subla. Var.: **sublador**. 2. *Sublaire de poarcs*: Crestapoarcs. ◆ n.m. Nom donat à una raça de motons pichins e dei patas corti, que pàisson sobretot dau costat de Greolieras, sonats ensinda perqué, en rason dau sieu caractèr suavatge, avíon una respiracion que sublava à la vista d'un estrangier.

sublament n.m. Bosin, son fach en sublant ò qu'es produch per lo vent, un projectile, etc. Var.: **siblada**.

sublar vi. 1. Produire un son agut embé la boca ò m'un instrument: *M'a dich d'anar sublar damont sus la coala, lo tren subla*. 2. Produire un son agut, en parlant d'un còrs en movement, etc.: *Audir sublar li balas*. ◆ vt. 1. Reproduire en sublant: *Sublar una ària*. 2. Sonar en sublant: *Sublar lo sieu can*. 3. Senhalar en bufant dins un sublet: *L'arbitre a sublat un penalti*. 4. Chabrar en sublant. 5. Engolir rapidament un gòt.

sublareto n.m. Anet potegat.

sublet n.m. 1. Pichin instrument que sièrv à sublar. ◇ (pop.) *Copar lo sublet à quauqu'un*: L'empachar de respoandre. 2. Aparelh de senhalisacion sonòre accionat per la vapor ò l'ària comprimida. 3. (tecn.) *En sublet*: En biseu. ◇ *Jonch en sublet*: Assemblatge de pèças de boasc per copas obliqui. ◆ Subladas que màrcon la desprobacion: *Lu sublets dau public*.

sublimacion n.f. 1. Passatge d'un còrs de l'estat solide à l'estat gasós. 2. (psican.) procèssus per lo quau

l'energia d'una pulsion sexuala ò agressiva es desplaçada vèrs de tòcas socialament valorisadi.

sublimament adv. D'un biais sublime.

sublimar vt. 1. (quim.) Faire passar directament de l'estat solide à l'estat gasós. 2. (lit.) Orientar (una tendença, una passion) vèrs una valor sociala positiva ò vèrs un interès moral. ◆ vi. (psican.) Si liurar à una sublimacion. ◆ **si sublimar** v.pr. Si despassar, si mostrar mai foart que jamai.

sublimat n.m. (quim.) 1. Produch d'una sublimacion. 2. *Sublimat corrosiu* ò *sublimat*: Clorure mercuric HgCl₂ (substança caustica foarça toxica).

sublime, a adj. 1. Qu'es lo mai elevat, en parlant de causas morali, intellectuàli ò artistiqui. 2. Que lu sieus sentiments e lo sieu comportament van fins à una granda elevacion: Es estada sublima dins aqueli circonstanças.

sublime n.m. Cen que li a de mai elevat dins l'estile, lu sentiments, etc.

subliminal, a adj. (psicol.) Intraliminari. ◇ *Percepcion subliminala*: Percepcion d'un objècte en limit de la sieu reconoissença per lo subjècte, en rason de l'alunhament, de l'esclairatge, etc. Var.: **subliminai, subliminari**.

subliminai, ala adj. Subliminal.

subliminari, ària adj. Subliminal.

sublimitat n.f. (lit.) Caractèr de cen qu'es sublime.

sublingüal, a adj. Que si tròva sota la lenga. Var.: **sublingüai**.

sublingüai, ala adj. Sublingüal.

sublunari, ària adj. (astron.) Qu'es entre la Tèrra e l'orbita de la Luna.

submèrger vt. Submergir.

submersible, a adj. Que pòu èstre submergit. Var.: **submersible**.

submersible n.m. 1. Sotamarin m'una propulsion classica e m'un taus de flotabilitat elevat. 2. Veïcule autonòme e abitad, destinat à l'observacion dei fonds marins. Var.: **submersible**.

submergir vt. (*submergissi*) 1. Recurir completament d'aiga, inondar. 2. Desbordar, envaïr completament: *Lu manifestants an desbordat li foarças de l'òrdre*. Var.: **submèrger**.

submersible, a adj. e n.m. Submersible.

submersion n.f. (lit.) Accion de submergir.

subordenada n.f. (gram.) Proposicion subordenada.

subordenament adv. D'un biais subordenat.

subordenant n.m. (gram.) Mòt ò locucion qu'instituisse un rapoart de subordenacion (conjoncions de subordenacion, pronoms relatius, pronoms interrogatius).

subordenar vt. 1. Metre sota l'autoritat de quauqu'un d'autre. 2. Faire dependre de: *Subordeni la mieu respoasta à una reformulacion de la demanda*. Var.: **subordinar**.

subordenat, ada adj. e n. Sotamés à un superior. Var.: **subordinat**. ◆ adj. Que depende de quauqu'un, de quauqua ren. ◇ *Proposicion subordenada* ò

subordenada, n.f.: Proposicion que completa lo sens d'una outra, à la quala la restaca un subordenant.

subordinacion n.f. 1. Òrdre establìt entre li personas, e que n'en rende d'uni dependenti dei autri. 2. Dependença d'una caua per rapoart à una outra. 3. (log.) relacion de l'espècia au genre.

subordinar vt. Subordenar.

subordinat, a adj. e n. Subordenat.

subornacion n.f. (dr.) *Subornacion de testimòni*: Delicte que consistisse à faire pression sus un testimòni per lo determinar à depaular en justícia contrariament à la veritat.

subornaire, airtz n. (dr.) Persona que subòrna un testimòni. Var.: **subornator**. ◆ n.m. (lit.) Òme que sedue una frema, abusa de la sieu ingenuitat.

subornar vt. 1. (dr.) Incitar (un testimòni) à faire una faussa testimoniança. 2. Enganar, abusar de l'ingenuitat de.

subornator, tritz adj. e n. Subornaire.

subre (prep.) Sobre.

subrecarga n.m. (mar.) Sus una nau naulejada, representant dei proprietaris de la cargason, que n'apara lu interès.

subrepcion n.f. Obtencion d'un avantatge au mejan d'un expauat faus.

subrepticament adv. (lit.) D'un biais subreptic, furtiu.

subreptic, ícia adj. (lit.) Si di de quauqua ren que si fa furtivament, d'escondilhons.

subrescòt n.m. Cost suplementari à un budget comun.

subrogacion n.f. (dr.) Substitucion, dins un rapoart juridic, d'una persona (*subrogacion personala*) ò d'una caua (*subrogacion reala*) à una outra.

subrogar vt. (*subrògui*) (dr.) Substituir (quauqu'un ò quauqua ren) per subrogacion.

subrogat, ada n. (dr.) 1. Persona substituïda à una outra per repilhar lu sieus drechs ò agir à la sieu plaça. 2. Subrogat tutor, subrogat tutritz: Persona que lo conseq de familha causisse per surveilhar lo tutor ò lo remplaçar.

subrogatiu, iva adj. (dr.) Qu'exprimisse, que constituïsse una subrogacion.

subrogator adj. m. (dr.) Relatiu à una subrogacion.

subrogatòri, ària adj. (dr.) Que subròga.

subrondament n.m. Submersion.

subrondant, a adj. Que tende à curbir d'aiga.

subrondar vt. Alagar, curbir d'aiga. Sin.: **submergir**.

subsequent, a adj. 1. (lit.) Quen vèn en seguida dins l'òrdre dau temps, dau reng. 2. (geogr.) Si di dei afluent de ribieras responsables dau cavament de depressions au pen dei fronts de cuesta.

subsequentament adv. (lit. ò dr.) En consequença.

subsidença (-ència) n.f. 1. (geol.) Movement lent d'encalament d'una partida de l'escòrça terrèstra sota lo pes dei depaus sedimentaris e sota l'accion de desformacions. 2. (meteor.) Movement generalisa d'encalament qu'afècta una massa d'ària.

subsidi n.m. Soma versada au títol de secors, de suvencion. ◇ (dr.) *Accion à fins de subsidis*: Accion que pòu intentar un enfant natural que la sieu filiacion non es establida còtra tot paire presumit, per fin de reclamar una pension alimentària.

subsidiari, ària adj. 1. Donat accessoriament per venir renforçar quauqua ren de principal. ◇ *Question subsidiària*: Question complementària, que sièrve à despartatjar lu concurrents. 2. (dr.) Destinàt à remplaçar: Caucions subsidiària.

subsidiariament adv. D'un biais subsidiari, en complement.

subsidiaritat n.f. Caractèr de cen qu'es subsidiari. ◇ *Principi de subsidiaritat*: Principi segond lo quau una responsabilitat deu èstre pilhada au nivèu d'autoritat publica competent mai pichin per resòlver lo problema.

subsistença (-ència) n.f. Noiridura e manteniment: *Contribuir à la subsistença de la sieu familha*. ◇ *Messa en subsistença*: Restacament administratiu d'un militari à una altra unitat que la sieua. ◆ pl. Lo tot dei viures e dei objèctes que perméton de sobreviure. ◇ *Servici dei subsistenças*: Servici de l'armada de tèrra qu'a per mission de fornir cen qu'es necessari à l'alimentacion de la tropa.

subsistent, a n. 1. Assegurat social que tòca li sieu prestacins de la caissa de la sieu residença accidental. 2. Militari mes en subsistença.

subsistir vi. (*subsistissi*) 1. Existir encara, contunhar d'èstre: *Ren subsistisse de la sieu òbra*. 2. Provedir ai sieus besonhs, au sieu manteniment: Travalhar per subsistir. Var.: **subsistre**.

subsistre vi. Subsistir.

subsonic, a adj. Que la sieu velocitat es inferiora à-n-aquela dau son. Contr.: **supersonic**.

substança (-ància) n.f. 1. Matèria que quauqua ren n'es format: *Una substança dura*. 2. Cen que li a d'essencial dins un obratge, dins un acte, etc.: *La substança d'una conversacion*. ◇ *En substança*: En resumit, en retenent solament l'essencial. 3. (filos.) Cen qu'es d'espereu; cen que li a de permanent dins li cauas que càmbron.

substancial, a adj. 1. Noirrissent: *Un past substencial*. 2. Important, considerable: *Obtenir una aumentacion substanciala*. 3. Essencial, capital: *Extraire d'un libre cen que li a de mai substancial*. 4. (filos.) Relatiu à la substança (per op. À *accidental*). Var.: **substanciau**.

substancialament adv. D'un biais substancial.

substancialisme n.m. Filosofia qu'admete l'existença de la substança.

substancialista adj. e n. Relatiu au substancialisme; que n'es partidari.

substancialitat n.f. (filos.) Qualitat de cen qu'es substancial e existisse d'espereu.

substanciau, ala adj. Substancial.

substanciós, oa adj. 1. Substancial, pròpri à substentar, en parlant de la noiridura. 2. (fig.) Essencial, fondamental.

substanciosament adv. D'un biais substanciós.

substantific, a adj. (lit.) *La substantifica mesolha*: Cen que li a d'essencial dins un obratge de l'esperit.

substantiu, iva adj. Si di d'un colorant capable de ténher lo coton sensa mordejatge.

substantiu n.m. (gram.) Nom.

substantivacion n.f. (ling.) Accion de substantivar.

substantivament adv. Mé la valor d'un substantiu, d'un nom.

substantivar vt. (ling.) Donar à un mòt la valor, la foncion de substantiu.

substitucion n.f. 1. Accion de substituir; fach de si substituir. 2. (quim.) reaccion quimica dins la quala un atòme d'un compauat es remplaçat per un autre atòme ò grope d'atòmes. 3. (econ.) Introduccion d'una dòsi aumentada d'un d'un factor de produccion per compensar ò remplaçar l'emplec d'un autre; introduccion, dins li cròmphas dei consumaires, de bens vesins que n'en remplàçon d'autres. 4. (mat.) Permutacion sus un ensemble finit. 5. (psican.) Remplaçament d'un desidèri inconscient per un autre. 6. (dr.) *Substitucion vulgària*: Dispositiu que consistisse à designar la persona que reçauprà un don ò un eiretatge dins lo cas que lo legatari designat en promiera linha non lo porria reculhir. ◇ *Poder de substitucion*: Possibilitat, per una autoritat administrativa de contraròtle, d'agir à la plaça de l'autoritat contrarotlada. ◇ *Substitucion d'enfant*: Infraccion que consistisse à metre un autre enfant à la plaça d'aquieu qu'una frema a mes au monde. ◇ *Pena de substitucion*: Pena que lo tribunal pòu prononciar à la plaça d'una pena d'empresonament (confiscacion, travalh d'interès general).

substituible, a adj. Que pòu èstre substituït à quauqua ren d'autre.

substituir vt. (*substituissi*) 1. Metre en plaça de quauqu'un, de quauqua ren d'autre. 2. (dr.) Designar coma l'eiretier per defaut d'un premier eiretier ò après la sieu moart; donar en eiretatge per substitucion. 3. (quim.) remplaçar (un atòme, una molecula d'un compauat) per un autre atòme, una altra molecula, sensa modificar l'estructura globala. ◆ **si substituir** v.pr. Pilhar la plaça d'un autre.

substitut n.m. 1. Cen que pòu remplaçar quauqua ren en jugant lo meme ròtle. 2. (dr.) Magistrat dau parquet encargat d'assistir lo procuraire general de la cort d'apèl (*substitut general*) e lo procuror de la República.

substitutiu, iva adj. Si di d'una caua que sièrve de substitut à una altra caua.

substrat n.m. 1. Cen que sièrve de basa, d'infraestructura à quauqua ren: *Lo substrat industrial de l'economia*. 2. (tecn.) Materiau sobre lo quau son realisats lu elements d'un circuit integrat. 3. (ling.) promiera lenga conoissuda qu'a existit dins un espaci determinat, reperibla per li traças qu'a laissat dins la lenga parlada actualament parlada dins aquest espaci.

substratum n.m. (lat.) Ròca en plaça pauc ò pron esconduda per de depaus superficials.

substruccion n.f. (constr. arqueol.) Partida bassa d'un bastiment destruch enclausa ò non dins li fondacions d'un noueu bastiment.

subsumir vt. (*subsumissi*) (filos.) Pensar coma capit dins un tot: *Subsumir un individú dins una espècia*.

subterfugi n.m. Biaís destornat per si tirar d'embarràs.

subtilament adv. D'un biaís subtilu.

subtilisacion (-izacion) n.f. Accion de subtilisar.

subtilisar (-izar) vt. Raubar adrechament, sensa si faire remarcar. ◆ vi. Si liurar à de subtilitats inutili.

subtilitat n.f. 1. Caractèr d'una persona, d'una caua subtila. 2. Finessa, refinament excessiu de la pensada, de l'expression, etc.

subtiu, ila adj. 1. Qu'a de finesa; perspicaç. 2. Que demanda totplen de finesa, de sagacitat: Una question subtila.

subtropical, a adj. Vesin dei tropics. ◇ *Clima subtropical*: Clima caud, m'un sason seca lòngra. Var.: **subtropicau**.

subtropicau, ala adj. Subtropical.

subulat, ada adj. (sc. de la v.) Acabat en poncha.

suburban, a adj. Qu'es à la periferia immediata d'una vila: *Populacion suburbana*.

suburbicari, ària adj. Si di dei sèt evescats contigus au diocèsi de Roma.

subvencion n.f. Ajuda financiera que l'Estat (ò una persona publica) vèrsa à una persona privada, dina l'amira de favorisar la sieu activitat d'interès general.

subvencionar vt. Autrejar una subvencion à (un organisme, una persona, un projècte, etc.): *Subvencionar un teatre*.

subvencionat, ada adj. Que tòca una subvencion.

subvenir vt. ind. (*subvèni*) procurar à quauqu'un cen que li es necessari; provedir: *Subvenir ai besonhs de quauqu'un*.

subversion n.f. Acte que la sieu tòca es de sapar li valors e li institucions establidi.

subversiu, iva adj. Qu'es de natura à trebolar ò à rompre l'òrdre social ò politic: *Una teoria subversiva*.

subversivament adv. D'un biaís subversiu.

subvertiment n.m. Accion de subvertir; lo sieu resultat.

subvertir vt. (*subvertissi*) (lit.) Renversar un òrdre, trebolar: *Subvertir l'Estat, li valors morali*.

subvertitor, tritz adj. e n. Que subvertisse.

suc n.m. Occiput.

suc n.m. Genre de peis de la familha dei carangides, que son de predators potents e musculós.

suc n.m. 1. Liquide organic que pòu èstre extrach dei teissuts animaús e vegetaus: *Un suc de portegal*. 2. (lit.) Lo melhor de la substança de quauqua ren. 3. (biol.) Secrecion organica que contèn d'enzimas.

sucada n.f. Còup sus la tèsta.

suçada n.f. 1. Accion de suçar, d'aspirar un liquide en conbervant la boca clausa. Sin.: **suçament**. 2. Suçon.

suçador n.m. 1. (bot.) Organe que fixa una planta parasita au sieu òste en li manlevant la saba. 2. (zool.) organe bucal de divèrs insèctes, que sièrve à suçar.

suçaire, airtz adj. 1. Que suça. 2. Que fonciona en aspirant un fluide. Var.: **suçareu**.

suça lèmpea blanc n.m. Beu-l'òli.

suçament n.m. Accion de suçar. Sin.: **suçada**.

suçapega n.m. Remora.

suçapin n.m. Monotròpe.

suçar vt. 1. Aspirar (un liquide, una substança) m'ai labras, en conservant la boca clausa. 2. En parlant de divèrs animaús, aspirar m'un organe especial (lo suc d'una planta, un liquide, etc.): *Li sangsugas sùçon lo sang*. 3. Portar, tenir un objècte à la boca e li exercir una succion: *Suçar lo sieu gredon*.

suçareu, èla adj. Suçaire.

succedaneu n.m. 1. Produch de remplaçament: *Un succedaneu de cafè*. 2. (fig.) Caua ò persona que non vèlon tant coma aqueli que n'assèguron la foncion, lo ròtke: *Un succedaneu de film istoric*. Sin.: **pervalent**.

succedir vi. (*succedissi*) 1. Venir après, pilhar la plaça de: *La nuèch succedisce au jorn*. 2. Arribar après una altra persona à un emplec, à una dignitat, à una carga: *A succedit à son paire*. 3. (dr.) Reculhir una succession. Var.: **succedre**. ◆ **si succedir** v.pr. Succedir un à l'autre, venir un après l'autre, formar una seria.

succedre vi. Succedir.

sucenturiat, ada adj. (zool.) *Ventricule sucenturiat*: promiera partida de l'estòmegue dei aueus.

succès n.m. 1. Resultat urós, boana capitada: *Lo succès d'una empresa*. 2. Aprobacion dau public: *Una comèdia qu'a de succès*. ◇ *Autor à succès*: Autor qu'agrada à un grand nombre de personas.

successibilitat n.f. 1. Drech de succession. 2. Òrdre de succession; biaís que si debana la succession.

succession n.f. 1. Seguida, seria de personas ò de cauas que vènon una après l'autra sensa interrupcion ò à gaire d'interval: *Una succession d'ideas*. 2. Transmission legala à de personas viventi dei bens e obligacions d'una persona moarta. ◇ *Drechs de succession*: Drechs de mutacion que lu beneficiaris d'una succession dévon pagar à l'enregistrament. ◇ *Òrdre de succession*: Biaís que la lèi règla li successions *ab instestat* en foncion dau gra de parentat entre lu eiretiers. 2. Bens qu'una persona laissa en morent. Sin.: **eiretatge**.

successiu, va adj. 1. Que vèn après, dins una seria, una succession: *Li generacions successivi*. 2. (dr.) *Contracte successiu*: Contracte dins lo quau una dei partidas au manco s'engatja à de prestacions periodiqui.

successivament adv. Un après l'autre; per gras successius.

successor, succeditritz n. Persona que pilha la seguida d'una altra dins un estat, una profession, una carga, una foncion, ò dins lu sieus drechs e li sieu obligacions. ◆ n.m. (mat.) *Successor d'un entier natural* n: L'entier natural $n + 1$.

successoral, a adj. (dr.) Relatiu ai successions. Var.: **successorau**.

successorau, ala adj. Successoral.

succin n.m. Ambre jaune.

succinic, a adj. *Acide succinic*: Diacide carboxilic alifatic de formula mièg desvolopada HOOC-CH₂-CH₂-COOH.

succint, a adj. 1. Breu, concís, laconic: *Un racònte succint*. 2. Gaire abundós.

succintament adv. D'un biais succint. Sin.: **brevament**.

suçajar vt. Suçar dau bot dei labras.

suceta n.f. 1. Caramèla de sucre cuèch aromatisat, fixada à l'extremitat d'un bastonet. 2. Pichina tetina de matèira sintetica que si dona à suçar ai enfants pichins.

sucombir vt. (*sucombissi*) 1. Morir. 2. Perdre un combat: *Sucombir sota lo nombre de l'enemic*. 3. (lit.) Èstre aclapat sota un fais. ♦ vt. ind. (à) Non resistir, cedir à: *Sucombir à la tentacion*.

suçon n.m. Marca que si fa à la pèu en la suçant fortament. Sin.: **suçada**.

sucrar vt. 1. Ajustar de sucre à (un liquide, un aliment), adocir mé de sucre: *Sucrar lo sieu cafè*. 2. (pop.) Suprimir: *Aquesto mes, m'an sucrat la prima*. ♦ si **sucrar** v.pr. (pop.) Tocar, s'acordar la part mai larga.

sucraria n.f. 1. Usina dont si fa lo sucre. 2. Lecaria facha mé de sucre.

sucrasa n.f. Intervasa (enzima).

sucrat n.m. (quim.) Sacarat.

sucrat, ada adj. Que contèn de sucre, qu'a lo gust dau sucre.

sucratge n.m. Accion de sucrar.

sucre n.m. 1. Aliment de la sabor doça, cristallizat, extrach de la cana à sucre ò de la blea raba. ◇ *Siròp de sucre*: Dissolucion concentrada de sucre. 2. Tròç d'aqueest aliment: *Quant de sucres metes dins lo tieu cafè?* 3. (quim.) Glucide.

sucre n.m. Unitat monetària principala de l'Eqüator.

sucrier n.m. Recipient dont si mete de sucre.

sucrier, a n. 1. Persona que produe de sucre. 2. Obrier, obriera d'una sucrazia.

sucrier, a adj. Relatiu à la produccion de sucre.

sucrin adj. e n.m. *Melon sucrin* ò *sucrin*: Melon d'una varietat foarça sucrada.

sucrina n.f. Varietat de lachuga vesina de la romana.

sucube n.m. Demòni femeu que, d'après la tradicion, sedue lu òmes pendent lo sieu soam (per op. à *incube*).

suculença (-éncia) n.f. (lit.) Qualitat de cen qu'es suculent.

suculent, a adj. Saborós. 2. (bot.) Si di d'una planta que possedísse d'organes carnuts e rics en aiga.

sucursala n.f. Establiment comercial ò financier que depende d'un autre, ben qu'augue una cèrta autonomia.

sucursalisme n.m. Forma de comèrci concentrat que dispaua d'una ret compauada d'un grand nombre de pichins negòcis.

sucursalista adj. Dau sucursalisme.

sucussion n.f. (med.) Exploracion que consistísse à gacilhar lo malaut per produrre un bosin de flòt toracic ò estomacal.

sud n.m. 1. Aqueu dei quatre ponchs cardinals qu'es opauat au nòrd. 2. (M'una majuscula) País ò partida d'un país situats au sud. Sin.: **miègjorn**. Contr.: **nòrd**. 3. Ensèm dei país en via de desvolopament, per op. ai país industrialisats, lo Nòrd.

sudacion n.f. Produccion de sudor fisiologica ò artificiala. 2. (bot.) Escorrement d'aiga à partir dei fuèlhas.

sudada n.f. Sudanha.

sudafrican, a adj. e n. De la República d'Àfrica dau Sud.

sudamerican, a adj. e n. De Sudamèrica.

sudanha n.f. Transpiracion abondoa en seguida d'un trabalh penós, d'un esfoarç, d'una emocion. Var.: **sudada**. Sin.: **camiada**.

sudar vi. 1. Secretar de sudor per lu pòres de la pèu. 2. Mostrar d'umiditat à la sieu susfàcia: *Lu barris súdon*. 3. (coïna) *Faire sudar*: Faire perdre lo sieu suc à una carn ò à un legume, à fuèc doç e dins una aisina barrada. 4. Si donar de mau, totplen de pena per faire quauqua ren: *Ai sudat per elaborar aquesto dictionari*. 5. (fam.) *Faire sudar quauqu'un*: L'enuiar, l'importunar. Sin.: **emmerdar** (pop.). ◇ *Si faire sudar*: S'enuiar. Sin.: **s'emmerdar** (pop.).

sudari n.m. 1. (Antiqu.) Vel que servia à recurrir la tèsta e la cara dei moarts. 2. *Lo sant sudari*: Lançòu que servèt à ensebelir Jèsus-Crist.

sudat, ada adj. Cubèrt de sudor.

sudatge n.m. Aiga que soarte dau boasc expauat à la calor dau fuèc.

sudatòri, òria adj. Acompanhat de sudor.

sudcorean, a adj. De Corea dau Sud.

sud-èst n.m. e adj. inv. 1. Ponch de l'horizont situat entre lo sud e l'èst. 2. (M'una majuscula) Region situada au sud-èst.

sudeta n.f. *Sudeta miliària*: Malautia caracterisada per una fèbre, de sudors abondoï e una erupcion cutanea, que d'un temps èra frequenta en zòna rurala.

sudista adj. e n. Partidari dei Estats dau Sud, dins la guèrra de Secession dei Estats-Units (1861-1865).

sudor n.f. [sy'du]/[sy'dur] 1. Liquide incolòre, salat e d'una odor particuliera, secretat per li glàndolas sudoripari, que s'escorre per lu pòres de la pèu. Sin.: **transpiracion**. 2. Simbòle d'un trabalh intense, penós. ◇ *À la sudor dau sieu front*: Au mejan d'un trabalh penós fach embé perseverança. 3. *Sudors frèii*: Inquietuda viva.

sudoral, a adj. Relatiu à la sudor. Var.: **sudorau**.

sudorau, ala adj. Sudoral.

sudorent, a adj. Que suda.

sudorifèr, a adj. Que provòca de sudor.

sudorific, a adj. e n.m. Que provòca la sudacion.

sudoripar(i), a (-ària) adj. (anat.) Que produe ò mena la sudor.

sud-oèst n.m. e adj. inv. 1. Ponch de l'orizont situat entre lo sud e l'oèst. 2. (M'una majuscula) Region situada au sud-oèst.

sudvietnamian, a adj. Dau Sud-Vietnam.

suedés, esa adj. e n. De Suèda.

suèlha n.f. 1. Rebòrd d'una fenèstra. 2. Caninet, comun. 3. Cloaca, latrina (d'una porcaria).

suèli, a adj. Lisc.

suèrbe-còcho n.m. Papier per absorbir la tencha en sobra quora s'escrui.

sufèt n.m. (Antiqu.) Magistrat sobeiran de Cartage (Èron au nombre de doi, elegits per un an).

súfia n.f. Cengla orizontala à l'entorn dei gaunhas dau cavau atelat, per li permetre de retenir ò de faire recular la veitura.

suficiença (-iència) n.f. Sufisença.

suficient, a adj. Sufisent.

suficientament adv. Sufisentament.

sufir vi. (*sufissi*) 1. Èstre capable de fornir lo necessari, poder satisfaire à: *Sufir ai sieu obligacions*. 2. Èstre en quantitat pron granda per: *La mieu paga mi sufisse per viure*. Sin.: **bastar**. 3. *Sufisse de, que*: Es solament necessari de, que. Sin.: **bastar** (+ infinitiu), **bastar que** (+ subjontiu).

sufisença (-ència) n.f. Presompcion dins lu biais de faire, de parlar: *Un òme plen de sufisença*. Var.: **suficiença, suficiència**.

sufisent, a adj. Qu'es en quantitat sufisenta: *Una soma sufisenta*. Var.: **suficient**. ◆ adj. e n. (pej.) Qu'es excessivament satisfach d'eu-meme; vanitós.

sufisentament adv. En quantitat sufisenta, pron; d'un biais sufisent. Var.: **suficientament**.

sufixacion n.f. (ling.) Derivacion au mejan d'un sufixe, de sufixes.

sufixal, a adj. Relatiu ai sufixes. Var.: **sufixau**.

sufixar vt. provedir (un mòt) d'un sufixe.

sufixau, ala adj. Sufixal.

sufixe n.m. Element que s'ajusta à la raïç d'un mòt per constituir un autre mòt (lo derivat).

sufocacion n.f. Fach de sufocar. Sin.: **estofament**.

sufocant, a adj. Que produèc una sufocacion.

sufocar vt. (*sufòqui*) 1. Estofar, faire perdre lo respir (à). 2. Causar à quauqu'un una emocion ò una sorpresa foarça viva; estupefaire, espantar. ◆ vi. 1. Aver de mau à respirar. Sin.: **s'estofar**. 2. Aver lo buf copat sota l'efècte d'una granda emocion.

sufraganeu adj. m. e n.m. Sufragant.

sufragant adj. m. e n.m. Si di d'un evesque diocesan que depende d'un sèti episcopal. Sin.: **sufraganeu**.

sufrageta n.f. (angl.) (ist.) Militanta que reclamava per li fremas lo drech de votar, en Grand Bretanha, à partir dau 1865 e fins à la Promiera Gèrra mondiala.

sufragi n.m. 1. Vòte, votz que si dona au cors d'una eleccion: *Acordar lo sieu sufragi à un candidat*. ◇ *Sufragi exprimit*: Qu'exprimisèc una causida (per op. à *sufragi blanc*), conformament ai prescripcions de la lèi

electoral (per op. à *sufragi nul*). 2. (lit.) Aprobacion: *Obtenir toi lu sufragis dau public*. 3. *Sufragi dirècte*: Sistema dins lo quau l'elector vòta eu-meme per un candidat. ◇ *Sufragi indirècte*: Sistema dins lo quau un candidat es elegit per lu membres dau còrs elegit ò per de delegats que lo còrs electoral elegisse. ◇ *Sufragi universal*: Sistema dins lo quau toi lu ciutadans qu'an la capacitat electorala vòton.

sufria n.f. Sobresquina.

sufrutescent, a adj. Si di d'una espècia vegetala qu'a lu caractèr dau sotaubrilhon.

sufusion n.f. (med.) Escorrement d'un liquide organice en defoara dau vaisseau que lo contèn.

suga n.f. Matèria carbonada negra e espessa que resulta d'una combustion incompleta, que lo fum depaua.

sugelar vt. (*sugèli*) Sagelar.

sugelin n.m. Sageu.

suggerir vt. (*suggerissi*) 1. Prepauar, conselhar (una idea) à (quauqu'un). 2. Evocar, suscitar (una pensada, una idea, un imatge, etc.).

suggestibilitat n.f. Caractèr d'una persona suggestibla.

suggestible, a adj. (psicol.) Si di d'un subjècte que si somete facilament ai suggestions.

suggestion n.f. 1. Accion de suggerir; conseu: *Faire una suggestion*. 2. (psicol.) Fenomène subconscious dins lo quau un subjècte devèn lo sèti d'un estat mental ò afectiu ò l'autor d'un acte en vertut de l'influença que quauqu'un exercisse.

suggestionar vt. Faire pensar ò agir (quauqu'un) per suggestion.

suggestiu, iva adj. 1. Que produèc una suggestion; evocator. 2. Qu'inspira d'ideas erotiqui.

suggestivitat n.f. Caractèr de cen qu'es suggestiu.

sugós, oa adj. Que dona totplen de suc; suculent.

sugositat n.f. Suculença.

suidat n.m. *Suidats*: Familha familha de mamifèrs ongulats non romiaires, dau morre troncat en grunhe, dei caninas foarti e alongadi en defensas, coma lo singlar, lo poarc.

sui generis loc. adv. (lat. *de la sieu espècia*) Qu'apartèn en pròpri à l'èstre ò à la caua que s'en parla: *Una odor sui generis*.

sulcadura n.f. (agric.) Traça en forma de selhon.

sulciforme, a adj. (didact.) En forma de selhon.

sulfamida n.f. Compauat que deriva d'un oxacide per substitution dau sofre à l'oxigène. Sin.: **tioacide**.

sulfat n.m. Sau de l'acide sulfuric.

sulfatacion n.f. (tecn.) Formacion d'una jaça de sulfat de plomb sus li bòrnas d'un acumulator.

sulfataira n.f. Sulfator.

sulfataire, airtz n. Persona que sulfata la vinha.

sulfatar vt. Operar lo sulfatatge de.

sulfatat, ada adj. Que contèn un sulfat.

sulfatatge n.m. Accion d'espandir sobre lu vegetaus de sulfat de coire ò de sulfat de fèrre per combatre li malautias criptogamiqui.

sulfator n.m. 1. (agric.) Aisina que sièrve per sulfatar. Var.: **sulfataira**. 2. Mitralheta.

sulfidric, a adj. *Acide sulfidric*: Si di de l'acide H₂S, gas incolòre, foarça toxic, de l'odor d'òu pòirit, qu'es lo produch de la descomposicion dei matèrias organiqui. Sin.: **idrogène sulfurat**.

sulfidril(e) n.m. Radical -SH.

sulfinisacion (-izacion) n.f. Cementacion au sofre.

sulfit n.m. (qui.) Sau de l'acide sulfuric.

sulfitat, ada adj. Que contèn de sulfits.

sulfitatge n.m. Usatge de l'anidride sulfurós (coma desinfectant, descolorant, productor de frèi, etc.), frequent en vinificacion.

sulfocarbonat n.m. (quim.) Sau obtenguda per la combinason d'un sulfure basic m'au sulfure de carbòni.

sulfocarbonic, a adj. (quim.) Que contèn de sofre e de carbòni: *Anidride sulfocarbonic*.

sulfonacion n.f. (quim.) Reaccion de substitucion d'un ò de diferents gropaments SO₃H à un ò diferents atòmes d'idrogène d'un compauat organic.

sulfonat, ada adj. (quim. org.) Si di de compauats benzenics (finda sonats acides sulfonics) que contènnon lo radical SO₃H fixat à un atòme de carbòni.

sulfòne n.m. (quim. org.) Compauat organic de formula generala R-SO₂-R' (Nom generic).

sulfosau n.f. (quim.) Sau complèxa que contèn de sofre.

sulfovinic, a adj. (quim.) Si di d'un acide obtengut per l'accion de l'acide sulfuric sobre l'alcol.

sulfur(e) n.m. 1. (quim.) Combinason de sofre e d'un autre element. 2. (quim.) Sau de l'acide sulfidric. 3. En veiraria, cameu de ceramica negat dins lo cristal.

sulfurar vt. 1. (quim.) Combinar m'au sofre. 2. (agric.) Introduire dins lo soal de sulfure de carbòni per destrúger lu insèctes.

sulfurat, ada adj. À l'estat de sulfure. ◇ Idrogène sulfurat: *Acide sulfidric*.

sulfuratge n.m. Accion de sulfurar.

sulfuric, a adj. *Acide sulfuric*: Acide oxigenat H₂SO₄, derivat dau sofre, corrosiu violent.

sulfurisat (-izat), ada adj. Si di dau papier impermeable tractat per l'acide sulfuric.

sulfuropurpuric, a adj. *Acide sulfuropurpuric*: Indigocarmina.

sulfurós, oa adj. 1. (quim.) Qu'a la natura dau sofre, que contèn una combinason de sofre. ◇ *Acide sulfurós*: Compauat H₂SO₃ non isolat, ma qu'existisse en solucion. ◇ *Anidride sulfurós*: Compauat oxigenat SO₂ derivat dau sofre. 2. (fig.) Que sente lo sofre, l'eresia: *Un discors sulfurós*.

sulfurifèr, a adj. Que contèn de sofre.

sulky n.m. (angl.) Barrochin.

sulpician, a adj. e n.m. Qu'apartèn à la Companhia dei prèires de Sant Sulpici. ◆ adj. Si di dei objèctes d'art

religiós d'aspècte convencional e fade venduts dins lo quartier Sant Sulpici à París.

sultan n.m. (ist.) Títol dei sobeirans de divèrs Estats musulmans.

sultana n.f. 1. Esposa dau sultan. 2. Lièch de repaus mé doi ò tres dossiers drechs.

sultanat n.m. Signitat, règne d'un sultan; Estat plaçat sota l'autoritat d'un sultan.

sulvinita n.f. Gas de combat emplegat pendent la Promiera Guèrra mondiala.

sumac n.f. Aubre dei regions caudi, que fornisse de verniç, de lacas. Sin.: **embriaga**.

sumerian, a adj. e n. Relatiu à Sumèr, ai Sumerians. ◆ La lenga escricha mai anciana (en caractèrs cuneifòrmes), que fuguèt parlada dins lo sus de la Mesopotamia pendent lo tresen millenari avant J.-C.

sumo n.m. ['sumo] (japonés) Lucha tradicionala, ligada au culte shintō, practicada au Japon. Grafia sabenta: **sumō**.

sunna n.f. Lo tot dei paraulas e accions de Maomet e de la tradicion que li repoarta.

sunnisme n.m. Corrent majoritari de l'islam, qu'a per basa la sunna e lo consensus comunautari que sucita.

sunnita adj. e n. Qu'apartèn au sunnisme.

supauable, a adj. Que si pòu supauar.

supauar vt. 1. Pauar per ipotèsi una caua coma establida: *Supau qu'es vèr*. 2. Exigir logicament, necessariament, l'existença de: *Lu drechs dei ciutadans supàuon de devers*. 3. Crèire, considerar, estimar, jutjar probable que: *Supau que serèm toi d'acòrdi*.

supauat, ada adj. 1. Qu'es donat coma autentic, ben que faus. 2. Admés, pauat coma ipotèsi: *Una circumstança supauada*.

super adj. inv. (fam.) Extraordinari, magnific. ◆ n.m. Supercarburant.

supèr, a adj. (bot.) Si di d'un ovari situat en dessobre dau ponch d'insercion dei sepales, petalas e estaminas, coma dins la tulipa. Contr.: **infèr**.

super-8 adj. e n.m. (cín.) Supervuèch.

superable, a adj. (it.) Sobremontable.

superar vt. (it.) Sobremontar.

superaliatge n.m. Aliatge de composicion complèxa, qu'a una boana tenguda à temperatura auta, emplegat per la fabricacion de pèças metalliqui refractari.

superbament adv. Magnificament.

supèrbe, a adj. D'una granda belessa.

superbenefici n.m. Benefici net d'un exercici, un còup qu'es estat atribuit l'interès estatutari au capital social.

supèrbi, supèrbia adj. e n. (lit.) Orgulhós.

supèrbia n.f. (lit.) Orguèlh.

superbiós, oa adj. Plen de supèrbia. Sin.: **orgulhós, vanagloriós**.

superbomba n.f. Bomba d'una granda potença.

supercampion, a n. Grand campion, qu'a conoissut totplen de victòrias.

supercarburant n.m. Essença de qualitat superiora, que lo sieu indici d'octan avesina ò despassa lu 100. Abrev.: **super**.

superciment n.m. Ciment artificial d'una granda resistença e que durcisse rapidament.

supercritic, a adj. (aeron.) Si di dau perfieu d'una ala d'avion que permete de volar à de velocitats vesini de la velocitat dau son, sensa aumentar significativament la traça laissada.

superestructura n.f. Superestructura.

supereta n.f. Pichin supermercat.

superfecondacion n.f. Fecondacion de doi ovules (ò de mai) per d'espermatozoïdes que vènon de rapoarts sexuals diferents.

superfetacion n.f. (med.) Implantacion d'una altra grossessa dins un utèrus que n'en contèn ja una.

superfetatòri, òria adj. (lit.) Que vèn en sobra, inutilament.

superficia n.f. 1. Mesura de l'estenduda de, de la susfàcia d'un còrs, d'un terren determinat. 2. (lit.) Aspècte superficial, aparent: *Vèire solament la superficia dei cauas*. 3. (dr.) *Drech de superficia*: Drech real exercit, pendent la durada dau balh, per lo locatari sobre li construccions qu'a edificat sus lo terren dau balhaire. Var.: **superfície**.

superficial, a adj. 1. Qu'es limitat à la susfàcia, à la partida exteriora de (quauqua ren): *Una plaga superficiala*. ◇ (fis.) relatiu à la susfàcia d'un solide ò d'un liquide: *Tension superficiala*. 2. Que non va au fond dei cauas; incomplet, non aprofondit: *Una conoissença superficiala de l'occitan*. 3. (mecn.) *Densitat superficiala*: Densitat d'una placa infinidament fina. Var.: **superficial**.

superficialament adv. D'un biais superficial; embé superficialitat.

superficialitat n.f. Caractèr superficial.

superficiari, ària adj. 1. (anc.) En susfàcia, superficial. 2. Qu'apartièn à la superficia. 3. (droit.) Si di de cen que pertòca lo drech de superficia.

superficiau, ala adj. Superficial.

superfície n.f. (it.) Superficia.

superfinicion n.f. (mecn.) Operacion que consistisse, sus una susfàcia metallica, à faire disparéisser la jaça superficiala de metal amòrfe descaburat, deuguda à l'accion de l'aisina.

superflú, ua adj. e n.m. Qu'es de tròup; inutile: *Si passar dau superflú*.

superfluide n.m. Dotat de superfluiditat.

superfluiditat n.f. Abaïssament considerable de la viscositat de l'èli liquide à una temperatura foarça bassa.

superfluitat n.f. 1. Caractèr de cen qu'es superflú. 2. Caua superflua, inutila. Var.: **sobrefluitat**.

superfortales(s)a n.f. (mil.) Bombardier lord american de tipe B-29 ò B-36.

superfosfat n.m. Produch obtengut per tractament dau fosfat tricalcic per l'acide sulfuric, e emplegat coma engrais.

superfrema n.f. 1. Personatge de benda dessenhada que sauva l'umanitat gràcias ai sieus poders sobrumans. 2. (fam.) Frema totplen foarta, dotada de poders exceptionals. Sin.: **superwoman** (angl.).

superieü n.m. (psican.) Una dei tres instanças de l'aparelh psiuc descrichi per S; Freud, formacion inconscienta que si constituïsse à partir dau ieu per identificacion de l'enfant au parent que representa l'autoritat.

superior, a adj. 1. Qu'es situat en dessobre, per op. à *inferior*. 2. Mai grand que, que rejonhe un gra mai aut: *Una temperatura superiora à la normala*. 3. Que sobrepasa lu autres en meriti, en foarça, en reng, en qualitat, etc. 4. Que manifèsta un sentiment de superioritat: *Una ària superiora*. 5. Si di de la partida d'un fluvi mai vesina de la foant. 6. (sc. de la v.) Mai avançat dins l'evolucion.

superior, a n. 1. Persona que n'en comanda d'autri en vertut d'una ierarquia. 2. Persona que dirigisse una comunautat religioa.

superiorament adv. D'un biais superior.

superioritat n.f. 1. Caractèr de cen qu'es superior (en qualitat, en valor). 2. Situacion Situacion avantatjoa, dominant; supremacia: *Superioritat militària*. 3. Actituda de quauqu'un que si cretz superior ai autres; arrogança.

superlatiu n.m. (gram.) Gra de parangon de l'adjectiu ò de l'avèrbi qu'exprimisse una qualitat portada à un gra foarça aut (superlatiu absolut: *foarça grand*) ò à un gra mai aut (superlatiu relatiu de superioritat, d'inferioritat: *lo mai grand, lo mens grand*).

supermercat n.m. Negòci de granda susfàcia (400 à 2500 m²) que presenta de produchs en liure servici.

supernal, a adj. (anc.) Que vèn dau ceu. Var.: **supernau**.

supernau, ala adj. Supernal.

supernòva n.f. (astron.) Estela massissa que si manifèsta au moment de la sieu explosion en devenent per un temps foarça luminoa.

superòme n.m. 1. Personatge de benda dessenhada que sauva l'umanitat gràcias ai sieus poders sobrumans. 2. (fam.) Òme totplen foart, dotat de poders exceptionals. Sin.: **superman** (angl.).

superovaric, a adj. Si di dei espècias vegetali qu'an l'ovari supèr.

superòrdre n.m. (sc. de la v.) Niveu de classificacion dei èstres vivents que si situa entre la classa e l'òrdre.

superoxide n.m. Ion notat O₂⁻, que provèn de la reduccion monoelectronica dau dioxigène (O₂).

superpauable, a adj. Que pòu èstre superpauat. Var.: **sobrepauable**.

superpauar vt. Sobrepauar.

superpetrolier n.m. (mar.) Nau-cistèrna de granda dimension per lo transpoart dau petroli. Sin.: **supertanker** (angl.).

superplastic, a adj. Que possedisce la proprietat de superplasticitat.

superplasticitat n.f. Proprietat qu'an d'unu materiaus, dins de condicions donadi, de subir de desformacions importanti (200 à 2000 per 100) sensa si rompre.

superposicion n.f. Accion de superpauar, de si superpauar; ensèm de cauas superpauadi.

superpotença (-ència) n.f. País considerat coma una granda potença mondiala. Var.: **sobrepotença**.

superproduccion n.f. Film realisat embé de mejans financiers e materials foarça importants.

superprofiech n.m. Sobreprofiech.

supersonic, a adj. Que la sieu velocitat es superiora à-n-aquela dau son. Contr.: **subsonic**.

superstar n.f. Vedeta foarça celèbra.

supersticion n.f. 1. Deviacion dau sentiment religiós, fondada sobre la paur ò l'ignorança, e que prèsta un caractèr sacrat à d'uni practicas, obligacions, etc. 2. Credença à divèrs presatges tirats d'eveniments que si produon d'azard, à divèrs eveniments de la vida de cada jorn (un objècte rot, lo nombre tretze, passar sota una escala, rescontrar un cat negre, etc.).

supersticiós, oa adj. e n. Que cretz à d'influenças ocults, sobrenaturali e a paur dei sieus efèctes. ◆ adj. Que tèn de la supersticion: *Una paur supersticioa*.

supersticiosament adv. D'un biais supersticiós.

superstructura n.f. 1. (constr.) Construccion elevada en dessobre d'una outra. ◇ (mar.) Construccion plaçada sus lo poant superior e que s'estende d'un bòrd à l'autre. ◇ (per ext.) Tot cen que si superpauar à quauqua ren que li sièrve de basa. 2. (c. de f.) Lo tot dei installacions dau caractèr especificament ferroviari. 3. (filos.) Dins l'analisi marxista, ensemble format per lo sistema politic (aparelh d'Estat) e lo sistema ideologic (juridic, escolari, cultural, religiós), que repaua sobre una basa economica donada, ò *infraestructura*. Var.: **superestructura**.

supertanker n.m. (angl.) Superpetrolier.

supervisaire, airtz n. 1. Persona que supervisa. 2. (inform.) Programa encargat, dins un sistema d'esplecha, de contrarotlar l'ncadenament e la gestion dei procèssus.

supervisar vt. Contrarotlar e revisar un trabalh fach, sensa intrar dins lu detalhs.

supervision n.f. Contraròtle qu'un supervisaire exercisse.

supervuèch adj. e n.m. (cín.) Format de film amator, superior au modèle corrent de vuèch millimètres. Var.: **super-8**.

súpia n.f. Súpia.

supin n.m. (gram.) Forma nominala dau vèrbo latin.

supinacion n.f. (fisiol.) Movement de rotacion de l'avantbraç que plaça la pauma de la man en avant e lo gròs det à l'exterior; posicion de la man après aquesto movement (per op. à *pronacion*).

supinator adj. e n.m. (anat.) Si di dei muscle que determinon la supinacion.

suplantacion n.f. Accion de suplantar.

suplantar vt. 1. Escartar quauqu'un de la plaça qu'ocupa per si substituir à-n-eu: *Suplantar un rival*. 2.

Remplaçar, eliminar quauqua ren: *L'automobila non a suplantat lo tren*.

suplement n.m. 1. Cen que si vèn ajustar à quauqua ren per lo completar, lo melhorar, etc. ◇ *En suplement*: En mai de cen qu'es normal, prescrich, indicat. 2. Soma pagada en mai per obtenir quauqua ren que non èra previst dins lo prètz inicial. 3. (mat.) *Suplement d'angle*: Angle qu'a per mesura aquela d'un angle plat diminuida d'aquela de l'angle donat.

suplementari, ària adj. 1. Que sièrve de suplement, que constitue un suplement, qu'es fach en suplement. ◇ *Oras suplementari*: Oras de trabalh qu'una persona fa en là dau sieu orari normal. ◇ (c. de f.) *Tren suplementari*: Tren que dobla un tren regulier ò facultatiu sus tot ò partida dau sieu percors. 2. (mat.) *Angles suplementaris*: Angles que la soma dei sieu mesuras es aquela d'un angle plat. 3. (mús.) *Linhas suplementari*: Pichini linhas traçadi en dessota ò en dessobre de la portada, que perméton de plaçar de nòtas.

suplença n.f. Fach d'èstre suplent, de remplaçar quauqu'un.

suplent, a adj. e n. Que suplisse quauqu'un, que lo remplaça dins una foncion sensa èstre titulari. Sin.: **remplaçant**.

supletiu, iva adj. e n.m. Si di de militarís autoctònes engatjats temporariament en complement de tropas regulieri. ◇ adj. Que completa, suplisse.

supletòri, òria adj. (dr.) Que sièrve en suplement, per suplir l'insufisença de pròvas.

súplica n.f. Suplica.

suplica n.f. Demanda escricha per obtenir una gràcia, una favor. Var.: **súplica**.

suplicacion n.f. Preguiera facha embé isistença e somission.

suplicant, a adj. e n. Que suplica, implòra.

suplicar vt. (*supliqui*) Demandar embé insitença: *Ti supliqui de mi crèire*.

suplici n.m. 1. (dr.) Pena corporala ordenada per arrèst de justícia. ◇ *Lo darrier suplici*: La pena de moart. 2. Sevicis corporal, torturas. 3. Dolor fisica violenta e insupportabla: *Aqueu mau de tèsta es verament un suplici*. ◇ *Èstre au suplici*: Sofrir terriblament. ◇ *Suplici de Tantal*: Sofrença qu'una persona patisse quora non pòu satisfaire un desidèri que lo sieu objècte es à la sieu portada. 4. Cen que si pòu dificilament suportar: *Aquela charradissa es un suplici*.

supliciar vt. (*suplici*, classic *suplicii*) 1. (lit.) Liurar quauqu'un au suplici ò l'executar. 2. Faire subir una sofrença morala: *Lo remordiment lo supliciava totjorn de mai*.

supliciat, ada adj. Persona qu'a subit ò que subisse un suplici.

suplir vt. (*suplissi*) 1. Remplaçar, assegurar una suplença. 2. *Suplir una insufisença*: Li remediar.

supoart n.m. 1. Cen que supoarta, sostèn quauqua ren. ◇ *Supoart publicitari*: Mèdia quau que sigue (premsa, television, afichatge, etc.) considerat dins la sieu utilisacion per la publicitat. 2. (inform.) Tot mitan

material susceptible de reçaupre una informacion, de la veïcular ò de la conservar. 3. (arald.) Figura d'animau plaçada à costat de l'scut e que sembla lo suportar. 4. Subjectile, en pintura. 5. (amt.) *Supoart d'un vector*: La drecha associada à n-aquesto vector. Var.: **supòrt**.

supòner vt. Supauar.

suponible, a adj. Supauable.

supòrre vt. Supauar.

supòrt n.m. Supoart.

suportablement adv. D'un biais suportable.

suportable, a adj. Que si pòu suportar.

suportaire, airitz n. Partidari d'un concurrent ò d'una equipa qu'encoratja exclusivament. Var.: **supporter** (angl.).

suportar vt. (*supoarti*) 1. Sostenir, portar per dessota per empachar de tombar. 2. Endurar embé paciença, coratge (cen qu'es penós): *Suportar un auvari*. 3. Tolerar la presença, l'actituda de (quauqu'un). 4. Pilhar en carga: *Suportar lu fres d'un procès*. 5. Resistir à (una espròva, una accion fisica): *Suportar la calor, suportar un examèn aprefondit*. 6. (espòrts) Sostenir, encoratjar (un concurrent, una equipa).

suposicion n.f. 1. Accion d'admetre per ipotèsi; l'ipotèsi en ela-mema. 2. (dr.) *Suposicion d'enfant*: Infraccion que consistisse à atribuir un enfant à una frema que non es sa maire.

supositòri n.m. (med.) Medicament solide, generalament de forma conica ò ovoïda, que s'administra per introduccion rectala.

supòst n.m. Complici dei marridi intencions de quauqu'un. ◇ *Supòst de Satan*: Demòni, persona que fa lo mau.

supporter n. (angl.) Suportaire, suportairitz.

supra adv. (lat.) Mai aut, aquí sobre. Contr.: **infra**.

supraconduccion n.f. (fis.) Fenomène presentat per d'unu metals, aliatges ò ceramicas que la sieu resistivitat devèn esquasi nulla en dessota d'una temperatura donada.

supraconductor, tritz adj. e n.m. Que presenta lo fenomène de supraconduccion.

supraconscient, a adj. Si di de l'estat superior de la consciença. Contr.: **infraconscient**.

supranacional, a adj. Plaçat en dessobre dei institucions de cada nacion. Var.: **supranacionau**.

supranacionalitat n.f. Caractèr de cen qu'es supranacional.

supranacionau, ala adj. Supranacional.

suprasegmental, a adj. (fon.) Si di dei elements prosodics coma l'accent, l'intonacion e lo ritme, qu'afècton li unitats mai lòngui que lo fonema. Var.: **suprasegmentau**.

suprasegmentau, ala adj. Suprasegmental.

suprasensible, a adj. En dessobre dei sens; que non pòu èstre sentit.

supraterrestre, a adj. Relatiu à l'en-delà.

supraxillar(i), a (-ària) adj. (bot.) Plaçat en dessobre de l'aissèla dei fuèlhas. Contr.: **infraxillar(i)**.

supremacia n.f. 1. Situacion dominanta que conferisse una autoritat incontestada. 2. Superioritat, preeminença de quauqu'un, de quauqua ren sobre lu autres: Exercir una supremacia intellectuala.

suprematisme n.m. 1. Egonisme. 2. Teoria e practica dau pintre Malevitch e dei sieus seguidors.

suprematista adj. e n. Dau suprematisme; que n'es partidari. Sin.: **egemonista**.

suprème n.m. (mat.) Bòrna superiora.

supremum n.m. (mòt latin) (mat.) Bòrna superiora.

supression n.f. Accion de suprimir. ◇ (dr.) *Supression d'enfant*: Infraccion que consistisse à faire disparéisser la pròva d'existença d'un enfant, sensa necessariament atemptar à la sieu vida. ◇ (dr.) *Supression d'estat*: Crimi que consistisse à rendre impossibla la pròva de l'estat civil d'una persona.

suprimer vt. Suprimir.

suprimir vt. (*suprimissi*) 1. Metre un tèrme à l'existença de: *Suprimir un emplec*. 2. Levar quauqua ren à quauqu'un: *Suprimir à quauqu'un lo sieu permès de menar*. Var.: **suprimer**. 3. Si desbarrassar de quauqu'un en lo tuant. ◆ **si suprimir** v.pr. Si suicidar.

supuracion n.f. Produccion de postema. Sin.: **fruc**.

supurant, a adj. Que supura; supuratiu.

supurar vi. Produre de postema.

supuratiu, iva adj. Relatiu à una produccion de postema; supurant.

suputacion n.f. Accion de suputar.

suputar vt. (lit.) Evaluar indirectament una quantitat per lo calcul d'uni donadas; calcular.

sural, a adj. (anat.) Dau boteu. Var.: **surau**.

surau, ala adj. Sural.

surbent, a adj. Qu'a lo poder de surbir. Var.: **absorbent**.

surbir vt. (*subissi*) Acceptar sensa renar (quauqua ren de desagradiu, d'umiliant): *Surbir amar e escupir doç*.

surbir, ida adj. Engolir, absorbit.

surdimutitat n.f. Estat dau sordemut. Var.: **sordemutitat**.

surditat n.f. Sorditge.

surrogacion n.f. Accion religioa que si fa en mai d'aqueli obligatòri.

surrogatòri, òria adj. Relatiu à la surrogacion.

surf n.m. (mòt angl.) 1. Espòrt que consistisse à si mantenir en equilibri sus una planca portada per un franhent. 2. *Surf dei neus*: Davalada d'una penda cubèrta de neu sus una planca especiala. 3. Planca que permete de practicar un d'aquesu espòrts.

surfaça n.f. Susfàcia.

surfacic, a adj. (mat.) Si di d'una grandor reportada à la superficia correspondent.

surfaire, airitz n. Persona que practica lo surf. Var.: **surfista**.

surfara vi. 1. Faire de surf. 2. (inform.) Navigar.

surfista n. Surfaire, surfairitz.

surgidor n.m. Ancoratge.

surgiment n.m. Fach de surgir.

surgir vi. (*surgissi*) 1. Aparéisser bruscamant, en s'abrivant, en sortant, en s'enuaçant. 2. Si manifestar bruscamant: *De dificultats que surgisson*.

suricat n.m. Pichina mangosta omnivòra dei zònas mièg aridi d'Àfrica australa.

surion n.m. Serion.

surjeccion n.f. (mat.) Aplicacion surjectiva.

surjectiu, iva adj. (mat.) *Aplicacion surjectiva*: Aplicacion de E dins F tala que tot element de F a un manco un antecedent dins E.

surrenal, a adj. e n.f. Glàndola ò capsula surrenala ò surrenala, n.f.

survelhança n.f. Susvelhança.

survelhant, a n. Susvelhant.

survelhar vt. Susvelhar.

sur prep. Indica: 1. La posicion superiora, que sigue embé contacte ò sensa contacte; la situacion à la susfàcia de quauqua ren: *Lo libre es sus la taula*. 2. Lo ponch d'aplicacion ò de destinacion; la localisacion: *Si metre un capeu sus la tèsta*. 3. Lo ponch considerat: *Escriure sus un subjècte determinat*. ◆ (loc.) *En sus*: En aut.

susada n.f. Murmur, fach de marmotejar.

susaire, airtz n. Que marmoteja.

susar vi. Marmotejar.

susceptibilitat n.f. 1. Disposicion à pilhar mau li cauas tròup facilament. 2. *Susceptibilitat magnetica*: Rapoart de l'aimantacion producha dins una substança au camp magnetic que la produe.

susceptible, a adj. 1. Capable de reçaupre de qualitats, de subir de modificacions, de produrre un efècte, d'acomplir un acte: *Es susceptible de faire de progrès rapidament*. 2. Que s'ofensa facilament.

suscitar vt. Far nàisser, provocar l'aparicion de: *Suscitar l'admiracion*.

susfàcia n.f. 1. Partida, faça exteriora d'un còrs, d'un liquide. ◆ *Faire susfàcia*: Emergir, sortir de l'aiga, en parlant d'un sotamarin; sortir de l'aiga à l'ària liura per respirar. ◆ (fig.) *Tornar faire susfàcia*: Tornar conóisser la fama après un periòde escur; recobrar li sieu foarças, la santat ò la fortuna après un periòde de malautia ò d'embarràs. 2. Tota estenduda importanta, plana ò non. ◆ *Granda susfàcia*: Supermercat. 3. (mat.) Lo tot dei ponchs de l'espaci que li sieu coordenadas vèron en foncion de doi paramètres. ◆ *Susfàcia algebrica*: Ensemble de ponchs de l'espaci que li sieu coordenadas son solucions d'una equacion algebrica. 4. Estenduda plana; mesura d'aquesta estenduda. ◆ (dr.) *Susfàcia corregida*: Element de calcul dei fits dei locals d'abitacion, que tèn còmpte de la situacion e de la comoditat d'un lotajment per rapoart à la sieu susfàcia reala. 5. Exterior, aparença dei cauas. Var.: **surfaça**.

susilhon, a n. Persona ronhoa, que si planhe.

suspectar vt. (*suspècti*) Aver de dubis, tenir per suspècte. Var.: **sospechar, suspectar**.

suspectable, a adj. Que pòu èstre suspectat. Var.: Var.: **sospechable**.

suspectós, oa adj. Que manifèsta de suspicion. Var.: **sospechós, suspectós**.

suspècte, a adj. 1. Qu'inspira de sospièch, de dubi: *Una testimoniança suspècta*. ◆ *Suspècte de*: Qu'es sospechar de, que merita d'èstre sospechat de. 2. Que la sieu qualitat non es segura: *Un vin suspècte*. Var.: **sospècte**. ◆ adj. e n. Que la polícia considèra coma l'autor possible d'una infraccion, d'un crimi: *Interrogar un suspècte*.

suspenda n.f. 1. (mar.) Cadena, còrda fixats à un aubre e que sostènon una vèrga en lo sieu mitan. 2. Cadun dei cables que religa l'arnesc d'un paracaduda à la vela. 3. Caduna dei còrdas que religa la nacèla au filet d'un balon.

suspendre vt. 1. Fixar en autessa e laisser pendre: *Suspendre un saussisson per lo faire secar*. Interrompre per quauque temps, diferir. 3. Enebir per un temps: *Suspendre una publicacion*. 4. Retirar per un temps li sieu foncions à (quauqu'un). ◆ Castigar un esportiu en l'empachant de jugar per un temps donat, per un nombre de partidas donat. Var.: **sospendre**.

suspendut, uda adj. 1. Mantengut per la partida auta, mé la partida bassa que demòra liura. ◆ (geogr.) *Valada suspenduda*: Valada segondària que la sieu confluença mé la valada principala es marcada per una foarta accentuacion de la penda. 2. Qu'es en suspens. 3. Si di d'una veitura que lo sieu còrs poarta sus un sistema elastic interpauat. Var.: **sospendut**.

suspens adj. e n.m. 1. (dr. canon) Si di d'un clergue que subisse una suspensa. 2. *En suspens*: Non acabat, que la sieu solucion non es estada trovada: *Laisser un affaire en suspens*. 3. Moment d'un film, d'una òbra literària, que l'accion tèn l'espectator, l'auditor ò lo legèire dins l'aspèra angoissada de cen que si pòu produire après.

suspensa n.f. (dr. canon) Pena qu'enebisse à un clergue l'exercici dei sieu foncions: *Un clergue en suspensa*.

suspension n.f. 1. Accion de suspendre, d'estcar, de fixar en autessa e de laisser pendre. 2. Lo tot dei organes qu'asseguron la ligason entre un veicule e li sieu ròdas, per amortir lu còups deuguts ai inegalitats de la susfàcia de rotlament. 3. Luminari suspendut au plafond. 4. (fis.) Estat d'un solide foarça dividit, mesclat à la massa d'un lisside sensa dissolucion. 5. (geogr.) Mòde de transport dau material detritic per un fluide (ària, aiga), dins lo quau si mantèn sota l'influença de foarças ascensionali. 6. Cessacion momentanea, arrèst: *Suspension d'un trabalh*. ◆ (mil.) *Suspension d'armas*: Cessacion concertada e momentanea dei combats. 7. *Ponchs de suspencion*: Signe de puntuacion (...) qu'indica que l'enonciat es interrot per una rason quala que sigue (convenença, emocion, reticença, etc.). 8. Interdiccion temporària, per mesura disciplinària, d'exercir una activitat ò una profession. ◆ (espòrts) Castic que consistisse à enebir à un esportiu de participar à una competicion per un nombre de partidas donat, per un temps donat: *Una suspension de sièis mes*. Var.: **sospension**.

suspensiu, iva adj. Que suspende l'execucion d'un jutjament, d'un contracte. Var.: **sospensiu**.

suspensor adj. m. (anat.) Que sostèn.

suspensor n.m. (bot.) Organe de la grana en formacion, que fa intrar l'embrion dins lu teissuts nutritius.

suspensòri n.m. Bendatge destinat à sostenir un organe, en particulier lu testicules.

suspicion n.f. 1. Accion de tenir quauqu'un per suspècte; fach de si maufidar de quauqu'un, sospièch. 2. (dr.) *Suspicion legitima*: Paur qu'un plaidejaire pòu provar de vèire lo sieu procès jutjat embé parcialitat per un tribunal, e que, s'es reconoissuda fondada, pòu menar à remandar lo procès davant un autre tribunal.

susplaça n.m. *Faire de susplaça*: Dins una espròva de velocitat ciclista, restar en equilibri, immobile, per s'abrirar dins la posicion melhora; per ext., non anar de l'avant.

suspubian, a adj. Que si tròva mai aut que lo pubís.

sussuradis n.m. Murmur.

sussurrar vt. e vi. Murmurar.

sustentacion n.f. 1. Estat d'equilibri d'una aeronau. ◇ *Plan de sustentacion*: Ala d'un avion. 2. *Poligòne de sustentacion*: Corba barrada, convèxa, que contèn toi lu ponchs per lu quaus un còrs solide repaua sus un plan orizontal. 3. *Sustentacion magnetica*: Estat d'un còrs mantengut à una corta distança en dessobre d'una susfàcia e sensa contacte ensèm m'ela, gràcias à un camp magnetic. 4. (anc.) Sustentament.

sustentament n.m. (anc.) Accion de sostenir li foarças d'un malaut, d'un convalescent, au mejan dei aliments que li convènon per aquò. Var.: **sustentacion**.

sustentar vt. Noirir, entretenir li foarças au mejan d'aliments. ◆ **si sustentar** v.pr. Si noirir.

susvelhança n.f. Accion de susvelhar: *Exercir una susvelhança activa*. ◇ *Sota la susvelhança de*: En estent susvelhat per. Var.: **survelhança**.

susvelhant, a n. 1. Persona encargada la susvelhança d'un luèc, d'un servici, d'un grope de personas: *Una susvelhanta de preson*. 2. Persona encargada de la susvelhança e de la disciplina dins un establiment d'ensenhament. Var.: **survelhant**.

susvelhar vt. 1. Observar atantivament per contrarotlar. 2. Èstre atentiu à s'ocupar de: Susvelhar la sieu santat. Var.: **survelhar**.

sutra n.m. Cadun dei tèxtos que, dins lo bramamisme e lo bodisme, recàmpon, de còups que li a sota forma d'aforismes corts, li règlas dau ritual, de la morala, de la vida quotidiana. Grafia sabenta: **sūtra**.

sutura n.f. 1. (cir.) Operacion que consistisse à cordurar li labras d'una plaga. 2. (anat.) Articulacion dentelada de doi oàs. 3. (bot.) Linha de soudadura entre li carpèlas e lo pistil. 4. (zool.) Linha d'insercion dei parets transversali sus li parets de la gruèlha dei nautiles, dei amonitas.

sutural, a adj. Relatiu à una sutura, ai suturas. Var.: **suturau**.

suturar vt. (cir.) Faire una sutura.

suturau, ala adj. Sutural.

suve n.m. Varietat de rore, que la sieu rusca s'emplega per faire de taps, d'isolacion, etc.

súvera n.f. Suve; sóvera.

Sv Simbòle dau sievert.

swing n.m. 1. En bòxa, còup portat lateralament en balançant lo braç. 2. Biais d'executar lo jazz, que consistisse en una distribucion tipica dei accents, que dona un balançament ritmic vivent e sople.

swingar vi. (*swingui*) Cantar ò jugar embé swing, aver lo swing.

syrah n.m. Socratge roge cultivat per faire de vins (especialament li Costieras de Ròse).